

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

О. М. ГІСЬ, І. В. ФІЛЯК, А. В. ПОДОЛЯН

МАТЕМАТИКА

РОЗРОБКИ УРОКІВ ДО ПІДРУЧНИКА

О. М. ГІСЬ, І. В. ФІЛЯК

КЛАС
частина 1

НОВА
УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

О. М. Гісь, І. В. Філяк, А. В. Подолян

МАТЕМАТИКА

РОЗРОБКИ УРОКІВ ДО ПІДРУЧНИКА
О. М. Гісь, І. В. Філяк

КЛАС
ЧАСТИНА 1

УДК [51:37.016] (073)

Г 51

Гісь О. М.

Г 51 Математика. 1 клас : розробки уроків : до підруч. О. М. Гісь, І. В. Філяк. У 2 ч., Ч. 1 / О. М. Гісь, І. В. Філяк, А. В. Подолян. — Харків : Вид-во «Ранок», 2018. — 224 с.

ISBN 978-617-09-3099-6

Посібник містить плани-конспекти уроків математики в 1 класі ЗЗСО. Пропонований матеріал відповідає Типовій освітній програмі для початкових класів.

Розробки уроків містять різноманітні форми й методи роботи, дидактичні ігри, роботу з геометричним матеріалом.

Призначено для вчителів початкових класів, студентів вищих навчальних педагогічних закладів.

УДК 51:[37.016] (073)

**Разом дбаємо
про екологію та здоров'я**

ISBN 978-617-09-3099-6

© О. М. Гісь, І. В. Філяк,
А. В. Подолян, 2016

© ТОВ Видавництво «Ранок», 2018

ПЕРЕДМОВА

Пропонуємо читачам **інноваційний комплект із математики** для першого класу: **підручник, робочий зошит і методичний посібник для вчителя.**

У чому потреба, сенс і перевага цього комплекту?

Усі батьки хочуть, щоб їхні діти були розумними та вмiли мислити. Але **КОЛИ** це робити? І **ЯК**?

КОЛИ? Учити дитину думати слід якомога раніше, адже основні структури мислення формуються до 10–12 років, пізніше ж їх формування вже не є таким ефективним. Молодший шкільний вік найбільш сприятливий для цього. Тому починати треба з початкової школи, тобто із 6–10-річного віку.

ЯК? Математика — не єдиний, але один із кращих способів структурувати дитяче мислення, зробити його системним, аналітичним і глибоким. Недарма ж математику називають «царицею» всіх наук. Це предмет, який буквально «наводить порядок» у мисленні, формуючи в дитини здатність до аналізу та синтезу, узагальнення і конкретизації, абстрагування й перенесення, уміння класифікувати, порівнювати та виділяти суттєве, бачити відмінності та закономірності, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, робити логічні умовиводи тощо. Тому, на нашу думку, треба почати з уроку математики, а саме зі створення грамотного підручника, який не лише давав би ґрунтовні математичні знання, а й урахував останні досягнення науки в царині дослідження процесів мислення та когнітивних (пізнавальних) можливостей дитини.

Підручник — це навчальна книжка для школяра. Допомогати школяреві, у пізнанні законів світу — така його функція. Який же підручник послужить учневі найкраще? Відповідь на це запитання стає очевидною, якщо поспостерігати за школярами протягом навчального року, проаналізувати їхнє ставлення до навчання та потребу в здобутті знань.

Не слід доводити той факт, що краще й активніше вчиться та дитина, яка робить це з радістю. Ідеться про ту радість, яка зароджується в дитячому віці від різних чинників. Найперше це — особистість учителя і дружній мікроклімат у класі (школі). Отримавши таким чином «першу порцію» любові, малий школяр відкривається для пізнання нового. Сердечним теплом ми підготували сприятливий ґрунт для посіву на ниві знань. А далі від нас, дорослих, залежить, що ми «посіємо» в той ґрунт і на який урожай можемо розраховувати. Як правильно організувати навчальний процес, щоб утримати дитячий інтерес до навчання, щоб не відбулося емоційного згасання,

щоб розкрити той величезний потенціал, що закладено в кожній дитині? Спробуємо проаналізувати ці питання, зважаючи на потреби дитини і з огляду на стан сучасної освіти у світлі ідей новітніх навчальних технологій. Що насправді є важливим у цьому питанні, а що другорядним?

Українська школа і українська шкільна освіта загалом вважаються досить сильними. Наші школярі — і колись, і тепер, — виїжджаючи за кордон, як правило, випереджають за рівнем знань своїх зарубіжних ровесників на 2–3 роки. Ідеться про глибину розуміння матеріалу, більшу інформованість, уміння працювати зі складним матеріалом, багато й наполегливо вчитися тощо. Українські діти, які вважалися вдома посередніми учнями, у зарубіжних школах стають мало не блискучими відмінниками, знають набагато більше, оскільки за складністю програми українські школи значно випереджають навчальні програми багатьох країн Європи й Америки. Здавалося б, навіщо щось змінювати? Усе було б добре, якби не кілька прикрих «але»...

- 1) Українські підручники досить сухі, формалізовані, з малоцікавими сюжетами і, скажімо чесно, нудні для сучасних дітей, які вже давно мають доступ до новітніх методик навчання, розвиваючих комп'ютерних програм, цікавих зарубіжних ігор тощо.
- 2) Відірваність теоретичного матеріалу підручника від реального життя дітей.
- 3) Банальні малюнки, виконані у брудних кольорах, зовсім не надихають і не мотивують дітей до навчання.
- 4) Явний брак завдань, що стимулюють мислення дитини. Навчання здебільшого зводиться до запам'ятовування, заучування, відтворення за аналогією та повторення. Такий підхід розвиває лише репродуктивне мислення дитини, залишаючи на узбіччі так зване продуктивне мислення (здатність мислити творчо, самостійно, генерувати нові ідеї).

Тому нині і в Україні, і в усьому світі тривають пошуки нових, більш ефективних форм навчання. Одними з найбільш успішних виявилися сингапурські методики, на які зараз рівняється увесь світ. Країна, яка не мала жодних природних ресурсів, а лише працьовитих людей, творчих лідерів і велике бажання збудувати сучасну розвинуту державу з передовими технологіями, провівши низку реформ, і в першу чергу — реформу освіти, зробила нечуваний ривок і ввійшла у п'ятірку передових країн світу. У чому ж полягає ця знаменита сингапурська інноваційність? Якщо брати освіту, то це новітні методики навчання, що спрямовані, у першу чергу, на розкриття творчого потенціалу дітей, розвитку не лише репродуктивного, а й продуктивного мислення, перетворення навчання на захопливий процес, сповнений радості, ентузіазму й ініціативи. У Сингапурі 4 рази переробляли під-

ручники, перш ніж знайшли оптимальний варіант подачі матеріалу, прийнятний як для учнів, так і для учителя. Команда вчителів-методистів розробила диференційовану 4-рівневу програму з кожного предмета. У разі такого підходу дитина може вибирати програму того рівня (від базового до найвищого), який їй під силу.

Автори статті ознайомилися із сінгапурськими методиками та підручниками і відібрали інноваційні ідеї, які можна адаптувати і в українських школах. Зокрема, це стосується наповнення підручника задачами, які розвивають продуктивне мислення дитини. Окрім аналізу сінгапурських та українських підручників, автори також вивчали досвід інших країн світу: США, Канади, Росії, Франції. Наприклад, російські підручники вирізняються системністю, і методичністю, а перевага американських і канадських підручників — практична направленість і вміння максимально унаочнювати матеріал, подавати його у цікавій ігровій формі, говорити з дитиною доступно для неї мовою. Завдання в американських підручниках практичні та сформульовані так, що дитина одразу бачить, де можна застосувати отримані знання. Автори вважають це мудрим підходом, і тому в запропонованому інноваційному підручнику з математики школярі зустрінуть багато практичних завдань із життя і навіть новий розділ «Гроші», який ніколи раніше системно не вивчався в українських школах, а даремно, бо саме на грошах діти найкраще вчать обчислювати, розуміти та засвоювати основні типи задач. Крім того, така тематика добре розвиває бізнесові навички дитини, що вкрай необхідно для майбутнього благополуччя наших дітей і всієї країни.

Актуальність підручника, його інноваційність, апробація

Нашою метою було розробити продуманий, систематизований і цікавий підручник з математики для початкової школи, який краще узгоджувався б із віковими особливостями дитини та враховував нові навчальні технології, розроблені у світі.

Унесено такі принципові зміни до укладання підручника з математики:

1. Матеріал систематизовано і структуровано так, що він дійсно повністю відповідає віковим особливостям дитини. Новою є ідея «уроків-блоків», у яких поступово розвивається лише одна тема, а комбінування кількох типів задач пропонується лише на етапі закріплення. Перед новою темою — пропедевтика, а наприкінці теми — уроки-повторення.
2. У підручнику пропонується достатня кількість завдань для розвитку обох типів мислення — репродуктивного (знання та вміння) і продуктивного (здатність продукувати власні ідеї).

3. Запропоновано наскрізно ігровий стиль подачі матеріалу. Розроблено веселі та цікаві сюжети задачі, близькі до реального життя дитини та сфери її інтересів і написані «дитячою» мовою.
4. На сторінках підручника і робочого зошита введено піктограми: «Увага!». Ця позначка закликає учнів особливо зосередитись на завданні. «Професор математики» — це персонаж підручника, що придумує дітям математичні диктанти. «Лампочка» — символ, що вказує на ускладнені завдання і головоломки. «Розжарена лампочка» повідомляє, що попереду завдання, яке вимагає логічного мислення і глибокого аналізу. (Завдання з «лампочками» не є обов'язковим для виконання всім класом. Вони розраховані на обдарованих дітей і тих, хто любить міркувати). У довідничках Вивчайка записані правила чи схеми міркування. Пам'ятайко пригадує правила і терміни, попередньо вивчені. Окрім кругових виразів, до яких ми вже роками звикли, пропонуються ще «творчі кругові вирази», де учні самі мають придумати останній вираз так, щоб усі вирази стали круговими, і «кругові вирази з Нишпоркою», куди потрапив один вираз, що не належить до кругових.
5. Завдання мають прикладний характер: дитина повинна розуміти, де можна застосувати отримані знання і для чого їй ці знання потрібні.
6. Під час подачі матеріалу, зважаючи на характерне для дітей цього віку наочно-образне мислення, автори застосовують опорні схеми, скорочений запис, піктограми, «плашки» — «довіднички» та «чернетки» (у старших класах), полегшуючи таким чином візуальне сприйняття матеріалу. Завдання сформульовано більш стисло, без громіздких словесних конструкцій. Використовується введення малюнка у текст речення.
7. Уведено елементи творчої математики (головоломки, нестандартні задачі), що сприяють розвитку не лише логічного, а й творчого математичного мислення дітей.
8. Запроваджено новий стиль оформлення дитячого підручника: веселі, кольорові, смішні малюнки захоплюють дитячу увагу, стимулюють ініціативу й ентузіазм учнів, генеруючи радість, мотивують до навчання.
9. Змістовою новинкою підручника є тема «Гроші», ідея вимірювання одних предметів за допомогою інших, використання діаграм Вена, пелюсткових діаграм, задач із зайвими даними тощо.
10. Нумерація уроків введена виключно для зручності пошуку відповідного блоку завдань у робочому зошиті та не зобов'язує вчителів її дотримуватися.

11. Що найголовніше, підручник з математики та робочий зошит перед їхнім виходом у світ, проходили апробацію у трьох перших класах школи «Джерельце» (м. Львів). Далі можна ознайомитись із результатами апробації та відгуками вчителів.

Ми сподіваємося, що такі зміни заохочуватимуть дітей до навчання і слугуватимуть позитивним емоційним фоном, перетворюючи вивчення математики на захопливий процес.

— Основні характеристики підручника, що пропонується —

I. Систематизація та структурованість матеріалу

Основними принципами, покладеними в основу розробленого підручника, є систематизація та структурованість навчального матеріалу. Автори продумали структуру посібника, що добре узгоджується з віковими особливостями дитини, установили логічний порядок тем як у межах одного класу, так і між класами, детально розробили кожен тему, уникаючи можливих «стрибків», різких переходів, пропущених ідей тощо. Автори дотримувались принципу наступності та спіральності: матеріал вводиться поступово, з наростанням складності та постійним повторенням вивченого раніше.

Вважаємо, що якість отриманих математичних знань буде високою, якщо на етапі вивчення нового матеріалу на сторінках підручника помістити різноманітні за видами типові й нестандартні завдання, але тільки з даної теми. Це робиться для того, щоб дитина добре засвоїла нові ідеї та нові типи завдань. Тому підручник містить так звані уроки-блоки, де матеріал поданий так, що в кожному із цих уроків, методично, крок за кроком, розгортається лише одна тема з поступовим ускладненням матеріалу та його циклічністю. Це означає, що на етапі вивчення нового матеріалу задачі з різних тем не змішуються. Комбінування кількох типів задач чи прикладів пропонується лише на етапі закріплення. На початку теми проводиться пропедевтика нового матеріалу й актуалізація опорних знань. Уся важлива і резюмуюча інформація виводиться у «довідничок», який для візуалізації позначений спеціальною плашкою.

Для ґрунтовного закріплення матеріалу підручник доповнили уроками-блоками до тем «Довжина», «Маса», «Гроші», «Час», «Місткість» (у наступних класах — «Периметр», «Площа» та ін.). Поняття довжини вводиться на основі практичних завдань: вимірювання ступні, зросту, розміру голови тощо. Вимірювання предметів, що оточують учнів, здійснюється за допомогою інших предметів (застосовуючи при цьому сірники, пальці, гудзики, скріпки, лінійку тощо). За допомогою підручного матеріалу вводяться також поняття маси та місткості, оскільки першокласник має ще слабкі уявлення про кілограми й літри.

У підручнику подано достатню кількість завдань для самоконтролю та закріплення матеріалу. Наприкінці великих тем автори вводять урок для повторення, який дасть учителеві змогу встановити рівень навченості дітей і виявити можливі прогалини, щоб вчасно їх ліквідувати. На основі цих завдань можна також скласти перевірні контрольні роботи.

II. Ігровий стиль подачі матеріалу та його доступність

Перш за все підручник має подобатися дитині, відповідати віковим особливостям її світосприйняття, її інтересам, «говорити» з дитиною зрозумілою для неї мовою (назвемо її «дитячою»), нести заряд позитивної енергії, бути добрим, веселим, жартівливим — таким, що покращує настрій і спонукає до навчання. Те, що робиться з натхненням, радістю, завжди дає свої плоди. Отож краще зробити менше, але з ентузіазмом. Не можна одразу ж на перших етапах знищити в дитині інтерес до навчання. Не можна допускати емоційного згасання учнів, особливо в початковій школі, коли відбувається становлення дитячої душі, її прагнень, ставлення до процесу пізнання, коли формується самооцінка школярів, коли їхні батьки так вірять у потенціал своєї дитини. Щоб досягти цієї мети і зробити підручник цікавим, автори змінили форму подачі матеріалу й ідеї сюжетів.

Вводиться наскрізно ігрова форма подачі матеріалу. Умови задач замінено на більш веселі й цікаві, часом жартівливі чи смішні, наближені до реального життя дитини та сфери її інтересів. Сюди увійшли різноманітні оригінальні сюжети з використанням як героїв народних казок, так і авторських історій, а також сюжети із життя тварин.

Гра є природним способом існування дитини. Змалечку дитина вчиться граючись. Це розблоковує дитячу уяву і фантазію, знімає підсвідоме напруження й страхи, піднімає настрій, створює позитивний емоційний фон, що, безумовно, сприяє кращому розумінню та засвоєнню навчального матеріалу. При цьому мотивація учня стає настільки сильною, що діти самі хапаються за складні завдання. Отож автори пропонують учням поринути у веселий світ, де героями підручника стають не лише маленькі діти — їхні ровесники, а й різні тваринки: черепашки, зайчики, пташки, комашки. На сторінках підручника можна буде зустріти кольорових слоників, що проводять дозвілля в аквапарку, борсучків, які читають наукові журнали, ведмежат, що приймають вітаміни, сімох козенят, які вкладаються спати, маму-Білочку, що перевіряє, як її білченята вивчили дні тижня тощо. Тут можна прочитати про історію тисячолітнього Дуба, що став свідком багатьох важливих подій, та побачити задачу про мудрого

Слона, який святкує своє сторіччя. Звірі записують своїх дітей у дитсадок, два сонливі лінивці намагаються з'ясувати, хто з них більше лінується. Білочка Крала у парні дні робить зачіски, а у непарні налізує на нитку грибочки... Лісові тваринки відвідують поліклініку та вивчають розклад роботи лікарів, займаються спортом, будують загати, чистять ліс. Поспішайко та Невстигайко домовилися про зустріч, і можна здогадатися, що з того вийшло. Це той світ, у якому ми пропонуємо пожити дітям упродовж чотирьох років навчання математики в початковій школі.

Автори вводять образи Вивчайка, Пам'ятайка, Професора Математики, Хлястика, Нишпорки, Кукусі, Майстра Часу, які займаються своїми важливими справами, для виконання яких украй необхідно мати ґрунтовні математичні знання. Ці герої допомагатимуть учневі на його математичних «стежинах», і дитина не почуватиметься самотньою, живучи у світі цих образів, адже відомо, що дорога, пройдена з другом, завжди коротша.

Ми хочемо, щоб діти полюбили математику, з радістю йшли на цей урок, щоб вони із задоволенням виконували домашнє завдання, не думаючи, що це важко, і навіть самі просили додатковий матеріал. Адже те, що ми любимо, ніколи не обтяжує нас, навіть якщо це займає багато часу і вимагає значних зусиль. Любов робить цю працю легкою.

III. Прикладний характер отриманих знань

На Заході часто говорять, що освіта на пострадянському просторі вирізняється високим рівнем абстрактності, теоретичності та концептуальності. І це правда. Українські учні дуже рано і на високому теоретичному рівні засвоюють такі серйозні теми з математики, як тригонометрія, логарифмування, показникові та степеневі рівняння, похідні й інтеграли. Проте школярі не дуже розуміють, де цю інформацію можна застосувати. У результаті не так багато дорослих знає, що за допомогою інтегралів можна обчислювати площі, а за допомогою похідних — швидкості, прискорення та розраховувати оптимальні варіанти для різних процесів чи конструкцій. Цей відрив від практики для наших дітей є не вигідним. Перенасичені теоретичною інформацією, діти не вміють практично нею скористатися. Щоб відкоригувати цей дисбаланс, роботу слід почати з перших років навчання в школі.

Дитина повинна добре бачити і розуміти, де саме у своєму повсякденному житті вона зможе застосувати математичні знання і для чого їй ці знання потрібні. Отож автори доклали максимум зусиль, наближаючи сюжети завдань до реального життя дітей і сфери їхніх інтересів, так, щоб було видно їхній прикладний характер, щоб дитина чітко знала, для чого їй ці знання потрібні. У запропонованих

задачах ідеться про речі, які дитина бачила, до яких дотикалась, тобто із застосуванням яких вона обізнана.

Автори пропонують реальні задачі, які стануть дітям у пригоді в їхньому повсякденному житті. Як дізнатися, чи вистачає грошей на покупку? Яка буде здача? Як довго триває мультфільм? Скільки дітей Інструктор Помагайко навчив кататися на лижах? Як визначити термін зберігання продуктів? Скільки потрібно часу для приготування їжі? Скільки справ може зробити мама за 5 хв? Скільки англійських слів вивчає тато за тиждень? Скільки пиріжків спекла бабуся? Це типові практичні завдання, з якими зіткнеться дитина на сторінках підручника.

У жартівливій і ненав'язливій формі дітям пропонується визначити тривалість сну різних квіток, скласти графік концертів циркових тварин, прорахувати денний раціон ведмедика, визначити робочі дні родини лисичок, розібратися у графіку роботи лісових лікарів, квитанціях оплати комунальних послуг тощо. Навіть урок повторення наприкінці року — це довга сюжетна історія про трьох поросят, які всюди у своєму житті використовують математику.

IV. Нові ідеї дизайну

Останніми науковими дослідженнями в галузі когнітивних можливостей людини доведено, що нині зростає кількість людей із візуальним сприйняттям світу (так званих «візуалів»). Особливо це стосується дітей. Крім того, відомо, що у дітей молодшого шкільного віку домінує наочно-образний тип мислення. З огляду на це зрозуміло, що для кращого сприйняття та розуміння матеріалу підручник для початкової школи повинен містити багато наочного матеріалу: малюнків, опорних схем, скорочених умов, схематичних зображень, таблиць, діаграм тощо. Вербальний (словесний) матеріал треба вводити поступово, не переобтяжуючи дитину надмірною кількістю слів.

У світі вже давно розроблені нові ідеї дизайну дитячої книжки та шкільних підручників, які успішно впроваджуються в багатьох розвинутих країнах світу. В Україні дуже часто все ще дотримуються старих, радянських стереотипів дизайну, що, безумовно, збіднює український підручник і не дає можливості використати накопичений у світі багатий матеріал, який ефективно працює. Ідеться про ідею активного використання кольорових плашок для виділення основної інформації; введення малюнків у тексти речень; так звані «дитячі» зображення таблиць та інших допоміжних ілюстрацій, що створюють у дитини відчуття, ніби над книжкою працював хтось, хто думає, як вона. Таке оформлення пропонує дитині більше візуальне розмаїття, стимулюючи інтерес до праці, збагачуючи її художній смак, а голов-

не — полегшує сприйняття та мотивує до самостійної роботи з підручником. У старших класах початкової школи, коли дитина вже добре читає, малюнків не повинно бути надто багато, щоб не відволікати увагу від основної роботи, але достатньо, щоб стимулювати дитину працювати.

Для полегшення візуального сприйняття матеріалу автори пропонують використання плашок, піктограм, скорочених умов, опорних схем і опорних слів, таблиць, діаграм, чернеток, довідничка, введення малюнків у текст речення тощо.

Щоб допомогти дитині швидко зорієнтуватися, де і яку інформацію можна знайти, сторінка оформлена так, що вона легко візуально «прочитується». Завдання чітко відділені одне від одного. Плашка довідничка допоможе зрозуміти, яка інформація є найважливішою в цьому розділі, а плашка чернетки у старших класах початкової школи використовується для запису проміжної дії.

Оскільки маленький школяр ще не вміє виділити в одному завданні окремі «підзавдання», громіздкі тексти не сприймаються і лякають його. Поки дитина дочитає великий текст до кінця, вона забуває, що було на початку і про що, власне, запитується. Автори змінили підхід у формулюванні завдань, зробивши їх більш стислими, і ввели у текст малюнки. Новий термін, що використовується в завданні вперше, виділяється жирним шрифтом.

На етапі закріплення обчислювальних навичок, щоб дитині хотілося розв'язувати звичайні завдання репродуктивного характеру, їх оформлено в цікаві ланцюжки, на плашки різного роду, вводиться герой Нишпорка і т. п.

Під час ознайомлення із задачею в підручнику показано різні способи полегшення осмислення її умови: 1) схема-малюнок (основний спосіб); 2) скорочений запис; 3) умова-таблиця. Особливо це стосується задач, що містять багато інформації.

Для розвитку дитячої уваги та стимулювання інтересу до предмета автори пропонують використати форзац для вправ на увагу, а у першому класі — для лічби слоненят.

Як показує практика, наскрізна нумерація з використанням трицифрових чисел не є правильною. Доцільно нумерувати завдання в межах теми або уроку, а в першому класі до моменту вивчення чисел у межах 10 — взагалі не нумерувати, лише розділяти завдання рискою.

Підручник проілюстрований веселими яскравими кольоровими малюнками. Природні яскраві кольори збуджують радість, пізнавальний інтерес дитини, дають імпульс до праці. Не раз ми були свідками того, як школярі «хапалися» розв'язувати саме ті задачі з посібників, де були цікаві малюнки. Кольоровий веселий малюнок захоплював

дитячу увагу, інтригував учнів і підштовхував розв'язувати саме це завдання, щоб дізнатися, про що в ньому йдеться, і подовше насолодитися радісною атмосферою. Малий школяр, тримаючи в руках цікавий підручник, мимоволі посміхається. Його вже не треба багатослівно переконувати в потребі вивчати математику. Він уже повірив нам, дорослим, бо ми почали звертатися до нього його «дитячою» мовою.

V. Особистісно орієнтований підхід

Автори застосовують особистісно орієнтований підхід, звертаючись до дитини: «Яка задача була для тебе найскладнішою?»; «Допоможи зайчику»; «Підкажи білочці»; «Чи правильно вони розв'язали?»; «Яке завдання було найцікавішим?»; «А ти як гадаєш?», «Відгадай, яке я число» тощо. Це вносить у процес навчання елементи теплоти та безпосередньої комунікації. Дитина стає учасником подій і навіть має змогу сама себе оцінити.

VI. Пізнавальна функція

Багато завдань у підручнику не тільки спрямовані на розвиток певних математичних навичок, а й пропонують багатий пізнавальний матеріал. Навчаючись за цим підручником, учень матиме змогу ознайомитись із різними видами годинників: пісочним, механічним і електронним. Дитина довідається про тривалість життя різних тварин (мурашок, бджіл, хрущів, мишок, слонів, зубрів) та дерев (вишні, сосни, дуба). Школяр дізнається, скільки пальців на лапах у тигра, скільки лап у павука, комахи чи рака, коли починає літати бджола, коли яка пташка прокидається і як високо може літати, коли бегемотики та слоники зводяться на ноги, а коли починають їсти тверду їжу. Учень ознайомиться з типовим розпорядком дня африканського слона і дізнається, що крокодил може ковтати каміння.

У підручнику чітко простежуються міжпредметні зв'язки:

- З природознавством. Тут хлопчик Левко ознайомлюється з енциклопедією, вивчаючи пори року та місяці; мама-Сова навчає своїх діток-совенят, з яких частин складається доба і коли треба полювати; півник-синоптик передбачає дощ, і курочка, довіряючи його прогнозам, намагається встигнути заховатися від дощу. Розв'язуючи логічну задачу, діти довідаються, скільки кольорів має веселка і в якому порядку ці кольори розташовуються один за одним.
- З мовою та читанням. На сторінках книжки можна зустріти папугу, який ретельно вивчає і запам'ятовує українські й англійські слова, а Сова у вихідні читає художні книжки і має чималу бібліотеку.

- З музикою. Розв'язуючи задачі, діти довідаються, скільки існує нот.
- З фізкультурою. Щоб бути сильнішим, вовчик багато тренується у спортивному залі й робить ранкову зарядку, а щоб бути розумним, щодня по кілька годин грає в шахи. Герої задач влаштовують численні змагання: стрибки в довжину, висоту, біг із перешкодами, стрибання в мішках. Виконуючи математичні обчислення, визначають, хто стрибає найдалі і хто яке місце посів у змаганнях.

VII. Розвивальна функція

Вважаємо, що урок математики повинен мати не лише репродуктивний характер, а й значною мірою продуктивний. Якщо діти лише отримують готові знання, а потім їх відтворюють, втрачається ініціатива, здатність до самостійної роботи та продукування власних ідей розв'язання завдання. Щоб заповнити цю прогалину, автори доповнили підручник творчими завданнями. Працюючи за таким підручником, діти будуть учитися думати й аналізувати. Щоб розвивати мислення дитини, у підручник, крім базових тем із математики, увійшли й такі:

- задачі з логічним навантаженням;
- творчі задачі та головоломки;
- задачі з незакінченою умовою;
- задачі із зайвими даними (учні вчать аналізувати, яка інформація є суттєвою, а не вгадувати, яку дію треба виконати з двома заданими числами).

Для розвитку схематичного мислення дітям пропонується ознайомитись із різними видами найпростіших діаграм, які дуже часто зустрічаються в практичному житті: стовпчиковими, круговими, діаграмами Венна.

VIII. Виховна функція

Завдання, що пропонуються в підручнику, не лише веселі, а й добрі за змістом, у їхню основу покладено принципи дружби та взаємодопомоги. На сторінках підручника дітям прищеплюється любов до навчання, до школи та вчителів.

Герої книжки разом будують, гуртом ремонтують, запрошують один одного в гості, дбають про природу. Тут можна зустріти енотиків, які фотографують своїх друзів; сусідів, що дружать і допомагають один одному в разі неврожаю. Тут навіть вовчик і зайчик дружать! На сторінках підручника показана цінність добрих сімейних стосунків: батьки вчать своїх дітей, дружать сім'ями, діти допомагають батькам тощо. Герої книжки дбають про навколишнє середовище: краплинка напоює водою ромашки, білочки обідають, а потім прибирають за

собою лущиння, тато-бобер із сином будують дерев'яний міст, а працюючий дятел видзьобує на сосні комашок.

Робочий зошит служить доповненням до підручника. У ньому міститься достатньо додаткового матеріалу (по 3–5 завдань на урок). Нумерація уроків у робочому зошиті збігається з нумерацією уроків у підручнику. Усі завдання добре систематизовані. Вони не копіюють вправ підручника, а є їхнім продовженням і практично доповнюють матеріал підручника на кожному конкретному уроці. Завдання диференційовані та сформовані від простішого до складнішого. Не можна вимагати від першокласника виконання всіх завдань у робочому зошиті. Робочий зошит може послужити джерелом додаткового матеріалу для тренування кожного учня і «поживою» для тих, хто випереджає за темпом роботи на уроці інших дітей.

Методичний посібник для вчителя включає: **річне календарне планування уроків математики, розробки уроків** з детальним поясненням завдань із логічним навантаженням і **математичні ігри** до деяких тем.

I СЕМЕСТР

УРОК 1

Тема. Запрошення в математичну мандрівку. Розпізнавання та порівняння об'єктів навколишнього світу за кольором, розміром, формою, призначенням. Поняття «кожний», «усі», «усі, крім», «деякі», «один із», «хоча б один». Сполучники «і», «або», «якщо.., то...».

Мета: ознайомити першокласників із навчальним предметом — математикою, підручником, зошитом у клітинку і робочим зошитом; розвивати вміння порівнювати предмети за кольором, розміром, формою та призначенням; формувати поняття «кожний», «усі», «усі, крім», «деякі», «один із», «хоча б один»; навчити дітей будувати судження з використанням відповідних сполучників «і», «або», «якщо.., то...»; учити правильно тримати олівець; розвивати дрібну моторику руки; виховувати акуратність, інтерес до вивчення математики.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 4–7; робочий зошит: ч. 1, с. 5, 6.

Додатковий та ілюстративний матеріали: набірне полотно, зображення персонажів у підручнику.

Хід уроку

I. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

1. Бесіда про математику як науку і навчальний предмет.

— Сьогодні ми починаємо вивчати дуже цікавий і важливий предмет — математику. Недарма математику називають «царицею» всіх наук. Математика навчить нас рахувати предмети, розв'язувати задачі, а допоможе нам у цьому підручник.

2. Робота з підручником (частина 1) (с. 4, 5).

Учитель зачитує передмову дітям. Поступово виставляє на набірне полотно або показує на екрані зображення персонажів підручника — Професора математики, Вивчайка, Нишпорку, а також Слоника, що йде по дорозі, яка веде в перший клас. Звертає увагу на умовні позначення.

II. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

» **Завдання 1 (с. 6)**

— Розглянемо, що відбувається в аквапарку. Хто прийшов в аквапарк?

Бегемотики веселі
масаж любляють.
Деякі його приймають,
А один чекає.

— Деякі бегемотики приймають водний масаж. Якого кольору їхні шорти?

— Один із бегемотиків чекає на масаж. Якого кольору його шорти?

» Завдання 2 (с. 6)

— Кого ми бачимо на наступному малюнку?

А маленькі ці пінгвіни
морозива просять.
А чи цих великих порцій
буде для них досить?

— Чи для всіх пінгвінів вистачить морозива?

» Завдання 3 (с. 6)

У слона чудовий хобот —
Воду набирає.
І хоботом, як у душі,
Тварин поливає.

— Кого вже помив слоник? Хто ще чекає своєї черги?

— Закінчіть речення: «Слоник уже помив усіх, крім...»

» Завдання 4 (с. 7)

Ці милі пінгвіни спокійні і чемні.
Навчалися старанно вони недаремно.
А скільки з них хочуть дійти до води?
І скільки доріжок підходять туди?

— Чи є хоча б один пінгвін без рушника?

— Якщо кожен пінгвін попливе по окремій доріжці, то чи всім пінгвінам вистачить доріжок?

» Завдання 5 (с. 7)

М'ячики чудові,
різнокольорові.
Плавають, стрибають,
високо злітають.

— Знайди однакові за розміром м'ячики. Назви їх кольори.

» Завдання 6 (с. 7)

— Знайди дві однакові за кольором гумові шапочки. Якого вони кольору?

— Знайди дві однакові за формою шапочки. Назви їхні кольори.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Порівняння предметів за призначенням.

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 4 (с. 7)

— Які предмети зображені на малюнку?

В аквапарку так прекрасно
плавати, пірнати.

Та чи всі ці гарні речі
треба в басейн брати?

— Які речі стануть у пригоді в аквапарку?

5. Практична вправа з підручним матеріалом.

— Покладіть перед собою на парту ручку, зошит і олівець.

Візьміть у руку: 1) зошит і олівець; 2) зошит або олівець; 3) ручку і зошит; 4) ручку або олівець; 5) усі предмети; 6) один із предметів.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання на с. 5–6

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Ось перша наша зустріч із математикою і добігла кінця. Які завдання сподобалися найбільше?

УРОК 2

Тема. Аналіз спільних та відмінних ознак об'єктів навколишнього світу. Порівняння предметів за матеріалом. Об'єднання предметів у групу за спільною ознакою. Розбиття групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою.

Мета: навчити дітей визначати спільні та відмінні ознаки об'єктів; аналізувати об'єкти, виділяти в них істотні та неістотні ознаки; формувати вміння класифікувати предмети за певними ознаками, об'єднувати об'єкти у групи та розбивати групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою; розуміти значення сполучників «і» та «або»; розвивати вміння порівнювати предмети за матеріалом; виховувати навички аналізувати властивості предметів і розуміння їхнього використання в реальному житті.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 8; робочий зошит: ч. 1, с. 6–7.

Додатковий та ілюстративний матеріали: миска з водою, копійка, олівець, порожня пластикова пляшка, маленький гумовий м'ячик, камінчик для досліду.

I. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ми будемо порівнювати предмети за матеріалом, розбивати на підгрупи за спільною ознакою.

II. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

Аналіз спільних і відмінних ознак предметів.

► Завдання 1 (с. 8)

1) — Розглянемо перший малюнок в уроці 2.
— Чим подібні та чим відрізняються один від одного предмети в кожній групі?

Окуляри вкрай потрібні,
Бо про очі дбають:
Зір покращують одні з них,
Інші — захищають.

— Чим подібні окуляри? *(Вони однакові за формою і розміром.)*
— Чим окуляри відрізняються? *(Вони різні за кольором. Мають різне призначення: одні — звичайні, інші — захисні від сонця.)*

2) — Подивіться на другий малюнок. Чим подібні ці предмети? *(Це чобітки.)*

Чобітки такі гарненькі!
Кличуть погуляти.
Та чи ж є вони до пари?
Так чи ні, малята?

— Чим ці чобітки відрізняються? *(Один — іграшковий, різдвяний, інший — це гумове взуття; один — червоний, інший — синій; один — повний подарунків, інший — порожній; вони також різні за формою.)*

3) — Подивіться на третій малюнок.

Ось два автомобілі.
Розгляньте їх уважно:
Один з них легковий,
А другий — ... *(вантажний).*

☑ 2. Практична вправа з підручним матеріалом.

— Перевірте на досліді, що з перелічених предметів (копійка, олівець, порожня пластикова пляшка, маленький гумовий м'ячик, камінчик) може плавати, а що тоне.

☑ **3. Робота з підручником.**

▶ Завдання 2 (с. 8)

— Об'єднайте у групу те, що може плавати. (*Лебідь, рибка, м'яч, пліт, порожня пластикова пляшка.*)

— Об'єднайте у групу всі неживі предмети. Назвіть їх. (*Пляшка, гантеля, монета, годинник.*)

▶ Завдання 3 (с. 8)

— Розбийте на дві групи предмети, подібні за формою. (*1: тістечко, кубик, коробка; 2: бублик, надувний круг, перстень, гумка для волосся.*)

— Поділіть ці ж предмети на три групи за кольором. (*1: коричневі тістечко і резинка для волосся. 2: жовті бублик, перстень і кубик. 3: надувний круг і подарункова коробка червоного кольору.*)

▶ Завдання 4 (с. 8)

— Ознайомтесь з умовними позначеннями у підручнику та робочому зошиті. Завдання із зображенням лампочки — це завдання підвищеної складності.

— Назвіть предмети, зображені на малюнку. Якого вони кольору?

— Поміняйте місцями дві речі так, щоб підряд не було одногового взуття.

(Учитель демонструє варіанти на набірному полотні.)

☑ **4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).**

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

☑ **Робота в зошиті з друкованою основою.**

▶ Завдання на с. 6–7

Під керівництвом учителя діти вибирають зайвий предмет і пояснюють, за якою саме ознакою.

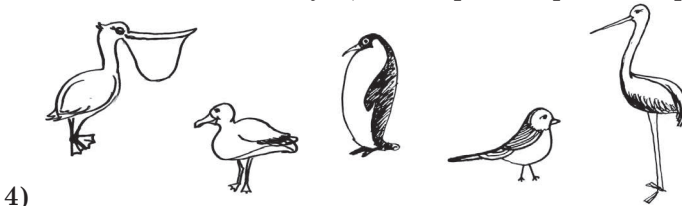
У зразку всі предмети їстівні, лише хлопавка не є їстівною, тому вона зайва.

Зайвою є коробочка сірників, тому що це не іграшка і бавитися з сірниками не можна.

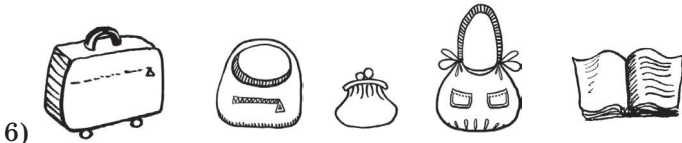
Зайвою є жабка, тому що це тварина, а решта — рослини.

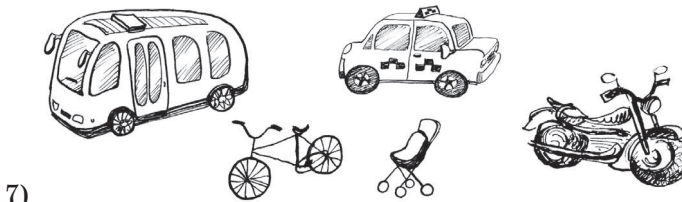
Зайвим є пінгвін, тому що він не літає, а решта птахів літає.

Зайвим є електричний чайник, тому що його треба вмикати в розетку. Цей малюнок закреслюємо і пригадуємо правила обережного користування електричними приладами.

Зайвою є книга, оскільки всі предмети, крім книжки, призначені, щоб щось у них класти. Закреслюємо зображення книжки і наголошуємо, що читання у транспорті псує зір. Пригадуємо правила гігієни читання.

Зайвим є дитячий візок, тому що це не транспорт. Учитель нагадує дітям про обережну поведінку на вулиці.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Що нового ви вивчили на уроці?
- Яке завдання вам здалось складним? Чому?

УРОК 3

Тема. Співставлення об'єктів навколишнього світу за їх розміром, довжиною, висотою, товщиною.

Мета: навчити школярів установлювати відповідні відношення між предметами («більший, ніж...», «менший, ніж...», «більше, ніж..., але менше за», «найбільший», «найменший», «однакові за розміром», «коротший, ніж...», «довший за...», «найдовший», «найкоротший», «однакові за довжиною», «вищий за...», «нижчий, ніж...», «однакові за висотою», «тонший за...», «товщий за...», «однакові за товщиною»); розвивати у дітей спостережливість, уважність і дрібну моторику рук; виховувати працелюбність, бажання допомагати меншим.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 9, 10; робочий зошит: ч. 1, с. 8, 9.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки із зображенням тварин.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з предметними малюнками.

На набірному полотні розміщені зображення вирізаних із картону тваринок: білої гусочки, сірого вовка, сірого зайчика, рудої лисички, жовтого курчати та жовтої рибки.

На узліссі біля річки
разом бавились лисичка,
вовчик, гусеня, зайчатко
і малесеньке курчатко.
А з водички дуже рідко
виглядала жовта рибка.

А хіба таке буває:
і лисичка й гусенятко?!
А ось вовчик із зайчатком!
Така дружба в тих буває,
хто любов у серці має.

— Назвіть тваринок однакового кольору. Чим вони відрізняються? (*Вовк великий, зайчик маленький; рибка плаває, курча — ні, ... і т. п. — можливі інші варіанти відповідей.*)

— Деякі тваринки вміють плавати. Назвіть їх. (*Рибка, гусочка.*)

— Чи є хоча б одна тваринка білого кольору? (*Гусочка.*)

— Одна з тваринок руда. Це — ... (*Лисичка.*)

— Лисичка запросила друзів у гості. Вирушать усі, крім ... (*рибки*). Чому?

— Як можна допомогти рибці? (*На час подорожі покласти її в акваріум чи в банку з водою.*)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Отож наші друзі вирушили у гості. А щоб веселіше було йти, почали гру «Хто який». Вовк вигукнув: «Я серед вас найбільший!» «А я найменше», — пропицало курчатко. «Я менша, ніж вовчик, але більша, ніж зайчик», — додала лисичка.

— Давайте і ми так гратися. А допоможуть нам у цьому завданні із підручника.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 9)

— Хто зображений на першому малюнку? (*Равлик, бджілка.*)

— Хто більший?

— Хто зображений на другому малюнку? (*Метелик і жабка.*)

— Хто менший?

» Завдання 2 (с. 9)

— Що бачимо на першому малюнку? (*Гарбуз, кавун, яблуко.*)

— Що серед них найбільше? Що найменше?

— Що є більше за..., але менше за...? (*Кавун більший за яблуко, але менший за гарбуза.*)

— Що бачимо на другому малюнку? (*Шкільний рюкзак, гаманець, валізу.*)

— Що серед них найбільше? Що найменше?

— Що є більше за..., але менше за...? (*Рюкзак більший за гаманець, але менший за валізу.*)

» Завдання 3 (с. 9)

На куці солодкі
ягідки малини.

— А як їх дістати?

— Немає драбини!

— Яка з двох драбин на кожному малюнку коротша? Яка довша?

Добрий вовк малечі
пропонує діло:

— Давай візьмем із малюнка
коротшу драбину.

» Завдання 4 (с. 9)

У крамницю лісову
друзі завітали.

Для годинника лисичці
ремінець придбали.

— Який предмет найкоротший? Які предмети однакової довжини?

А маленьке зайчатко,
Щоб відважним стати,
Вирішило для початку
Справжню шпагу мати!

► Завдання 1 (с. 10)

Їжачок і сірий зайчик
Завітали з казки.
Хто з них вищий, а хто нижчий,
скажи без підказки.

— Які тварини зображені на другому малюнку? (*Лисичка та енотик.*)

— Порівняйте їхній зріст. (*Вони однакового зросту.*)

— Хто вищий, а хто нижчий на третьому малюнку?

— Хто найвищий серед усіх тварин? (*Верблюд.*) А хто найнижчий? (*Їжачок.*)

— Наведіть власні приклади на порівняння предметів за висотою (*предметів класного інтер'єру, казкових персонажів тощо.*)

► Завдання 2 (с. 10)

Розглянем малюнок.
На ньому — косички.
За кольором котра
пасує лисичці? (*Руда.*)

— Яка косичка тонша, а яка товща? (*Світла товща, а руда тонша.*)

— Порівняйте за товщиною світлу і темну косички.

— Про яку косичку можна сказати, що вона товща від.., але тонша за...? (*Про світлу косичку. Вона є товща, ніж руда косичка, але тонша за темну косичку.*)

— Порівняйте косички за довжиною. (*Світла і руда однакової довжини, а темна коротша.*)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

Щоб мати гарну талію,
Не треба лінуватись.
А краще день у день усім
Старанно тренуватись!

3. Робота з підручником.

— Хто зображений на малюнку? (*Оса, лисичка і бегемотик.*)

— У кого найтонша талія? (*В осі.*) У кого найтовща? (*У бегемотика.*)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 9

Обираючи найдовшу прикрасу на другому малюнку першого завдання, діти бачать, що предмети розташовані не один під одним. Тому можна запропонувати школярам переконатися в тому, що вони

зробили правильний вибір. Для цього треба замірити олівцем довжину першої прикраси (як це роблять художники) і накласти заміряну частинку на дві наступні прикраси по черзі. Справді, друга і третя прикраси коротші, ніж перша.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Які слова ви запам'ятали, бавлячись із вовчиком, лисичкою й іншими тваринками? (*Більший, менший, вищий, нижчий, товщий, тонший, однакові за розміром, висотою тощо.*)

— Погляньте навколо і назвіть предмети, однакові за розміром. (*Підручники, зошити, парти.*)

— Назвіть більший і менший за розміром предмети. (*Стіл і стілець тощо.*)

Друзі бавились, стрибали,
Танцювали і співали:
вовчик і лисичка,
біле гусенятко,

зайчик-побігачик,
маленьке курчатко.
Час додому повертати,
Рибку в озерце пускати.

УРОК 4

Тема: Розміщення об'єктів на площині та в просторі: **вгорі, внизу, по центру; ліворуч, праворуч, між; під, над, на; попереду, поруч.**

Мета: формувати у дітей уміння орієнтуватися на площині та у просторі (на аркуші паперу, на парті, робочому столі, у класній кімнаті, на подвір'ї тощо); учити школярів визначати розміщення об'єктів і встановлювати відношення між предметами на площині та в просторі («попереду», «позаду», «внизу», «вгорі», «всередині», «праворуч», «ліворуч» тощо); розвивати вміння використовувати у мовленні відповідні словесні конструкції («між ким», «за ким», «поруч із», «по центру» тощо); формувати графічні навички учнів.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 11–12; робочий зошит: ч. 1, с. 10–11.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки: куц, гриби (мухомор і білий).

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з предметними малюнками.

На набірному полотні виставлені предметні малюнки в такому порядку: ялинка, куц і два грибочки (на тонкій ніжці мухомор, а другий білий гриб — на товстій).

— Що ви бачите на малюнках? Яка рослина найвища? А яка найнижча? Куц нижчий за..., але вищий за... Який грибочок товщий: мухомор чи білий гриб?

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Куц виріс між ялинкою та грибочками. Підніміть ліву руку. Кажуть: «Ялинка виросла зліва (або ліворуч) від куца». Опустіть ліву руку, підніміть праву. Про грибочки кажуть: «Грибочки виросли справа (або праворуч) від куца».

— Сьогодні ми будемо вчитися орієнтуватися на площині та у просторі.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 11)

— Кого ми бачимо на малюнку? Що робить мурашка? Що розташовано на столі? Куди мурашка поставила квіти? Що знаходиться поруч із вазою? Де смітник? Що знаходиться ліворуч від стола, а що праворуч? Що висить на стіні?

— Спробуємо скласти розповідь про мурашку та її робочий стіл.

▶ Завдання 2 (с. 11)

— Цікаво, а що роблять друзі-мурашки? Розгляньте малюнок унизу. Ой, дощик іде! Хто сховався під парасолькою? Де заховалось жабеня? Ворона летить угорі чи вниз? А песик що робить? Про яких тваринок можна сказати, що вони знаходяться всередині?

— Де поховались коти? Який кіт угорі? Який унизу? А який між ними? Який кіт сидить над рудим котом? А які коти сидять під чорним котом? Перелічи усіх, хто справа і зліва від дерева.

▶ Завдання 1 (с. 12)

Люблять бавитись звірятка:

вовчик, зайчик, лисенятко.

А ще білочка за ним.

Розкажіть-но: хто між ким?

— Хто стоїть між вовчиком і лисичкою? Між ким стоїть лисичка? Назвіть звірятко, що стоїть правіше від білочки; лівіше від вовчика. Назвіть усіх, хто стоїть позаду вовчика. Хто попереду зайчика? Назвіть усіх, хто попереду білочки. Розкажіть, хто знаходиться за ким.

▶ Завдання 2 (с. 12)

Подивись, по вулиці добрий слоник йде.

Він за лапку хоботом вовчика веде.

Вовчик, посміхаючись, ховрашка тримає.

Ховрашок від себе зайця не пускає.

А скажіть-но, діти, хто з них є найвищий?
А тепер — увага! — хто з них є найнижчий?

(Робота із запитаннями у підручнику.)

2. Динамічна пауза (робота в парах).

— Підніміть праву руку, ліву руку. Подивіться, як це виконує ваш сусід по парті. Встаньте. Поверніться до сусіда по парті лицем. Підніміть по черзі праву руку, ліву руку. Поспостерігайте, як це виконує ваш сусід по парті. Усміхніться і зробіть висновок: у кожного з нас права рука залишається правою, а ліва — лівою незалежно від того, у який бік ми повертаємося.

3. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 12)

Яка чудова гра футбол!

М'яч — у воротах, ось і гол!

(Робота із запитаннями у підручнику.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 10–11

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Що вам запам'яталося найбільше?

— Які слова ви вивчили з працьовитою мурашкою?

— Які слова приніс нам дощик?

— Які слова стали у пригоді, коли бавились вовчик, лисичка, зайчик і білочка?

УРОК 5

Тема: Напрямки руху об'єктів: справа наліво, зліва направо, зверху вниз, знизу вгору.

Мета: формувати в учнів уміння розміщувати предмети на площині аркуша паперу, парти тощо; навички переміщення предметів у заданих напрямках; розвивати вміння вживати відповідні словесні конструкції (зліва направо, справа наліво, знизу вгору, зверху вниз, вище від, нижче від, між, по центру, лівіше від, правіше від, наліво, направо, прямо, по колу); розвивати графічні навички учнів; виховувати культуру поведінки на дорозі та дотримання правил дорожнього руху.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 13–14; робочий зошит: ч. 1, с. 12–13.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки; іграшкові машинки, аркуші паперу, олівець.

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ **Робота з лічильним матеріалом.**

На двох смужках набірною полотна викладені фігурки тварин.
Угорі — білочка і сорока, внизу — зайчик і їжачок.

— Хто вгорі? Хто внизу? Хто над зайчиком? Хто під сорокою?
Хто зліва від сороки? Хто справа від їжачка?

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Побули тваринки у гостях у нас.
Та у них є справи, — їхати вже час.
Той вперед, той вліво, вправо вони мчать —
Нам напрямки руху допоможуть вивчати.

— Сьогодні ми будемо вчитися визначати напрямки руху.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ **1. Робота з підручником.**

▶ Завдання 1 (с. 13)

Гусак веслує через річку
Зліва направо, до травички.
А поросятко керує вміло
Від правого берега — ... (*справа наліво*).
Ось білочка лізе по стовбуру вгору:
Вгорі є горішок — мерщій знизу вгору.
А ось із горішком, та ти подивись:
спускається швидко... (*зверху вниз*).

(Робота із запитаннями у підручнику.)

▶ Завдання 2 (с. 13)

— Назвіть кольори щаблів знизу вгору, зверху вниз.

▶ Завдання 3 (с. 13)

У селі в бабусі був паркан сіренький,
Ми його зробили яскравим, гарненьким.
Кольорів для нього ми не пожаліли,
гарним веселковим ми його зробили.
Хто назве кольори справа та наліво,
Потім ще розкаже зліва та направо,
Тому скажем разом: «Молодець» і «Браво!».

— Кого ми бачимо на паркані? Хто перед парканом? Хто ховається за парканом? Хто виглядає зліва, із-за паркану? З якого боку виглядає біле кошеня?

(Далі працюємо із запитаннями у підручнику.)

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

Підніміть праву руку. Підніміть її вище. Опустіть руку.

Підніміть ліву руку. Опустіть її нижче. Опустіть руку.

Підніміть праву руку. Підніміть ліву руку так, щоб вона була нижче, ніж права. Підніміть ліву руку так, щоб вона була вище, ніж права. Опустіть руки.

Покладіть долоні так, щоб права долоня була зверху над лівою. Поплескайте в долоні.

Поплескайте в долоні так, щоб ліва долоня плескала по правій.

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 14)

— Кого ви бачите на першому малюнку? На чому катаються зайчики? (*На роликах, на скейті, на паровозі.*)

Наші зайчики в дорозі —

На роликах й паровозі.

Куди ж вони мчать?

Треба наздогнати!

(Робота із запитаннями у підручнику.)

▶ Завдання 2 (с. 14)

На дорозі рух постійний:

хтось — направо, хтось — наліво.

Можеш вирушати й прямо,

Лиш дотримуючи правил!

— Про які правила повинні пам'ятати пішоходи? (*Переходити вулицю по зебрі на зелений сигнал світлофора.*)

— Скільки автомобілів на малюнку? (*Три.*) Скільки мотоциклів? (*Один.*) Скільки велосипедів? (*Один.*)

(Робота із запитаннями у підручнику.)

4. Практична робота.

▶ Завдання 1

— Покладіть на парту аркуш паперу. Це наш гараж. Дивіться, який він чистий, новенький. Тепер візьміть іграшкову машинку. Розмістіть машинку в центрі гаража. Покладіть її у лівий верхній кут гаража. А тепер переїдьте у правий верхній кут. Куди рухається машинка? Зліва ... (*направо*). А тепер машинка нехай їде у правий нижній кут гаража. Куди тепер рухається машинка? Зверху ... (*вниз*).

▶ Завдання 2

— Візьміть олівець. Покладіть олівець і машинку на парту так, щоб машинка була вище, ніж олівець. Нижче, ніж олівець. Покладіть олівець так, щоб він був лівіше від машинки. Правіше від машинки.

► Завдання 3

— Покладіть олівець між двома вашими машинками на парті.

Уявіть себе на дорозі. Поверніть машинку вліво, вправо, їдьте вперед, назад, знизу вгору, зверху вниз, по колу. (За вказівкою вчителя діти по черзі коментують: «Я рухаюся ліворуч. Я рухаюся знизу вгору» тощо.)

☑ 5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

Ми, як зайчики веселі,
рушили в дорогу:
то направо, то наліво —
скачемо по колу.

(Діти «паровозиком» рухаються по класу, виконуючи команди вчителя: «Ідемо направо, руки вгору, руки на пояс; ідемо наліво, руки вниз» тощо.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

☑ Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 12–13

V. ПІДСУМОК УРОКУ

☑ Бесіда.

— Нагадайте нашим гостям (білочці та сороці, зайчику та їжачку), які слова ми на уроці вчилися вживати. (Справа наліво, зліва направо, зверху вниз, знизу вгору, по колу, по центру тощо.)

УРОК 6

Тема. Групи об'єктів навколишнього світу, що мають спільну ознаку. Встановлення кількості елементів у групі — кількісна лічба. Назви чисел у межах 10. Лічба. Правила лічби.

Мета: сформувати розуміння множини як сукупності предметів, що мають спільну ознаку; навчити дітей лічити в межах десяти за правилами лічби у прямому і зворотному порядку; лічити предмети, розташовані в просторі послідовно, хаотично, по колу; виділяти з множини її частину (підмножину) за певною ознакою; розвивати графічні навички учнів, спостережливість, уважність, мовлення; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 14–17; робочий зошит: ч. 1, с. 13–14.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки із зображеннями пташок, демонстраційний лічильний матеріал, збільшене зображення хлопчика Вивчайка.

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Гра «Розташуй правильно».

(Учні по одному підходять до магнітної дошки і розташовують предметні малюнки за вказівкою вчителя. Наприклад: розташуй синичку ліворуч від горобчика тощо.)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні, діти, ми будемо вчитися лічити предмети і ознайомимося із правилами лічби.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з демонстраційним матеріалом.

(Робота з демонстраційним матеріалом.)

► Лічба в межах 10

— Діти, математика — наука точна, любить, щоб усе було по-раховано. Полічимо пташок.

(Учитель виставляє на набірне полотно 10 пташок по одній. Діти рахують зліва направо, справа наліво. Спостерігають наступне:

- від напрямку лічби кількість предметів не змінилась;
- якщо напрямок лічби не вказаний, то рахують зліва направо;
- під час лічби жодної пташки не пропустили;
- жодної не називали двічі;
- останній числівник показує на кількість предметів у множині.

Це основні правила лічби.)

► Лічба у зворотному порядку

— Лічити можна й у зворотному порядку.

(Учитель забирає від 10 пташок по одній, учні називають числівники у порядку спадання.)

2. Робота з підручником.

► Робота з довідничком Вивчайка (с. 14).

(Учитель демонструє збільшене зображення хлопчика Вивчайка.)

— Діти, до нас завітав хлопчик Вивчайко. Він стане добрим другом, порадиником і вашим надійним помічником у математичній мандрівці.

В и в ч а й к о:

Привіт, хлопчики й дівчатка!
Познайомимось спочатку.

Я Вивчайко, мандрівник.
Всюди все вивчати звик.

Сьогодні гарно ви лічили.
І правила важливі вчили.

В довідничок мій зазирніть
І правила ці повторіть.

(Учитель із Вивчайком «читають» правило з довідничка.)

► Завдання 1 (с. 15)

— Розгляньте малюнки, придумайте різні запитання зі словом «скільки». Дайте відповіді на ці запитання.

► Завдання 2 (с. 15)

— Скільки всього жовтих листочків? Скільки зелених? Червоних?

(Робота із запитаннями у підручнику.)

☑ 3. Динамічна гра «Весела лічба в парях».

Діти встають, разом із сусідом по парті утворюючи пару, по черзі плескають у долоньки і лічать від 1 до 10.

☑ 4. Робота з підручником.

► Лічба предметів, зображених на малюнку «Весела галявина» (с. 16–17)

— Розгляньте малюнки на обох сторінках.

Весело і гамірно, правда ж, малята?!
У парку гуляють пташки і звірята.
Тут бегемотик жабок катає,
Смішні їжачки кавун доїдають.
Зайчики-братчики в «хованки» грають,
Довжезні жирафи про сонце гадають.

— Що ви бачите на малюнку? (З допомогою вчителя діти описують малюнок і рахують зображені на ньому предмети.)

— Хто на малюнку один? (*Слон, качка, курка, бегемот.*) Що є одне? (*Фонтан, басейн, тачка.*)

— Знайдіть, кого двоє. (*2 олені, 2 черепахи.*) Чого є два? (*2 лавочки, 2 глеки з квітами.*)

— Яких звірів є троє? (*3 білочки і 3 жирафи.*)

— Скільки всього їжачків? (*Чотири.*) Скільки з них їдять кавун? (*Двоє.*) Чого ще 4? (*4 кактуси.*)

— Скільки поросят? (*П'ять.*) Скільки з них мають на голові квіточку-прикрасу? (*Одне.*) Скільки поросят стоїть ліворуч? (*Два.*) Скільки — праворуч? (*Три.*)

— Знайдіть, кого на малюнку шість. (*6 мишок.*) Куди вони біжать — вліво чи вправо? (*Вліво.*)

— Кого є сім? (*7 жабок.*) Що роблять 4 жабки? (*Сидять на бегемоті.*) Скільки жабок зістрибують? (*Три.*)

— Каченята плавають у басейні. Вони плывуть по колу. Скільки їх? (*Вісім.*) Чиї вони дитинчата? (*Мами-качки.*)

— Кого веде мама-курка? (*Курчат.*) Вони ідуть ліворуч чи праворуч? (*Праворуч.*) Полічіть курчат. (*Дев'ять.*)

— Вхід до басейну, де стоять жирафи, прикрашають рожеві та червоні квіти. Скільки є червоних тюльпанів? (*Дев'ять.*) Скільки рожевих троянд? (*Десять.*)

— Кого ще в парку десятеро? (*10 зайців.*) Вони грають у «хованки». Скільки зайців ховаються за кущами? (*4 зайці.*) Скільки зайців обнялося? (*Двоє.*) Скільки зайців мають коричневий колір шерсті? (*П'ять.*)

— Кого у парку найменше? (*Бегемотів, качок, курей, слонів.*) Кого — найбільше? (*Зайців.*)

— Хто найвищий? (*Жирафа.*) Хто найменший? (*Мишки, курчата і каченята.*)

— Чи сподобалося вам у цьому парку? З ким із тваринок ви б хотіли потоваришувати? Чому?

5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

» Завдання 1, 2 на с. 13, 14

— Зараз Вивчайко перевірить, наскільки ви уважні.

(Учитель виставляє по одній на набірне полотно три жовті, три червоні і чотири зелені рибки. Вивчайко «лічить» із помилками: пропусає одну рибку, двічі лічить той самий предмет.

Діти виправляють помилки і пригадують правила лічби.)

— Полічіть рибок у зворотному порядку.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Які правила лічби ми вивчили разом із Вивчайком?

— Яке завдання сподобалось?

УРОК 7

Тема: Поняття «однакова кількість» або «порівну», «різна кількість». Поняття «більше, ніж», «менше, ніж», «стільки ж».

Мета: сформувати поняття «однакова кількість» або «порівну», «різна кількість», «більше, ніж», «менше, ніж», «стільки ж»; навчити школярів порівнювати предметні множини за кількістю елементів способом складання пар; розвивати вміння аналізувати; продовжувати роботу над розвитком дрібної моторики руки; виховувати доброзичливе ставлення до друзів.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 18–20; робочий зошит: ч. 1, с. 15–18.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал (зайчики, білочки, гриби, шишки тощо), зображення крота.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Лічба предметів.

На набірному полотні — 7 зайчиків. Перший учень лічить у прямому порядку зліва направо.

— Чи всіх зайчиків полічено? Які правила лічби ви пригадали? *(Щоб правильно лічити, треба не пропускати предметів і не лічити той самий предмет двічі.)*

Другий учень лічить справа наліво.

— Чи змінилась кількість зайчиків? Яке наступне правило лічби пригадали? *(Лічити можна у будь-якому порядку.)*

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви ознайомитесь із поняттями «однакова кількість», «більше, ніж», «менше, ніж».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Пояснення вчителя. Робота з демонстраційним матеріалом.

▶ **Опрацювання поняття «стільки ж»**

На узліссі білочки
грибочки збирали.
Та чи вистачить усім —
не порахували.

— Допоможемо білочкам.

(На набірному полотні вчитель виставляє 5 білочок і 5 грибочків в один рядок.)

— Чи однакова кількість білочок і грибочків? Як довідалися? *(Порахували: 5 і 5.)* Чи можна порівняти, не рахуючи? *(Можна утворити пари.)*

(Учень на набірному полотні біля кожної білочки кладе по грибочку.)

— Що бачимо? *(Білочок і грибочків однакова кількість.)*

По-іншому говорять: «Білочок стільки ж, скільки грибочків. Грибочків стільки ж, скільки білочок».

- » Опрацювання понять «більше, ніж», «менше, ніж», «різна кількість»

— Ще білочки назбирали шишок. Скільки шишок? *(Шість.)*
Роздамо кожній білочці по шишці. Що бачимо? *(Їхня кількість різна: білочок менше, ніж шишок. Шишок більше, ніж білочок.)*

— Що треба зробити, щоб їх стало порівну? *(Забрати одну шишку або покласти ще одне зображення білочки.)*

2. Робота з підручником.

- » Завдання 1 (с. 18)

Грілися на сонечку
Котики біленькі.
Поряд муркотіли
Кішечки руденькі.

— Скільки білих котиків? Скільки рудих кішок?

- » Робота з довідничком (с. 16)

- » Завдання 2 (с. 18)

Песики малесенькі
кісточки шукають,
А скільки є кісточок,
Чи песики знають?

— Розгляньте малюнок. Скільки песиків? Скільки кісточок?
Кажуть: песиків і кісточок є різна кількість.

- » Робота з довідничком (с. 16).

— Як зробити, щоб кісточок стало стільки ж, скільки песиків?
Знайди два способи.

- » Завдання 1 (с. 19)

Чудові кульки кольорові,
Такі барвисті і святкові!
І знають кожні мама й тато:
Для діток кульки — справжнє свято!

— Скільки є зелених кульок? *(Дві.)* Скільки червоних? *(Дві.)*
Порівняйте кількість зелених і червоних кульок. *(Кількість їх однакова: червоних і зелених кульок є порівну.)*

Кажуть: «Червоних кульок стільки ж, скільки зелених».

— Скільки синіх кульок? *(Три.)* Скільки жовтих? *(Одна.)* Чи можна сказати, що жовтих кульок стільки ж, скільки синіх? *(Ні, їх різна кількість.)* Яких кульок менше — жовтих чи синіх? Круглих чи сердечок?

3. Динамічна пауза (за вибором учителя).

— Діти. Встаньте і дайте руку сусідові по парті. Підніміть з'єднані руки. Чи всі ви маєте пару?

(Якщо ні — з дитиною, яка не має пари, стає вчитель.)

Тепер усі ми стоїмо по двоє, тобто маємо пару. (За вчителем діти повторюють слова і рухи.)

Як добре пару мати:
у холоди чи спеку
не сумно вирушати
у подорож далеку.

Друг нам щось порадить
Чи просто посміхнеться —
І ніби сонце ясне
У небі засміється.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 19)

Кріт-землероб
не любить нероб.
Рис довгі вірки,
Насипає землі гірки.
Для мами і татка,
для їхніх дитяток —
малесеньких кротятток.

(Робота із запитаннями у підручнику.)

► Завдання 3 (с. 19)

Спритні ведмеді
рибки наловили.
Коти рибу поцупили
і втікають щосили!

Продовжте думку:

— Рибок більше, ніж...

— Рибок менше, ніж...

► Завдання 1 (с. 20)

У цирку завжди весело — всім хочеться туди!
Люблять його діти: і я, і він, і ти!
Собаки, леви, тигри, мавпи і слони...
Нумо шукати їхні лапи, дітлахи!

А ще ми порахуємо, скільки тут голів.

А потім ще полічимо, скільки тут хвостів.

А лапок у звіряток? А лапок у птахів?

Хто швидше все полічить з розумних дітлахів?

— Скільки всього голів? Скільки хвостів? Чого більше? Скільки лапок у птахів? Скільки лапок у звірят? Чи їх лапок менше?

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 15–18

► Завдання з малюнком (с. 17)

Домальовуючи вагони на першому малюнку, обговорюємо, що більше, ніж три. Це 4, 5, 6 і т. д. (скільки поміститься на відведеному місці аркуша). А на другому малюнку — те, що менше, ніж три. Ми можемо намалювати один вагон або два вагони.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Що ви запам'ятали з уроку?
- Які завдання сподобалися вам найбільше?

УРОК 8

Тема: Порядкова лічба предметів. Порядкові відношення.

Мета: формувати розуміння кількісної і порядкової лічби; учити визначати розташування предметів відносно вказаного предмета («стоїть перед», «стоїть після», «стоїть між», «попереду», «позаду»), установлювати порядковий номер об'єкта в разі заданого порядку лічби; розвивати вміння вживати у мовленні відповідні кількісні й порядкові числівники; продовжувати підготовку до написання цифр; виховувати інтерес до навчання, читання.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 20–22; робочий зошит: ч. 1, с. 18–20.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал (зображення слоників і мавпочок), маски звірят із казки «Колобок».

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з лічильним матеріалом.

На набірному полотні — 3 великі слоники, під ними — 4 маленькі мавпочки.

— Кого більше? (Діти висловлюють свої міркування.) Доведіть, що мавпочок більше. (Учень біля дошки розкладає біля кожного зображення слоника по одній мавпочці.)

— Які висновки можна зробити? (*Варіанти відповідей: одна мавпочка зайва, одній мавпочці бракує пари. Слоників на одного менше, ніж мавпочок; мавпочок на одну більше, ніж слоників.*)

— Що потрібно зробити, щоб слоників і мавпочок стало порівну? (*Покласти ще одного слоника або забрати одну мавпочку.*) Доповніть речення: «Мавпочок стало стільки ж, ...» (*...скільки слоників.*)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви ознайомитесь із кількісною та порядковою лічбою.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Порядкова лічба. Вправи на визначення розташування предметів.

Учитель демонструє дітям іграшку або зображення Колобка.

— З якої казки цей герой?

— Пригадаємо історію Колобка. Першим зустрів Колобка... (зайчик). Другим — ... (вовк). Третім — ... (ведмідь). Четвертою була... (лисичка). Скільки всього звірів? (Четверо.) У ході відповідей на запитання до дошки виходять діти в масках звірят і шикуються один за одним обличчям до вікна. Учитель пропонує учням ще раз полічити героїв казки, вимовляючи порядкові числівники.

— Отже, сьогодні ми довідалися про те, що можна рахувати не тільки один, два, три, чотири, п'ять, а й промовляючи перший, другий, третій, четвертий... Такі слова використовують, коли відповідають на запитання «котрий?». Сьогодні ми вчимося лічити за порядком.

(Учитель пропонує героям казки повернутися обличчям до дверей.)

— Хто тепер стоїть першим? Другим? Висновок: коли ми лічимо за порядком, дуже важливо, у якому напрямку відбувається лічба.

2. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 18

3. Динамічна пауза (за вибором учителя).

Гра «Веселий поїзд»: усі діти рухаються за вчителем, повторюючи його рухи (руки вгору, в сторони, на пояс, плескати в долоні тощо). Можна за вказівкою вчителя рухатися у зворотному напрямку. Тепер першим виявиться хтось із дітей.

4. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 20)

— Розгляньте малюнок. Який мультфільм вам пригадався? («Як Петрик П'яточкін слоників рахував».)

— Як звати героя, що з'їжджає з гірки першим? (Петрик П'яточкін.)

З'їжджає з гірки Петрик.

За ним з'їжджають в ряд

Веселі і кумедні

Аж дев'ять слоненят!

(Робота із запитаннями у підручнику.)

► Завдання 1 (с. 21)

Казкові герої влаштували перегони.

Не на авто, не на конях, а на чому?

— Розгляньте малюнок. Назвіть казкових героїв, які до нас завітали. (*Маленький Мук, Івасик-Телесик, П'ятчок, Баба Яга, Карлсон.*)

— Яким «транспортом» кожен із них пересувається?

Сьогодні казкові герої зустрілися в математичному завданні, яке називається «Перегони». Куди біжать учасники перегонів — вліво чи вправо? Хто з них перший? Знайдемо на малюнку слово «Фініш». Що воно означає? (*Заклучна частина спортивних змагань на швидкість, витривалість.*)

(Робота із запитаннями у підручнику.)

► Завдання 2 (с. 21)

— Розгляньте наступний малюнок. Знайдіть слово «Старт». Що воно означає? (*Початковий момент спортивних змагань.*) Назвіть учасників змагань. (*Зайчик, вовк, оленяtko, мишка, котик.*) Куди біжать учасники перегонів — вліво чи вправо? Хто з них перший? Хто останній?

Поглянь, які веселі й завзяті бігуни,
Як впевнено до фінішу прямують всі вони!
Але скажіть, будь ласка, хто першим добігає?
Хто — другим? А хто — третім? Хто мишку доганяє?

(Робота із запитаннями до малюнка.)

► Завдання 3 (с. 21)

— Полічіть жабок на малюнку.

Шість зелених жабок
Біля ставка гуляли,
Шість кумедних жабок
Всім настрій піднімали.

— Розкажіть, що робить кожна жабка.

Котра з них весела?
Котра з них сумна?
Складіть запитання
Зі словом «котра».

— Придумайте різні запитання зі словом «котра». Дайте відповіді на них.

► Завдання 1, 2 (с. 22)

— Розгляньте малюнок.

Безмежна пустеля куди не поглянь.
Повільно бреде у пісках караван.
Верблюду за верблюдом поважно іде.
Іх караванщик маленький веде.

— Вліво чи вправо рухається караван? Принц попереду принцеси чи позаду? (Робота із запитаннями у підручнику.)

— Опрацювуючи завдання до другого малюнка, учитель ще раз акцентує увагу дітей на тому, що під час порядкової лічби важливим є напрям.

- 5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).**

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

- Робота в зошиті з друкованою основою.**
 - ▶ Завдання на с. 18–20

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Бесіда.**
 - Що нового ви дізналися на уроці?
 - Продовжте лічбу далі:
 - один, два, три ...
 - перший, другий, третій ...

УРОК 9

Тема. Число «один». Позначення числа цифрою. Цифра 1. Написання цифри 1.

Мета: ознайомити учнів із числом «один» і цифрою 1; формувати розуміння числа як кількісної характеристики скінченної множини, а цифри — як знаку для запису числа; закріплювати вміння лічити в межах 10 у прямому і зворотному порядку; навчити писати цифру 1; розвивати уважність; виховувати акуратність, наполегливість у навчанні.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 23–24; робочий зошит: ч. 1, с. 20–21.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні та сюжетні малюнки, подарункова коробочка і в ній — цифра 1.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

- Робота з предметними малюнками.**

На набірному полотні викладено малюнки: метелик, оса, горобець, лелека, жучок сонечко, сорока, бджола, синичка, жук, мураха. Учень лічить істот зліва направо.

— Скільки всього істот? Котрий за порядком горобець? Котра бджола?

Другий учень лічить справа наліво.

— Котрий тепер за порядком горобець? Котра бджола?

— Полічіть лише птахів. Скільки їх?

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Ой, дзвоник пролунав. (Учитель показує «гостя» — червоний м'ячик на малюнку в підручнику на с. 23.)

— Хто іде до нас у гості? Та це м'ячик котиться згори. Скільки м'ячиків? (*Один.*)

— Сьогодні на уроці ми вивчимо число «один».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 23)

— Що зображено на малюнку? Що на малюнку є одне? (*Сонце.*) Чого більше, ніж одне? Скільки літаків? Скільки кульок? Яка кількість повітряних зміїв?

▶ Завдання 2 (с. 23)

— Хто зображений на малюнку? (*Слоники.*) Полічіть їх. (*Шість.*) Скільки синіх слоників? (*Один.*) Скільки сірих? (*Два.*) Скільки червоненьких? (*Три.*) Скільки слоників сидять? (*Двоє.*) А йдуть? (*Двоє.*) Що робить лише один слоник? (*Лежить.*)

2. Пояснення вчителя.

— Ми вчилися лічити предмети, визначати їхню кількість. Щоб назвати кількість предметів, ми використовуємо числа один, два, три... (*Діти хором лічать до десяти.*) Щоб позначити числа на письмі люди придумали спеціальні значки — цифри. Наприклад, сонечко у нас одне. Це число записують цифрою 1.

(Учитель викладає на набірне полотно малюнок із зображенням сонечка, а біля нього цифру 1.)

3. Робота з підручником.

▶ Робота з довідничком (с. 23).

— Скільки подарунків приготував для нас Вивчайко? (*Один.*) (Учитель демонструє подарункову коробочку.)

Від Вивчайка — подарунок,

А в нім — таємниця.

Хто ж у ньому заховався?

Та це ж одиниця!

(Учитель виймає з коробочки цифру 1.)

4. Робота з предметними малюнками.

Над нами небо голубе,

У небі сонце золоте.

Вночі на небо подивися:

Вгорі сяє срібний ... (*місяць*).

— Скільки місяців на малюнку? (Учитель показує малюнок із зображенням місяця.) Якою цифрою це записують?

На обличчі носик ... (один).
Біля носика ротик ... (один).
У людини серце ... (одне).
Біля дошки вчитель ... (один).
А у класі діток ... (багато).

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 3 на с. 21

Гострий носик одиниця
Ладна задирати,
Бо доводиться лічбу їй
першій починати.

2. Пояснення і демонстрація написання цифри 1 учителем.

— Починаємо писати із середини клітинки, ведемо ручку у правий верхній кут клітинки, рахуючи «і», ведемо ручку похило вниз до середини нижньої сторони клітинки: «-раз».

3. Написання цифри 1 учнями.

Діти під керівництвом учителя пишуть цифру 1 у повітрі. Потім обводять зразок цифри 1 олівцем і пишуть цифру за опорними крапками у зошитах (3 цифри). Учитель проходить між рядами, допомагає учням. У кого цифри написані добре, той із дозволу вчителя прописує їх до кінця рядка.

4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 24)

— Розгляньте малюнок. Хто на ньому зображений?

Скільки в черзі покущів?	А яким числом він стане,
Хто тут перший? Хто в кінці?	Коли мавпочка втече,
Красень півник не останній.	Бачте, сонечко пече?

— Скільки покущів у черзі? Хто перший? Хто третій? Хто п'ятий? Котрий за порядком зайчик? А котрий котик? Котрий за порядком покупець купує дзеркальце і гребінь? Хто купує щось одне? Скільки сардельок несе до каси песик? Хто останній у черзі? Якщо мавпочка вийде із черги, то котрим за порядком буде півник?

► Завдання 3 (с. 23)

Якщо ящірка прибігла не останньою, значить, останньою прибігла мишка. Отже, ящірка прибігла першою.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

1. Робота із сюжетними малюнками.

Учитель пропонує учням полічити предмети кожної множини, ставлячи дітям запитання: «Яка кількість...?» (Зайчиків, пташок, хмаринок тощо).

2. Гра «Число чи цифра».

— Закінчіть думку, додавши слово «число» чи «цифра». (Учитель демонструє слова, надруковані на окремих аркушах.)

— Кількість порахованих предметів — це ... (*число*).

— На письмі число записують за допомогою значка, який називається ... (*цифра*).

— Коли записують кількість предметів, використовують ... (*цифри*).

— Коли запитують *скільки*, то називають ... (*число*).

— Із чим ви ознайомились на уроці? (*Із числом і цифрою.*) Чого ви навчилися? (*Писати цифру 1.*)

— Погляньте навколо: яких предметів у класі є по одному?

УРОК 10

Тема: Число «два». Цифра 2. Утворення числа 2. Написання цифри 2. Порівняння числа 2 з одиницею. Поняття «передус», «слідус за». Практичні дії з предметними множинами — об'єднання, вилучення. Визначення кількості елементів групи після об'єднання; вилучення.

Мета: навчити школярів позначати два предмети цифрою 2, писати цифру 2; формувати поняття «передус», «слідус за»; уміня виконувати практичні дії із групами об'єктів — об'єднання, вилучення частини предметів (підмножини) із загальної сукупності предметів (множини); вправляти дітей у лічбі, дотримуючись правил; розвивати мислення, мовлення, уважність; виховувати охайність, старанність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 24–25; робочий зошит: ч. 1, с. 22–23.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки (зображення Білосніжки і 7 гномиків у різнокольорових сорочечках, яблучка), розрізні цифри.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з лічильним матеріалом.

— Білосніжка покликала обідати сімох гномиків. Перевірте, чи всі гномики прийшли. (Учень лічить. Гномиків на набірному полотні лише 6.)

— Де ж сьомий гномик? Та ось він! (Учитель бере зі стола зображення сьомого гномика і кладе на набірне полотно.)

— Це Дрімунчик. Він, як завжди, вирішив трішки подрімати.

— Після обіду Білосніжка принесла 8 яблук. Чи вистачить їх гномикам? Перевірте. (Учень «роздає» гномикам яблучка.) Чого більше? Що можна зробити із зайвим яблучком? (*Дати Білосніжці.*)

— Гномик у синій сорочечці вирішив допомогти Білосніжці помити посуд. Котрий він за порядком? (*Третій.*) Чи можна сказати, що він п'ятий? (*Так, якщо лічити справа наліво.*)

— Скільки є Білосніжок? (*Одна.*) Якою цифрою позначимо кількість Білосніжок? (Учень бере у розрізній касі цифру 1.)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

1. Робота з підручником (с. 24).

— Ой, знову дзвоник пролунав. Хто йде до нас у гості? Та це ще один м'ячик котиться згори. Скільки було м'ячиків спочатку? (*Один.*) Скільки прикотилось? (*Один.*) Скільки стало м'ячиків? (*Два.*)

— Сьогодні на уроці ми вивчимо число «два».

2. Бесіда.

— Скільки подарунків приніс нам Вивчайко? (*Два.*)

— Скільки очей у людини? (*Два.*)

— Скільки вух? (*Два.*)

— Скільки рук? (*Дві.*)

— Скільки ніг? (*Дві.*)

— Чого ще може бути по два? (*Роги корови, дві рукавички, два чобітки...*)

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 24)

— Розгляньте малюнок у підручнику.

Травичка зелена, і ліс недалечко.

Іде пастушок, а за ним йдуть овечки.

А ми поміркуєм уважно з тобою:

Хто тут один, а кого тут є двоє.

— Якою цифрою позначити кількість пастухів? (*1*) (Учитель ставить цифру 1 на набірне полотно.)

— Щоб позначити кількість овечок, використовують цифру 2. (Учитель демонструє цифру 2 і ставить її на набірному полотні позаду одинички.)

► Завдання 3 (с. 24)

- Число 2 слідує за числом ... (1) Число 1 передує числу ... (2)
- То що слідує за одиницею? (2) То що передує двійці? (1)

2. Динамічна пауза.

Гра «Том і Джері»: діти стають у пари; один учень у парі — Том, другий — Джері. Діти рухаються по класу.

Учитель по черзі дає вказівки:

- Джері йде *попереду* Тома.
- Том йде *попереду* Джері. (Діти міняються місцями.)
- Джері *слідує за* Томом. (Діти не міняють положення.)
- Том *слідує за* Джері. (Діти знову міняються місцями.)

За сигналом учителя діти міняються ролями Тома і Джері, і гра повторюється.

3. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 25)

Грілась жабка на лататті,
мріяла про мушку.
Раптом — плиг! — і поруч вже
З квіткою квакушка!

— Скільки жабок було спочатку? Що змінилось? Скільки жабок стало? Як утворили число 2?

Висновок: жабок стало на 1 більше або стільки ж та ще одна. Число «два» більше, ніж число «один».

► Завдання 2 (с. 25)

Ось мама-кенгуру і кенгурятко.
Їх двоє тут, і все у них в порядку.
Скік! — маля із сумки пострибало!
З ким тепер залишилася мама?
(Мама залишилася одна.)

— Скільки тваринок було спочатку? Що змінилось? Скільки тваринок залишилося?

— Як утворилося число 1? (1 — це 2 без 1.)

Висновок: кенгуру стало на одного менше або стільки ж без одного.

Один менше, ніж два.

4. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 2 на с. 23

(Діти пишуть у зошитах після пояснення вчителя, «написання» у повітрі, обведення зразка за стрілочками з лічбою: «і-раз, і-два, і»; написання цифри за опорними крапками і самостійно до кінця рядка.)

5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

- Робота в зошиті з друкованою основою.**
- ▶ Завдання 3 на с. 22
Закінчення браслета — другий візерунок у першому стовпчику.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Бесіда.**
 - Яку цифру ви вчилися писати?
 - Яке число позначає ця цифра?

УРОК 11

Тема. Знаки «+», «-», «=». Читання записів зі знаками «+» та «-», «=». Доповнення записів знаками «+» і «-», «=».

Мета: розкрити сутність арифметичних дій додавання і віднімання, ознайомити школярів зі знаками «+», «-», «=»; навчити визначати за малюнками операції додавання і віднімання; ознайомити з формами записів, зроблених за малюнками, та способами їх прочитання; закріпити вміння використовувати в мовленні слова «один», «два», «перший», «другий», «останній», «слідує за», «попереду», «однакова кількість»; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 26–27; робочий зошит: ч. 1, с. 24.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал, предметні малюнки, розрізні цифри.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

- 1. Лічба у прямому та зворотному порядку.**

Зграйкою веселою пташки прилетіли,
За віконцем нашим на берізку сіли.
Ми вас погодуємо, любі пташенята!
Ну, а ви дозвольте вас порахувати.

— Діти, зараз осінь. Це найкращий час заготовлювати насіння для підгодівлі пташок взимку. А зараз полічимо пташок.

Учень біля дошки викладає картки із зображеннями пташок по одній і лічить у прямому порядку; інший збирає пташок по одній і лічить у зворотному порядку. Кожен учень класу викладає на парті (а потім збирає) відповідну кількість паличок.

- 2. Завдання з лічильним матеріалом.**

— Серед 10 викладених на набірному полотні карток із зображеннями пташок покажіть третю пташку зліва, п'яту справа і т. п.

Діти аналогічно працюють із паличками на партах.

Учитель демонструє малюнок, на якому зображено один предмет або два предмети. Учні піднімають зі своїх розрізних кас картки з відповідними цифрами.

Учитель показує цифри 1, 2. Діти піднімають відповідну кількість паличок.

Кожен учень повинен показати стільки паличок, щоб їх було на одну більше (менше), ніж предметів на малюнках, показаних учителем.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ми ознайомимося з математичними знаками.

Складання розповіді за малюнком у підручнику.

► Завдання 1 (с. 26)

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 26)

Одна рябенька курочка дзьобала зернята,
Аж тут з'явилась друга, щоб їй допомагати.
«Була одна рябенька. А зараз скільки стало?» —
Курочки у діток хором запитали.

(Учитель ілюструє вірш предметними малюнками.)

— Скільки курочок було на малюнку спочатку? (*Одна.*) Позначимо цю кількість цифрою 1. Що змінилося? (*Прийшла ще одна.*) Позначимо цю кількість теж цифрою 1. Скільки стало курочок? (*Дві.*) Так, 1 і 1 — це 2. Це можна записати так: $1 + 1 = 2$. Цей запис читається: «Один плюс один дорівнює два».

► Завдання 3 (с. 26)

— Розглянемо наступне завдання у підручнику.

Дві пташки на гілочці рівно сиділи,
Та раптом одна з них взяла й полетіла.
Та, що залишилась, сумно спитала:
«Скільки тепер нас на гілочці стало?»

— Скільки пташок сиділо на гілочці? (*Дві.*) Позначимо цю кількість цифрою 2. Що змінилося? (*Одна полетіла.*) Позначимо цю кількість цифрою 1. Скільки залишилося? (*Одна.*) Так, 1 — це 2 без 1. Це можна записати так: $2 - 1 = 1$. Цей запис читається так: «Два мінус один дорівнює один».

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1, 2 на с. 24

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 27)

— Розгляньте малюнок у підручнику.

Гномик заслужив на нагороду:
Постарався, прикотив кавун з городу.
Потім трішки відпочив,
Прикотив іще один.

— Доповніть запис. Прочитайте і запишіть.

— Що означає перша цифра 1? (*Один кавун.*)

— Що означає друга цифра 1? (*Ще один кавун.*)

— Що означає цифра 2? (*Стало 2 кавуни.*)

— Що слід додати в запис? (*Знаки «+» і «=».*)

— Навчіть Гномика читати цей запис.

Виконання запису вчителем на дошці, дітьми — у зошитах.

▶ Завдання 2 (с. 27)

— Розгляньте наступний малюнок у підручнику.

А ось і нагорода запашна
Для Гномика — дві скибки кавуна.
Трудяга одну скибку смачну з'їв.
А скільки ж він на потім залишив?

— Розгляньте запис під малюнком.

— Що означає перша цифра 2? (*Було 2 скибки.*)

— Що означає перша цифра 1? (*Одну скибку Гномик з'їв.*)

— Що означає друга цифра 1? (*Залишилась одна скибка.*)

— Чого не вистачає у цьому записі? (*Знаків «-» і «=».*)

— Навчіть Гномика читати цей запис.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Допоможемо Гномику дописати потрібні числа: $\dots + 1 = 2$;
 $\dots - 1 = 1$.

— Нагадаємо Гномику, як читаються ці записи: $1 + 1 = 2$;
 $2 - 1 = 1$.

Тема: Число «три». Цифра 3. Утворення числа 3 способом прилічування одиниці і числа 2 способом відлічування одиниці. Написання цифри 3. Складання записів за малюнками. Зростання та спадання чисел.

Мета: ознайомити дітей із числом «три» і цифрою 3; навчити писати цифру 3; формувати вміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього числа і відніманням одиниці від наступного числа, доповнювати записи за малюнками; закріплювати вміння лічити в порядку зростання та спадання; виховувати відповідальне ставлення до виконання правил дорожнього руху.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 27–28; робочий зошит: ч. 1, с. 24–26.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал; предметні малюнки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Кількісна і порядкова лічба з лічильним матеріалом (у порядку зростання й у порядку спадання).

2. Гра «Дзеркало».

Учитель демонструє малюнки з різною кількістю предметів. Учні викладають потрібну кількість паличок і називають відповідне число.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Робота з підручником (с. 27).

Два веселі м'ячики стрибали і крутилися,
У їхню компанію ще м'ячі просилися.
Скотилось скільки м'ячиків? Може, хтось підкаже?
І скільки тепер стало їх, хто усім розкаже?

— Скільки м'ячиків було спочатку? (*Два.*) Скільки м'ячиків прикотилося? (*Один.*) Скільки м'ячиків стало? (*Три.*) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «три».

► **Завдання 1 (с. 27)**

Світлофор на вулиці —
Наче керівник.
Кожен його слухатись,
Безперечно, звик.

Як червоне світло —
Стій і підожди.
Жовте — це увага!
А зелене — йди!

(Бесіда про обов'язковість дотримання правил дорожнього руху.)

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником. Ознайомлення із цифрою 3.

▶ Завдання 1 (с. 28)

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (Три.)

Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (Цифрою 3.)

Учитель демонструє цифру 3.

Цифру 3, як хвильку,

Плавно напиши:

Голівка й животик —

Гарна цифра 3!

(Діти пишуть у зошитах після пояснення вчителя, «написання» у повітрі, обведення зразка за стрілочками з лічбою: «і-раз, і-два, і»; написання цифри за опорними крапками і самостійно до кінця рядка.)

▶ Завдання 3 (с. 28)

Написання цифр у порядку зростання (1 2 3) й у порядку спадання (3 2 1).

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 28)

— Скільки кульок було спочатку у скляній трубці? (Дві.) Що змінилось? (Закотилась ще одна кулька.) Скільки кульок? (Три.) Як із двох одержали число 3? (3 — це 2 і ще 1.) Вибери запис, який відповідає цьому малюнку. ($2 + 1 = 3$)

— Скільки кульок було спочатку у скляній трубці? (Три.) Що змінилось? (Викотилась одна кулька.) Скільки кульок залишилось? (Дві.) Як із трьох одержали число 2? (2 — це 3 без 1.) Прочитайте відповідний запис. ($3 - 1 = 2$)

▶ Завдання 2 (с. 28)

— Що зображено на першому малюнку? (Дві повні склянки із соком, а ще в одну склянку наливають сік.)

— Скільки є повних склянок? (Дві.)

— У скільки склянок наливають сік? (В одну.)

— Скільки стане повних склянок? (Три.)

— Доповніть запис під малюнком. ($2 + 1 = 3$)

— Прочитайте запис.

(Учитель записує його на дошці, діти — у зошитах.)

— Що зображено на другому малюнку? (Один баранець грає на барабані та ще два підходять до нього.)

— Скільки баранців грають на барабанах? (Один.)

— Скільки баранців ще прийшло? (Два.)

— Скільки баранців будуть грати на барабанах? (Три.)

— Доповніть запис під малюнком. ($1 + 2 = 3$)

- Прочитайте відповідний запис.
(Учитель записує його на дошці, діти — у зошитах.)
- Що ви бачите на третьому малюнку? (Одна мишка сидить, а дві від неї тікають.)
- Скільки мишок було спочатку? (Три.)
- Скільки мишок втікає? (Дві.)
- Скільки мишок залишилося? (Одна.)
- Доповніть запис під малюнком і прочитайте його. ($3 - 2 = 1$)
- Що ви бачите на четвертому малюнку? (Два їжачки сидять і один відходить.)
- Скільки їжачків було спочатку? (Три.)
- Скільки їжачків пішло? (Один.)
- Скільки їжачків залишилося? (Два.)
- Доповніть запис під малюнком і прочитайте його. ($3 - 1 = 2$)
- Завдання 3 (с. 28)
Написання цифр у порядку зростання та в порядку спадання.

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

- Завдання 1, 2, 3 на с. 26

V. ПІДСУМОК УРОКУ

1. Бесіда.

- Яку цифру ми вчилися писати?
- Яке число позначається цією цифрою?
- Які цифри пропущені: 1, ..., 3; 1, 2, ...; 3, ..., 1; 3, 2, ...?
- Прочитайте ці записи. У якому порядку розташовані числа в кожній групі?

2. Гра «Злови трійку».

Учитель показує дітям малюнки з різною кількістю предметів. Діти повинні плеснути у долоні, коли предметів три.

УРОК 13

Тема: Знаки порівняння і рівності: «>», «<», «=». Порівняння чисел у межах трьох. Доповнення записів за малюнками.

Мета: навчити дітей порівнювати числа, доповнювати записи за малюнками, обґрунтовувати вибір знаку при порівнянні чисел, записувати результат порівняння за допомогою знаків «>», «<», «=»; закріпити правила лічби предметів; розвивати мислення; викликати у дітей бажання дотримуватись правил дорожнього руху.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 29–30; робочий зошит: ч. 1, с. 27–28.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал; предметні малюнки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

- 1. Кількісна і порядкова лічба від 1 до 10, від 10 до 1 із лічильним матеріалом (лічба хором, по черзі «ланцюжком», індивідуально).
- 2. Гра «Хто уважний?».

Учитель лічить предметні малюнки, називаючи один предмет двічі або пропускаючи те чи інше число. Діти, помітивши помилки, плескають у долоні та по черзі виправляють їх.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви вивчите знаки «>», «<», «=».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

- 1. Робота з підручником.

- ▶ Завдання 1 (с. 29)

Ознайомлення зі знаками «>», «<», «=».

— Скільки кілець на першій пірамідці? (*Одне*.) Скільки кілець на другій пірамідці? (*Два*.) Число 1 менше, ніж число 2.

(Учитель викладає на набірне полотно цифри 1 і 2.)

— Слово «менше» у математиці записується знаком «<». Цей запис читається так: «Один менше, ніж два».

— Число 2 більше, ніж число 1.

(Учитель викладає на набірне полотно цифри 2 і 1.)

— Слово «більше» у математиці записується знаком «>». Цей запис читається так: «Два більше, ніж один».

— Скільки бубликів на малюнку? (*Три*.) А скільки пряників? (*Три*.)

(Учитель викладає на набірне полотно цифри 3 і 3.)

— Бубликів і пряників порівну. Використовуємо знак «=». Запис читається так: «Три дорівнює трьом».

- ▶ Робота з довідничком (с. 29)

- ▶ Завдання 2 (с. 29)

- 2. Бесіда про обов'язковість дотримання правил дорожнього руху.

Знову світлофори очима мигають.

Правила дорожні вони нам нагадають.

Коли стояти, коли йти,
Знаєм добре я і ти.

(Діти пригадують правила дорожнього руху.)

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 29)

— Скільки «очей» у світлофора зліва? (*Два*.) Скільки справа? (*Одне*.) Прочитайте запис: $2 > 1$. Запишіть його в зошити.

(Учитель пише на дошці, діти — у зошитах.)

Аналогічно виконуються завдання за наступними малюнками.

4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 30)

Стояли на вокзалі
Вагончики цікаві.
Товарні й пасажирські,
Веселі та яскраві.
Їх треба полічити,
А потім порівняти.
Важливо на вокзалі
Вагонів кількість знати.

— Що зображено на першому малюнку зліва? (*Оранжевий і зелений вагончики*.) А справа? (*Два блакитні вагончики*.)

— Якою цифрою позначимо число вагончик зліва? (*Два*.)

— Якою цифрою позначимо число вагончиків справа? (*Два*.)

— Кількість різна чи однакова? Який знак треба вписати? (=)

Прочитайте запис.

(Учитель записує його на дошці, діти — у робочих зошитах.)

Вагони пасажирські людей перевозять.
Вагони товарні товари розвозять.
Наше завдання — їх порахувати
А потім їхню кількість порівняти.

Аналогічно виконується завдання за другим малюнком:

— Що зображено на другому малюнку? (*Три вагончики пасажирські та три товарні*.) ...

▶ Завдання 2 (с. 30)

— Скільки яблук? (*Два*.) Скільки груш? (*Дві*.)

(Учень викладає на набірне полотно лічильний матеріал.)

Два яблука, дві груші
З малюнка посміхаються,
Два яблука, дві груші
З дітками вітаються.

— Що можна зробити, щоб яблук стало більше, ніж груш?
(Учень докладає одне або більше яблук; або забирає одну грушу.)

6. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

» Завдання на с. 27, 28

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— З якими математичними знаками ви ознайомились?

— Погляньте навколо і порівняйте групи предметів у класі, використовуючи слова «більше, менше, дорівнює».

УРОК 14

Тема. Число «чотири». Цифра 4. Утворення числа 4 способом прилічування одиниці і числа 3 способом відлічування одиниці. Написання цифри 4. Порівняння чисел.

Мета: ознайомити дітей із числом 4 і цифрою 4; навчити писати цифру 4; формувати в учнів уміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного до нього числа; закріплювати вміння порівнювати числа, доповнювати записи до малюнків і писати цифри 1, 2, 3; розвивати уважність, мислення; виховувати працелюбність, шанобливе ставлення до хліба.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 30–32; робочий зошит: ч. 1, с. 28–30.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал; предметні малюнки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Лічба в межах 10 у порядку зростання і в порядку спадання (з лічильним матеріалом).

2. Гра «Луна».

Учитель плескає у долоні певну кількість разів. Учні піднімають картку з каси з відповідною цифрою.

Далі замість учителя плескає у долоні учень.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Робота з підручником (с. 30).

М'ячики заснули, бо немає гри.

На малюнку скільки їх? Порахуйте: ... (*три*).

Прокидайтесь, м'ячики, стрибайте,

Ще одного м'ячика ви у гру приймайте!

— Скільки м'ячиків було? (*Три*.) Скільки м'ячиків прикотилося? (*Один*.)

— Скільки стало? (*Чотири*.) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «чотири».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 30)

Господинька мишка часу не марнує,

На зиму запаси старанно готує.

Булочки і бублики, хлібчик і зернята,

Все це їй потрібно гарно поскладати.

Гарно поскладати, ще й порахувати,

Скільки ж в неї бубликів, булочок, зерняток?

(Робота із запитаннями у підручнику.)

2. Бесіда про працелюбність і шанобливе ставлення до хліба.

3. Робота з підручником.

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (*Чотири*.) Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (*Цифрою 4*.)

Учитель демонструє цифру 4.

4. Написання цифри 4 у зошитах під керівництвом учителя.

Діти пишуть у зошитах після пояснення вчителя, «написання» в повітрі, обведення зразка за стрілочками з лічбою; написання цифри за опорними крапками і самостійно. Учитель звертає увагу дітей на те, що цифра 4 пишеться з відривом руки.

5. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 31)

На стадіоні Пензлик працює,

Синьою фарбою колеса малює.

Пензлик — вгору, пензлик — вниз.

Скільки всього буде синіх коліс?

— Скільки коліс уже розмалював Пензлик? (*Три*.) Скільки коліс ще розмалює? (*Одне*.) Скільки всього синіх коліс буде на майдані-

чику? (Чотири.) Як із трьох одержали число 4? (4 — це 3 і ще 1.) Знайдіть і прочитайте відповідний запис. ($3 + 1 = 4$)

Пензлик роботу закінчив, пішов.
Взятись за колесо вовчик прийшов.
Він на канаті колеса тягає.
Навіщо це робить? М'язи качає.
Дуже-предуже він спорт любить.

— Скільки коліс було на майданчику? (Чотири.) Що змінилось? (Вовчик одне колесо забирає.) Скільки коліс залишиться? (Три.) Як із чотирьох одержали число 3? (3 — це 4 без 1.) Знайдіть і прочитайте відповідний запис. ($4 - 1 = 3$)

6. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

7. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 31)

Літачки та дзиґи, м'ячики та ляльки...
Зараз для нас — це не просто забавки.
Хоч вони й не проти з вами пограти,
Та мають завдання: числа порівняти!

— Скільки велосипедів? Скільки дзиґ? Порівняйте кількість велосипедів і дзиґ. Доведіть, що велосипедів менше.

(Учень біля дошки викладає у ряд малюнки із зображеннями велосипедів, а під ними — зображення дзиґ (одна під одною), демонструючи класу, що одна дзиґа зайва.)

— Отже, якщо 3 велосипеди менше, ніж 4 дзиґи, то число 3 менше від числа 4.

(Учитель записує нерівність на дошці, діти — у зошитах.)

Аналогічно проводиться робота за наступними малюнками.

▶ Завдання 1 (с. 32)

— Що зображено на першому малюнку? (Смужка з двох фіолетових і двох оранжевих клітинок.)

— Скільки фіолетових клітинок? (2)

— Скільки оранжевих клітинок? (2)

— Скільки всього фіолетових й оранжевих клітинок на смужці? (Чотири.) Як одержали число 4? (2 і 2 — це 4.) Прочитайте запис.

(Учитель записує його на дошці, діти — у зошитах.)

— Скільки клітинок на другій смужці було спочатку? (Чотири.)

— Що змінилося? (Дві оранжеві клітинки відрізали.) Скільки клітинок залишилось? (Дві фіолетові.) Складемо запис. (4 без 2 — це 2.)

— Скільки оранжевих і скільки фіолетових клітинок на третій смужці? (Три оранжеві клітинки й одна фіолетова.)

— Скільки всього клітинок на смужці? (Чотири.) Як одержали число 4? Зробіть відповідний запис.

— Скільки всього клітинок було на четвертій смужці спочатку? (*Чотири.*)

— Що роблять ножицями? (*Відрізають одну фіолетову клітинку.*) Скільки клітинок залишилось на смужці? (*Три.*) Зробіть відповідний запис.

► Завдання 2 (с. 32)

8. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 29, 30

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— З яким числом ви ознайомились сьогодні?

— Якою цифрою позначається число 4?

— Назвіть, чого буває по 4? (*Лап у тварин, ніжок у стола, кутів у кімнаті, у будинку, коліс у машин тощо.*)

УРОК 15

Тема: Наступне число. Попереднє число. Сусідні числа. Математичний диктант.

Мета: розкрити дітям зміст понять «наступне число», «попереднє число», «сусідні числа»; навчити дітей писати математичний диктант; закріплювати вміння лічити в порядку зростання та спадання; розвивати логічне мислення; виховувати інтерес до вивчення математики.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 32–34; робочий зошит: ч. 1, с. 30.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал; розрізні цифри та предметні малюнки із зображеннями жабки, котика, курчатка, мишки, песика, зайчика, баранчика, поросятка, лисички, ведмежати, слоника, бегемотика.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Лічба з лічильним матеріалом (у порядку зростання і в порядку спадання).

2. Гра «Мовчанка».

Учитель показує картки з кількома (у межах чотирьох) однаковими предметними малюнками (1, 2, 3, 4). Учні піднімають відповідну цифру з розрізної каси.

Учитель показує цифру (1, 2, 3, 4). Учні — на пальчиках або за допомогою лічильних паличок.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Учитель викладає на набірне полотно малюнки із зображеннями вовчика, лисенятка, тигренятка, білочки.

— До нас у гості прийшли звірята. Полічіть, скільки їх. Хто з тварин під час лічби буде першим? Другим? Третім? Четвертим? Хто йде попереду лисенятка? Попереду білочки? Хто йде за вовчиком? Хто позаду тигренятка?

— Сьогодні ви довідаєтесь про те, що бути попереду означає «бути попереднім», а бути позаду — це «бути наступним».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 32)

Півник запитує:

— На котрій сходинці я зараз стою? (*На другій.*)

— Котра сходинка була перед цим? (*Перша.*)

— *Перша сходинка є попередньою для другої.* Котра сходинка буде далі? (*Третя.*)

— *Третя сходинка є наступною для другої.*

▶ Робота з довідничком (с. 32)

— Саме так кажуть і про числа: для числа **2 попереднім є число 1, а наступним — число 3.**

▶ Завдання 2 (с. 32)

— Перед нами книжка-розгортка. А в ній — казка. Про кого, дітки, буде ця казка? (*Про їжачка.*) Давайте розкажемо цю казку.

(Діти складають історію.)

— Що робить їжачок на першій сторінці? (*Сидить і мріє про яблучко.*)

— А що він робить на останній сторінці? (*Несе мішок з яблуками.*)

— Скільки сторінок має книжка? (*Чотири.*)

Далі запитання за текстом у підручнику.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 33)

У театр прийшли звірята:
Перший, другий... Як багато!
Всі квіточки показали —
Й глядачами зразу стали.

Жабка передує котику, а курчатко передує жабці.

Учитель читає завдання. Троє учнів із малюнками названих тварин виконують завдання: стають на відповідні місця одне за одним: жабка — перед котиком, курчатко — перед жабкою. Отже, перше — курчатко, друга — жабка, третій — котик.

Мишка слідує одразу за песиком. Наступним іде зайчик.

Цього разу картки із зображенням тваринок викладаються на набірне полотно. Перший учень біля дошки переставляє картки, міркуючи: мишка слідує за песиком. Отже, з них двох песик є перший, а мишка — друга. Наступним іде зайчик. Отже, саме він є третій.

Баранчик іде перед поросятком. А за поросятком слідує лисичка.

Другий учень біля дошки міркує: баранчик іде перед поросятком. Отже, з них двох баранчик є перший, а поросятко — друге. Лисичка слідує за поросятком. Отже, лисичка іде останньою.

Ведмежа є наступним за слоником і попереду бегемотика.

Третій учень, викладаючи картки із зображенням тварин, міркує: ведмежатко є наступним за слоником. Отже, спочатку йде слоник, а за ним — ведмежа. Але ведмежа є попереднім від бегемотика, отже, бегемотик іде позаду ведмежати і є останнім, тобто звірята йдуть у такому порядку: слоник — першим, ведмежатко — другим, а бегемотик — третім.

► Завдання 2 (с. 33)

На вулиці Сонячній в новеньких будинках
Живуть троє друзів: одиниця, двійка, трійка.
Дружно один одному допомагають.
Др\обрими сусідами їх називають.

— Розгляньте перший малюнок. Яких «сусідів» має число 2?

► Завдання 3 (с. 33)

— Як називається домівка пташки? (*Гніздечко*.)

А ось пташине містечко.
Кожна пташечка має гніздечко.

— Який номер має перше гніздечко? Який номер матиме сусіднє гніздечко? (2)

— Назвіть сусідні числа для решти гніздечок.

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 34)

— Сьогодні ми вперше будемо писати математичний диктант. Його вам передав Професор Математики.

Професор Математики, який багато знає,
Діток дуже любить і завжди про них дбає.
Диктанти з математики він діткам надсилає.
Їхні розум й мислення старанно розвиває!

— У математичному диктанті під диктовку потрібно записувати не літери, склади чи слова, а числа. Уважно слухайте завдання, поміркуйте, якою має бути відповідь, і запишіть її.

(Перший диктант виконується колективно. Після обговорення завдання вчитель пише відповіді на дошці, діти — у зошитах.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання на с. 30

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Яке число є попереднім для числа 2? Для числа 4? Для числа 3?

— Яке число є наступним для числа 1? 3? 2?

— Назвіть «сусідів» числа 2; числа 3.

УРОК 16

Тема. Число «п'ять». Цифра 5. Утворення числа 5 способом прилічування одиниці. Утворення числа 4 способом відлічування одиниці. Написання цифри 5. Вибір правильного запису до малюнку. Порівняння чисел.

Мета: ознайомити дітей із числом 5 і цифрою 5; навчити писати цифрою 5. Закріплення вміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного до нього числа; учити знаходити правильний запис до малюнка; закріплювати вміння порівнювати числа, писати цифри 1, 2, 3, 4; розвивати у дітей математичне мовлення, мислення; виховувати доброзичливе ставлення до оточуючих.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 34–36; робочий зошит: ч. 1, с. 31–32.

Додатковий та ілюстративний матеріали: сигнальні картки із цифрами, лічильний матеріал; предметні малюнки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з лічильним матеріалом.

2. Робота із сигнальними картками-цифрами.

Учитель показує певне число з розрізної каси і дає учням завдання:

— показати число, попереднє (наступне) для даного;

— показати сусідні числа для даного.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Робота з підручником (с. 34)

Наших м'ячиків — чотири.
Кожен вміє рахувати.
Ще один ось прикотився.
І тепер усіх їх — ... (п'ять)!

— Скільки м'ячиків було? (*Чотири.*) Скільки м'ячиків прикотилося? (*Один.*)

— Скільки стало? (*П'ять.*) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «п'ять».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 34)

Лічба предметів. Повторення порядкової лічби.

Який затишний будинок,
Гляньте-но, малята!
В ньому радісно кохам,
Пташечкам, звірятам.

Подивіться, хто з них тільки
Вдвох живе в кімнатці?
Де їх четверо? Де троє?
Де один, дізнайтеся.

Робота із запитаннями у підручнику.

2. Бесіда про доброзичливе ставлення до друзів, сусідів.

3. Робота з підручником (с. 34)

Ознайомлення із цифрою 5.

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (*П'ять.*)
Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (*Цифрою 5.*)
(Учитель демонструє цифру 5.)

4. Написання цифри 5 у зошитах під керівництвом учителя.

Привітна, мила цифра 5
Усім нам посміхається.
Ми пишемо: «Раз-і, два-і, три-і!» —
П'ятірочка з'являється.

(Діти пишуть у зошитах після пояснення вчителя. Учитель звертає увагу дітей на те, що цифра 5 теж пишеться з відривом руки.)

5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 35)

Чотири пальчики навколо поглядають:
Де п'ятий братик? П'ятого немає!
Може, загубився братик?
Може, сам пішов гулять?

О, з'явився любий братик!
І тепер нас знову ... (п'ять)!

— Скільки піднятих пальчиків було спочатку? (Чотири.) Скільки загнутих пальчиків було спочатку? (Один.) Скільки піднятих пальчиків стало потім? (П'ять.) Як із чотирьох отримали число 5? (5 — це 4 і ще 1.) Прочитайте запис поруч із малюнком: $4 + 1 = 5$.

— Скільки піднятих пальчиків на наступному малюнку? (П'ять.) Що змінилось? (Один пальчик зігнувся.) Скільки піднятих пальчиків залишилося? (Чотири.) Як із п'яти одержали число 4? (4 — це 5 без 1.) Прочитайте запис поруч із малюнком: $5 - 1 = 4$.

7. Динамічна пауза (за вибором учителя).

8. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 35)

— Скільки жабок було в колі? Скільки жабок стало? Жабок стало більше чи менше? Скільки жабок ще приєдналось до кола? Прочитайте запис під малюнком: $3 + 2 = 5$. Поясніть цей запис.

— Отже, запис за малюнком зроблено правильно.

— Скільки жабок було на стеблині? Скільки жабок залишилось? Куди поділись інші жабки? (Жабки стрибнули у ставок.) Скільки жабок стрибнуло у ставок? Прочитайте запис під малюнком: $5 - 2 = 3$. Поясніть цей запис.

— Отже, запис за малюнком зроблено правильно.

(Після кожного обговорення вчитель виконує запис на дошці, діти — у зошитах.)

▶ Завдання 1 (с. 36)

— Що зображено на першому малюнку? (Червоний і жовті кубики.) Скільки жовтих кубиків? (Чотири.) Скільки червоних? (Один.) Виберіть запис, що підходить до малюнку з кубиками. ($4 + 1$) Поясніть його. Скільки всього кубиків? (П'ять.)

(Учитель записує на дошці, діти — у зошитах.)

— Що зображено на другому малюнку? (Цілий банан і шкірки від бананів.) Скільки бананів було спочатку, поки їх ще не їли? (П'ять.) Скільки бананів з'їли? (Чотири.) Виберіть запис, що підходить до малюнку із зображенням кубиків. ($5 - 4$) Поясніть його. Скільки бананів залишилося? (Один.)

(Діти читають вираз і під керівництвом учителя записують у зошити.)

— Що зображено на третьому малюнку? (Дерева та пеньки.) А що таке пеньок? (Це — залишок від зрізаного дерева.) Скільки дерев було, поки їх ще не зрізали? (П'ять.) Скільки дерев зрізали? (Два.) Який запис підійде до цього малюнка? ($5 - 2$) Поясніть його. Скільки дерев ще росте? (Три.)

(Діти роблять запис у зошиті.)

► Завдання 2 (с. 36)

— Розглянемо першу кістку доміно. Вона має ліву і праву частинки. Скільки крапочок на лівій частинці? (*П'ять.*) Тому в записі внизу зліва стоїть число 5. Скільки крапочок на правій частинці? (*Одна.*) Тому в записі внизу справа записано число 1. Де більше крапочок: зліва чи справа? (*Зліва.*) 5 крапочок більше, ніж 1 крапочка, отже, число 5 більше від числа 1.

(Учитель записує нерівність на дошці, діти — у зошитах.)

Аналогічно проводиться робота з наступними малюнками.

► Завдання 3 (с. 36)

— Полічіть бульки зліва направо. А тепер справа наліво. Котрий бульик має той самий номер? (*Третій.*) Тож котрий бульик хоче з'їсти ховрашок?

► Завдання 4 (с. 36)

— Полічіть парасольки. Назвіть кольори парасольок за порядком. Чи зміниться кількість парасольок, якщо другу з них розташувати після п'ятої? (*Не зміниться.*) А чи зміниться порядок кольорів? (*Зміниться.*) Назвіть кольори парасольок за новим порядком.

9. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 31, 32

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Що нового ви вивчили на уроці?

— Яке завдання вам здалось складним? Чому?

УРОК 17

Тема: Число «шість». Цифра 6. Утворення числа 6 способом прилічування одиниці. Утворення числа 5 способом відлічування одиниці. Написання цифри 6. Порівняння чисел.

Мета: ознайомити дітей із числом «шість» і цифрою 6; навчити писати цифру 6; формувати вміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного числа; закріплювати вміння порівнювати числа і робити відповідні записи, писати цифри 1, 2, 3, 4, 5; розвивати логічне мислення дітей, спостережливість і вміння бачити закономірності; виховувати бережливе ставлення до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 37–38; робочий зошит: ч. 2, с. 3–6.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал, демонстраційні цифри, червоні й жовті картки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

- 1. Лічба з лічильним матеріалом у межах 5 (у порядку зростання і в порядку спадання).
- 2. Математичний диктант.
 - Професор Математики передав вам математичний диктант:
 - запишіть число, попереднє для числа 5;
 - запишіть число, наступне для числа 1;
 - запишіть сусідні числа для числа 4.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

П'ять веселих м'ячиків стрибали і крутилися.
У їхню компанію ще м'ячки просилися.

— Скільки м'ячиків було спочатку? (*П'ять.*) Скільки м'ячиків прикотилося? (*Один.*) Скільки м'ячиків стало? (*Шість.*) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «шість».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

- 1. Робота з підручником.

- ▶ Завдання 1 (с. 37)

У садочку ми гуляли.
Ягід, яблук назбирали!
А ще — грушечок жовтеньких!
Полічимо їх швиденько!

Робота із запитаннями у підручнику.

- 2. Бесіда про бережливе ставлення до природи, про корисність ягід і фруктів.

- 3. Робота з підручником (с. 37).

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (*Шість.*)
Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (*Цифрою 6.*)
(Учитель демонструє цифру 6.)

Написання цифри 6 у зошитах під керівництвом учителя.

На що схожа цифра 6?

Нумо, дітки, підкажіть.

— На ниток клубочок,

Що закотився в куточок.

З ниточки писать почнемо.

У клубок її замкнемо.

(Діти пишуть цифру в зошитах після пояснення вчителя. Цифра 6 пишеться без відриву руки під рахунок: «і-раз, і-два».)

4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 37)

— Прочитайте числа на майках. (*Один, два.*)

— Яке число наступне? (*Три.*) Запишемо в зошит: 1, 2, 3.

— Яке число найбільше? (*Три.*) Підкресліть його олівцем улюбленого кольору.

— Яке число найменше? (*Один.*) Обведіть його.

— Прочитайте числа на спідничках. (*Два, .., чотири.*)

— Яке число пропущено? (*Три.*) Запишемо в зошит: 2, 3, 4.

— Далі продовжуємо аналогічно, як за попереднім малюнком.

(Учні пояснюють вибір числа, яке потрібно вставити, записують свій ряд чисел, підкреслюючи серед них найбільше й обводячи кружечком найменше.)

► Завдання 3 (с. 37)

— Скільки мильних бульбашок уже вилетіло журавлик? (*П'ять.*) Скільки бульбашок ще вилітає? (*Одну.*) Скільки бульбашок стане? (*Шість.*) Як із п'яти отримали число 6? (*6 — це 5 і ще 1.*) Виберіть відповідний запис. ($5 + 1 = 6$)

— Скільки мильних бульбашок було спочатку, до того, як деякі лопнули? (*Шість.*) Скільки бульбашок лопнуло? (*Одна.*) Скільки цілих бульбашок залишилося? (*П'ять.*) Як із шести утворилося число 5? (*5 — це 6 без 1.*) Прочитайте відповідний запис. ($6 - 1 = 5$)

► Завдання 1 (с. 38)

— Які тварини зображені на першому малюнку? (*Жук і курка.*) Скільки лапок у жука? (*6*) Скільки лап у курки? (*2*) Порівняйте числа. (*6 більше, ніж 2.*) Зробіть відповідний запис. ($6 > 2$)

(Учитель пише на дошці, діти — у зошитах.)

— Хто зображений на другому малюнку? (*Мишка і жучок сонечко.*) Скільки лап у мишки? (*Чотири.*) У сонечка? (*Шість.*) Порівняйте числа. Зробіть відповідний запис. ($4 < 6$)

— Кого зображено на третьому малюнку? (*Жук і мурашка.*) Виконується аналогічно до двох попередніх малюнків. Запис: $6 = 6$.

— Назвіть усіх істот на малюнках, які мають 6 лапок. (*Жуки, сонечко, мурашка.*) Як їх можна назвати одним словом? (*Комахи.*) Тож скільки лапок мають комахи? (*Шість.*)

► Завдання 2 (с. 38)

— Розкажіть, що відбувається на першому малюнку. Скільки всього страусів на малюнку? (*Шість.*) Скільки страусів заховали го-

лови у пісок? (*Один.*) Скільки страусів біжать далі? (*П'ять.*) Знайдіть відповідний запис. ($6 - 1$)

— Розкажіть, що зображено на другому сюжетному малюнку. Скільки лелек стоять? (*Три.*) Скільки лелек до них підлітають? (*Два.*) Скільки всього лелек стане? (*П'ять.*) Знайдіть відповідний запис. ($3 + 2$)

6. Динамічна пауза (за вибором учителя).

7. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 38)

— Полічіть плитки зліва направо. Котрими за порядком є червоні плитки? (*Перша та четверта.*) А тепер полічіть ті ж плитки справа наліво. Котрими за порядком є жовті плитки? (*Перша, друга, четверта, п'ята.*) Пригадаємо висновок: під час порядкової лічби важливим є напрям лічби.

— Давайте допоможемо мишеняті вибрати потрібні керамічні плитки.

(Учитель викладає на набірному полотні червоні та жовті картки-плитки, у такому порядку, як це є на малюнку.)

— Які дві плитки слід покласти справа? Чому? Поясніть. (Діти пропонують свої варіанти відповідей та ілюструють їх на набірному полотні. Правильна відповідь: *червона і жовта плитки.* Пояснення: *Зліва направо плитки чергуються так: одна червона, дві жовті; потім знову одна червона і дві жовті. Отже, наступними мають бути одна червона і дві жовті.*)

— Які дві плитки потрібно покласти зліва? (*Дві жовті.*) Чому? (*Справа наліво плитки чергуються так: дві жовті, одна червона; потім знову дві жовті й одна червона. Отже, наступними мають бути знову дві жовті плитки.*)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання на с. 5, 6

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— З яким числом ви ознайомились сьогодні на уроці?

— Як із п'яти можна отримати число 6? Як із шести можна утворити число 5?

УРОК 18

Тема: Число «сім». Цифра 7. Утворення числа 7 способом прилічування одиниці. Утворення числа 6 способом відлічування одиниці. Написання цифри 7. Порівняння чисел. Складання розповіді за малюнком і записом. Складання запису за малюнком. Підбір відповідного запису до кожного малюнка.

Мета: ознайомити дітей із числом «сім» і цифрою 7; навчити писати цифру 7; сформулювати вміння порівнювати числа в межах 7; закріплювати навички утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного числа; складати й обирати записи за малюнками, писати вивчені цифри; розвивати у дітей математичне мовлення, мислення; виховувати любов до природи, ознайомити дітей, де у природі та мистецтві зустрічається число 7.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 39–41; робочий зошит: ч. 2, с. 6–8.

Додатковий та ілюстративний матеріали: картки із цифрами, лічильний матеріал.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Кількісна і порядкова лічба з лічильним матеріалом.

2. Гра «Математична естафета».

Один учень називає число в межах 6, другий — число, попереднє до даного, і пропонує число наступному гравцю. Гра продовжується «ланцюжком» далі. Аналогічно діти називають наступні до даних числа — «сусідів» названих чисел.

3. Робота з розрізними цифрами.

На набірному полотні викладено картки:

2 5 1 6 4

Учитель пропонує школярам викласти на партах числа в порядку зростання. Один учень працює біля дошки.

— Якого числа бракує? (*Числа 3.*)

— Які два числа шукатимуть свого «сусіда»? (*Числа 2 і 4.*)

(Далі діти викладають числовий ряд у порядку спадання.)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Робота з підручником (с. 39).

Гарні м'ячики у нас —

Саме полічити час.

Скільки м'ячиків чекає?

Скільки поспішає?

— Скільки м'ячиків було? (*Шість.*) Скільки м'ячиків прикотилося? (*Один.*)

— Скільки стало? (*Сім.*) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «сім».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 39)

На стадіоні лісовому починаються змагання.

Спортивним командам — наші вітання!

А ми дамо відповідь на запитання:

Скільки спортсменів у кожній команді?

— Скільки спортсменів у команді лисичок? (*П'ять.*)

— Які ще команди беруть участь у змаганнях? (*Команди вовчиків і ведмежат.*)

— У якій команді сім спортсменів? (*У команді ведмежат.*)

— Доповніть речення: «Вовчиків менше, ніж, .., але більше, ніж...»

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (*Сім.*)

Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (*Цифрою 7.*)

(Учитель демонструє цифру 7.)

Цифра 7 струнка, як балеринка:

Рівна в неї ручка, рівна в неї спинка!

Наче промовляє діткам цифра 7:

«Вирівняти спинки треба нам усім!»

2. Написання цифри 7 у зошитах під керівництвом учителя.

(Діти пишуть у зошитах після пояснення вчителя. Учитель звертає увагу дітей на те, що цифра 7 пишеться з відривом руки під рахунок: «і-раз, і-два, і».)

3. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

4. Робота з підручником.

» Завдання 2 (с. 39)

— Пригадайте казки, у яких зустрічається число 7. («*Білосніжка та сім гномів*», «*Вовк та семеро козенят*» тощо.)

— Герої якої казки зображені на малюнку? («*Ріпка*».) Що на малюнку не так? (*Котигорошко зайвий.*) Назвіть усіх героїв, що тягнуть ріпку.

— Скільки казкових персонажів тягнуть ріпку? (*Шість.*) Скільки ще біжить на підмогу? (*Одна мишка.*) Скільки усіх стане? (*Сім.*) Як із шести отримали число 7? (*7 — це 6 і ще 1.*) Прочитайте відповідний запис. ($6 + 1 = 7$)

— Розглянемо другий малюнок. Скільки персонажів казки тягнули ріпку спочатку? (*Сім.*) Хто передумав тягнути ріпку і втік?

(Мишка.) Скільки казкових персонажів залишилося тягнути ріпку?
(Шість.) Як із семи отримали число 6? ($6 - \text{це } 7 \text{ без } 1$.) Прочитайте відповідний запис. ($7 - 1 = 6$)

- Хто першим тягне ріпку? (Дідусь.)
- Котра за порядком на цьому малюнку киця? (Шоста.)
- Хто стоїть за порядком четвертим? (Внучка.)

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 40)

Барвиста веселка весь світ звеселяє.
Це райдуга — так ще її називають,
А райдуга — наче ворота до раю,
І ключик від них усі ангели мають.

— Скільки кольорів у веселки? (Сім.) Розглянемо малюнок і доповнимо речення про кольори веселки.

(Робота із запитаннями у підручнику.)

Додаткові запитання про веселку:

- Яким є четвертий колір веселки? А шостий?
- Котрим за порядком є жовтий колір веселки? А блакитний?
- Запам'ятати кольори веселки нам допоможе речення-підказка.

(Діти заучують речення «*Чи Омелько жити зможе без своїх фантазій?*».)

Учитель пропонує інше речення-підказку: «*Чекаючи обіду, жи-рафа з'їла багато сушених фруктів*».

Учитель пропонує дітям самостійно скласти вдома речення-підказку про кольори веселки.

► Завдання 2 (с. 40)

► Завдання 3 (с. 40)

— Слова записують за допомогою літер, числа — за допомогою цифр.

А мелодію записують за допомогою нот. Основних нот є сім.

Нот, малята, маєм сім:
До, ре, мі, фа, соль, ля, сі.
Ой, які ж ці ноти вправні:
Нам напишуть пісню гарну.

(Робота із завданнями у підручнику.)

► Завдання 1 (с. 41)

— Скільки білих цуценят зображено на малюнку? (Чотири.)
Скільки чорних цуценят на малюнку? (Три.) Скільки всього цуценят? (Сім.) Складемо запис до малюнка. ($4 + 3 = 7$) Запишіть його у зошити.

— Скільки всього черепашок на малюнку? (*Сім.*) Скільки черепашок утікають? (*Дві.*) Скільки черепашок залишилося? (*П'ять.*) Складемо запис до малюнка. ($7 - 2 = 5$) Запишіть його в зошити.

► Завдання 2 (с. 41)

— Що зображено на першому малюнку? (*Яйця.*) Скільки всього яєць було спочатку? (*Сім.*) Зі скількох яєць вилупились курчата? (*Із трьох.*) Прочитайте записи під малюнками. Котрий із них підійде до малюнка, де зображені яйця? ($7 - 3$) Поясніть, чому. Зі скількох яєць ще не вилупились курчата? (*Із чотирьох.*) (Учитель записує на дошці, діти — у зошитах.)

— Кого зображено на другому малюнку? (*Бегемотиків, що грають на барабанах.*)

— Скільки бегемотиків-музикантів було спочатку? (*Шість.*) Скільки бегемотиків до них прийшло? (*Один.*) Музикантів стало більше чи менше? (*Більше.*) Який запис підійде до даного малюнка? ($6 + 1$) Поясніть свою думку. Скільки тепер бегемотиків стане в ансамблі? (*Сім.*)

(Діти читають вираз і під керівництвом учителя записують його в зошити.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 6–8

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— З яким числом ви ознайомились сьогодні на уроці?

— Як із шести можна отримати число 7?

УРОК 19

Тема. Число «вісім». Цифра 8. Утворення числа 8 способом прилічування одиниці. Утворення числа 7 способом відлічування одиниці. Написання цифри 8. Порівняння чисел. Доповнення записів.

Мета: ознайомити дітей із числом «вісім» і цифрою 8; навчити писати цифру 8, порівнювати числа в межах 8; закріплювати вміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного для нього числа, доповнювати записи до малюнків, писати вивчені цифри; розвивати у дітей математичне мовлення, розвивати вміння класифікувати об'єкти за суттєвою ознакою і виділяти «зайвий»; виховувати працелюбність, спостережливість.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 42–43; робочий зошит: ч. 2, с. 8–11.

Додатковий та ілюстративний матеріали: картки із цифрами, предметні малюнки.

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Гра «Стільки ж, більше, менше».

Учитель демонструє предметні малюнки з різною кількістю зображених предметів.

— Підніміть картку із цифрою, яка позначає число зображених предметів.

— Покажіть цифру, яка позначає число, яке є більшим (або меншим), ніж кількість зображених предметів.

☑ 2. Математичний диктант.

Запишіть:

— «сусідів» числа 4;

— число, яке слідує за числом 5;

— число, яке знаходиться між числами 3 і 5;

— число, попереднє для числа 3;

— число, наступне після числа 6.

»» Перевірка математичного диктанту.

— Що вам запам'яталось про число 7 із попереднього уроку?

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Скільки м'ячиків було? (*Сім.*) Скільки м'ячиків прикотилося? (*Один.*) Скільки стало? (*Вісім.*)

— Сьогодні на уроці ми вивчимо число «вісім».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

»» Завдання 1 (с. 42)

— Полічіть жовті намистинки; червоні; фіолетові.

— Яких намистинок вісім? Яких намистинок найменше?

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (*Вісім.*)

Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (*Цифрою 8.*)

(Учитель демонструє цифру 8.)

Глянь, цифра 8 як лялька маленька:

Кругленька голівка й животик кругленький.

Досить рукам нашим відпочивать,

Будем цифру 8 старанно писать.

2. Написання цифри 8 у зошитах під керівництвом учителя.

Цифру 8 ми писати починаємо.
Мов на роликах, із дому виїжджаємо.
Розігналися і плавно розвернулися.
І додому ми щасливі повернулися!

(Діти пишуть цифру в зошитах після пояснення вчителя. Учитель звертає увагу дітей на те, що цифра 8 пишеться без відриву руки під рахунок: «і-раз, і-два, і-три, і».)

3. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 42)

— Що зображено на верхньому і нижньому малюнках? (*Ми бачимо черевички, чобітки.*) Як ці речі можна назвати одним словом? (*Взуття.*)

— Взуття на малюнку чисте чи брудне? (*Взуття чисте.*) Що можна сказати про його господарів? (*Вони гарно доглядають за своїми речами.*) Чи черевичкам подобається, що їх так доглядають? (*Так, бо вони усміхаються.*) Хто з вас, діти, уміє сам чистити свої черевички?

— Розгляньте верхній малюнок. Скільки взуття було і скільки чобітків ще прийшло? (*Було 7 речей, і прийшов ще один чобіток.*) Скільки взуття стало? (*Всім.*) Як із семи отримали число 8? (*8 — це 7 і ще 1.*) Прочитайте перший запис під малюнком. ($7 + 1 = 8$)

Розгляньте малюнок внизу? Скільки взуття було спочатку і скільки чобітків пішло? (*Спочатку було 8 речей, і ще один чобіток пішов.*) Скільки предметів залишилося? (*Сім.*) Як із восьми отримати число 7? (*7 — це 8 без 1.*) Прочитайте другий запис над малюнком. ($8 - 1 = 7$)

— Чи знаєте, хто з істот має 8 лапок і міг би все це взуття взути одразу?

(Учитель демонструє зображення павука, у якого 8 лапок.)

— Пригадаємо, скільки лапок у комах. (*Комаха має 6 лапок.*)

— Кому «потрібно» більше взуття: комахці чи павучку? (*Павучку.*)

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 42)

▶ Завдання 1 (с. 43)

— Скільки сонцезахисних окулярів було на стенді спочатку? (*П'ять.*)

— Скільки окулярів стало? (*8*) Окулярів стало більше чи менше? (*Більше.*) Скільки окулярів треба докласти на стенд, щоб їх із

п'яти стало вісім? (*Три.*) Пригадайте, який математичний знак вказує, що кількість предметів збільшилась. (+) Доповніть запис за малюнком. ($5 + 3 = 8$) Прочитайте його.

— Розгляньте наступний малюнок. Полічіть, скільки окулярів було на стенді спочатку. (*Вісім.*) Скільки залишилось? (*Чотири.*) Окулярів стало більше чи менше? (*Менше.*) Скільки окулярів треба забрати з першого стенду, щоб їх із восьми стало чотири? (*Чотири.*) Пригадайте, який математичний знак вказує, що кількість предметів зменшилась. (–) Доповніть запис за малюнком. ($8 - 4 = 4$). Прочитайте його.

► Завдання 2 (с. 43)

— Розгляньте першу кістку доміно. Скільки крапочок зліва? (*Дві.*) Скільки крапочок зображено справа? (*Шість.*) Скільки всього крапочок на першій кістці доміно? (*Вісім.*) Прочитайте складений запис до даного малюнка. Запишіть його в зошити. ($2 + 6 = 8$)

(Аналогічно виконується завдання з наступними кістками доміно.)

► Завдання 3 (с. 43)

— Розгляньте малюнки. Поміркуйте, який із них є зайвим.

(Діти помічають, що всі малюнки, крім другого, мають по вісім клітинок, а другий — тільки сім. Другий малюнок є зайвим.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 8–11

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Яке число ви вивчили сьогодні?

— Як можна отримати число 8 із семи?

УРОК 20

Тема: Число «дев'ять». Цифра 9. Утворення числа 9 способом прилічування одиниці. Утворення числа 8 способом відлічування одиниці. Написання цифри 9. Порівняння чисел.

Мета: ознайомити дітей із числом «дев'ять» і цифрою 9; навчити писати цифру 9; учти порівнювати числа в межах 9; закріплювати вміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного для нього числа, обирати та доповнювати записи за малюнками, писати вивчені цифри; розвивати у дітей спостережливість, логічне мислення; виховувати доброзичливе ставлення до однокласників.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 44–45; робочий зошит: ч. 2, с. 11–14.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал, картки із цифрами.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Кількісна і порядкова лічба з лічильним матеріалом.

2. Гра «Магазин».

Діти працюють у парах: один учень — «покупець» — показує картку із цифрою («замовлення»), його сусід по парті — «продавець» — повинен викласти відповідну кількість предметів.

Потім діти міняються ролями.

3. Математичний диктант.

Запишіть:

- наступне число за числом 4;
- число, яке при лічбі передує числу 8;
- «сусідів» числа 7;
- число, що слідує за числом 3;
- числа, які менші за 4.

Перевірка математичного диктанту.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Робота з підручником (с. 44).

Всім друзів-м'ячиків стрибали і круtilись.
В їхню компанію ще м'ячики просились.
Скотилось скільки м'ячиків? Може, хтось підкаже?
І скільки тепер стало їх, хто усім розкаже?

— Скільки м'ячиків було? (*Всім.*) Скільки м'ячиків прикотилося? (*Один.*) Скільки стало? (*Дев'ять.*) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «дев'ять».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 44)

Пригадаєм дитсадок: двір, прогулянку, пісок.
Ось відерця для маляток, і совочки, і лопати.
В школі ми не будем пасочки ліпити.
В школі ці предмети будемо лічити.

— Полічіть відерця. Скільки їх? Полічіть лопатки, формочки.

- Чого менше, ніж 8? Чого 9?
- Хто з вас, діти, відвідував дитячий садок? Чи пам'ятаєте своїх друзів? Вихователів?
- Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (*Дев'ять.*) Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (*Цифрою 9.*)
(Учитель демонструє цифру 9.)

Цифра 9 — мов кошенятко:
Спить у куточку, наче зернятко.
Спинку зігнуло, хвостик сховало.
Ось і дев'ятку ми написали.

2. Написання цифри 9 у зошитах під керівництвом учителя.

(Учитель звертає увагу дітей на те, що цифра 9 пишеться без відриву руки під рахунок: «і-раз, і-два, і».)

3. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

4. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 44)

— Розгляньте малюнок зліва. Скільки порцій морозива вже має пінгвін і скільки ще купує? (*Має 8 порцій і купує ще одну.*) Скільки порцій морозива стало в пінгвіна? (*Дев'ять.*)

— Як із восьми отримали число 9? (*9 — це 8 і ще 1.*) Прочитайте запис угорі. ($8 + 1 = 9$)

— Розгляньте малюнок справа. Скільки порцій морозива було в пінгвіна? (*9*) Пінгвін доїдає одне морозиво. Скільки порцій морозива у нього залишиться? (*8*) Як із дев'яти отримали число 8? (*8 — це 9 без 1.*) Прочитайте запис унизу. ($9 - 1 = 8$)

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 44)

Один учень виконує записи на дошці, інші — у зошитах.

► Завдання 1 (с. 45)

Виконання і перевірка самостійної роботи.

► Завдання 2 (с. 45)

Півник-господар гордо походить.
Півник на подвір'я курочок скликає.
Півник їх лічить і лічать малята,
А курочки дружно дзьобають зернята.

— Скільки півників на малюнку? (*Один.*) А скільки курочок? (*Шість.*) Скільки всього птахів на малюнку? (*Сім.*) Доберіть запис, який підходить до першого малюнка. ($1 + 6 = 7$) Прочитайте запис.

— Розгляньте наступний малюнок.

Ховрашки і білочки у волейбол грали,
а діти у класі їх рахували.

— Скільки білочок на малюнку? (*Три.*) Скільки ховрашків? (*Чотири.*) Скільки всього звірят грають у волейбол? (*Сім.*) Доберіть запис, який підходить до другого малюнка. ($3 + 4 = 7$) Прочитайте запис:

Мавпочки весело грають у футбол,
Прагнуть забити справжнісінький гол.
Друзі на лавці за них вболівають,
На перемогу команди чекають.

— Скільки всього мавпочок зображено на малюнку? (*Дев'ять.*) Скільки мавпочок відправили на лаву запасних? (*Три.*) Скільки мавпочок залишилось на футбольному полі? (*Шість.*) Доберіть запис, який підходить до третього малюнка. ($9 - 3 = 6$) Прочитайте запис. (Учитель виконує записи на дошці, діти — у зошитах.)

► Завдання 3 (с. 45)

Маленькі каченята плавали, пірнали.
Веселі каченята для нас завдання склали.
Давайте, малята, будем міркувати.
Завдання каченяток зможем розв'язати?

— Розгляньте перший запис: $6 - \dots = 4$. Яких каченяток можемо позначити цифрою 6? (*Шестеро у воді.*) Яких каченяток можемо позначити цифрою 4? (*Четверо каченяток плавають, але не пірнають.*) Скільки каченяток пірнуло? (*Двоє.*) Якою цифрою доповнимо перший запис? (*Цифрою 2.*)

— Прочитайте запис: $6 - 2 = 4$.

Тобто: шестеро каченяток у воді, двоє пірнуло, а четверо ні.

— Розгляньте другий запис: $\dots + 3 = 9$. Яких каченяток можемо позначити цифрою 3? (*Троє тих, що на березі.*) Яких каченяток можемо позначити цифрою 9? (*Усіх каченяток на малюнку.*) Якщо троє каченяток — на березі, то скільки каченяток у воді? (*Шість.*) Якою цифрою доповнимо другий запис? (*Цифрою 6.*)

— Прочитайте запис: $6 + 3 = 9$.

Тобто: троє каченяток — на березі, шестеро — у воді, а разом їх 9.

— Розгляньте третій запис: $\dots + 2 = 6$. Яких каченяток можемо позначити цифрою 2? (*Двоє тих, що пірнули.*) Яких каченяток можемо позначити цифрою 6? (*Усіх, що плавають у ставку.*) Скільки каченяток не пірнуло? (*Чотири.*) Якою цифрою доповнимо перший запис? (*Чотири.*)

— Прочитайте запис: $4 + 2 = 6$.

Тобто: четверо каченяток плавають, двоє пірнули, а разом у воді їх 6.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 11–14

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Яке число ви вивчили сьогодні?

— Як можна отримати число 9 із числа 8?

УРОК 21

Тема: Число «десять». Цифри 1 і 0 для запису числа 10. Утворення числа 10 способом прилічування одиниці. Утворення числа 9 способом відлічування одиниці. **Натуральні числа. Одноцифрові та двоцифрові числа.**

Мета: навчити дітей утворювати і записувати число 10, порівнювати числа в межах 10; дати учням поняття про натуральні числа, про одноцифрові та двоцифрові числа; закріплювати вміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного для нього числа, обирати та складати записи до малюнків, писати вивчені цифри; розвивати у дітей спостережливість, логічне мислення; виховувати почуття дружби, турботи про слабших.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 46–48; робочий зошит: ч. 2, с. 14–17.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал, магнітна дошка, предметні малюнки із зображеннями їжачка, хатки, грибочків; картки із цифрами.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Кількісна і порядкова лічба з лічильним матеріалом.

2. Гра «Допоможи їжачкові зібрати гриби».

В одному куточку магнітної дошки — предметний малюнок із зображеннями їжачка з кошиком, у протилежному — його хатки. Від їжачка до хатинки — стежка, вздовж якої прикріплені грибочки із записами:

3 + 1 9 – 1 7 – 1 2 + 1 6 + 1 5 – 1 8 + 1 2 + 1

Діти за допомогою сигнальних карток демонструють значення виразів, їжачок «рухається» до своєї хатки.

3. Математичний диктант.

Запишіть:

— число, яке передує числу 9;

— наступне число за числом 5;

- «сусідів» числа 8;
 - число, яке слідує за числом 4;
 - числа, більші від 1, але менші за 5.
- Перевірка математичного диктанту.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Робота з підручником (с. 46).

Дев'ять друзів-м'ячиків стрибали і круtilись.

В їхню компанію ще м'ячики просились.

Скотилося скільки м'ячиків? Може, хтось підкаже?

І скільки тепер стало їх, хто усім розкаже?

- Скільки м'ячиків було? (*Дев'ять.*) Скільки м'ячиків прикотилося? (*Один.*) Скільки стало? (*Десять.*)
- Котрим за порядком є зелений м'ячик? (*П'ятий.*)
- Назвіть кольори четвертого м'ячика. (*Синій і блакитний.*)
- Котрий за порядком м'ячик має такі ж кольори, як український прапор? (*Дев'ятий.*)

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

Сонячні зайчики весело стрибали

Золотими фарбами когось намалювали

Пташенят впізнали ви, малята?

Звичайно, це курчата і маленькі ... (*каченята*).

— Хто з вас, діти, бачив таких чудових маленьких каченят і курчат? Чи допомагали ви за ними доглядати?

— Полічіть каченяток. Скільки їх? Полічіть курчаток.

— То кого є 9? Кого 10?

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (*Десять.*)

(Учитель пояснює дітям, що для запису числа 10 потрібні дві цифри: 1 і 0. Цифра 0 схожа на літеру о, яка живе у клітинці.

Далі вчитель демонструє запис числа 10.)

Цифра «один» була несмілива,

Та нулик прийшов — стало 10, це — сила!

1 — це так мало, а 10 — багато.

Давайте ж навчимося 10 писати.

2. Написання під керівництвом учителя числа 10.

Спочатку діти пишуть цифру в повітрі, потім — у зошитах. Рахувати треба: «і-раз»; «і-два-і».

3. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 46)

— Відгадайте загадку: У двох матерів по п'ять синів. (Пальці.)

Друга загадка:

П'ятеро братів часу не гають,
Завжди один одному допомагають:
Шити, тримати, копати, писати.

— Чи знаєте ви, як умільців цих звати? (Пальці.)

— Скільки пальців на одній руці? Скільки треба рук, щоб налічити 10 пальців?

▶ Завдання 3 (с. 46)

— Полічіть, скільки свічок уже горять у верхньому рядку. (Дев'ять.) Скільки ще свічок запалюють? (Одну.) Скільки всього свічок буде горіти? (Десять.) Як із дев'яти отримали число 10? ($10 - це 9 і ще 1.$) Прочитайте запис справа: $9 + 1 = 10$.

— Розгляньте нижній рядок. Що сталося з першою свічкою? (Вона згоріла.) Полічіть, скільки свічок горіло спочатку. (Десять.) Скільки свічок залишилося горіти? (Дев'ять.) Як із десяти одержали число 9? ($9 - це 10 без 1.$) Прочитайте запис справа: $10 - 1 = 9$.

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

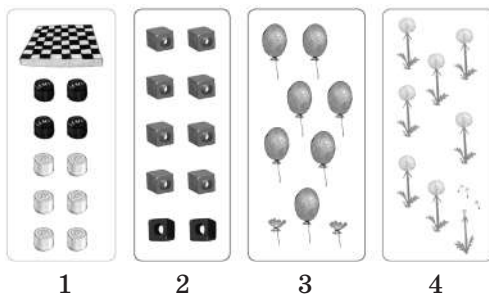
▶ Завдання 1 (с. 47)

Виконання й перевірка самостійної роботи.

▶ Завдання 2 (с. 47)

— Скільки цілих яблук було спочатку, до того як кілька з'їли? (Десять.) Скільки яблук з'їли? (Три.) Скільки цілих яблук залишилось на малюнку? (Сім.) Доберіть запис, який підходить до цього малюнка. Прочитайте запис: $10 - 3 = 7$.

- 1) Шашки білі, шашки чорні.
Скільки їх всього на полі?

— Скільки чорних шашок зображено на малюнку? (*Чотири.*) Скільки білих шашок? (*Шість.*) Скільки є всього шашок? (*Десять.*) Доберіть запис, який підходить до цього малюнка. Прочитайте запис: $4 + 6 = 10$.

- 2) Малюнок із деталями конструктора

— Скільки червоних деталей на малюнку? (*Вісім.*) Скільки синіх деталей? (*Дві.*) Скільки всього деталей на малюнку? (*Десять.*) Доберіть запис, який підходить до цього малюнка. Прочитайте запис: $8 + 2 = 10$.

- 3) Повітряні кульки у небі літали,
Та лопнули дві, і їх вже не стало.

— Полічіть, скільки повітряних кульок було спочатку, до того як декілька кульок лопнуло. (*Дев'ять.*) Скільки кульок лопнуло? (*Дві.*) Скільки кульок залишилось? (*Сім.*) Доберіть запис, який підходить до цього малюнка. Прочитайте запис: $9 - 2 = 7$.

- 4) Веселу гру «Дідусь або баба?»
Нам пропонують влітку кульбаби.
«Дід» один, а решта — «баби».
Ой, кумедні ці кульбаби!

— Скільки цілих кульбабок було спочатку? (*Вісім.*) Скільки здутих кульбабок? (*Одна.*) Скільки цілих кульбабок залишилось на малюнку? (*Сім.*) Доберіть запис, який підходить до цього малюнка. Прочитайте запис: $8 - 1 = 7$.

(Учитель виконує записи на дошці, діти — у зошитах.)

► Завдання 1 (с. 48)

У схемі запису під малюнком є знак «+», тобто тут будуть щось об'єднувати. Скільки кульок під синім відром? (*П'ять.*) Скільки кульок під жовтим відром? (*П'ять.*) Скільки всього кульок? (*Десять.*) Складемо запис. ($5 + 5 = 10$)

Піцу кожен полюбає,
Нею друзів пригощає:
«Шматочки запашенькі —
Смачного, дорогенькі!»

У схемі запису є знак «-», тобто тут будуть щось віднімати. Скільки всього шматочків піци є на малюнку? (*Десять.*) Скільки шматочків піци забрали? (*Два.*) Скільки шматочків піци залишилось? (*Вісім.*) Складемо запис. ($10 - 2 = 8$)

► Завдання 2 (с. 48)

— Розглянемо перший малюнок. Що будемо лічити? (*Лизаки.*) Прочитайте запис під малюнком. ($5 + 2 = ?$) Що означає число 5? (*5 лизаків на плашці.*) Що означає число 2? (*2 лизаки на стрілочці.*)

Що вказує на дію додавання? (*Стрілочка вказує на плашку.*) Скільки всього лизаків стане? (*7 лизаків.*)

Аналогічно відбувається робота з малюнком справа.

— Розглянемо третій малюнок. Що будемо лічити? (*Квіточки.*)

Прочитайте запис під малюнком. ($9 - 4 = ?$) Що означає число 9? Що означає число 4? Що вказує на дію віднімання? (*Стрілочка розірвана.*) Скільки квіточок залишиться? (*5 квіточок.*)

Аналогічно відбувається робота з малюнком справа.

Робота з п'ятим і шостим малюнками передбачає, щоб учні самі вибрали дію за стрілочкою і складали й обчислювали вираз.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 14–17

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Яке число ви вивчили сьогодні?

— Як можна отримати число 10 із числа 9?

— Як можна утворити число 9 із числа 10?

— Якими цифрами позначається число 10?

— Як називають числа, що використовують під час лічби?

— Назвіть одноцифрові числа. Яке з них найменше? Яке найбільше?

— Чому число 10 називають двоцифровим?

УРОК 22

Тема: Числа першого десятка. Найменше й найбільше числа серед чисел першого десятка. Лічба у прямому і зворотному порядку.

Мета: навчити дітей називати числа у прямому і зворотному порядку в межах 10; закріплювати розуміння сутності натурального числа як кількісної характеристики скінченної непорожньої множини; розвивати у дітей спостережливість, логічне мислення; виховувати інтерес до вивчення математики, працелюбність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 49–50; робочий зошит: ч. 2, с. 17–19.

Додатковий та ілюстративний матеріали: 2 комплекти по 10 предметних картинок для гри «Праве—ліве»; предметні картинки — зображення Мальвіни і Буратіно, індивідуальний лічильний матеріал, набірне полотно, десять квадратів, картки з розрізними цифрами.

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Усна лічба.

Учитель показує дітям картки із записами:

$8 - 1$

$5 + 1$

$4 - 1$

$9 + 1$

$7 - 1$

$6 + 1$

Діти показують результати розрізними цифрами.

☑ 2. Гра «Праве—ліве».

Для гри потрібно 2 комплекти по 10 предметних карток, що вчитель виставляє на набірне полотно або кріпить на магнітну дошку.

Виходять два гравці (кожен — до своєї групи карток). Учитель (ведучий) називає позицію задуманої картки, наприклад: «четверта зліва». Гравець, який першим схопить правильну картку, займає місце ведучого. Він ставить картку в попереднє положення і називає нову позицію задуманої картки. На його місце виходить новий бажаний учень. Гра продовжується далі.

(Повні тексти математичних ігор подані в додатку.)

☑ 3. Гра «Мальвіна і Буратіно».

На набірному полотні зліва Мальвіна «виклала» стовпчиком цифри. Справа, навпроти цифр, Буратіно «виклав» лічильний матеріал.

Мальвіна показує число, а Буратіно викладає стільки ж предметів.

Завдання дітям: перевірити, чи збігається кількість предметів, викладених Буратіно, із цифрою, яку запропонувала Мальвіна. Якщо Буратіно припустився помилки, слід виправити її, обвівши в зошиті стільки клітинок, яке число показала Мальвіна. Одна дитина працює біля набірною полотна. Решта учнів класу виконують це завдання у зошитах.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

☑ 1. Пояснення вчителя.

— Наш Буратіно не дуже уважно виконував завдання Мальвіни. Тому Мальвіна запропонувала йому піти повчитись у Попелюшки, як слід лічити у прямому і зворотному порядку. Давайте, діти, подивимося, чи впорається Буратіно із цим завданням? Тож, відкриємо наші підручники на с. 47 і потрапимо в гості до Попелюшки.

2. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 49)

— Розгляньте малюнок на с. 49. Що робить Попелюшка? А яку роботу ви, діти, можете виконувати вдома, допомагаючи старшим?

Як важко працює весь день Попелюшка!

Тепер не одну вже зробила подушку.

І, мабуть, так хочеться їй відпочити.

Ми їй допоможемо їх полічити.

(Учитель на набірному полотні (а діти на партах) викладає по одному квадратику і лічить у прямому порядку: одна подушка, дві, три, ...)

— Скільки всього подушок вибила і склала Попелюшка? (*Десять*.)

— Про перші десять предметів кажуть «перший десяток». Ми лічили подушки від одної до десяти у прямому порядку, тобто від меншого числа до більшого, у порядку зростання.

— Зараз відлічуватимемо по одній подушці.

(Учитель і діти забирають по одному квадратику і лічать: дев'ять, дев'ять, вісім, сім...)

— Цього разу ми лічили від 10 до 1, у зворотному порядку, тобто від більшого числа до меншого в порядку спадання.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з довідничком (с. 49).

— Прочитаємо в довідничку, що говорить Вивчайко про прямий і зворотний порядки лічби.

— Хто з вас зможе повторити це правило для Буратіно?

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

(Учитель пропонує дітям по черзі плескати (стрибати, присідати тощо), рахуючи спочатку в прямому порядку (1, 2, 3, ...), а потім — у зворотному.)

3. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 50)

— Повторіть числа, які називав песик. Запишемо їх на дошці та в зошитах.

► Завдання 3 (с. 50)

— Повторіть числа, які називав зайчик. Наше завдання – записати числа першого десятка, які зайчик **не** назвав. Які це числа? (8, 9, 10) Запишемо їх на дошці та в зошитах.

► Завдання 4 (с. 50)

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

▶ Завдання 5 (с. 50)

— Скільки деталей у першому рядку? (Десять.) Скільки деталей у другому рядку? (Вісім.) Який ряд довший — синій чи червоний? (Червоний.) Скільки деталей треба переставити з довшого ряду в коротший, щоб кількість деталей у рядках стала однаковою? (Переставити одну деталь. Перевірка: $10 - 1 = 9$; $8 + 1 = 9$.)

▶ Завдання 6 (с. 50)

8, 7, ?, ?

— У скринях є числа 8 і 7. У якому порядку вони слідуєть — прямому чи зворотному? (Зворотному.) Назвіть наступні два числа. Отже, у третій і четвертій скринях знаходяться числа 6 і 5 відповідно.

?, 3, 4, ?

— У скринях є числа 3 і 4. У якому порядку вони слідуєть — прямому чи зворотному? (Прямому.) То ж яке число буде перед числом 3, якщо лічити у прямому порядку? (2) А яке — після числа 4? (5) Отже, у першій скрині заховалось число 2, а в останній — число 5.

9, ?, ?, 6

— У скринях є числа 9 і 6. У якому порядку вони слідуєть — від меншого до більшого чи навпаки? (Від більшого до меншого.) Це прямий порядок чи зворотний? (Зворотний.) Давайте полічимо числа від 9 до 6 у зворотному порядку. (9, 8, 7, 6) То ж які числа заховалися у скринях? (Числа 8 і 7.)

?, 6, ?, 8

— У скринях є числа 6 і 8. У якому порядку вони слідуєть? (Від меншого до більшого.) Це прямий порядок чи зворотний? (Прямий.) То ж, що передує числу 6, якщо лічити у прямому порядку? (5) Котре число наступне після 6? (7) Отже, у скринях заховалися числа 5 і 7.

?, 6, 7, ?

Міркування аналогічні до попереднього завдання.

6, ?, ?, 3

— У скринях є числа 9 і 3. У якому порядку вони слідуєть — від меншого до більшого чи навпаки? (Від більшого до меншого.) Який це порядок? (Зворотний.) Давайте полічимо числа від 6 до 3 у зворотному порядку. (6, 5, 4, 3) Тож які числа заховалися у скринях? (Числа 5 і 4.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання на с. 17–19

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Чого ви навчилися, складаючи подушки з Попелюшкою?
- Нагадайте Буратіно, як лічити у прямому порядку; у зворотному.
- Назвіть найменше число першого десятка. А яке число першого десятка є найбільшим?

УРОК 23

Тема: Закріплення знань чисел першого десятка. Відмінність між кількістю об'єктів і порядковим номером об'єкта.

Мета: закріплювати знання назв і послідовності натуральних чисел у межах 10, уміня позначати числа цифрами; дати дітям поняття про відмінність між кількістю об'єктів і їхнім порядковим номером; вправляти дітей у виконанні практичних дій з об'єднання предметів (множин) і вилучення частини предметів (підмножини); розвивати у дітей спостережливість, уважність; виховувати культуру поведінки у громадських місцях і в транспорті, любов до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 51–52; робочий зошит: ч. 2, с. 19–20.

Додатковий та ілюстративний матеріали: магнітна дошка, вирізані з паперу осінні листочки з написаними на них прикладами на одному боці та відповідями — на другому, накидка або капелюх блакитного кольору для «вітереця»; предметні малюнки із зображенням ластівок і горобців, лічильний матеріал.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Вітерець і листочки».

Вітерець-вітерець, ти дарма не кружляй,
На урок математики до нас завітай!
На листочках осінніх — цікаві завдання.
Прилітай же до нас на веселі змагання!

На магнітній дошці розкидані листочки з написаними на них виразами:

$4 + 1$	$2 - 1$	$6 + 1$	$4 - 1$	$9 - 1$
$1 + 1$	$3 + 1$	$7 - 1$	$9 + 1$	$8 + 1$

Дитина, яку вчитель викликає до дошки, — «вітерець». «Вітерець» бере листочок, називає результат записаної дії. Учні спостерігають, чи не помилився «вітерець», і за потреби виправляють його. «Вітерець» кріпить результат на те саме місце, обернувши листок відповіддю до класу.

2. Лічба листочків у прямому і зворотному порядках.

Коли всі листочки розвернуті, один з учнів лічить їх у прямому порядку, викладаючи листочки в рядок: 1, 2, 3 і т. д. Потім діти лічать ці листочки у зворотному порядку (уже не міняючи їх розташування на дошці).

— Закінчіть думку: «Листочки, викладені в рядок, утворили ... (числа першого десятка)».

3. Бесіда.

— Розгляньте слоників на форзаці на початку підручника. Чим вони цікаві?

— Полічіть слоників від 1 до 10, показуючи олівцем відповідні числа.

— У якому порядку лічили? (У прямому, у порядку зростання.)

— Полічіть слоників від 10 до 1, показуючи олівцем відповідні числа.

— У якому порядку лічили? (У зворотному, у порядку спадання.)

— Назвіть номери слоників, які стоять на одній нозі (стоять на чотирьох ногах, біжать, сидять).

— Назвіть номер слоника, у котрого найменший м'ячик. Хто наступний? У котрого слоника найбільший м'ячик?

4. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 51)

Діти спочатку називають, а потім записують на дошці та в зошитах:

1) числа першого десятка, більші за 5;

— Які це числа? (Ті, які при лічбі у прямому порядку слідує за числом 5.)

Діти записують: 6, 7, 8, 9, 10.

2) числа, менші за 6, але більші за 2.

— Які це числа? (Ті, які при лічбі у зворотному порядку ідуть попереду числа 6 до числа 2: 5, 4, 3. Тобто вони розташовані між числами 6 і 2 або 2 і 6.)

Діти записують: 3, 4, 5.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви будете повторювати позначання числа цифрою.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 51)

— Розгляньте перший малюнок. Про кого йтиметься? Що ви знаєте про метеликів?

— Отже, було 3 метелики. Викладіть на парти стільки паличок, скільки було метеликів. Скільки паличок виклали? (*Три.*) (Один учень працює біля дошки, решта — за партами.) Яким числом позначимо кількість усіх метеликів? (*Числом 3.*)

— Що сказано про метеликів далі? (*Перший і другий полетіли.*) Заберемо першого і другого метеликів, бо вони полетіли. Перший і другий — це скільки разом? Тож скільки всього метеликів полетіло? (*Два.*) Яким числом позначимо кількість метеликів, які полетіли? (*Числом 2.*)

— Що потрібно довідатись? (*Скільки залишилось метеликів.*) Яким чином ми про це довідаємось? (*Із 3 вилучимо 2.*)

Діти записують на дошці та в зошитах: $3 - 2 = 1$.

— Розгляньте наступний малюнок у цьому ж завданні. Чи впізнали ви цього птаха? Що вам відомо про сову?

— Отже, читаємо: було ...

— Викладіть на парти стільки ж паличок. Скільки паличок виклали? (*Десять.*) Яким числом позначимо кількість сов? (*Числом 10.*)

— Що сказано про сов далі? (*Дев'ята полетіла.*) Заберемо дев'яту сову, бо вона полетіла. Дев'ята — це скільки? Отже, скільки сов полетіло? (*Одна.*) Яким числом позначимо кількість сов, які полетіли? (*Один.*)

— Що потрібно дізнатись? (*Скільки сов залишилось.*) Яким чином ми про це дізнаємось? (*Із 10 вилучимо 1.*)

Діти записують на дошці та в зошитах: $10 - 1 = 9$.

— Під час обчислень необхідно бути уважними. Другий за порядком — це один за кількістю, *не два*; аналогічно, третій за порядком — теж один за кількістю, *а не три*.

2. Бліцперевірка.

— Третій і сьомий — скільки усіх?

— Другий, п'ятий, восьмий і десятий — це скільки?

— Перший, шостий, дев'ятий — скільки всіх?

— Четвертий і останній — це скільки?

— Другий, наступний і передостанній — скільки всіх?

3. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 51)

— Сподіваюсь, на зупинці й у транспорті ви будете такими ж чемними, як і ці зайчики. (Учитель читає задачу.)

— Викладіть стільки паличок, скільки проїхало червоних автобусів. Скільки паличок виклали? (*Шість.*) Яким числом позначимо кількість червоних автобусів? (*Шість.*)

— Викладіть на парти стільки паличок, скільки проїхало жовтих автобусів. Скільки паличок виклали? (*Чотири.*) Яким числом позначимо кількість жовтих автобусів? (*Чотири.*)

— Що потрібно довідатись? (*Скільки всього автобусів проїхало.*)

— Яким чином ми про це довідаємось? (*Об'єднаємо і перелічимо. Або: 6 і 4 — разом 10.*)

Діти записують на дошці та в зошитах: $6 + 4 = 10$.

Щоб довідатись, скільки всього предметів, треба ці предмети зібрати разом, об'єднати.

▶ Завдання 4 (с. 52)

Написання й перевірка математичного диктанту.

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

▶ Завдання 5 (с. 52)

— Перш ніж виконати це завдання, поглянемо знову на наші листочки, викладені на магнітній дошці. Скільки їх? (*Десять.*)

— Назвіть найменше натуральне одноцифрове число; найбільше одноцифрове число. Пригадайте, чому вони так називаються.

Діти аналізують подані завдання і записують на дошці та в зошитах:

$$9 + 1 = 10$$

$$9 - 1 = 8$$

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання на с. 19–20

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Що ви повторили завдяки листочкам?

— Чого навчались разом із метеликами та совами?

— Що нагадали нам зайчики?

УРОК 24

Тема: Час. Доба і її частини.

Мета: дати дітям уявлення про добу та її складові частини; закріпити вміння називати числа у прямому й зворотному порядках у межах 10; розвинути у школярів спостережливість, уважність; виховувати інтерес до вивчення математики, бережливе ставлення до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 52–53; робочий зошит: ч. 2, с. 20–23.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки: мама-Сова і совенята, картки з написами «ніч», «ранок», «день», «вечір», «доба»; картки з розрізними цифрами, літерами.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «На 1 більше» і «На 1 менше».

Учитель показує дітям картку із числом у межах 10. Діти у відповідь піднімають картки, на яких число на 1 більше, ніж число ведучого. У другій частині гри діти піднімають картки із числом, що на 1 менше від числа ведучого.

У першій частині гри піднімали картку з наступним числом, у другій частині гри — з попереднім.

2. Математична естафета «Порівняй!».

На дошці — три стовпчики пар чисел для трьох рядів-команд. Учасники кожної команди виходять по одному до дошки, вписують знаки «>», «<», «=». Виграє та команда, учасники якої матимуть найменшу кількість помилок.

1...2	4...3	5...5
6...6	7...8	9...8
5...4	2...1	2...3
8...9	7...7	6...7
3...4	5...6	4...4
9...10	9...9	10...9

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні, діти, ми здійснимо уявну подорож до лісу і потрапимо в гості до цікавого птаха. Відгадайте загадку і довідаєтесь, хто це.

Не стулить ні на мить очей —
Вночі полює на мишей.
Зате удень відпочива.
Цікава пташка ця — ... (сова).

(Учитель демонструє зображення сови.)

— Сова справді цікавий птах. У сови великі очі, гострий зір і добрий слух. Дзьоб гачком. Гострі кігті на лапах. Пір'я у сов м'яке, тому літають вони дуже тихо. Найбільша сова — пугач — занесена до Червоної книги України. Сови корисні та потребують охорони.

— Мудра Сова навчає своїх малят-совенят. Давайте будемо уважними і разом із совенятами довідаємось про щось цікаве.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 52)

— Мама-Сова розгорнула мудру книжку. Розгляньте, що зображено на сторінках цієї книжки.

— З яких частин складається доба?

(Учитель виставляє на набірне полотно картку зі словом «доба».)

— Які ознаки кожної частини доби ми бачимо на малюнку?

(Діти розповідають, а вчитель виставляє на набірне полотно картки з написами «ніч», «ранок», «день», «вечір».)

▶ Завдання 2 (с. 53)

Діти дають відповіді на запитання совенят.

2. Фізкультхвилинка «День — ніч».

Одну дитину обирають «совою», усі інші — «дрібні пташки», які активні вдень. Ведучий оголошує: «День!». «Сова» заплющує очі, спить. «Дрібні пташки» літають. Ведучий наказує: «Ніч!». «Дрібні пташки» завмирають. «Сова» починає «літати» між усіма, і той, хто поворухнеться, стає наступною «совою».

3. Каліграфічна хвилинка.

У зошитах діти прописують за вчителем рядок цифр:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 53)

— Щоб довідатися, на кого полюють сови, зараз ми із совенятами виконаємо наступне завдання. Але спочатку пригадаємо:

— Що означає розташувати числа в порядку зростання? (*Числа «ростуть», «зростають» від найменшого до найбільшого.*)

— Що означає розташувати числа в порядку спадання? (*Числа, наче з гірки з'їжджають, «спадають» від найбільшого до найменшого.*)

(Для наочності можна викласти цифри і літери із завдання 3 на набірному полотні.)

Після колективного обговорення і запису чисел у відповідному порядку на дошці та в зошитах діти читають слова «миші» і «жаби».

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 53)

— Скільки днів і ночей має одна доба? (*Один день і одну ніч.*)

Скільки діб утворюють 3 дні та 3 ночі? (*Три доби.*)

— Що сказано у завданні про те, скільки часу йшов дощ? То скільки всього діб ішов дощ? (*Чотири.*)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 20–23

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Що з уроків мами-Сови видалося вам найцікавішим?

— Про що ви дізналися, виконуючи разом із совенятами завдання мами-Сови?

— Нагадайте, за якими ознаками ми визначаємо кожну частину доби.

УРОК 25

Тема: Дні тижня. Встановлення днів тижня за поняттями «вчора», «сьогодні», «завтра», «передус», «слідус».

Мета: дати дітям поняття про назви днів тижня та їхню послідовність; навчити школярів встановлювати дні тижня за поняттями «вчора», «сьогодні», «завтра», «передус», «слідус»; закріпити навички лічби в межах 10; вправляти дітей у каліграфічному написанні цифр; розвивати логічне мислення, мовлення; виховувати бережливе ставлення до часу, розуміння важливості дотримання режиму дня.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 54–55; робочий зошит: ч. 2, с. 23.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал, сигнальні картки із цифрами, картки з назвами днів тижня, ілюстрація із зображенням білочки, маски білченят.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

— Розгляньте малюнок на форзаці підручника. Якими м'ячами бавляться слоники?

Діти називають кольори, а вчитель допомагає назвати види м'ячів: футбольний, баскетбольний, волейбольний, тенісний.

— Чи кожен слоник має м'яч?

— Чи є на малюнку хоча б один м'ячик, яким не бавиться жоден слоник?

— Знайдіть слоника із числом 6. Яке число в наступного за порядком слоника? (7) Полічіть далі, показуючи олівцем відповідні числа.

— Знайдіть слоника із числом 6. Яке число у слоника попереду нього? (5) Полічіть далі в порядку спадання.

— Який слоник стоїть при лічбі перед слоником із футбольним м'ячем?

— Який слоник під час лічби буде наступним за слоником із волейбольним м'ячем?

— Знайдіть слоника, що лежить. Яке в нього число? (5) Назвіть «сусідні» числа для числа 5. Які м'ячі у слоників із цими номерами?

2. Робота із сигнальними картками.

На запитання вчителя діти мовчки піднімають картку з відповідною цифрою. На вимогу вчителя один з учнів уголос аргументує свою відповідь.

— Яке число передує числам 7, 5, 10?

— Які числа є наступними за числами 3, 6, 8?

— Які числа є «сусідами» чисел 2, 4, 9?

— Яке натуральне число є найменшим одноцифровим? (1) Найменшим двоцифровим? (10)

— На гілці сиділо 5 горобців. Другий горобчик полетів. Скільки горобців залишилося? (*Чотири.*)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні, діти, ми продовжимо вивчати час. Допоможе нам у цьому мудра Білочка. Ось вона, на сторінках 5 і 4. А де ж її малята, дітки-білченята? Білченятами в нас будуть ...

(Учитель викликає до дошки семеро хлопчиків і дівчаток. Дітям можна запропонувати маски білченят.)

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 54)

Які розумні в Білки білченята!

До праці білченятам не звикати:

Вміють стрибати, горішки збирати.

Навіть дні тижня старанно вивчати!

— Уранці мама-Білочка дала своїм дітям завдання — вивчити дні тижня.

— Скільки днів у тижні?

(Учитель роздає сімом учням картки з назвами днів тижня.)

— Давайте назвемо дні тижня і разом із білченятами запам'ятаємо їхні назви.

ДНІ ТИЖНЯ

Понеділок зветься так,
Бо — після Неділі.
А вівторок для труда —
Наче друга хвиля.

Середа — це третій день,
Він посеред тижня.
А за ним Четвер іде
Сходинкою вище.

П'ятий — П'ятниця. Майне,
Вже й Субота вільна —
Шостий день. Як він мине,
Стрінемо Неділю.

Оцей сьомий — вихідний,
Але треба знати,
Що не можна у всі дні
Нам байдикувати!

(Під час звучання вірша діти-білченята по черзі піднімають картку з назвою дня тижня.)

— Хто спробує ще раз назвати дні тижня по порядку?

— Чому в календарях і у нас у підручнику слово *неділя*, як правило, пишуть червоним кольором?

(Діти-білченята кладуть картки з назвами днів тижня на набірне полотно і сідають на місця.)

► Завдання 2 (с. 54)

(Під час виконання завдання вчитель пропонує дітям по черзі підходити до дошки і класти відповідну цифру до назви дня тижня: понеділок — 1, вівторок — 2, середа — 3 і т. д.)

► Завдання 3 (с. 54)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 54)

(Відповіді на запитання мами-Білочки.)

4. Каліграфічна хвилинка.

У зошитах діти прописують за вчителем рядок цифр: 1 2 3 4 5 6 7.

— Здогадайтеся, чому ми сьогодні пишемо цифри від 1 до 7.

— Який день тижня «заховався» за цифрою 2? За цифрою 7?

5. Робота з підручником.

► Завдання 5 (с. 55)

(Виконуючи завдання, діти користуються підказками — ілюстрацією у підручнику і викладеними на набірному полотні назвами днів тижня.)

► Завдання 6 (с. 55)

— У завданні запропоновані три дні: понеділок, вівторок і середа. Білочка Рудя збирала горішки не у день перед вівторком, отже, це не був понеділок. Відомо, що завтра не середа, отже, сьогодні не вівторок. Висновок: білочка збирала горішки у середу.

► Завдання 7 (с. 55)

— Закінчи розповідь про Рудика, про його плани на тиждень.

— Рудик піде з мамою до кінотеатру в ... (*п'ятницю*).

— Рудик збирається полити квіти в ... (*суботу*). А коли поприбирати? (*У вівторок.*)

— Що ще планує робити Рудик у суботу? (*Піти на плавання.*)

— У який день тижня Рудик ходив до бібліотеки? (*У понеділок.*)

— Рудик обіцяв повернути книги до бібліотеки наступного дня.

Який це день тижня? (*Вівторок.*)

— Урок музики Рудик має у ... (*середу*). На якому інструменті вчиться грати Рудик? (*На трубі.*)

— Що запланував зробити Рудик у четвер? (*Пограти в теніс і порибалити.*)

— Коли Рудик святкуватиме день народження? (*У неділю.*)

Скільки років йому виповниться? (*Шість.*) Чому ви так вважаєте? (*Бо на тортіку — 6 свічок.*)

— Який день тижня наступить після дня народження Рудика? (*Понеділок.*)

— Які зі справ слоненяти Рудика ви теж любляете робити?

► Завдання 7 (с. 55)

(Під керівництвом учителя діти розповідають, які гуртки вони відвідують і в які дні.)

6. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 23

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Доведіть Білочці, що ви не гірше за білченят запам'ятали назви днів тижня.

УРОК 26

Тема: Точка. Пряма. Крива.

Мета: ознайомити дітей із геометричними поняттями *точка, пряма, крива*; навчити дітей розрізняти пряму і криву; навчити зображати точку, пряму, криву на папері; закріплювати навички лічби та порівняння чисел у межах 10; розвивати уважність, спостережливість; виховувати у дітей старанність і охайність під час креслення.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 56–57; робочий зошит: ч. 2, с. 24.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал, сигнальні картки із цифрами, ілюстрація із зображенням дятла.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

— Подивіться на форзац підручника. Порівняйте числа:

- у слоника з тенісним м'ячем і в слоника з м'ячем із білою смужкою;
- у слоника з різнокольоровим м'ячем і в слоника з фіолетовим м'ячем;
- у слоників, які стоять на одній нозі (які сидять);
- у слоника, що йде, і в слоника, який біжить.

2. Робота із сигнальними картками.

— Відгадайте, діти, хто завітав до нас у гості.

Цілий день працюю в гаю,
Діловито дзьобом б'ю,
Я не цвяхи забиваю,
Я комашок дістаю. (*Дятел.*)

— Як ще називають дятла? (*Лікарем дерев.*)

— З дятликом ми пограємо у гру на уважність. За допомогою сигнальних карток ви покажете, скільки разів дятел стукнув по дереву. (Варіанти гри: показати цифру на 1 більше (менше), ніж кількість ударів дятла.)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Дятел — мудрий птах. Він добре розрізняє, які дерева хворі, а які здорові. А нам із вами дятел допоможе дізнатись, що таке точка, як утворити пряму лінію, як виглядає крива лінія.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 56)

Дзюбом «стук!» по стовбуру
розумний тато-дятел:
— Давай-но, синку, змалечку
математику вивчати.

Слід від дзюба — це не крапка
і не дірка, мій синочку.
Математики назвали
Це поняття — **точка**.

— На першій плашці зображено точку. Спробуйте і ви поставити точку в повітрі. (*Діти імітують.*) І ще дві. Молодці.

«Стук-стук-стук» — намистечко — рядочок.
Утворилась **лінія** із точок!

— На другій плашці дятел показує, як із точок, які щільно прилягають одна до одної, утворюється лінія. Її ми бачимо на третій плашці.

Коли лінія рівненька, то вона
Здавна називається **пряма**.

— На яких малюнках зображені прямі? (*На 3 і 4.*)

— Проведіть у повітрі пальчиком пряму лінію.

(Діти імітують різні варіанти прямих ліній: справа наліво, зверху вниз, під кутом.)

Що за лінія така, наче змійка, проповзла?
Вона зовсім не пряма. Називається — **крива**.

— Знайдіть плашку з кривою лінією. Проведіть у повітрі пальчиком криву лінію.

(Діти імітують різні варіанти кривих ліній.)

— А що вам, діти, нагадує крива лінія?

(*Шнурок, хвильки, змійку, нитку...*)

А ця лінія — мов паличку зламали.
Тому лінію **ламанною** назвали!

— Знайдіть плашку з ламаною лінією. Проведіть у повітрі пальчиком ламану лінію.

(Діти імітують різні варіанти ламаних ліній.)

— На що схожа ламана на малюнку? (*Блискавка, гори, дорога...*)

▶ Завдання 2 (с. 56)

Діти показують прямі, криві, ламану лінії та називають кольори, якими ці лінії зображено на малюнку. (*Червона і чорна — прямі, рожева — ламана, зелена та синя — криві.*)

▶ Завдання 3 (с. 57)

Учитель на дошці, а діти в зошитах креслять під лінійку пряму, продовжують її вправо червоним кольором, вліво — синім. Наголосити, що пряму можна провести вправо і вліво, наскільки дозволяє сторінка зошита.

» Робота з довідничком (с. 57)

Всім відома істина оця:
Пряма не має ні початку, ні кінця.
Червона точка **на прямій лежить**,
Немов мурашка на стежиночці сидить,
А синя точка з доріжки втекла,
Тому на прямій **не лежить вона**.

2. Фізкультхвилинка «Гра з дятликом».

Дятел «показує» сигнальну картку з певною цифрою. Діти повинні стільки ж разів пострибати (плеснути в долоні, присісти, підняти руки вгору тощо.)

3. Робота з підручником.

» Завдання 4 (с. 57)

Під керівництвом учителя діти в зошитах позначають точку, а потім проводять через цю точку дві прямі лінії. Учитель демонструє класу кілька зошитів, у яких діти провели лінії в різних напрямках. Висновок: через одну точку можна провести безліч прямих ліній.

» Завдання 5 (с. 57)

Виконуючи завдання, діти спостерігають, що через дві точки можна провести лише одну пряму.

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

» Завдання 6 (с. 57)

Діти креслять у зошитах пряму. Позначають червону точку на прямій і дві зелені точки, які не лежать на цій прямій.

Діти обмінюються зошитами із сусідом по парті та перевіряють, чи впорався товариш із завданням.

(Учитель на дошці показує різні приклади: спочатку коли дві зелені точки лежать з одного боку лінії, потім — коли з різних боків. Наголошує, що варіантів розміщення може бути багато.)

» Завдання 7 (с. 57)

Висновок: через дві точки можна провести безліч кривих ліній.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

» Завдання 1–3 на с. 24

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Чого навчив нас дятлик?
- Що вам сподобалось на уроці?

УРОК 27

Тема. Замкнена лінія. Незамкнена лінія.

Мета: ознайомити дітей із геометричними поняттями — замкненою лінією та незамкненою лінією; навчити їх розрізняти, зображати на папері; закріплювати навички лічби в межах 10; розвивати уважність, спостережливість; виховувати старанність і охайність під час креслення ліній.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 58–59; робочий зошит: ч. 2, с. 24–25.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал; скринька, у якій заховані замок і намисто, намисто з паперових кругів для усної лічби; кусок дроту.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Кількісна і порядкова лічба в межах 10 із лічильним матеріалом.

2. Естафета «Намисто».

— Спробуйте здогадатися, діти, які предмети лежать у моїй скриньці.

Не гавкає, не кусає,
а в хату не пускає. (*Замок.*)

Чудова прикраса,
з прикрас — найдавніша!
З нею гарна дівчинка
стане ще найгарніша! (*Намисто.*)

— Сьогодні ці предмети стануть нашими помічниками на уроці математики під час гри «Намисто».

— Перед вами, діти, «математичне намисто». У ньому — 7 «намистин» із виразами.

На дошці (або на набірному полотні) у формі ланцюжка прикріплено у такій послідовності 3 круги, 1 квадрат і ще 3 круги, з виразами на них: $3 + 1$, $8 - 1$, $6 + 1$, $5 - 1$, $10 - 1$, $4 + 1$, $7 - 1$ тощо.

Два учні стають із протилежних кінців «намиста» і починають одночасно обчислювати вирази по порядку, надписуючи результати над «намистинами». Переможе той, хто швидше напише результат над центральною «намистиною»-квадратиком, зробивши при цьому найменше помилок. Учитель міняє картки з виразами, і естафету

продовжують наступні два учасники. Клас стежить за правильністю виконання завдання. Той, хто першим із класу помітить помилку в обчисленнях, отримує «плюсик».

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— З якими геометричними поняттями ми ознайомилися на попередньому уроці математики? (*Точка, пряма, крива, ламана.*) Що з них є найменшим? (*Точка.*) Що цікаве запам'ятали про пряму? (*Не має ні початку, ні кінця.*) Наведіть приклади прямих ліній, які можна побачити у класі. Які предмети утворюють криві лінії? А ламані?

— Сьогодні ми ознайомимося з лініями замкненими і незамкненими. А допоможуть нам їх розрізнити наші помічники — *замок і намисто.*

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Пояснення вчителя.

Чому замок так себе називає?

Тому що він завжди щось замикає.

Великий — квартиру чи браму у місті.

Зовсім маленький — гарне намисто.

Коралі сказали:

«Ми теж замки маєм,

іноді самі себе замикаєм».

— Замочку, замкнися! — **Лінія замкнена.**

Тепер розімкнися! — **Лінія незамкнена.**

(Учитель демонструє рядки віршиків відповідними діями із замком, намистом і куском дроту.)

2. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 58)

— Назвіть речі на першому малюнку. Чим вони подібні між собою? (*Замкнені.*)

— Назвіть речі на другому малюнку. Чим вони подібні між собою? (*Незамкнені.*)

» Робота з довідничком (с. 58)

Учитель звертає увагу дітей на те, що замкненими і незамкненими можуть бути і криві, і ламані лінії.

Спостереження: у незамкнених ліній чітко бачимо початок і кінець. У замкнених ліній початок і кінець збігаються.

3. Фізкультхвилинка. Гра «Замкнені й незамкнені лінії».

Діти беруться за руки і великим колом під музику йдуть по класній кімнаті. Один із них — ведучий. За командою вчителя «Незамкнена лінія!» ведучий розриває коло і веде дітей «змійкою». За командою «Замкнена лінія!» ведучий замикає гурт дітей. Учитель називає нового ведучого, і гра продовжується далі.

Варіанти: учитель може дати команду дітям «Утворіть замкнені лінії по троє (двоє, четверо)!\», «Утворіть незамкнені лінії по троє (двоє, четверо...)!».

4. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 58)

Діти називають номери замкнених (2, 4, 6) і незамкнених ліній (1, 3, 5).

— Назвіть номери замкнених ламаних ліній. (4 і 6)

— Скільки тут є замкнених кривих ліній? (Лише одна під № 2.)

5. Каліграфічна хвилинка.

У зошитах діти записують у два рядки відповіді до завдання 2 (с. 58):

2 4 6

1 3 5

— Чи сподобались вам написані цифри? Пригадаємо, як вони правильно пишуться.

(Діти пишуть під керівництвом учителя.)

— Напишіть рядки цих цифр, але так, щоб вони були ще кращі, ніж ті, які ви написали на початку.

► Завдання 3 (с. 58)

Два учні на дошці, решта дітей у зошитах позначають червоним кольором точку і малюють навколо неї замкнену лінію. Бачать, що на дошці замкнені лінії різні за формою. Головне, що початок лінії збігається з її кінцем.

6. Динамічна пауза (за вибором учителя).

7. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 59)

Написання й перевірка математичного диктанту (колективно або у формі взаємоперевірки).

► Завдання 5 (с. 59)

— Позначаємо точку. Щоб точка опинилася над прямою, прямому потрібно провести під точкою.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

☑ **Робота в зошиті з друкованою основою.**

► Завдання 3 на с. 25

Позначаючи точки, які не лежать на лінії, пригадати, що вони можуть бути розташовані й усередині замкненої лінії, і поза нею.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

☑ **Бесіда.**

— Діти, закінчіть речення: «Дякуємо замочку і намисту за те, що вони ... (прийшли до нас у гості та допомогли навчитися розрізняти замкнені й незамкнені лінії)».

УРОК 28

Тема: Промінь. Відрізок. Побудова відрізків.

Мета: ознайомити учнів із геометричними поняттями «промінь» і «відрізок»; навчити дітей розрізняти промінь і відрізок і зображувати їх на папері; закріпити навички лічби в межах 10; розвивати уважність, спостережливість; виховувати старанність і охайність під час креслення.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 59–61; робочий зошит: ч. 2, с. 25–26.

Додатковий та ілюстративний матеріали: сигнальні картки із цифрами; картки з математичними виразами; малюнки із зображенням павучка, павутини; куски дроту; предметні малюнки із зображеннями парасолі, каруселі, ромашки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ **Гра «Допоможемо павучкові».**

— Відгадайте, діти, хто сьогодні завітав до нас на урок математики.

У нього вісім є очей
І ніжки від самих плечей.
Із павутинки робить сітку
Восени, зимою й влітку... (павук).

— Справді, різні види павуків мають або 8, або 6 очей. А два ока — дуже рідко. Пригадайте, чому павуків не можна відносити до комах? (У них не 6, а 8 лапок.)

— Пограємося. Допоможемо павучкові дістатися до своєї хатки по заплутаній «павутинці». На «павутинці» прикріплені картки з математичними виразами $5 + 1$, $4 - 1$, $9 + 1$, $8 - 1$, $4 + 1$, $3 - 1$ тощо. Учні мовчки обчислюють вирази, піднімають сигнальні картки з результатами.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

1. Актуалізація опорних знань дітей.

Із кусків дроту вчитель формує пряму, криву, ламану; лінію замкнену і незамкнену.

— Павучок плів павутинки. Які лінії нагадують ці павутинки?

Що ви пам'ятаєте про пряму?

2. Повідомлення теми уроку.

Вправний тато-павучок

Все повчас діточок.

А матуся-павучиха

Промовляє діткам стиха:

«Ми сьогодні навчимося

З павутинок плести сонце».

— А ще мама-павучиха допоможе нам ознайомитися з променем і відрізком.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

Ознайомлення з геометричним поняттям «промінь».

— Що ми бачимо на першому малюнку? (*Пряму лінію. Вона не має ні початку, ні кінця.*)

— Розгляньте другий малюнок. Що зробила мама-павучиха з прямою? (*Розрізала ножицями пряму на дві частини.*)

— Що помітили на третьому малюнку? (*Кожна частина прямої має початок.*)

— Напевне, це матуся-павучиха зав'язала два маленькі вузлики. Утворились два **промені**.

▶ Робота з довідничком (с. 60)

— Що таке промінь? Чим промінь відрізняється від прямої?

2. Зображення променів у зошитах.

Учитель на дошці, а діти у зошитах креслять промені від однієї точки.

— На що схоже наше креслення? (Учитель проводить від точки ще кілька променів.) На маленьке сонечко, від якого розбігаються у різні боки промінчики. Усі вони мають початок — сонечко — і не мають кінця. Зрозуміло, чому промінь у математиці назвали саме так.

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 60)

Діти лічать промені. (*Перший малюнок — два промені, другий — три промені.*) Учитель звертає увагу дітей на те, що промені можуть «рухатися» у будь-якому напрямку.

4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

— Павучок продовжує навчатися. Ось як утворюється відрізок: пряму розрізають ножицями двічі. Розгляньте третій малюнок на с. 60. Скільки частин утворилося? (*Три.*) Як назвати першу і третю частини? (*Промені.*) Частина прямої, що посередині, має і початок, і кінець та називається **відрізок**.

► Робота з довідничком (с. 61)

— Як із прямої утворити відрізок?

— Як утворити відрізок із променя?

► Завдання 3 (с. 59)

Каже павучок батькам:

ти синок у нас завзятий.

— Мрію креслити я сам.

Лиш дотримуйся цих правил,

— Дуже добре, — мовив тато, —

їх для тебе склала мама.

— Діти, правила побудови відрізків є у нашому підручнику. Давайте їх прочитаємо.

► Завдання 4 (с. 61)

Учитель на дошці, учні у зошитах креслять відрізки, дотримуючись правил побудови відрізків.

Правила побудови відрізків

- Зліва, у другій повній клітинці зошита, на перехресті, позначимо точку. Це початок першого відрізка.
- Визначимо довжину першого відрізка: полічимо кількість клітинок у підручнику.
- Відлічимо стільки ж клітинок від початкової точки в зошиті. Позначимо ще одну точку. Це кінець першого відрізка.
- Сполучимо дві точки під лінійку. Це перший відрізок. (Аналогічно проводиться робота з другим відрізком.)

► Завдання 5 (с. 61)

Відрізки будуються за тим самим правилом, незалежно від їхнього положення на папері.

— Скільки клітинок займуть відрізки, якщо розмістити їх одразу один біля одного? (*9 клітинок.*)

6. Динамічна пауза (за вибором учителя).

7. Робота з підручником.

► Завдання 6 (с. 61)

Усього є три відрізки. Учитель звертає увагу дітей на те, що третій відрізок утворений із першого і другого відрізків.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

» Завдання на с. 28, 29

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Розгляньте павутину ще раз. Знайдіть на ній точки, ламані лінії, промені, відрізки.

— Назвіть предмети у класі, вдома, на вулиці, що мають деталі у формі відрізків. (*Парасолька, ромашка, карусель, травичка, телевізійна антена, бік парти, дошки, підручника, олівець, волосина тощо.*)

— Чим схожі промінь і відрізок? Чим вони відрізняються?

УРОК 29

Тема. Порівняння і вирівнювання відрізків. Побудова відрізків.

Мета: вправляти дітей у порівнянні та вирівнюванні відрізків; закріплювати вміння будувати відрізки на папері, лічити в межах 10; розвивати уважність, спостережливість; виховувати старанність, охайність, доброзичливе ставлення до однокласників, уміння працювати в парі.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 62–63; робочий зошит: ч. 2, с. 27.

Додатковий та ілюстративний матеріали: набір з 11 карток із числами від 0 до 10 на них, капелюх із 10 невеликими предметами для гри «Більше—менше»; лічильний матеріал (предметні малюнки літачків); наліпки; ілюстрації (або слайди) із зображеннями сучасних споруд, доріг.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Більше—менше».

Для гри потрібні набір з 11 карток із числами від 0 до 10 на них, капелюх із 10 невеликими предметами (наприклад, кольоровими деталями від конструктора, іграшками тощо).

Оголошується, який варіант гри виберуть діти: «Де більше?» або «Де менше?».

» Гра «Де більше?»

Перший ведучий виймає з капелюха кілька предметів і кладе на стіл, а другий ведучий одночасно показує картку із числом.

Учні піднімають руку і називають, де більше число: кількість предметів на столі чи число на картці, відповідно називаючи: «Стіл»

або «Картка». Хто перший підніме картку і правильно назве місце більшого числа, займає місце другого ведучого (показуватиме картку із числом). У цей час перший ведучий (той, хто діставав предмети з капелюха) сідає на своє місце. Другий ведучий (він піднімав картку із числом) стає на місце першого ведучого і починає діставати предмети з капелюха. Гра продовжується далі. (Якщо виберуть варіант гри «Де менше?», то, відповідно, називають місце, де є менше число.)

2. Робота з лічильним матеріалом.

- Скільки літачків на набірному полотні?
- Котрим при лічбі є синій літачок?
- Якого кольору літачок перед синім? Котрий він при лічбі?
- Назвіть кольори «сусідів» червоного літачка. Котрі вони при лічбі?
- Скільки літачків зліва від червоного? справа від синього?

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

(На кожній парті — літачок, схожий на ті, які діти лічили.)

— Літачки з'явилися у нас сьогодні не просто так. На них ми вирушимо в увяну подорож до павукового королівства, де живуть добрі майстри — павуки. Запросила нас у цю подорож дружня сімейка наших знайомих павучків.

— Одна умова: по дорозі ми будемо виконувати завдання павучків — креслити різні відрізки. Чому павучки придумали завдання на креслення? Напевне, вони добре знають, що без чіткого і добре прорахованого креслення неможливо побудувати ні сучасних будинків, ні зручних і надійних доріг. (Учитель демонструє ілюстрації.) Тож давайте вчитися креслити уважно, старанно, охайно, щоб у майбутньому стати хорошими архітекторами чи будівельниками.

За правильно виконане завдання, чітку відповідь пара учнів — екіпаж літака — отримає наліпку. У якого екіпажу виявиться наліпок найбільше, той першим потрапить у павукове королівство.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 62)

— Що сказано про довжину першого відрізка? (Що його довжина така ж, як і у стрічки.) Яка довжина стрічки? (6 клітинок.) То на скільки клітинок будемо креслити перший відрізок? (6 клітинок.) Який екіпаж хоче нагадати, із чого починаємо побудову відрізка? Що робимо далі? (Учитель нагадує, що позначати точку — початок від-

різка — потрібно у другій повній клітинці сторінки зошита, на перехресті. Учитель креслить на дошці, діти — у зошитах.)

— Що сказано про довжину другого відрізка? (*Коротший за гірлянду.*) Яка довжина гірлянди? (*9 клітинок.*) То на скільки клітинок можна креслити другий відрізок? (*Менше, ніж на 9, тобто на 8, 7, ... 1 клітинку.*)

(Учитель на дошці показує, що від кінця першого відрізка потрібно відступити 4 клітинки вправо і поставити точку, яка буде початком другого відрізка. Кожен екіпаж вирішує, на скільки клітинок креслитиме відрізок у своїх зошитах.)

► Завдання 2 (с. 62)

— Розгляньте малюнок до другого завдання. Який шнурок найдовший? На скільки клітинок він простягнувся?

— Який шнурок найкоротший? На скільки клітинок він простягнувся?

— Якої довжини відрізок потрібно накреслити? На скільки клітинок будемо його креслити?

(Після виконання кожного завдання вчитель відзначає найактивніші та найстаранніші екіпажі й роздає їм наліпки.)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

(Учитель вмикає дитячу мелодію, діти імітують політ своїх літачків.)

3. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 62)

Дітки-павучатка зернятко назбирали,
Для мамі-павучихи намисто нанизали.
Їхня матуся буде краща у світі!
(*Хоч і без намиста маму люблять діти.*)

— А ви, дітки, чим тішите своїх матусь?

— Яка довжина першої прикраси? Другої прикраси?

— На скільки клітинок будемо креслити перший відрізок? Другий відрізок?

(Учитель нагадує дітям, що початок другого відрізка позначаємо під початком першого.)

— На скільки клітинок треба продовжити перший відрізок, щоб відрізки стали однаковими?

(Учитель звертає увагу дітей на те, що у зошитах чіткіша підказка на це запитання.)

► Завдання 4 (с. 62)

— Скільки павучків у першому ряду? У другому?

— На скільки клітинок будемо креслити перший відрізок? Другий відрізок?

— На скільки клітинок треба зменшити другий відрізок, щоб відрізки стали однаковими?

(Учитель знову звертає увагу дітей на те, що у зошитах чіткіша підказка на це запитання, тому що початки відрізків розташовані на одному рівні, тому їх легше порівнювати.)

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

► Завдання 5 (с. 63)

— Ось ми і дісталися до огорож павукового королівства.

— Скільки відрізків має жовта огорожа? А червона? Яка огорожа має більше відрізків?

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 27

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Екіпажі, полічіть наліпки на своїх літачках.

(Учитель підбиває підсумки подорожі, називає найдружніші екіпажі, найстаранніші, найактивніші й оголошує переможців.)

УРОК 30

Тема: Ламана. Ланки і вершини ламаної.

Мета: дати дітям поняття про ламану та її складові частини; навчити дітей креслити ламану на папері, будувати її з підручного матеріалу; закріпити навички лічби в межах 10; розвивати у дітей математичне мовлення; виховувати старанність і охайність під час креслення.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 63–64; робочий зошит: ч. 2, с. 28.

Додатковий та ілюстративний матеріали: таблиця із зображенням вивчених геометричних понять, кольорові олівці для побудови ламаних.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Кількісна і порядкова лічба в межах 10 із лічильним матеріалом.

2. Математичний диктант.

— Запишіть число, яке при лічбі передеє числу 9;

— запишіть наступне число за числом 3;

- запишіть найменше натуральне одноцифрове число;
- запишіть «сусідів» числа 6;
- запишіть число, яке слідує за числом 5;
- запишіть числа, що під час лічби стоять між числами 1 і 4;
- запишіть найбільше одноцифрове число.

Перевірка математичного диктанту.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Учитель демонструє таблицю, на якій зображені точка, пряма, крива, ламана, відрізок, промінь. Діти називають ці геометричні поняття і розповідають, що вивчили про них.

— Сьогодні ми поближче ознайомимося з ламаними лініями та довідаємося про те, з яких частин вони складаються.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 63)

— Розгляньте ламані на малюнку. Ви вже чули про них віршик.
— На що схожі ці ламані? (*На блискавку, літеру, вершини гір, паркан, тощо.*)

▶ Робота з довідничком (с. 63)

Після читання довідничка діти відповідають на запитання.
— Із чого складається ламана? Що називаємо ланками ламаної? Вершинами ламаної? Покажіть ланки ламаної, її вершини на малюнку до завдання 1; на таблиці.

▶ Завдання 2 (с. 64)

Діти за зразком лічать ланки та вершини ламаних ліній. Учитель звертає увагу дітей на те, що вершин завжди на одну більше, ніж ланок.

▶ Завдання 3 (с. 64)

Діти викладають на партах 5 кольорових олівців і будують із них ламані лінії. Перший спосіб: перша ланка ламаної спрямована під кутом вгору. Другий: спрямована під кутом вниз.

(Учитель у разі потреби демонструє це на дошці кресленням.)

— Скільки ланок має наша ламана? Скільки вершин?

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 4 (с. 64)

Учитель на дошці, учні у зошитах креслять ламану за таким планом.

План креслення ламаної

- Від попереднього запису (математичного диктанту) відлічимо 3 клітинки вниз і у другій повній клітинці зошита зліва, на перехресті, позначимо точку. Це початок першої ланки ламаної.
- Визначимо довжину першої ланки: полічимо кількість клітинок у підручнику.
- Відлічимо від точки в зошиті праворуч стільки ж клітинок. Позначимо ще одну точку. Це кінець першої ланки.
- Сполучимо дві точки під лінійку. Це перший відрізок — перша ланка ламаної. Її кінець — це початок другої ланки ламаної. (Аналогічно проводиться робота з наступними ланками.)

► Завдання 5 (с. 64)

Яке сонечко у нас симпатичне:
не звичайне воно, а математичне.
Певно, число **чотири** вивчає:
на **чотири** ланки ламану шукає.

— За що люди дуже люблять цього жучка? (*Сонечко рятує рослини від шкідливої тлі.*)

— По яких дротиках буде лазити сонечко? (*По червоному і жовтому.*)

— А чому не по червоному? (*Бо червоний дротик має лише 3 ланки.*)

— А чому не по рожевому? (*Бо це не є ламана.*) Доведіть, що рожева (четверта) фігура не є ламаною. (*Ламана складається з відрізків. А у даної фігури друга ланка не відрізок, а частина кривої.*)

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

► Завдання 6 (с. 64)

Учитель звертає увагу дітей на те, що довжину всіх трьох ланок, а також їх розташування діти обирають за власним бажанням у межах сторінки зошита.

Учитель демонструє класу найбільш вдалі, охайні креслення.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 3 на с. 28

Виконуючи завдання, пригадуємо порядок креслення відрізків: позначаємо початок відрізка, позначаємо кінець відрізка, сполучаємо точки. Це перша ланка ламаної. Кінець першої ланки є початком другої. Позначимо кінець другої ланки. Сполучимо точки. Зазнача-

емо, що у всіх дітей утворилась ламана з двох ланок. Але загальний вигляд її та довжини ланок у дітей дещо різняться.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

☑ Бесіда.

— Що ви запам'ятали про ламані? Де у класі можна побачити ламані лінії?

— Чому так важливо прямим лініям і ламаним жити дружно? А чому дітям треба жити дружно?

УРОК 31

Тема. Замкнені й незамкнені ламані. Побудова ламаної. Моделювання кривих і ламаних ліній із підручного матеріалу.

Мета: дати учням поняття про замкнені й незамкнені ламані; закріпити вміння креслити ламану на папері, будувати замкнені й незамкнені ламані, а також криві лінії з підручних матеріалів; закріплювати навички лічби в межах 10; розвивати у школярів спостережливість, уважність; виховувати старанність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 65–66; робочий зошит: ч. 2, с. 28–29.

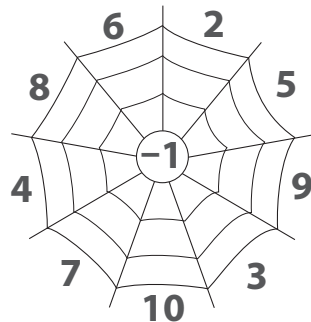
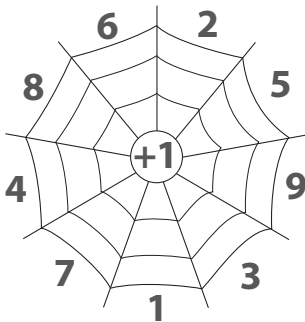
Додатковий та ілюстративний матеріали: таблиця «Павутинка» та індивідуальні сигнальні картки для усної лічби; маски котика та мишки; кольорові олівці та шнурки для побудови ламаних і кривих ліній.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ Гра «Павутинка».

— Сьогодні наші знайомі павучки сплели для нас «математичні павутинки». Давайте полічимо усно.

Учитель показує цифри біля променів павутинок у довільному порядку, діти обчислюють і картками сигналізують результати.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

1. Гра «Кіт та мишка».

(Діти стають у коло. Двоє з них одягають маски котика і мишки. Учитель керує діями дітей, читаючи вірш.)

Дуже хочуть павучата
у веселу гру пограти.
Ми побавимося трішки
З ними у «Кота та мишку»!
Зараз грати почнемо,
Руки дружно замкнемо.

Замкнену створили —
Кота до мишки не пустили!
Ось «замочок» відкриваєм —
Котик мишку доганяє.
А замкнемо руки знову —
І маленька мишка вдома!

2. Повідомлення теми уроку.

— Під час гри ми утворювали замкнені й незамкнені лінії. Сьогодні поговоримо про замкнені й незамкнені **ламані** лінії.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 65)

— Розгляньте першу ламану на малюнку. Чи може в ній «заховатися» мишка? (*Ні, тому що «хатка» — ламана, що є незамкненою.*) Перевірте, чи справді перша ламана має 4 ланки і 5 вершин.

— Розгляньте другу ламану на малюнку. Чи зможе в ній «заховатися» мишка? (*Так, тому що «хатка» — ламана, що є замкненою.*) Перевірте, чи справді друга ламана має 4 ланки і 4 вершини.

— Зверніть увагу, що у замкнених ламаних порівну ланок і вершин, а в незамкнених ламаних вершин на 1 більше, ніж ланок.

» Завдання 2 (с. 65)

Наші павучки невтомні
Павутинки плетуть вдома.
Скільки ланок і вершин
Має кожна з павутин?

— Чим схожі ці павутинки? (*Усі вони утворюють замкнені ламані.*) Чи справджується наше спостереження з попередньої вправи?

2. Фізкультхвилинка. Гра «Замкнені — незамкнені»

Під легку музику вчитель показує дітям, як утворити замкнені й незамкнені лінії, зімкнувши і розімкнувши великий і вказівний пальчики; зімкнувши і розімкнувши руки. Потім діти беруться за руки по двоє, по троє. За командами вчителя «Замкнена!», «Незамкнена!» діти утворюють відповідні лінії.

3. Каліграфічна хвилинка.

Разом з учителем (на дошці та в зошитах) діти, промовляючи, пишуть числа від 1 до 10.

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 65)

Учні в зошитах креслять ламану на дві ланки з коментуванням.

— Із чого починаємо креслення? (*Позначаємо точку — початок першої ланки.*)

— Де позначаємо точку? (*У другій повній клітинці зліва сторінки зошита.*)

— Який наступний крок? (*Позначаємо другу точку — кінець першої ланки.*)

(Учитель наголошує, що місце другої точки діти обирають за власним бажанням у межах сторінки зошита.)

— Що робимо далі? (*Сполучаємо ці дві точки. Накреслили першу ланку ламаної.*)

(Аналогічно виконується побудова другої ланки ламаної. Учитель надає індивідуальну допомогу дітям.)

— Скільки ланок у нашої ламаної? Скільки вершин?

(Учитель демонструє класу кілька зошитів дітей.)

— Постостерігайте. З двох ланок можна накреслити різні за формою і розмірами ламані. Усі вони є незамкнені.

— Яким чином ми можемо «замкнути» ланку? (*Сполучити крайні її вершини.*)

— Скільки тепер ланок має наша ламана? Скільки вершин? Як тепер вона називається? (*Замкнена.*)

▶ Завдання 4 (с. 65)

Діти викладають на партах 5 кольорових олівців і будують із них спочатку незамкнену, а потім замкнену ламані.

— Скільки ланок має наша ламана? Скільки вершин?

▶ Завдання 5 (с. 65)

Діти із шнурків викладають на партах спочатку незамкнену, а потім замкнену криві лінії.

— Чим відрізняється ламана лінія від кривої? (*Ламана складається з відрізків, має вершини, а крива лінія ні.*)

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

▶ Завдання 6 (с. 66)

— У які дві групи можна об'єднати ці лінії?

Учитель звертає увагу дітей на форму ліній.

(Перший варіант: лінії криві та ламані; другий варіант: лінії незамкнені та замкнені.)

► Завдання 7 (с. 66)

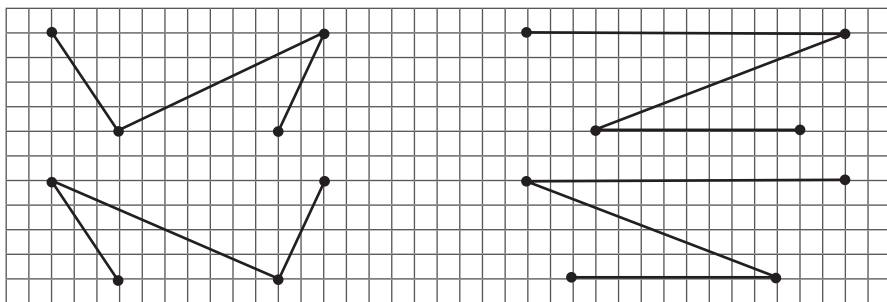
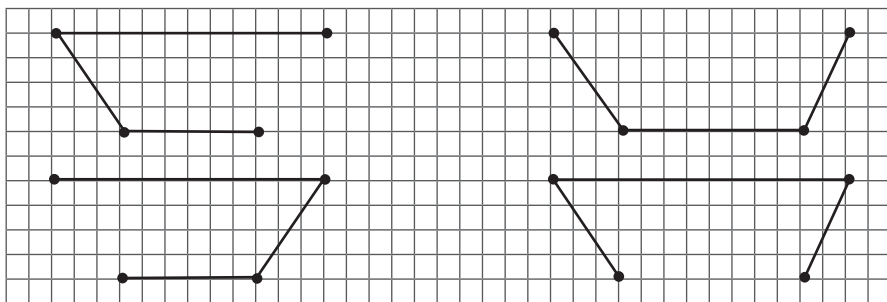
— Що спільне є у кожній групі малюнків? (1) відрізки; 2) промені; 3) замкнені лінії; 4) криві лінії; 5) ламані лінії.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

☑ **Робота в зошиті з друкованою основою.**

► Завдання 1 на с. 28

Під час перевірки виконання завдання вчитель звертає увагу дітей на те, що ламана з трьома ланками може мати багато варіантів. Показати приклади декількох із них:

V. ПІДСУМОК УРОКУ

☑ **Бесіда.**

— Які лінії утворювали павучки, коли затіяли гру «Кіт та мишка»?
— Покажіть павучкам замкнені й незамкнені лінії, утворені з пальчиків рук.

УРОК 32

Тема. Склад чисел 2, 3, 4, 5.

Мета: ознайомити дітей із складом чисел 2, 3, 4, 5; закріплювати навички лічби в межах 10; розвивати у школярів мислення, математичне мовлення, уважність; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 67–70; робочий зошит: ч. 2, с. 29–30.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал, індивідуальні сигнальні картки із цифрами, картки із зображенням їстівних і неїстівних грибів.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Кількісна і порядкова лічба в межах 10 з лічильним матеріалом.

2. Математичний диктант.

Запишіть:

- число, яке при лічбі передує числу 6;
- найбільше одноцифрове число;
- число, яке слідує за числом 5;
- наступне число за числом 3;
- найменше одноцифрове число;
- «сусідів» числа 9;
- кількість ланок ламаної (учитель демонструє креслення ламаної);

- числа, які при лічбі стоять між числами 2 і 6.

Перевірка математичного диктанту.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

На набірне полотно вчитель викладає картки із цифрами 2, 3, 4, 5.

Нескладно нам порахувать:
Один, два, три, чотири п'ять.
Навчимося ми тепер
На частини розкладать.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 67)

— Допоможемо працюючим ховрашку та білочці полічити їх запаси на зиму.

(У дітей на партах викладені сигнальні картки із цифрами 1, 2, 3, 4. У відповідь на запитання вчителя діти сигналізують картками; один з учнів відповідає вголос.)

— Скільки колосків має ховрашок? (*Два.*) Як записала білочка цю кількість на картках? (*1 і 1.*) Отже, 2 — це 1 і 1.

— Скільки грибочків? (*Три.*) Як позначила білочка кількість маленьких грибочків? (*Два.*) Скільки великих грибів? (*Один.*) Тобто 3 — це 2 і 1.

— Чи впізнали ви, діти, ці гриби? Це білі гриби.

(Учитель демонструє зображення їстівних, а потім — неїстівних грибів.)

Пам'ятайте, збирати можна тільки ті гриби, які добре знаєте. Усі інші не збирайте, але й не нищьте. Для мешканців лісу вони можуть бути їжею або ліками.

— Скільки горішків полічив ховрашок? (*Чотири.*) Скільки з них записала білочка? (*Три*) Скільки ще їй залишилось записати? (*Один.*) Отже, 4 — це 3 і 1.

(Аналогічно проводиться робота з лісовими горішками, ягідками малини та шишками.)

— Не всі тварини вміють робити запаси на зиму, як наші білочка та ховрашок. Тому люди піклуються про них: збирають восени насіння, горіхи, жолуді, заготовляють сіно, щоб узимку підгодовувати птахів, оленів, зайців й інших тварин.

► Завдання 2 (с. 68)

— Подивіться, у яких цікавих будиночках мешкають числа 3, 4, 5. Кожне число сидить біля свого будиночка у красивому кріслі-троні та запрошує нас у гості.

— Подивіться на записи на будиночку, скажіть, з яких частин складається число 3? (*Число 3 складається з одного і двох або двох і одного.*) Число 4? Число 5? (Учитель викладає відповідні картки на набірне полотно або кріпить їх на магнітну дошку і слідкує, щоб діти відповідали чітко, повними реченнями.)

— Кожне число біля свого будиночка має вітрячок. З яких частин складається вітрячок числа 3? Числа 4? Числа 5?

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 68)

Учитель звертає увагу дітей на те, що, доповнюючи речення числами, потрібно орієнтуватися не на малюнки, а на кількість предметів, указаних у завданні.

► Завдання 4 (с. 69)

— Скільки всього каченят на першому малюнку? (4) На які частини розклали число 4? (3 і 1) Чому саме так? (Тому що є троє маленьких каченят і одне велике.)

— Скільки жирафів на другому малюнку? На які частини розкладемо число 3? Чому?

— Покладіть на парту стільки паличок, скільки тюльпанів на третьому малюнку. (5) Розділіть палички на дві групи, відповідно до малюнка. У кого які групи утворились? (3 і 2 або 2 і 3.) Чому? (На малюнку два тюльпани червоні, три жовті.)

(Аналогічно проводиться робота з парасольками і равликами.)

► Завдання 5 (с. 69)

— Скільки колосків має мишка? Щоб зварити кашу, їй потрібно 4 пшеничні колоски. Скільки колосків не вистачає мишці? Чому саме стільки? (Тому що 4 — це 1 і 3.)

► Завдання 6 (с. 69)

— Скільки колосків має ховрашок у завданні 6? Щоб спекти хлібчик, йому потрібно 5 житніх колосків. Скільки колосків не вистачає ховрашку? Чому саме стільки? (Тому що 5 — це 3 і 2.)

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

► Завдання 7 (с. 70)

Учитель пише на дошці, учні — у зошитах.

— Скільки дубових листочків на малюнку зліва? (Два.) На малюнку справа? (Один.) Скільки всього листочків? (Три.) Прочитайте запис, який отримали. (2 і 1 — це 3.)

— Скільки цеглинок на малюнку зліва? (Дві.) На малюнку справа? (Три.) Скільки всього цеглинок? (П'ять.) Прочитайте запис, який отримали. (2 і 3 — це 5.)

(Аналогічно проводиться робота з намистинками, яблучками, пальчиками і дисками.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1–4 на с. 29, 30

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Пригадайте, з яких частин можна скласти число 3, число 4, число 5.

(За потреби діти звертаються до записів, викладених на початку уроку на набірному полотні.)

УРОК 33

Тема: Закріплення складу чисел 2, 3, 4, 5.

Мета: закріпити знання складу чисел 2–5, уміння утворювати рівності на основі складу числа; закріплювати у школярів навички лічби в межах 10; розвивати мислення, уважність; виховувати охайність.

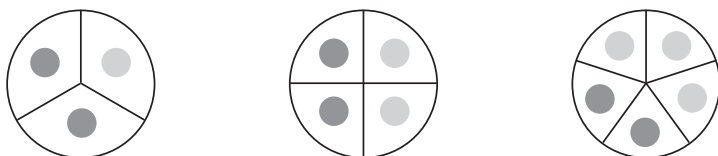
Обладнання: підручник: ч. 1, с. 70–72; робочий зошит: ч. 2, с. 30–31.

Додатковий та ілюстративний матеріали: демонстраційні круги для повторення складу чисел, індивідуальні сигнальні картки та палички для усної лічби.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Повторення складу чисел за демонстраційними кругами.

У вчителя є 3 наочності, які демонструють склад чисел 3, 4 і 5 відповідно. Кожна наочність складається з двох кругів радіусом 10–15 см, поділених на 3, 4 і 5 відповідно рівних секторів із намальованими на них трьома, чотирма і п'ятьма кружечками. У кожній парі на першому крузі кружечки одного кольору, на другому — іншого. Кожен круг має розріз по одному з радіусів. Круги вставлені радіусами один в один і легко крутяться навколо центра. Наприклад: для закріплення складу числа 4 учитель бере круги із чотирма кружечками, крутить їх, показуючи кружечок одного кольору і 3 кружечки іншого. Діти в цей час сигналізують картками із цифрами: 1 і 3. Далі вчитель показує 2 кружечки одного кольору і 2 іншого. Діти сигналізують: 2 і 2 і т. д. Аналогічно повторюється склад чисел із кругами, поділеними на 3 частини, на 5 частин.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви будете утворювати рівності на основі складу числа.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Каліграфічна хвилинка.

Разом з учителем (на дошці та в зошитах) діти, промовляючи, пишуть числа від 1 до 5.

2. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 70)

Учитель пише зразок на дошці, учні — у зошитах.

— Скільки жовто-оранжевих м'ячиків? (2) Скільки синьо-голубих м'ячиків? (3) Скільки всього м'ячиків? (5) Прочитайте запис. (Два плюс три дорівнює п'ять.)

Наступні вирази діти записують у зошитах із коментуванням:

— На другому малюнку один зелений гудзик: пишемо число 1, знак «+»; ще один червоний гудзик: пишемо 1, далі знак «=». 1 і 1 — це 2, пишемо 2. Перевіряємо: один плюс один дорівнює два.

(Аналогічно проводиться робота з наступними малюнками.)

▶ Завдання 2 (с. 71)

Всі ми любимо футбол.
Та не кожен м'яч — це гол.
Влучиш у ворота ти,
Якщо вивчиш склад п'яти!

— На яких м'ячах два числа утворюють 5?

▶ Завдання 3 (с. 71)

Тривожаться левенята:
Як матусь нам відшукати?
Числа із частин складемо —
Маму кожному знайдемо.

— Назвіть маму левенятка за записом 4. ($3 + 1$) Доведіть свою думку. ($3 + 1 = 4$.)

(Аналогічно — наступні випадки.)

3. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 4 (с. 71)

Діти з коментуванням пишуть у зошитах, учитель — на дошці.

— Розглянемо першу плашку. Чому під нею запис: $4 + 1 = 5$? (На доміно зліва є 4 крапочки, пишемо число 4; справа — 1 крапочка, пишемо 1. Усього крапочок 5. Тому правильний запис: $4 + 1 = 5$.)

(За зразком — наступні записи.)

▶ Завдання 5 (с. 71)

Бажано, щоб діти згадували склад чисел. За потреби користуватися лічильними паличками.

Пригадаємо: 4 — це 3 і ... (1). Отже, доповнимо запис. ($4 = 3 + 1$) Запишемо.

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

► Завдання 6 (с. 72)

— Дівчатка плели браслети — червоний і жовтий. Розглянемо спочатку червоний. Які частини браслета ми бачимо зліва? А скільки намистинок у цілому червоному браслеті? (5) З яких частин можна його скласти? (3 і 2) Доведіть своє міркування. (Тому що 3 і 2 — це 5.)
(Аналогічно — із жовтим браслетом.)

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1–4 на с. 30, 31

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Що нам потрібно було пригадати і запам'ятати, щоб забити у ворота м'ячі, знайти левеняткам матусь і виконати всі завдання на уроці? (Склад чисел 2, 3, 4, 5.)

УРОК 34

Тема: Закріплення складу чисел 2, 3, 4, 5.

Мета: закріпити знання складу чисел 2–5; навчити дітей виконувати віднімання за допомогою малюнків з опорою на знання складу числа, утворювати рівності на основі складу числа; закріпити навички лічби в межах 10; розвивати у дітей мислення, математичне мовлення; виховувати самостійність, старанність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 72–73; робочий зошит: ч. 2, с. 31.

Додатковий та ілюстративний матеріали: скринька та предметні малюнки для повторення складу чисел, індивідуальні сигнальні картки із цифрами; ілюстрації із зображенням птахів, крокодила, черепахи.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Кількісна і порядкова лічба в межах 10 з лічильним матеріалом.

2. Гра «Математична скринька» (повторення складу чисел 2–5).

Учитель пояснює завдання:

— У скриньці 5 грибочків. Я дістаю 4 грибочки. (Демонструє дітям.) Підніміть картку із цифрою, яка позначає, скільки грибочків заховалося у скриньці. Поясніть, чому ви підняли картку із цифрою 1. (Тому що 5 — це 4 і 1. Від 5 забрали 4, залишилось 1.)

— Перевіримо: у скриньці справді заховався ще 1 грибочок.
Аналогічно з іншими предметними малюнками повторюється склад чисел 2, 3, 4.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви будете утворювати рівності на основі складу числа, лічити в межах 10.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Каліграфічна хвилинка.

Написання **цифр** від 1 до 5 у прямому та зворотному порядкух.

2. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 72)

Учитель пише зразок на дошці, учні — у зошитах.

— Скільки всього яблук на першому малюнку? (*Чотири.*) По-значимо цю кількість цифрою 4. Скільки яблук закреслено? (*Одне.*) Як ви думаєте, чому одне яблуко закреслили? (*Забрали, з'їли, комусь дали...*) Отже, пишемо: мінус 1. Скільки яблук залишилось? (*Три.*) Так, 4 — це 1 і ... (*три*). Пишемо: дорівнює 3. Прочитайте запис. (*Чотири мінус 1 дорівнює 3.*)

Наступні вирази діти записують у зошитах із коментуванням.

— На другому малюнку 3 м'ячики, пишемо цифру 3. Один закреслили, пишемо мінус один. Далі пишемо знак «=». Міркуємо. 3 — це 2 і 1. Один забрали, залишилось 2. Пишемо цифру 2. Перевіряємо: $3 - 1 = 2$.

(Аналогічно проводиться робота з наступними малюнками.)

3. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 73)

На уважність наша гра:
В кошик влучить число два.

— На яких м'ячах є записи з результатом 2?

▶ Завдання 3 (с. 73)

Мишки, певно, сир шукали.
З нірок вийшли — заблукали.
Ми склад чисел пригадаєм,
Нірки мишкам відшукаєм.

— Яка мишка живе в нірці під номером 2? (Та, на якій є запис 4 – 2.) Доведіть свою думку. (4 — це 2 і 2. Від чотирьох забрали два і залишилось 2.)

— Яка мишка живе в нірці під номером 4? (Мишка із записом 5 – 1.) Доведіть. (5 — це 4 і 1. Від 5 забрали 1, отримали 4.)

(Аналогічно — наступні випадки.)

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 73)

— Відгадайте загадку.

Можу я його розбити

Можу на обід зварити.

Курка нам його знесе.

Що це, діти? Це — ... (яйце).

— Хто ще може знести яйце? (Усі птахи, а ще крокодили, черепахи, змії.)

— Найчастіше наші господині використовують курячі яйця.

— Розгляньте малюнки до завдання 4.

— Чому яйця продаються в таких лотках? Які страви можна приготувати з яєць?

— Полічіть, скільки яєць у кожному лотку на першому малюнку? (5, 4, 3) Скільки яєць забрали? (2) Скільки яєць повинно залишитися? (1) То з якого лотка забрали ці 2 яйця? (З третього лотка.) Доведіть своє міркування. (3 — це 2 і 1. Коли від 3 яєць забрали 2, то залишилося 1 яйце. Якби ми від 5 чи від 4 яєць забрали 2, то залишилося б більше, ніж 1.)

— Цікаво, якими за порядком при лічбі були ці двоє яєць? (Перше і третє.)

— Полічіть, скільки яєць у кожному лотку на другому малюнку. (Теж 5, 4, 3.) Із скількох яєць приготували яечню? (З трьох.) Скільки яєць залишилося? (Два.) А з якого лотка забрали ці 3 яйця? (З першого лотка.) Доведіть свою думку. (Тому що 5 — це 3 і 2. Якщо від 5 яєць забрати 3, то залишиться 2 яйця. Якби ми від 3 чи від 4 яєць забрали 3, то залишилося б менше, ніж 2.)

— А якими за порядком при лічбі були ці троє яєць? (Перше, третє і четверте.)

(Аналогічно працюємо з третім малюнком, звертаючи увагу на те, що у другому стовпчику зображено дві половинки яйця тобто, що вийняли лише одне яйце.)

7. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1–3 на с. 31

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Підкажіть, які числа потрібно вставити у ці записи:

2 — це 1 і ... 4 — це 3 і ... 5 — це 3 і ...

3 — це 1 і ... 4 — це 2 і ... 5 — це 1 і ...

УРОК 35

Тема. Склад чисел 6, 7.

Мета: ознайомити дітей зі складом чисел 6, 7; закріпити знання складу чисел 2–5; формувати вміння розкладати числа на дві частини; закріпити навички лічби в межах 10; розвивати у дітей математичне мовлення, уважність; виховувати працелюбність, бажання допомагати старшим.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 74–76; робочий зошит: ч. 2, с. 32–33.

Додатковий та ілюстративний матеріали: розрізні цифри для закріплення складу чисел 6 і 7, картки з предметними малюнками й індивідуальний лічильний матеріал.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Повторення складу чисел 2, 3, 4, 5.

На набірному полотні кілька учнів за завданням учителя по черзі викладають певну кількість предметних малюнків (наприклад, 4), коментуючи: 4 — це 1 і 3. (Один учень на набірному полотні ділить предметні малюнки на частини 1 і 3; два учні продовжують: 4 — це 2 і 2; 4 — це 3 і 1, супроводжуючи свої слова діями на набірному полотні.) Решта виконують це завдання за допомогою лічильного матеріалу за партами.

2. Математичний диктант.

Запишіть:

- «сусідів» числа 8;
- число, яке передує 7;
- число, що іде за числом 9;
- число, яке складається з 3 і 2;
- число, що складається з 1 і 2;
- число, яке складається з 1 і 4;
- 2 — це 1 і ...;
- 4 — це 1 і

Перевірка математичного диктанту.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Що вже вміють робити ваші братики-пальчики? Чого вони хочуть ще навчитися?

— Сьогодні наші пальчики допомагатимуть вчити склад чисел 6 і 7.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 74)

Вправне лисенятко-пекар

Пиріжки кладе на деко.

Зараз буде їх пекти.

А ми вивчим склад шести.

— Полічіть, скільки пиріжків на першому підносі. (*Шість*.) Скільки з них лисенятко поклало на серветку? (*Один*.) Скільки — без серветки? (*П'ять*.) Отже, число 6 можна розкласти на дві частини: 1 і 5.

(Учитель викладає картки з відповідними цифрами на набірне полотно.)

— Прочитайте запис під першим малюнком: 6 — це 1 і 5. (Або: 6 — це 5 і 1.)

— Скільки пиріжків на другому підносі? (*Теж 6*.) Скільки з них тепер лисеня поклало на серветку? (*Два*.) Скільки — без серветки? (*Чотири*.) Отже, число 6 можна розкласти на такі частини: 2 і 4. То яке число лисеня впише в порожню клітинку під другим підносом? (*Чотири*.) Чому? (*Бо 6 — це 2 і 4; а 2 і 4 — разом 6*.) (Аналогічно обговорюється третій малюнок.)

— Висновок: то на які частини можна розкласти число 6?

(Діти повторюють склад числа 6 з опорою на викладені на набірне полотно картки: 1 і 5 (або 5 і 1), 2 і 4 (або 4 і 2), 3 і 3).

► Завдання 2 (с. 74)

Бегемотик-садівник

поливати квіти звик.

Квітам воду подає,

Мов із хмарки дощик лле.

— Полічіть, скільки квіточок на першій клумбі. (*Сім*.) Скільки з них бегемотик поливає? (*Одну*.) Скільки квіточок ще чекають на водичку? (*Шість*.) Отже, число 7 можна розкласти на дві частини: 1 і 6 (або 6 і 1).

(Учитель знову викладає картки із цифрами на набірне полотно.)

— Прочитайте запис над першим малюнком: 7 — це 1 і 6. (Або: 7 — це 6 і 1.)

— Скільки квіточок на другій клумбі? (*Теж 7.*) Скільки з них тепер поливає бегемотик? (*Дві.*) Скільки ще чекають? (*П'ять.*) Отже, число 7 можна розкласти на такі частини: 2 і 5. То яке число бегемотик впише у порожню клітинку над другим малюнком? (*П'ять.*) Чому? (*Бо 7 — це 2 і 5; а 2 і 5 — разом 7.*)

(Аналогічно обговорюються третій і четвертий малюнки.)

— То на які частини можна розкласти число 7? (Діти повторюють склад числа 7 з опорою на викладені на набірне полотно картки: 1 і 6 (або 6 і 1), 2 і 5 (або 5 і 2), 3 і 4 (або 4 і 3).)

► Завдання 3 (с. 75)

— Подивіться, у яких будиночках мешкають числа 6, 7. Саме ці числа сидять біля своїх будиночків у кріслах і пропонують вивчити склад шести та семи.

— Подивіться на записи на будиночку, скажіть, з яких частин складається число 6? Число 7?

(Учитель звертає увагу дітей на набірне полотно, на якому викладені аналогічні записи з попередніх завдань.)

— Числа 6 і 7 біля своїх будиночків теж мають вітрячки. Які числа написані на блакитних крильцях першого вітрячка? (*4 і 2*) Чому саме вони? (*У центрі вітрячка написано 6. Числа 4 і 2 утворюють 6.*) Які числа потрібно написати на рожевому крильці першого вітрячка? На жовтому крильці? Чому?

(Аналогічно проводиться робота з другим вітрячком.)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Каліграфічна хвилинка.

Разом з учителем (на дошці та в зошитах) діти, промовляючи, пишуть цифри 6, 7.

4. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 75)

— Для фруктового салату мама взяла 6 яблук: 4 червоних і ... жовтих.

— Доведіть, що саме число 2 треба вставити у порожню клітинку. (Учитель стежить, щоб діти відповідали чітко, повними реченнями. Так само будуються речення про сливи, ківі, горішки.)

► Завдання 5 (с. 76)

Діти записують вирази на дошці та в зошитах із коментуванням.

— Число 6 складається з трьох і трьох. Тому пишемо: 6 — це ... (= 3 і ... + 3). Перевіряємо: 6 — це 3 і 3.

(Аналогічно — наступні вирази.)

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

► Завдання 6 (с. 76)

— Поки дівчатка з мамою готували фруктовий салат, тато запросив хлопчиків у майстерню. Які роботи ведуться в майстерні? Що можна побачити в майстерні?

Доповнюючи речення, діти вживають слова *широкий* — *вузький*, *довгий* — *короткий*, *великий* — *малий*.

► Завдання 7 (с. 76)

Діти записують вирази на дошці та в зошитах із коментуванням.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1–6 на с. 32, 33

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— За якими корисними справами ви сьогодні спостерігали на сторінках «Математики»? (*Лисенятко спекло і розклало пиріжки, бегемотик напував квіти водичкою, мама вчила готувати фруктовий салат, а тато працював у майстерні.*)

— Ми допомагали їм, а чим вони весь урок допомагали нам? (*Учити склад числа 6 і числа 7.*)

УРОК 36

Тема: Склад числа 8.

Мета: ознайомити дітей зі складом числа 8; закріпити знання складу чисел 2–7, уміння розкладати числа на дві частини; розвивати каліграфічні навички; виховувати працелюбність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 77–79; робочий зошит: ч. 2, с. 33–34.

Додатковий та ілюстративний матеріали: демонстраційні круги, сигнальні картки, розрізні цифри для закріплення складу чисел, набірне полотно у вигляді будиночка для вивчення складу чисел, лічильні палички для завдання з лампочкою.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Повторення складу чисел 3, 4, 5, 6, 7 за демонстраційними кругами (див. урок 33).

2. Робота із сигнальними картками. Гра «Відгадай другу частину числа».

Один з учнів (ведучий) виходить до дошки з двома картками — частинами задуманого числа, наприклад 2 і 3 (число 5). Ведучий говорить: «Задумане число 5». Одну з карток він демонструє класу, другу ховає за спиною і пропонує однокласникам її відгадати. Хто з учнів першим підніме свою картку з правильною відповіддю, стає на місце ведучого.

**II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.
ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ**

Учитель викладає на дошці одну за одною 8 карток із бананами. Діти лічать за порядком.

Ми будем старанно усі працювати —
Склад числа 8 ретельно вивчати!

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 77)

Кошик мавпочка знайшла —
І банани принесла.
Дбайливо фрукти ці сортує,
Зелені й жовті вправно рахує.

— Подивіться на перший малюнок. Скільки є зелених бананів? (*Один.*) Скільки жовтих бананів? (*Сім.*) Скільки всього бананів на першому малюнку? (*Вісім.*) Які числа написала мавпочка на картках під числом 8? (*1 і 7.*) Чому саме ці числа? (*Один банан зелений і 7 жовтих, а разом їх 8.*)

(У процесі обговорення вчитель викладає картки з відповідними цифрами на набірне полотно.) Прочитайте запис під першим малюнком: 8 — це 1 і 7. (Або: 8 — це 7 і 1.)

— Скільки всього бананів на другому малюнку? (*Теж 8.*) Скільки з них зелених? (*Два.*) Скільки жовтих? (*Шість.*) То яке число мавпочка впише в порожню клітинку? (*Шість.*) Чому? (*Бо жовтих бананів є 6, а разом їх — 2 і 6 — 8.*) (Аналогічно опрацьовуються наступні малюнки першого завдання.)

— То на які частини можна розкласти число 8?

(Діти називають склад числа 8 з опорою на викладені на набірне полотно картки.)

► Завдання 2 (с. 77)

— Чому сьогодні на кріслі сидить число вісім? (*Тому що ми вчимо склад числа 8.*)

— Подивіться на записи на будиночку, повторіть, з яких частин складається число 8.

(Учитель звертає увагу дітей на набірне полотно, на якому вкладає аналогічні записи з попередніх завдань.)

— Розгляньте ряд чисел, записаних над кріслом. Назвіть числа, які сполучає кожна дужка.

(Діти називають.)

Це — склад числа 8.

Сміється кольоровий вітрячок:

Він на веселку дуже схожий.

І нам частини числа 8

запам'ятати допоможе.

— Які числа написані на жовтих крильцях вітрячка? (1 і 7.) Чому саме вони? (У центрі вітрячка написано 8. Числа 1 і 7 утворюють 8.) Які числа потрібно написати на зеленому крильці вітрячка? На рожевому крильці? На блакитному? Чому?

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Каліграфічна хвилинка.

Разом з учителем (на дошці та в зошитах) діти під лічбу пишуть цифри від 1 до 9 і число 10.

4. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 78)

Знає кожен восьминіг,

Що у нього вісім ніг.

Скільки ж мороки малим восьминіжкам:

Взувати взуття на всі вісім ніжок!

Ми допоможемо оцим восьминогам

порахувати босі та взуті ноги.

— Полічіть босі ніжки червоного восьминога і підніміть картку з відповідною цифрою. (Сім.) Полічіть взуті ніжки червоного восьминога і підніміть картку з відповідною цифрою. (Одна.) Як перевірити себе, що завдання виконали правильно? (Восьминіг має 8 ніг, а 7 і 1 — справді 8.)

(Аналогічно виконується завдання про решту восьминогів.)

► Завдання 4 (с. 78)

Піднімаючи картку з відповідною цифрою, діти пояснюють свій вибір. Усього у дитсадку — 8 ведмедиків: 2 — у старшій групі та 6 — у молодшій; усього 8 тарілок: червоних — 4, значить, жовтих — теж 4, тому що 8 — це 4 і 4 і т. д. (7 малих чашок і 1 велика, 5 малих ложок і 3 великі.)

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

▶ Завдання 5 (с. 78)

Діти записують вирази на дошці та в зошитах із коментуванням.

▶ Завдання 6 (с. 79)

— Розгляньте малюнок праворуч. Зі скількох дощок збудовано міст? (*Вісім.*) Скільки дощок уже використав перший борсучок? (*П'ять.*) Скільки дощок йому ще потрібно? (*Три.*) Доведіть свою думку. (*8 — це 5 і 3.*)

(Аналогічно опрацьовуються два наступні малюнки.)

▶ Завдання 7 (с. 79)

— Скільки паличок потрібно взяти? (*Вісім.*) Викладіть на парті ці палички по одній.

— Яким чином записати число 8 двійками? Покажемо спочатку це на паличках.

Діти розташовують палички по дві.

— Запишемо це на дошці та в зошитах цифрами.

(Учні коментують, учитель записує: $8 = 2 + 2 + 2 + 2$.)

— Аналогічно записуємо 8 четвірками: $8 = 4 + 4$.

Далі, працюючи з паличками, діти переконуються, що неможливо розкласти число 8 лише на трійки або лише на п'ятірки.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

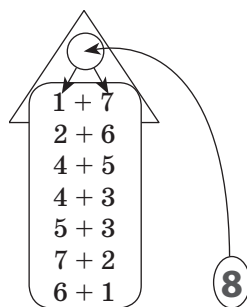
▶ Завдання 1–4 на с. 33, 34

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Виправ помилки».

На набірному полотні стовпчиком викладені всі варіанти складу числа 8. Учитель непомітно переставляє місцями кілька карток із числами. І будиночок числа 8 виглядає ось так:

— Число 8 захотіло сфотографуватися біля свого власного будинку. Подивіться уважно, чи все гаразд на фотографії. Виправте помилки.

УРОК 37

Тема: Склад числа 9.

Мета: ознайомити дітей зі складом числа 9; закріпити знання складу чисел 2–8; сформувати вміння розкладати числа на дві частини; закріпити навички лічби в межах 10; розвивати спостережливість; виховувати інтерес до вивчення математики, працелюбність, турботу про своє здоров'я, любов до тварин.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 79–81; робочий зошит: ч. 2, с. 35.

Додатковий та ілюстративний матеріали: кольорові кубики, розрізні цифри для закріплення складу чисел; іграшка віслючок, зображення віслюка; лічильні палички.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ **Гра «Хованки». Повторення складу чисел 2–8.**

Для гри потрібні 8 кольорових кубиків, розрізні цифри на партах у дітей. Перший учень (ведучий) виходить до дошки, вибирає довільну кількість кубиків (від 2 до 8) і кладе їх на стіл учителя. Діти мовчки лічать їхню кількість.

Усі гравці, крім ведучого, заплющують очі. Ведучий забирає кілька кубиків зі столу. Діти розплющують очі, перелічують на столі кубики, що залишились, і піднімають картку із числом, скільки кубиків забрав перший гравець.

Ведучий демонструє класу заховані кубики. Учень, який першим підняв картку із правильним числом, стає ведучим. Гра продовжується далі.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Відгадайте загадку і довідайтесь, хто сьогодні завітав до нас на урок математики.

Сірий, та не вовк,
Довговухий, та не заєць,
З копитами, та не кінь.

— Звичайно, це віслюк.

(Учитель демонструє іграшку та зображення віслюка.)

— У казках віслюка називають впертим. Кажуть, якщо він не хоче йти, то ти ніяк його не примусиш це робити. Зате віслюки — незамінні помічники людей у теплих країнах. Хоч віслюки і не такі швидкі, як коні, зате їхні копита пристосовані до кам'янистих і нерівних доріг. (Цікаво, що в країнах, де прохолодніше і частенько ідуть дощі, копита віслюків псуються.) Ці тварини витриваліші, ніж коні, невибагливі до

їжі та довше можуть обходитися без води та харчів. Сподіваюсь, господарі цінують працю своїх помічників-віслюків і добре за ними доглядають.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 79)

У віслюка така біда —
Робота ой яка важка:
На віз мішки позакидати,
Ще й кількість їхню рахувати.

— Розгляньте перший малюнок. Скільки мішків на возі? (*Вісім.*) Скільки мішків збоку? (*Один.*) Скільки всього жовтих мішків на першому малюнку? (*Дев'ять.*) Які числа написав віслючок на картках під числом 9? (*8 і 1.*) Чому саме ці числа? (*Тому що 8 і 1 — разом 9.*)

(У процесі обговорення вчитель викладає картки з відповідними цифрами на набірне полотно.)

— Прочитайте запис під першим малюнком: 9 — це 8 і 1. (Або: 9 — це 1 і 8.)

— Скільки всього оранжевих мішків на другому малюнку? (*Теж 9.*) Скільки з них справа? (*Два.*) Скільки — зліва? (*Сім.*) Яке число віслючок впише в порожню клітинку? (*Сім.*) Чому? (*Бо 7 і 2 — це 9, і 9 — це 7 і 2.*)

Аналогічно опрацьовуються наступні малюнки першого завдання.

— То на які частини можна розкласти число 9?

Діти називають склад числа 9 з опорою на викладені на набірне полотно картки.

▶ Завдання 2 (с. 80)

— Віслючок запропонував сісти в крісло дев'ятці. Здогадались чому? (*Ми вчимося скласти число 9 із двох частин.*)

— Зверніть увагу, який високий будинок у числа 9. Чому? (*Багато різних варіантів розкладання числа 9 на два менших числа.*) Користуючись записами на будинку, назвемо їх.

— Чому знову ми бачимо червоні стрілочки вниз і вгору біля будинку? (*Стрілочка показує, що числа в першому стовпчику ідуть від 1 до 8, тобто від меншого до більшого, а числа у другому стовпчику — спадання від 8 до 1, тобто від більшого до меншого.*)

— Порівняйте записи на будинку з тими, які ми виклали на набірному полотні, допомагаючи віслючку лічити мішки. (*Записи однакові.*)

— Розгляньте ряд чисел, записаних під треном. То з яких частин можна скласти число 9?

Учні доповнюють записи на крильцях вітрячка.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Каліграфічна хвилинка.

Разом з учителем (на дошці та в зошитах) діти, промовляючи, пишуть цифри 8, 9.

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 80)

— Придивіться до сороки в завданні 3. Чим вона цікава? (*Сорока вся у прикрасах.*) Справді, люди помітили, що сороки люблять блискучі предмети. На себе їх не чіпляють, але в гніздо своє відносять. Ось і наша сорока-білобока взяла з кожної полиці по кілька речей.

— Що лежить на першій, нижній, полиці? (*Виделки.*) Скільки їх? (*Дев'ять.*) Скільки виделок взяла сорока? (*Сім.*) Скільки виделок залишились в шафі? (*Дві.*) Поясніть свою думку. (*9 — це 7 і 2. 7 забрали, 2 залишилось.*)

Аналогічно обчислюється кількість мила, банок, свічок, ложок, лампочок, які залишились у шафі.

▶ Завдання 4 (с. 81)

Діти записують вирази на дошці й у зошитах із коментуванням.

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

▶ Завдання 5 (с. 81)

— З борошна, яке в мішках привіз віслючок, пекар випік дуже смачний хліб і булочки. Наступне наше завдання саме про це.

— Отже, пекар зробив 9 хлібин: 7 чорних хлібин і кілька батонів. Скільки батонів зробив пекар? (*2 батони, тому що 9 — це 7 і 2.*)

Аналогічно доповнюються наступні речення.

▶ Завдання 6 (с. 81)

— Скільки потрібно одиниць, щоб утворити число 9? Скільки для цього треба трійок? Покажіть це за допомогою лічильних паличок.

▶ Завдання 7 (с. 81)

— Скільки цукерок під ковпачком? (*Три.*) Доведіть. (*9 — це 6 і 3.*)

— Скільки тістечок у коробці? (*4, бо 9 — це 5 і 4.*)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1–3 на с. 35

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Дякуємо віслючку, що завітав до нас на урок. І віслючок теж дякує нам. Як ви думаєте, за що? *(Ми навчилися розкладати число 9 на частини. Тепер віслючок точно знає, скільки мішків йому треба покласти на кожен віз, щоб не було дуже важко. Занадто важкі вантажі не можна піднімати ні дітям, ні дорослим, ні навіть віслючкам.)*

УРОК 38

Тема. Склад числа 10.

Мета: ознайомити дітей зі складом числа 10; закріпити знання складу чисел 2–9, сформувати вміння розкладати числа на дві частини; закріпити навички лічби в межах 10; розвивати самостійність, математичне мовлення; виховувати толерантність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 82–83; робочий зошит: ч. 2, с. 36.

Додатковий та ілюстративний матеріали: розрізні цифри; червоні й зелені сигнальні картки для перевірки самостійно виконаних завдань.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ. КОНТРОЛЬ І КОРЕКЦІЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Математичний диктант.

Запишіть:

- найбільше одноцифрове число;
- найменше двоцифрове число;
- число, яке передує 9;
- число, яке іде за числом 4;
- число, яке складається з 3 і 4;
- число, яке складається з 2 і 6;
- число, яке складається з 1 і 5.

Запишіть кінцівки виразів:

- 9 — це 6 і ...;
- 8 — це 7 і ...;
- 9 — це 7 і ...;
- 8 — це 4 і

► **Перевірка математичного диктанту**

Учитель відкриває завчасно записані на дошці відповіді. Діти зв'яють їх зі своїми, записаними у зошитах. Якщо відповідь правильна, діти піднімають зелені картки. Учень, який знайшов у себе помилку, піднімає червону картку. Разом з учителем з'ясовують зміст

даного завдання. Хтось з однокласників толерантно пояснює хід міркування. Помилка виправляється.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Склад чисел продовжимо вивчати,
Час до числа 10 в гості вирушати.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 82)

Для виконання першого завдання діти викладають на партах розрізні цифри від 1 до 9 і число 10. Учитель працює біля набірною полотна (магнітної дошки).

— Скільки всього цукерок на першому малюнку?

Діти піднімають картку із числом 10.

— Скільки цукерок угорі? (*Одна.*) Скільки їх внизу? (*Дев'ять.*) Прочитайте запис біля першого малюнка. (*10 — це 1 і 9. Або: 10 — це 9 і 1.*)

Тримавши картки із числами 1 і 9 у руках, учитель і учні міняють положення рук, демонструючи цим, що від зміни місця числа результат не змінюється.

Учитель викладає картки з відповідними цифрами на набірне полотно.

Аналогічно опрацьовуються наступні малюнки першого завдання.

— То на які частини можна розкласти число 10?

Діти називають склад числа 10 з опорою на викладені на набірне полотно картки.

► Завдання 2 (с. 82)

— Розгляньте записи на будинку числа 10.

— Порівняйте ці записи з тими, які ми виклали на набірне полотно. То з яких частин можна скласти число 10?

— Спираючись на ряд чисел, записаних під кріслом, повторимо ще раз склад числа 10.

Діти доповнюють записи на крильцях вітрячка.

— Урок за уроком, неначе найповажніші громадяни у Країні Математика, сиділи у кріслі числа від 3 до 10. За що їм така пошана?

Діти висловлюють свої міркування. Одне з них може бути таким: *У кріслі завжди сиділо те число, склад якого ми вивчали на уроці.*

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Каліграфічна хвилинка.

Написання на дошці та в зошитах цифр 8, 9 і числа 10.

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 83)

— У мами-киці 10 кошенят: 4 білих і кілька рудих. Скільки рудих кошенят? (*Рудих кошенят 6, тому що 10 — це 4 і 6.*)

Аналогічно доповнюються наступні речення.

▶ Завдання 4 (с. 83)

Учитель пише зразок на дошці, діти — у зошитах. Один з учнів коментує:

— Число 10 складається з 5 та 5. Тому пишемо: 10 — це ... (5 і ... 5). Перевіряємо: 10 — це 5 і 5.

Далі діти працюють самостійно. Учитель перевіряє самостійну роботу.

Один з учнів читає свій запис. Якщо рівність записана правильно, діти піднімають зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. Під час обговорення виправляється помилка.

▶ Завдання 5 (с. 83)

— Скільки дзиг на першому малюнку? (Діти піднімають картку 6.) Скільки дзиг не вистачає, щоб у колекції їх стало 10? (*Чотири.*) Доведіть свою думку. (10 — це 6 і 4.)

Аналогічно аналізуються інші малюнки.

▶ Робота з форзацем підручника

— Розгляньте малюнок на форзаці в кінці підручника. Полічіть, скільки всього слоників на малюнку. (*Десять.*)

— Скільки слоників із попоною на спині, а скільки — без попони? То з яких частин склали число 10? (*1 і 9 або 9 і 1.*)

Аналогічно діти лічать слоників у шапочках і без них (*2 і 8*); на тумбах і не на тумбах (*3 і 7*); з м'ячиками і без них (*4 і 6*); слоників синіх і зелених (*5 і 5*).

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1–4 на с. 36

Виконуючи завдання 4, треба запропонувати дітям пригадати, що в сонечок кількість крапочок на лівому і правому крильцях однакова.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Користуючись набірним полотном, пригадаємо склад числа 10.

— Які завдання вам найбільше сподобались на уроці?

Тема: Закріплення складу чисел 6–10.

Мета: закріпити знання складу чисел 6–10; сформувати навички лічби в межах 10; розвивати увагу, логічне мислення, уміння працювати у групі; виховувати інтерес до вивчення математики.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 84–85; робочий зошит: ч. 2, с. 37–39.

Додатковий та ілюстративний матеріали: розрізні цифри, кольорові фішки, сигнальні картки зеленого і червоного кольорів, 3 екземпляри завдань із зошита з друкованою основою у збільшеному форматі.

Хід уроку

I. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Склад чисел ми вчили і добре вже знаєм —
математичний турнір починаєм!

Учитель пояснює дітям, що в змаганні братимуть участь три команди (три ряди у класі). Робота учасників команд оцінюватиметься кольоровими фішками. Переможе та команда, яка набере найбільшу кількість фішок. Результати кожного етапу змагання будуть показані на магнітній дошці. Команди обирають капітанів.

II. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Математичний диктант.

Запишіть:

- число, яке складається з 2 і 4;
- число, що складається з 3 і 5;
- число, яке складається із 6 і 1;
- доповніть число 8 до 10;
- доповніть до 10 число 4;

Допишіть цифрами кінцівки виразів:

- 7 — це 2 і ...;
- 9 — це 5 і ...;
- 10 — це 9 і ...;
- 8 — це 3 і ...

Відповіді: 6, 8, 7, 2, 6, 5, 4, 1, 5.

» Перевірка математичного диктанту

Починає учасник із першого ряду. Він зачитує і пояснює відповідь. (Учитель при цьому нагадує зміст завдання.) Якщо відповідь правильна, то команда отримує 1 бал. Якщо учасник команди помилився, будь-хто з команди може допомогти йому, і команді зараховується

«плюсик» (два «плюсики» — це один бал). Якщо ж ніхто із команди не допоміг, тоді право на відповідь переходить наступній команді. У разі правильного пояснення ця команда отримує додатковий бал і пояснює наступне завдання. Учитель відзначає найактивніших учасників.

2. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 84)

Для виконання завдання діти викладають на парти зелені й червоні сигнальні картки. Один з учнів читає запис на пазлі. Якщо пазл відповідає кольоровій деталі, діти піднімають зелені картки, якщо ні — то червоні. Фішку отримує та команда, жоден з учасників якої не помилився. Інший учень читає наступний пазл, і гра продовжується далі. Учитель визначає переможців за результатами 1-го і 2-го завдань.

▶ Завдання 2 (с. 84)

Діти викладають на парти розрізні цифри. Зразок обговорюється колективно.

— Під першою дощечкою підписано 4, значить, усього повинно бути 4 крапочки. Зліва — одна червона крапочка. Оскільки 4 — це 1 і 3, то справа на дощечці — 3 сірих крапочки.

Виконуючи завдання, за командою вчителя діти піднімають картки з відповідною цифрою. Команда, у якої всі відповіді правильні, отримує фішку. Правильність виконання обговорюється класом. Учитель визначає переможців за результатами 1–3-го завдань.

3. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

4. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 85)

Завдання виконуємо аналогічно до попереднього. Після того як діти підняли на картках свої варіанти відповідей, обговорюємо, яка з них є правильною, і визначаємо переможців. Міркуємо так: усього повинно бути 4 крапочки. Справа є 2 червоні крапочки. Оскільки 4 — це 2 і 2, то зліва повинно бути дві жовті крапочки. Одна жовта крапочка вже є. Значить, художник недомалював лише одну жовту крапочку.

▶ Завдання 4 (с. 85)

Вітаміни до зеленої баночки добираємо колективно.

З р а з о к

$$2 + 6 = 8$$

$$4 + 4 = 8$$

$$3 + 5 = 8$$

Підказка: рухайтесь по колу, щоб не пропустити потрібного запису.

Від кожної команди до дошки виходить по одному учаснику. Вітаміни для фіолетової баночки вибирає учасник від I команди, для

жовтої — від II, для оранжевої — від III. Діти працюють у зошитах разом зі своїми представниками. Після того як учні біля дошки закінчили роботу, вони повертаються до своїх команд і піднятим угору великим пальцем (інші пальчики — у кулаку) «запитують», чи все правильно. Команди теж сигналізують: «так» — піднятий угору великий палець, «ні» — крутять заперечливо головами. Якщо була помилка, яку разом виправили командою, то бал зараховується.

Учитель і клас перевіряють результати.

► Завдання 5 (с. 85)

Після ознайомлення зі зразком до дошки виходять капітани команд. Кожен капітан виконує завдання з одним гаманцем. Діти працюють у зошитах разом зі своїми капітанами.

Учитель перевіряє виконання, підбиває підсумки за 6 виконаних завдань.

☑ 5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

☑ 6. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1–5 на с. 37–39

Представники від кожної команди виконують біля дошки завдання на аркушах більшого формату. Решта дітей виконує завдання в зошитах.

Підсумки підбиваються після виконання кожного завдання.

III. ПІДСУМОК УРОКУ

☑ **Бесіда.**

— Закінчилося змагання, полічені фішки, підбиті підсумки, визначилися переможці. Чи сподобалося вам змагатися? Ми працювали у групах. Це цікаво чи ні? Поясніть чому. Яке завдання сподобалося найбільше? Яке здалося найважчим?

УРОК 40

Тема: Дії додавання і віднімання. Поняття «сума» і різниця». Читання прикладів.

Мета: ознайомити дітей із сутністю арифметичних дій додавання і віднімання та назвами результатів цих дій; навчити дітей прогнозувати результат додавання і віднімання з огляду на те, що при додаванні одержуємо більше число, а при відніманні — менше; навчити за малюнками складати приклади на додавання та віднімання і читати їх різними способами; розвивати мислення, математичне мовлення; виховувати любов до математики.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 86–87; робочий зошит: ч. 2, с. 39–40.

Додатковий та ілюстративний матеріали: розрізні цифри; предметні малюнки із зображенням пташок.

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ. КОНТРОЛЬ І КОРЕКЦІЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

☑ Математична естафета.

На дошці записані три стовпчики виразів (для кожного з трьох рядів). Їхня кількість залежить від кількості дітей, які сидять у ряду. Діти виходять по одному з команди, виконують своє завдання. Виграє команда, що не припустилася жодної помилки.

$$5 = 3 + \dots$$

$$7 = 2 + \dots$$

$$9 = 5 + \dots$$

$$6 = 3 + \dots$$

$$10 = 4 + \dots$$

$$8 = 1 + \dots$$

$$4 = 1 + \dots$$

$$8 = 6 + \dots$$

$$10 = 5 + \dots$$

$$7 = 3 + \dots$$

$$9 = 3 + \dots$$

$$6 = 4 + \dots$$

$$6 = 1 + \dots$$

$$9 = 7 + \dots$$

$$8 = 4 + \dots$$

$$10 = 3 + \dots$$

$$7 = 5 + \dots$$

$$5 = 1 + \dots$$

Перевірка математичної естафети.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

У нас сьогодні тема вкрай важлива.

В якій би справі ти не був мастак —

Чи фермер ти, чи продавець ти ківі —

Без додавання й віднімання — ну ніяк!

— Допоможуть нам розібратися в цій темі наші пернаті друзі — птахи.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 86)

— Розгляньте перший малюнок до завдання 1. Скільки горобчиків дзьобало зернятка? (*Чотири.*) (Учитель ілюструє свої слова предметними малюнками і картками з розрізними цифрами на набірному полотні чи магнітній дошці.) Що змінилось? (*До них прилетів один горобчик.*) Після того як один горобчик прилетів, як змінилась їх кількість — вона збільшилась чи зменшилась? (*Кількість горобчиків збільшилась.*) Який знак ми використовуємо в таких випадках? (*Знак «+».*) Скільки горобчиків стало? Пишемо знак «=». (*Стало 5 горобчиків.*)

Отож: якщо кількість збільшується, виконується дія додавання, і в записі ми ставимо знак «+».

$4 + 1 = 5$. У математиці такий запис називають прикладом на додавання.

Числа, які додаються, утворюють суму. Число, яке отримуємо в результаті додавання, теж називають сумою. Тобто вираз $4 + 1$ — сума, і результат 5 — сума.

— Розгляньте другий малюнок до завдання 1.

— Скільки синичок дзьобали зернятка спочатку? (*5 синичок.*)

Що змінилось? (*Одна синичка полетіла.*) Після того як одна синичка полетіла, як змінилась їхня кількість: вона збільшилася чи зменшилася? (*Кількість синичок зменшилась.*) Який знак ми використовуємо в таких випадках? (*Знак «-».*) Скільки синичок залишилося? Пишемо знак «=». (*Залишилося 4 синички.*) Отож: якщо кількість зменшується, виконується дія віднімання, і в записі ми ставимо знак «мінус».

$5 - 1 = 4$. Це приклад на віднімання.

Коли ми від одного числа віднімаємо інше, отримуємо різницю. Тобто вираз $5 - 1$ — різниця і результат 4 — це теж різниця.

2. Робота з підручником.

» Робота з довідничком (с. 86)

— Дізнайтеся з довідничка про те, як читати приклади на додавання та віднімання різними способами.

» Завдання 2 (с. 87)

— На столику під парасолькою бачимо склянки із соком. Який сік може мати червоний колір? (*Вишневий, томатний, малиновий.*) А який сік може бути жовто-оранжевого кольору? (*Апельсиновий.*) Отже, на столику стоять склянки із вишневим і апельсиновим соком. Скільки склянок кожного соку? (*6 склянок із вишневим соком і 4 склянки з апельсиновим соком.*) Полічіть, скільки всього склянок. (*10 склянок.*) Складіть приклад на додавання. (Приклад: $6 + 4 = 10$.) Цей приклад читаємо так:

— До шести додати чотири, дорівнює десять.

— Сума чисел шість і чотири становить десять.

Подивіться на другий малюнок.

— На тарілці було 7 запечених курячих гомілок. З'їли 3 гомілки. Залишилось 4. Приклад $7 - 3 = 4$ читаємо так:

— Від семи відняти три, дорівнює чотири.

— Різниця чисел сім і три становить чотири.

3. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Каліграфічна хвилинка.

Написання на дошці та в зошитах цифр від 1 до 9 і числа 10.

2. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 87)

— Розглянемо верхній запис із малюнками із зображенням цукерок. Міркуємо: було 5 цукерок. Пишемо 5. З'їли 3 цукерки. Коли цукерки з'їли, їхня кількість зменшилась, тому пишемо: мінус 3. Залишилось... пишемо: «=») 2. Перевіряємо: $5 - 3 = 2$. Від п'яти відняти три, дорівнює два. Або: різниця чисел 5 і 3 становить 2.

— Розглянемо нижній запис під малюнками із зображеннями тістечок. Міркуємо: було 4 тістечка. Пишемо 4. Спекли ще 3 тістечка. Після того їхня кількість збільшилась. Тому пишемо: плюс 3. Стало ... (пишемо «=») 7. Перевіряємо: $4 + 3 = 7$. До чотирьох додати три, дорівнює сім. Або: сума чисел 4 і 3 становить 7.

▶ Завдання 4 (с. 87)

— Розгляньте уважно шапочки на малюнку. Чим вони відрізняються? (Вони відрізняються кольором, розміром. А ще деякі з них із дзвіночками, а одна — з помпоном.)

— Прочитаємо завдання.

— Що значить «обчислити суму»? (Потрібно додати два числа.)

Учні за бажанням виходять до дошки по одному і з коментуванням записують приклади, потім читають їх різними способами. Діти пишуть у зошитах:

$$3 + 4 = 7$$

$$2 + 5 = 7$$

$$1 + 6 = 7$$

— Нагадаємо: 7 — це ...

(Діти повторюють склад числа 7 за прикладами.)

3. Динамічна пауза (за вибором учителя).

4. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1 на с. 39

Під час коментування учні обов'язково мотивують вибір дії. Якщо одержуємо більше число, виконується дія додавання, якщо отримуємо менше число, — дія віднімання.

▶ Завдання 2 на с. 40

Робота виконується самостійно. Записується числовий ряд у порядку спадання.

Перевірка самостійної роботи.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Прочитайте приклади: $5 + 4 = 9$, $10 - 3 = 7$.

— Яке число отримуємо в разі додавання — більше чи менше?

— Яке число дістаємо в разі віднімання — більше чи менше?

— У яких життєвих ситуаціях люди щось додають? Віднімають?

УРОК 41

Тема: Розв'язання задач на об'єднання та вилучення груп об'єктів. Кругові приклади.

Мета: навчити дітей розв'язувати задачі на об'єднання елементів двох множин та на вилучення підмножини з множини (без уживання термінів); ознайомити дітей із правилом обчислення кругових прикладів; закріпити знання дітей про поняття «сума» і «різниця»; вправляти школярів у читанні прикладів на додавання та віднімання; розвивати мислення, спостережливість, уважність; виховувати інтерес до вивчення математики.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 88–89; робочий зошит: ч. 2, с. 40–41.

Додатковий та ілюстративний матеріали: вирізані з паперу «зернята» з написаними на них прикладами, розрізні цифри; маски мишенят Крутя і Вертя, плакат із написом «Колосок».

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Гра «Круть і Верть знаходять суми та різниці».

На магнітній дошці розкидані «зернята» з написаними на них прикладами. Хлопчик і дівчинка в масках мишенят Крутя і Вертя працюють біля дошки. «Круть» вибирає суми з-поміж записів на «зернятах» і складає їх в один стовпчик, обчислює. «Верть» вибирає і обчислює різниці. Решта дітей працюють за партами, викладаючи з розрізних цифр результати прикладів. У разі потреби команда може допомогти своєму представнику виправити помилку. (Хлопчики обчислюють приклади Крутя, дівчатка — Вертя.) Виграє та команда, яка швидше справиться із завданням. (Можна підготувати кілька комплектів прикладів і повторити гру кілька разів.)

5 - 3	4 + 4	6 + 2		
3 + 6	7 + 2	7 - 4		
10 - 4	9 - 3	7 - 5	7 - 2	8 - 6
2 + 4	5 + 4	8 + 2	5 + 3	10 - 5

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Круть і Верть — працюваті мишенята:
Швидко і вправно сортують зернята!
Мріють побачити в школі урок —
Тому завітали з казки «Колосок».
Разом обчислим цікаві завдання
На додавання, на віднімання.
Учёмось міркувати, будьмо уважні —
Вийдуть із нас математики справжні!

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 88)

Може, мишенята, а може, і ні
Придумали приклади ці кругові.

— Приклади цікаві тим, що підібрані за правилом. Спочатку розв'язуємо перший приклад. Його результат буде початком іншого прикладу. Знаходимо цей приклад, записуємо його наступним і розв'язуємо. Результат другого прикладу є знову початком іншого. Знаходимо його, записуємо третій за порядком приклад і обчислюємо. Так триває, доки не будуть розв'язані всі приклади. Результат останнього прикладу має бути початком першого. (Приклади розв'язуються з коментуванням. Учитель пише на дошці, учні — у зошитах. Діти переконуються в тому, що результат останнього у завданні прикладу — це число, яким починався перший приклад.)

— Прочитайте приклади різними способами: $3 + 2 = 5$, $9 - 1 = 8$.

▶ Завдання 2 (с. 88)

Круть і Верть залишили нори,
Пішли на город й принесли помідори.

— Скільки помідорів було у відрі? (*Всім.*) Пишемо число 8. Що змінилось? (*Доклали ще 2 помідори.*) Як при цьому змінилась їхня кількість? (*Кількість помідорів збільшилась.*) Пишемо знак «+». Скільки помідорів доклали? (*Два.*) Пишемо число 2. Скільки помідорів стало? Пишемо «=» і обчислюємо: до восьми додати два, дорівнює 10. Пишемо 10. Перевіряємо: $8 + 2 = 10$. Про що ми дізнались? (*Що у відрі стало 10 помідорів.*)

▶ Завдання 3 (с. 88)

— Розгляньте малюнок до завдання 3. Скільки помідорів було у відрі? (*Теж 8.*) Пишемо число 8. Що змінилось? (*Вийняли 3 помідори.*) Коли помідори забрали, чи змінилась їхня кількість? (*Кількість помідорів зменшилась.*) Пишемо знак «-». Скільки помідорів вийняли? (*Три.*) Пишемо число 3. Скільки помідорів залишилось? Пишемо «=» і обчислюємо: від восьми відняти три, дорівнює 5. Пишемо 5. Перевіряємо: $8 - 3 = 5$. Про що ми дізнались? (*Що у відрі залишилося 5 помідорів.*)

2. Фізкультхвилинка «Круть і Верть».

З Крутем і Вертем добре трудитись.
Але мишенята люблять крутитись.
Дуже веселі у них викрутаси.
Ми з мишками дружно танцюєм у класі.

(Під музику діти танцюють або під керівництвом учителя роблять інші фізичні вправи.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Каліграфічна хвилинка.

Написання на дошці та в зошитах знаків «+», «-», цифр 2, 3.

2. Робота з підручником.

▶ Завдання 4 (с. 88)

Жадали наші мишенята
Повчитись приклади складати.
Так «пихтіли», так трудились.
Чи ніде не помилились?

— У перший стовпчик запишемо приклади Крутя, у другий — Вертя, спочатку уважно перевіривши їх. (Діти читають приклади, виправляючи помилки й уточнюючи, що сума — це результат дії додавання, а різниця — результат дії віднімання.)

— Хто з мишенят уважніший? (*Уважніший Круть, бо припустився двох помилок, а Верть — трьох.*)

— Що ми порадимо Крутю? (*Повторити, що сума — це результат дії додавання, а різниця — результат дії віднімання.*)

— Що порадимо Вертю? (*Потренуватися додавати і віднімати правильно, вивчити склад чисел у межах 10.*)

▶ Завдання 4 (с. 88)

— Прочитаємо уважно завдання 5. (Читає вчитель або учень, який уже читає добре, з інтонацією.) Скільки морквин мало зайчєня? (9) Що зайчєня з ними зробило? Міркуємо: «з'їло всі, крім трьох», тобто три морквини не з'їло. Значить, лише ці 3 морквини і залишилися.

3. Динамічна пауза (за вибором учителя).

4. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1 на с. 40

Підказка: щоб записати номери шафок, слід лічити шафки не в рядок, а в стовпчик.

▶ Завдання 2, 3 на с. 41

Запропонувати дітям спочатку обчислити суми, записати під сонечками, а потім сполучити однакові. Аналогічно — різниці на хмаринках.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бєсїда.

— Круть і Верть поспїшають додому. Як ви думаєте, про що розкажуть вони своєму другові Півнику? (*Про те, як сортували «зернятка» із сумами та різницями; як вчилися розв'язувати кругові*

приклади і самі складали приклади на знаходження суми та різниці, міркували над завданнями з «лампочками».)

— У мене є пропозиція: оскільки Півник теж полюбляє зернятка, давайте передамо йому через мишенят «математичний гостинець — колосок». (На плакаті намальований колосок із прикладами, у які треба вставити знаки «+» чи «-».)

$3 \dots 1 = 4$ (Було 3, стало 4, стало більше. Отже, це сума, знак «+».)

Перевіряємо результат додавання.

$5 \dots 3 = 2$ (Було 5, стало 2, стало менше. Отже, це різниця, знак «-».)

Перевіряємо результат віднімання.

$6 \dots 2 = 4$ (Було 6, стало 4, стало менше. Отже, це різниця, знак «-».)

$7 \dots 2 = 9$ (Було 7, стало 9, стало більше. Отже, це сума, знак «+».)

$6 \dots 2 = 8$ (Було 6, стало 8, стало більше. Отже, це сума, знак «+».)

Прочитайте ці приклади різними способами.

УРОК 42

Тема. Число 0. Утворення числа 0. Віднімання рівних чисел. Порівняння нуля із числами першого десятка.

Мета: ознайомити дітей із числом нуль, його утворенням; навчити дітей розуміти число «нуль» як кількісну характеристику порожньої множини; навчити порівнювати нуль із числами першого десятка, віднімати рівні числа; закріпити знання складу чисел, уміння впізнавати вивчені геометричні фігури; розвивати обчислювальні навички, спостережливість; виховувати відповідальність за свої вчинки.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 89–90; робочий зошит: ч. 2, с. 41–42.

Додатковий та ілюстративний матеріали: комплект розрізних цифр для гри від 1 до 9 (із числом 5 — дві картки); 2 картки із зображенням жабки, лічильний матеріал.

Хід уроку

І. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

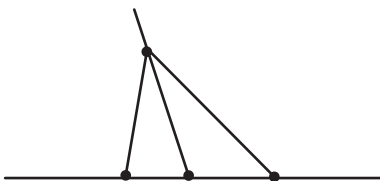
1. Гра «Доповни до 10».

Для гри потрібний комплект розрізних цифр від 1 до 9 (із числом — 5 дві картки). Участь беруть 10 дітей.

Картки перемішуються на столі цифрами донизу. Діти їх розбирають по одній, не дивлячись, яке число кожному дісталось. За сигналом учителя діти дивляться на своє число і шукають учасника із числом, яке б доповнювало дане до 10. Виграють ті пари, які якнайшвидше знайшли одне одного. Далі картки знову перемішуються, і гру продовжують уже інші учасники.

☑ 2. Робота з геометричним матеріалом.

Учитель закріплює на плакаті або зображує на дошці креслення:

» Завдання для дітей:

- покажіть на рисунку позначені точки;
- покажіть пряму;
- покажіть промені;
- покажіть відрізки. Скільки їх? (*Шість.*);
- покажіть замкнені ламані. (*Іх 3.*) Покажіть їхні ланки і вершини;
- покажіть незамкнені ламані.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Птаха біла прилетіла,
На долоні теплі сіла,
Зерна стиглі поклювала.
Пурх! — і враз її не стало.

- Сьогодні ми ознайомимося із числом нуль.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 89)

— Здавна білий голуб у світі вважається символом миру. Тому так обережно тримає його у своїх долонях людина, щоб ніхто не образив, не нашкодів. Узагалі, людина — найрозумніша істота серед усього живого на Землі. Тому саме людина несе відповідальність за все живе на нашій планеті. І я, і ви, діти, маємо дбати за кожну тваринку, яка поруч, за дерева і квіти, бо вони беззахисні.

- Кого і що навколо нас ми можемо оберігати?

— Розгляньте малюнок до завдання 1 на с. 89 у підручнику. Скільки голубів було в долонях людини? (*Один.*) Що змінилось? (*Голуба нема, він, мабуть, полетів.*) Кількість голубів збільшилась чи зменшилась? (*Кількість зменшилась.*) Пишемо знак «-». Скільки голубів залишилось? Пишемо «=». (*Жодного птаха не залишилося.*) У математиці відсутність предметів позначають числом «нуль». Число 0 на письмі позначається цифрою 0. Ось приклад: $1 - 1 = 0$.

- Де ми ще використовуємо цю цифру? (*Коли пишемо число 10.*)
- Подивіться на малюнок і скажіть, що більше: 1 чи 0? Що менше: 1 чи 0?

2. Каліграфічна хвилинка.

Написання на дошці та в зошитах цифри 0.

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 89)

Міркуємо так. Було дві жабки. Одна жабка зникла. Залишилася одна. І ця одна жабка теж зникла. Не залишилося жодної жабки, тобто інакше можна сказати: залишилося нуль жабок.

— Давайте поспостережімо. Скільки жабок було спочатку? (*Дві.*) (*Учитель показує предметні картки із зображенням двох жабок.*) Скільки жабок зникло? (*Одна і ще одна, а разом — дві.*) Тобто $2 - 2 = 0$.

▶ Завдання 3 (с. 89)

— Скільки сосисок на першому малюнку? (*Три.*) (*Учитель пише цифру на дошці.*) Що змінилось на другому малюнку? (*Цуценя з'їло одну сосиску.*) Кількість сосисок збільшилась чи зменшилась? (*Кількість зменшилась.*) Пишемо знак «-». Скільки сосисок залишилось? Пишемо «=». (*Їх залишилося дві.*) Перевіряємо: $3 - 1 = 2$. Що змінилось на третьому малюнку? (*Цуценя з'їло ще одну сосиску.*) Скільки їх тепер залишилось? ($2 - 1 = 1$) Що відбулося на четвертому малюнку? (*Цуценя з'їло останню сосиску.*) Який приклад запишемо? ($1 - 1 = 0$)

— Скільки було сосисок спочатку? (*Три.*) (*Учитель пояснює за допомогою лічильного матеріалу.*) Скільки всього сосисок з'їло цуценя? ($1 + 1 + 1$, разом 3.) Який приклад запишемо? ($3 - 3 = 0$)

— Зробимо висновок: коли віднімаємо рівні числа, отримуємо 0.

4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

▶ Завдання 4 (с. 90)

— Міркуємо. Було 4 порції морозива. Усі 4 порції морозива з'їли. Морозива не залишилось. Отже, до першого малюнка підходить приклад $4 - 4 = 0$.

(Аналогічно діти пояснюють наступні завдання.)

— Повторимо висновок: коли віднімаємо рівні числа, отримуємо 0.

▶ Завдання 5 (с. 90)

Письмо з коментуванням.

— Розглянемо першу кістку доміно. Зліва маємо 4 крапочки. Пишемо 4. Справа частинка порожня. Пишемо 0. Порівнюємо: $4 > 0$.

— Розглянемо другу кістку доміно. Зліва крапочок немає. Пишемо 0. Справа — одна крапочка. Пишемо 1. Порівнюємо: $0 < 1$. (Далі — за аналогією.)

Висновок: число «нуль» менше, ніж кожне із чисел першого десятка. Починаючи від одиниці, кожне наступне число більше від 0.

► Завдання 6 (с. 90)

Завдання спочатку обговорюється колективно під керівництвом учителя, потім діти самостійно записують приклади в зошити.

6. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 41

Самостійне виконання з перевіркою. Усього 10 нулів.

► Завдання 2 на с. 41

Міркуємо. Зліва на вишеньці число 1, справа — 10. Число 1 менше десяти, тому розфарбовуємо ліву вишеньку. (Нагадати дітям про розфарбовування круглих предметів круговими рухами.)

► Завдання 3 на с. 41

Пригадати, що означають стрілочки вгору і вниз біля групи чисел.

Звернути увагу дітей на те, що в числовому ряду число 0 стоїть перед числом 1. Тобто для числа 1 число 0 — попереднє. Для числа 0 число 1 — наступне.

► Завдання 4 на с. 70

— Полічіть, скільки було пташок. (*Вісім.*) Пишемо 8. Що змінилось? (*Котик пташок злякав, і всі вони полетіли.*) Скільки пташок полетіло? (*Вісім.*) Пишемо: $8 - 8 = ?$ Скільки пташок залишилось? (*0*) Прочитайте запис: $8 - 8 = 0$. Про що дізналися? (*Що залишилося 0 пташок.*)

► Завдання 5 (с. 42)

Міркуємо. Найменше серед запропонованих чисел — 0. Пишемо 0. Далі під час лічби йде 1, але одиниці серед поданих чисел немає. Лічимо далі: 2. Число «два» є. Пишемо 2. (Далі — за аналогією.)

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Чого ви навчилися на уроці? (*Утворювати число 0, порівнювати 0 з іншими числами, віднімати рівні числа.*)

УРОК 43

Тема: Додавання і віднімання нуля.

Мета: ознайомити дітей із властивостями додавання і віднімання нуля; закріплювати вміння дітей порівнювати 0 із числами першого десятка, віднімати рівні числа; розвивати вміння робити висновки; виховувати любов і дбайливе ставлення до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 91–92; робочий зошит: ч. 2, с. 42–43.

Додатковий та ілюстративний матеріали: порожня коробка і 4 клубочки ниток для в'язання; шишки з ялини та сосни.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Математичний диктант.

Запишіть:

- число, яке складається із 4 і 5;
- число, що складається із 7 і 3;
- число, яке складається із 6 і 2;

— доповніть 6 до 10;

— доповніть 7 до 9.

Запишіть цифрами кінцівки виразів:

— 8 — це 1 і ...;

— 10 — це 2 і ...;

— запишіть число, яке одержимо, якщо від 3 відняти 3;

— з двох чисел виберіть і запишіть більше: 4 і 0;

— з двох чисел виберіть і запишіть менше: 7 і 0.

Перевірка математичного диктанту.

2. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 91)

» Завдання 2 (с. 91)

— Міркуємо. Читаємо числа; найбільше серед запропонованих чисел — це 9. Пишемо 9. Лічимо в порядку спадання: 9, 8, але числа 8 серед поданих чисел немає. Лічимо далі: 7. Його теж немає. Продовжуємо лічбу: 6. Число 6 є. Пишемо 6. (Далі — за аналогією.)

— Пригадуємо: число 0 менше від будь-якого числа першого десятка.

(Під час письма нагадуємо дітям про охайність записів і дотримання каліграфії.)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Порожня коробка і ниток клубки.

Сьогодні в'язати будемо ми?

Котик сміється: «Зараз, малята, будемо вчитись нуль додавати!»

— Справді, діти, сьогодні ми будемо вчитися додавати і віднімати нуль.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 91)

— Розгляньте верхній малюнок. Поясніть записи під ним. (*Спочатку в коробці не було жодного клубка ниток. Тому написано 0. У коробку поклали 4 клубки ниток: $0 + 4 = 4$. У коробці стало 4 клубки ниток.*)

— Давайте поміняємо коробку і клубки місцями. (Учитель ілюструє свої слова діями.) Як зміниться запис? ($4 + 0 = 4$)

Зробимо висновки: якщо до нуля додати число, то одержимо те число, яке додавали; якщо до числа додати нуль, то одержимо те саме число.

— Розгляньте нижній малюнок. Поясніть записи під ним. (*У коробці було 4 клубки ниток. Під малюнком написано 4. Котик прийшов погратися клубками, але жодного не взяв із коробки: $4 - 0 = 4$. У коробці залишилось 4 клубки ниток.*)

Висновок: якщо від числа відняти 0, то отримаємо те саме число.

► Завдання 4 (с. 92)

— Розгляньте верхній малюнок. Що було на галявині? (*Немає жодного предмета.*) Як позначимо цю кількість? (0)

(Учитель пише на дошці, діти — у зошитах.)

— Що змінилось? (*На галявину спустились на парашутиках дві шишки.*) Яку дію запишемо? ($? + 2$) Чому так? (*Тому що шишок на галявині стало більше.*) То скільки шишок стало на галявині? ($0 + 2 = 2$) Про що ми дізнались? (*Що на галявині стало 2 шишки.*)

— Якщо шишкам на цій галявині сподобається, за деякий час може статися справжнє диво: тут виростуть ялинка та сосна. Поясніть чому. (*Під лусочками довгастої шишки заховалося насіння ялини, а товстішої шишки — насіння сосни.*) (Учитель демонструє дітям справжні шишки ялини та сосни.)

— Розгляньте нижній малюнок. Скільки рибок було в акваріумі? (2) Що змінилось? (*Котик намагався спіймати рибку, але жодної не спіймав і пішов.*) Яку дію запишемо? ($- 0$) Скільки рибок залишилось в акваріумі? ($2 - 0 = 2$) Про що ми довідались? (*В акваріумі залишилось 2 рибки.*)

Висновок: при додаванні й відніманні 0 одержуємо те саме число.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 5 (с. 92)

Діти виконують завдання самостійно з подальшою перевіркою.
Висновок: при додаванні й відніманні 0 число не змінюється.

▶ Завдання 6 (с. 92)

Перед виконанням завдання повторити, що означають вислови «знайти суму», «знайти різницю».

Результати кожного прикладу діти показують розрізними цифрами. Один з учнів розповідає, як отримав свій результат.

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1 на с. 42

Письмо з коментуванням.

▶ Завдання 2 на с. 43

Підказка: обчисливши приклади на прапорці та човнику, знайти однакові відповіді. (Звернути увагу на те, що від того, що додали чи відняли нуль, число не зміниться.)

▶ Завдання 3 на с. 43

Письмо з коментуванням.

▶ Завдання 4 на с. 43

Міркуємо. Було 1, залишилось 1. Знаємо, що число не змінюється у разі додавання й віднімання нуля. Тому пишемо цифру 0. Перевіряємо: $1 - 0 = 1$.

▶ Завдання 5 на с. 43

Діти самостійно перевіряють правильність обчислення завдань кожного павучка і розфарбовують третього за порядком павучка.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Чого ви навчились на уроці? (*Додавати і віднімати нуль.*)
Спробуйте придумати свої завдання, щоб у них потрібно було додати або відняти нуль.

З р а з о к:

1) На моєму столі було 3 зошити. Я хотіла забрати кілька зошитів, але передумала і не взяла жодного. Скільки зошитів залишилось на моєму столі?

2) У Петрика не було цукерок. Андрійко пригостив його двома цукерками. Скільки цукерок стало в Петрика?

— Отже, коли ми можемо отримати те саме число? (*Якщо до числа додати 0 або від числа відняти 0.*)

УРОК 44

Тема: Числовий ряд. Місце числа в ряді чисел від 1 до 10. Числовий промінь. Додавання і віднімання за числовим променем.

Мета: дати школярам поняття про числовий ряд і числовий промінь; навчити застосовувати прийоми додавання та віднімання числа на основі порядку слідування в натуральному ряду; закріпити знання складу числа 10; формувати вміння визначати попереднє і наступне числа, порівнювати числа; розвивати обчислювальні навички; виховувати старанність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 93–95; робочий зошит: ч. 2, с. 44.

Додатковий та ілюстративний матеріали: набірне полотно у вигляді будиночка, розрізні цифри; картки із цифрами для усної лічби.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Повторення складу числа 10.

На набірному полотні у вигляді будиночка виставлений склад числа 10 із порожніми віконцями. Учитель по черзі показує указкою на порожні віконця, діти допомагають «заселити» будиночок, піднімаючи картку з відповідним числом.

$$10 = 9 + \dots$$

$$10 = 7 + \dots$$

$$10 = \dots + 2$$

$$10 = 5 + \dots$$

$$10 = \dots + 4$$

$$10 = \dots + 10$$

(Учитель «заселяє» віконечка у процесі обговорення з дітьми.)

2. Лічба в межах 10.

Учитель по черзі виставляє (чи кріпить) картки із числами, діти лічать:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

— У якому порядку ми лічили? (У порядку зростання.)

— Полічіть у порядку спадання.

— Назвіть попередні числа для чисел 10, 6, 2, 1.

— Назвіть наступні числа для чисел 0, 3, 7, 9.

— Назвіть «сусідів» чисел 1, 4, 8.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Вишикувались числа за порядком.

Та навіщо? Може, на зарядку?

Ряд оцей, малята, не новий.

Назва цього ряду — числовий!

Отже, числа за порядком від нуля і далі в математиці називаються **числовим рядом**. А сьогодні ми дізнаємося, як виглядає числовий промінь і де він буває потрібен у математиці.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 93)

▶ Робота з довідничком (с. 93)

Читання довідничка.

▶ Завдання 2 (с. 93)

Робота з розрізними цифрами. Учитель звертає увагу дітей на те, що правильних відповідей може бути не одна, а дві і більше.

▶ Завдання 3 (с. 93)

— Міркуємо. В умові сказано, що Марічка записала всі числа, менші від задуманого. Запишемо їх у порядку зростання. Яке останнє число є меншим від задуманого? Це число 6. Отже, за ним слідує задумане число. І це число 7.

— Чи могло бути задумано, наприклад, число 8? Ні, бо в умові сказано, що Марічка записала всі числа, що менші за задумане. Тобто Марічка мала б також записати число 7, оскільки воно менше за 8, але вона його не записала.

▶ Завдання 4 (с. 94)

Колективне виконання завдання.

▶ Робота з довідничком (с. 94)

Читання довідничка.

▶ Завдання 5 (с. 94)

Після спостереження за зразками в підручнику та їх обговорення робимо висновки:

— у разі додавання з використанням числового променя рухаємося праворуч на стільки ж поділок, яке число додаємо;

— у разі віднімання з використанням числового променя рухаємося ліворуч на стільки ж поділок, яке число віднімаємо.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 6 (с. 95)

Хрусь набрав 5 балів і 2 бали. Разом $5 + 2 = 7$ балів.

Кусь набрав 4 і 3 бали. Разом $4 + 3 = 7$ балів.

Вони одержали однакову кількість балів.

» Завдання 7 (с. 95)

Було 6 кеглів. Хрусь збив. Залишилися стояти 4 кеглі. ($6 - 2 = 4$)

У Куся було теж 6 кеглів. Він збив 4 кеглі. У Куся залишилися стояти 2 кеглі. ($6 - 4 = 2$)

Переміг Куся, бо він збив більше кеглів.

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

» Завдання 1 на с. 44

Самостійне виконання з подальшою перевіркою.

» Завдання 2 на с. 44

Діти виконують завдання з коментуванням.

» Завдання 3 на с. 44

Запитання-підказки допоможуть вставити числа в порожні клітинки.

— Лічба йде в порядку зростання чи порядку спадання?

— На скільки збільшується (чи зменшується) кожне наступне число?

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Пригадайте правила додавання і віднімання за числовим променем.

УРОК 45

Тема: Додавання і віднімання за числовим променем.

Мета: закріплювати вміння дітей застосовувати прийоми додавання та віднімання числа на основі порядку слідування у натуральному ряду; навчити школярів складати приклади на додавання та віднімання за числовим променем, визначати попереднє і наступне числа, порівнювати числа; розвивати обчислювальні навички, математичне мовлення; виховувати уважність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 96–97; робочий зошит: ч. 2, с. 45.

Додатковий та ілюстративний матеріали: розрізні цифри, 6 карток із числами від 0 до 5 і кольорові фішки для гри «Калькулятор»; демонстраційний числовий промінь.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Гра «Калькулятор».

Слово «калькулятор» походить від слова «камінці», тому що камінці колись використовувались для лічби.

На столі вчителя розкладені картки із числами від 0 до 5 (цифрами донизу). Перший учень (ведучий) піднімає будь-які дві картки і показує класу два числа. Учні подумки додають ці числа, а потім отримане число віднімають від десяти. Перші троє дітей, які покажуть правильну відповідь (у дітей на партах — розрізні цифри), отримують фішки. Перший із них займає місце ведучого. Гра продовжується далі. Виграють ті діти, які протягом гри отримують найбільше кольорових фішок.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви будете додавати та віднімати числа на основі порядку слідування у натуральному ряді.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 96)

Коллективне виконання під керівництвом учителя.

— Пригадайте, що означає «записати числа в порядку зростання». (Від найменшого до найбільшого.)

— Прочитайте числа.

— Яке з поданих чисел є найменшим? (Число 0.) Пишемо 0.

— Яке число напишемо далі? (Під час лічби йде число 1, але його серед поданих чисел немає. Потім — число 2. Воно є.) Пишемо 2. (Далі — за аналогією.)

▶ Завдання 2 (с. 96)

Новеньке завдання несуть пташенята

Усім працюватим дівчатам, хлоп'ятам.

Пропущені числа ви встановіть,

каліграфічно рядок запишіть.

— Розгляньте малюнок. Прочитайте числа, які пташки тримають у дзьобиках. У якому порядку розташовані числа? (Від більшого до меншого, тобто у порядку спадання.)

— То які числа треба вставити на порожні місця?

— Прочитайте утворений ряд чисел. Запишіть його. Перевірте написане.

— Підкресліть «сусідів» числа 7. Які числа ви підкреслили?

— Обведіть числа, що менші за 6, але більші за 3. Які числа ви обвели? (5, 4)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

☑ 3. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 96–97)

Веселі чоловічки Хрусь та Кусь.
Чому кумедно їх отак назвали?
Я пояснити зараз не берусь.
Тільки хочу вам із Хрусем сказати:
Негоже чіпси хрумати і жуйки жувати.
Із Кусем нумо фрукти й овочі кусати!
Щоб сильними й здоровими зростати.

— Хрусь та Кусь тим часом знову записують приклади за числовими променями. Давайте допоможемо їм.

— Розгляньте перший числовий промінь (с. 96).

М і р к у в а н н я. Початок стрілочки на числі 2. Стрілочка направлена праворуч. Отже, виконується дія додавання. Справді: $2 + 2 = 4$.
Учитель пише це на дошці.

Другий приклад на додавання учні пояснюють аналогічно. Учитель супроводжує пояснення кожного прикладу показом на демонстраційному числовому промені.

— Розгляньте нижній лівий числовий промінь.

М і р к у в а н н я. Початок стрілочки на числі 5. Стрілочка направлена ліворуч. Отже, виконується дія віднімання. Справді: $5 - 2 = 3$.

Другий приклад на віднімання коментується аналогічно.

— Розгляньте верхній лівий числовий промінь на с. 97.

М і р к у в а н н я. Початок стрілочки на числі 1. Пишемо 1. Стрілочка направлена праворуч. Отже, це дія додавання. Пишемо знак «+». Стрибок на дві поділки. Справді, у підручнику друге число 2. Пишемо 2. Перевіряємо: $1 + 2 = 3$.

Цей і наступні приклади учитель пише на дошці, діти — у зошитах.

— Розгляньте другий верхній малюнок другого завдання.

М і р к у в а н н я. Початок стрілочки на числі 4. Пишемо 4. Стрілочка направлена ліворуч. Отже, це дія віднімання. Пишемо знак «-». Стрибок на дві поділки. Справді, у підручнику друге число 2. Пишемо 2. Перевіряємо: $4 - 2 = 2$.

— Розглянемо перший верхній числовий промінь третього завдання.

М і р к у в а н н я. Початок стрілочки на числі 1. Пишемо 1. Стрілочка направлена праворуч. Отже, це дія додавання. Пишемо знак «+». Стрибок на 4 поділки. Справді, у підручнику друге число 4. Пишемо 4. Обчислюємо: $1 + 4 = 5$. Пишемо 5. Справді, стрілочка зупинилась на числі 5. Перевіряємо: $1 + 4 = 5$ — це число 5.

— Розглянемо другий верхній числовий промінь третього завдання.

М і р к у в а н н я. Початок стрілочки на числі 9. Пишемо 9. Стрілочка направлена ліворуч. Отже, це дія віднімання. Пишемо знак «-». Стрибок на три поділki. Справді, у підручнику друге число 3. Пишемо 3. Обчислюємо: $9 - 3 = 6$. Пишемо 6. Справді, стрілочка зупинилась на числі 6. Перевіряємо: 9 — це 6 і 3. Від 9 відняли 3, залишилось 6.

(Завдання 4 діти коментують за попередніми зразками.)

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1 на с. 45

Самостійне виконання з подальшою перевіркою.

▶ Завдання 2 на с. 45

Діти виконують завдання з коментуванням.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Запитайте у Хруся і Куся, чого вони навчилися з нами на уроці.

— Як ви думаєте, що їм видалося важким? Що сподобалося?

УРОК 46

Тема. Поняття «пара». Парні й непарні числа.

Мета: ознайомити дітей із поняттями «пара», «парні числа» й «непарні числа»; навчити лічити парами; закріпити знання складу чисел; розвивати логічне мислення, обчислювальні навички; виховувати охайність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 98–99; робочий зошит: ч. 2, с. 46.

Додатковий та ілюстративний матеріали: демонстраційний числовий промінь, розрізні цифри; лічильний матеріал — 10 предметних малюнків для лічби парами.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Гра «Учень — учитель».

На дошці — демонстраційний числовий промінь. Підходять двоє учнів: «учитель» й «учень». «Учитель» пропонує обчислити приклад. «Учень» показує указкою на числовому промені хід виконання дії та її результат.

Решта дітей у класі працюють разом з «учнем», піднімаючи картку з правильною відповіддю. Хто обчислив приклад найшвидше, стає наступним «учнем».

Якщо дія виконана правильно, «учитель» сідає за парту, а «учень» тепер виконує роль «учителя» і придумує свій приклад наступному «учневі». Якщо «учень» помилився, «учитель» показує правильний варіант. «Учень» сідає, на його місце виходить інша дитина.

Гра продовжується далі.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Вивчаючи число 2, ми згадували цікаве слово «пара»: пара чевичків, пара шкарпеток, під час пішої екскурсії ми ходимо парами.

— Сьогодні ми дізнаємося, які числа називаються парними, які — непарними, будемо вчитися лічити парами.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

» Робота з довідничком (с. 98)

— Кого намалював Вивчайко в довідничку? (*Хлопчика і дівчинку.*)

— Їх двоє, вони пара.

Дівчинка і хлопчик гарно виглядають.

Може, вони разом в подорож рушають?

Можливо, у парі будуть танцювати?

Ми разом почнем усі пари рахувати.

Оскільки, пара — це два, число 2 є парним числом.

(Учитель кріпить на магнітну дошку число 2.)

» Завдання 1 (с. 98)

— Подивіться на малюнок до першого завдання. Такі різноманітні красиві тістечка пече людина, яка має професію кулінар. Зробити своїми руками такі вироби з тіста чи спекти святковий торт — це справжнє кулінарне мистецтво! А нас із вами сьогодні чекають математичні дослідження із цими тістечками.

— Скільки тістечок на першому малюнку? (*Чотири.*) Подивіться, як розбили тістечка по 2 на пари. Кожну пару сполучили знизу дужкою. Прочитаємо висновок у зразку: усі 4 тістечка розбиті на пари. Отже, 4 — парне число. Ми вже маємо одне парне число — це число 2, а ось ще одне: 4.

(Учитель кріпить на магнітну дошку число 4 праворуч від числа 2.)

— Скільки тістечок на другому малюнку? (*Три.*) Чи є з-поміж трьох тістечок одна пара? (*Так.*) Цю пару об'єднали дужкою. Скільки тістечок без пари? (*Одне.*) Прочитаємо висновок у другому зразку: серед трьох тістечок одне без пари. Отже, 3 — непарне число.

(Учитель кріпить на магнітну дошку число 3 під числом 2.)

— Скільки тістечок на третьому малюнку? (*П'ять.*) Розіб'ємо їх на пари. (Щоб не малювати у підручнику, повернемо олівчики другим боком і показуватимемо таким чином пари предметів.) Чи всі тістечка мають пару? (*П'яте тістечко пари не має.*) Отже, 5 — непарне число.

(Учитель кріпить на магнітну дошку число 5 поряд із числом 3.)

— Скільки тістечок на четвертому малюнку? (*6*) Розбийте їх на пари. Зробимо висновок: усі 6 тістечок розбиті на пари. Отже, 6 — парне число.

Учитель кріпить на магнітну дошку число 6 в один ряд із числами 2 і 4.

Далі діти пояснюють решту прикладів за зразками.

— Наше дослідження закінчилося. Що ж ми дізналися? (*Що є парні й непарні числа.*)

— То які числа можна назвати парними? (*Ті, що можна розбити на пари.*) Прочитайте їх у верхньому рядку на магнітній дошці: 2, 4, 6, 8, 10.

— А які числа можна назвати непарними? (*Ті, що не можна розбити на пари.*) Прочитайте їх у нижньому рядку на магнітній дошці: 3, 5, 7, 9.

— З якого числа починається лічба предметів? (*Із числа 1.*) Його тут нема. Як ви думаєте, до яких чисел треба віднести число 1, до парних чи непарних? (*До непарних, оскільки 1 не має пари.*)

Учитель доповнює ряд непарних чисел числом 1.

► Завдання 2 (с. 99)

— Пригадайте і назвіть числа першого десятка. (*1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10*)

Діти бачать ці числа на магнітній дошці, виставленими у два ряди.

— Назвіть серед них парні. (Діти називають числа, виставлені у верхньому рядку.)

— Запишіть парні числа першого десятка.

— Яке серед цих чисел є найменшим? Підкресліть його.

► Завдання 3 (с. 99)

— Назвіть непарні числа першого десятка.

(Діти називають числа, виставлені на магнітній дошці у нижньому рядку.)

— Запишіть непарні числа першого десятка.

— Яке серед цих чисел є найменшим? Підкресліть його.

☑ **2. Фронтальна робота-дослідження.**

— Окрім чисел першого десятка, є ще число 0. До якої ж групи належить число 0: до парних чисел чи до непарних чисел? (Відповіді дітей.)

— Дослідимо це.

— Розглянемо ще раз ряд парних чисел першого десятка: 2, 4, 6, 8, 10. Як ви думаєте, як із 2 утворилося 4? Із 4 — 6? Із 6 — 8? Із 8 — 10? (До попереднього числа додати 2.)

$$\begin{array}{ccccccc} & +2 & +2 & +2 & +2 & & \\ \curvearrowright & & \curvearrowright & & \curvearrowright & & \curvearrowright \\ 2, & 4, & 6, & 8, & 10 & & \end{array}$$

— А тепер розглянемо ті ж парні числа в порядку спадання: 10, 8, 6, 4, 2. Як з 10 утворилося число 8? Із 8 — 6? Із 6 — 4? Із 4 — 2? (Від наступного відняти 2.)

— Відніміть від двох два. Що одержимо? (Нуль.)

$$\begin{array}{ccccccc} & -2 & -2 & -2 & -2 & -2 & \\ \curvearrowright & & \curvearrowright & & \curvearrowright & & \curvearrowright \\ 10, & 8, & 6, & 4, & 2, & ? & 0 \end{array}$$

— Отже, до якого ряду належить число 0? (До ряду парних чисел.)

3. Робота з підручником.

▶▶ Робота з довідничком (с. 99)

— Перевіримо в довідничку, чи правильно ми мислили. Вичайко записав парні й непарні числа. Бачимо, що серед парних чисел вказане і число 0.

— Запам'ятаємо, що число 0 — парне.

▶▶ Завдання 4 (с. 99)

— Увага, на нас допитливо дивляться очі, їх у людини пара.

Пара рученяток, пара рукавичок,
Пара крилець у веселих синичок.

— Чого в людини є парна кількість? (Пара ніг, рук, пара вух, пара щік, пара брів тощо.)

4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

▶▶ Завдання 5 (с. 99)

Діти повторюють склад чисел і розкладають подані числа (за умовою завдання) на такі частини:

$$3 = 1 + 2; 5 = 2 + 3 \text{ або } 5 = 4 + 1; 4 = 2 + 2; 4 = 1 + 3 \text{ або } 4 = 3 + 1.$$

▶▶ Завдання 6 (с. 99)

Третя і четверта ромашки мають парне число пелюсток: 4 і 2.

$$4 + 2 = 6 \text{ — це сума їхніх пелюсток}$$

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶▶ Завдання 1 на с. 46

Самостійне виконання з подальшою перевіркою.

► Завдання 2 на с. 46

Діти виконують завдання з коментуванням, визначаючи загальну кількість крапочок на кожній кістці доміно.

► Завдання 3 на с. 46

► Завдання 4 на с. 46

Учитель пропонує дітям домалювати потрібну кількість пелюсток. Під час перевірки може виявитися, що школярі намалювали різну кількість пелюсток.

М і р к у в а н н я. Маємо дві пелюстки, 2 — це парне число. Наступне число 3 є непарним. Якщо домалювати одну пелюстку, то матимемо непарну кількість пелюсток. Наступне непарне число — 5. Щоб мати 5 пелюсток, слід домалювати 3 пелюстки. Наступне непарне — 7, 9... Тобто правильних відповідей може бути декілька: 1, 3, 5, 7.

Отже, щоб із парного числа отримати непарне, яке число треба до нього додати: парне чи непарне? (*Непарне.*)

Решта завдань виконується аналогічно. Під час перевірки проговорюємо: маємо 3 промінчики, 3 — це непарне число. Наступне число 4 є парним. Щоб його одержати, потрібно домалювати один промінчик. Наступне парне — число 6. Отримаємо, домалювавши 3 промінчики. Наступне парне — 8, 10... Правильних відповідей є декілька: 1, 3, 5, 7.

Отже, щоб із непарного числа одержати парне, яке число слід до нього додати: парне чи непарне? (*Непарне.*)

М і р к у в а н н я. Маємо 1 листочок, 1 — це непарне число. Щоб одержати наступне непарне число 3, треба домалювати 2 листочки. Щоб отримати непарне число 5, треба домалювати 4 листочки. Отже, щоб одержати непарні числа, потрібно домалювати парну кількість листочків: 2, 4, 6, 8.

Отже, щоб із непарного числа одержати непарне, яке число потрібно до нього додати: парне чи непарне? (*Парне.*)

М і р к у в а н н я. Маємо 4 дірочки у сирі, 4 — це парне число. Щоб отримати наступне парне число 6, треба домалювати 2 дірочки. Отже, щоб одержати парне число дірочок, потрібно домалювати парну кількість дірочок: 2, 4, 6.

Отже, щоб із парного числа отримати парне, яке число маємо додати до нього: парне чи непарне? (*Парне.*)

(У разі потреби вчитель робить схематичні малюнки на дошці.)

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Полічіть парами, починаючи з 0.
- Полічіть парами, починаючи з 1.

УРОК 47

Тема: Лічба парами.

Мета: закріплювати вміння дітей лічити парами, додавати і віднімати пари предметів, складати приклади за малюнками; розвивати мислення, обчислювальні навички дітей; виховувати дбайливе ставлення до свого одягу.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 100–101; робочий зошит: ч. 2, с. 47.

Додатковий та ілюстративний матеріали: картки із зображеннями облич гномиків як лічильний матеріал, розрізні цифри.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ. КОНТРОЛЬ І КОРЕКЦІЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Математичний диктант.

Запишіть:

- число, яке складається із 4 і 3;
- число, яке складається із 7 і 2.

Запишіть кінцівки речень:

- 9 — це 1 і ...;
- 10 — це 4 і ...;
- доповніть 5 до 8;
- доповніть 7 до 10;
- до 2 додати 0;
- від 6 відняти 6;
- від 4 відняти 0;
- від найбільшого одноцифрового числа відніміть найменше

одноцифрове ($9 - 1 = 8$.)

Перевірка математичного диктанту.

2. Лічба парами.

Учитель виставляє в ряд 10 гномиків.

— Веселі гномики ідуть на прогулянку. Розбийте гномиків на пари. Полічіть їх парами по два. (2, 4, 6, 8, 10)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Один із гномиків сьогодні черговий. Ми будемо разом із ним лічити парами, тренуватися додавати і віднімати пари предметів.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 100)

Гномик сердито бурмоче під ніс:
— Братики-гноми побігли у ліс.
Я ж — черговий і постійно зітхаю:
одяг розкиданий в шафи складаю.
Курточки — ось, чобітки, черевички,
Купа шкарпеток і рукавички.
Гномик з цікавістю діток питає:
— А ваші шкарпетки хто вдома складає?

— Думаю, це лише за маленькими гномиками треба збирати речі. А справжні школярики це вміють робити самі.

— Щоб гномик упорався швидше, допоможемо йому речі полічити.

— Скільки пар рукавичок?

(Діти сигналізують розрізними цифрами.) Скільки пар чобітків? (*Дві.*) Черевичків? (*Три.*) Шкарпеток? (*П'ять.*)

Гномики хочуть узутися сірі черевички й надіти рукавички. Скільки гномиків одночасно можуть це зробити?

М і р к у в а н н я. Кожному гномику потрібні одна пара рукавичок і одна пара черевичків. Є 4 пари рукавичок, але тільки 3 пари черевичків. Даємо першому гномику одну пару рукавичок й одну пару черевичків. (Учитель супроводжує це демонстраційним матеріалом.) Даємо другому гномику одну пару рукавичок і одну пару черевичків. Даємо третьому гномику одну пару рукавичок і одну пару черевичків. Хоча ще залишилася одна пара рукавичок, але більше немає черевичків, тому більше ніхто з гномиків не зможе одночасно надіти рукавички, і взути черевички. Усього — 3 гномики.

Гномики хочуть надіти шкарпетки і взути червоні чобітки. Скільки гномиків одночасно можуть це зробити?

(Аналогічні пояснення учнів. Одночасно надіти шкарпетки і взути червоні чобітки зможуть двоє гномиків.)

» Завдання 2 (с. 100)

Гномики виготовляють своїми руками прикраси для Білосніжки. Розгляньте намисто із червоних намистин.

— Полічимо парами намистини в першому разку намиста: 1 пара, 2 пари, 3 пари.

3 пари + 1 пара = 4 пари намистин. А це 8 намистин.

— Полічимо парами намистини в другому разку намиста: 1 пара, 2 пари.

2 пари + 1 пара = 3 пари намистин. А це 6 намистин.

— Полічимо парами намистини в третьому разку намиста:
1 пара, 2 пари, 3 пари, 4 пари.

4 пари + 1 пара = 5 пар намистин. А це 10 намистин.

— Четвертий разок намиста має лише одну пару намистин.

1 пара + 1 пара = 2 пари намистин. А це 4 намистини.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 100)

На подвір'ї у гномика живе курча. Ось воно на малюнку. Гномики поставили перед ним кілька тарілок із зернинами. Скільки зернин на першій тарілці? (*Чотири.*) Що значить, що «курча дзьобнуло одну пару зернин»? (*Тобто дзьобнуло дві зернини.*) Від цього зернин збільшиться чи зменшиться? (*Зменшиться.*) Яку дію виконаємо? (*Віднімання.*) Скільки зернин залишиться на першій тарілці? ($4 - 2 = 2$ зернини.)

(Аналогічно опрацьовується решта завдань про зернини на тарілках.)

$7 - 2 = 5$ (зернин);

$5 - 2 = 3$ (зернини);

$2 - 2 = 0$ (зернин).

Звернути увагу дітей на те, що від парної кількості предметів зручніше віднімати пари, а від непарної кількості предметів зручніше віднімати окремі предмети.

► Завдання 4 (с. 104)

Завдання виконується з коментуванням за зразком. У разі потреби вчитель пише приклади на дошці. Звернути увагу дітей, що додаємо пари предметів, а результат записуємо як число окремих предметів.

$2 + 4 = 6$ (рукавичок);

$6 + 2 = 8$ (рукавичок);

$4 + 4 = 8$ (шкарпеток);

$2 + 8 = 10$ (черевичків).

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 47

Діти виконують завдання з коментуванням. Для зручності лічби позначають пари предметів дужками.

► Завдання 2 на с. 47

Самостійна робота. Перевірка самостійної роботи.

— Доведіть, що $2 + 4 = 6$. (*6 — це 4 і 2.*)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Чого ви навчилися на уроці? (*Лічити парами, додавати і віднімати пари предметів.*)

УРОК 48

Тема. Додавання в межах 10.

Мета: закріплювати вміння дітей додавати в межах 10, утворювати рівності на основі складу числа, складати за малюнками приклади на додавання; розвивати мислення, обчислювальні навички дітей; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 102–103; робочий зошит: ч. 2, с. 48.

Додатковий та ілюстративний матеріали: демонстраційний числовий промінь, розрізні цифри.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Мовчанка».

До кожного числа, яке покаже вчитель на числовому промені, додати 3. Учитель мовчки показує указкою число. Наприклад: 7. Учні мовчки обчислюють приклад $7 + 3$ і показують відповідь 10 розрізними цифрами. Гра продовжується.

Далі можна запропонувати завдання: до чисел, на які вказав учитель, додавати 2, 1, 5 тощо.

2. Лічба парами.

- Користуючись числовим рядом, полічіть парами від 0; від 1.
- Полічіть парами у порядку спадання від 10, від 9.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Сьогодні на уроці ми будемо багаті.

Усе, що ми зустрінемо, треба додавати.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 102)

Давайте із жабками дружно поплавимо,

Потрібні приклади для них знайдемо.

— Які приклади потрібні жабкам? (*Ті, результати яких будуть такими, як і число жабки в цьому ж рядку.*)

Біля дошки працюють два учні. Перший учень допомагає першій і другій жабкам і виписує потрібні приклади в 1-й стовпчик. Другий учень — третій і четвертій жабкам і виписує потрібні приклади у 2-й стовпчик. Решта дітей працюють у зошитах і стежать за правильністю виконання завдання.

— Доведіть, що приклад $1 + 5 = 6$ справді треба було виписати. (У жабки на спині записано число 6. А $1 + 5$ — це 6.)

— Чому ми для жабки із числом 9 не виписали приклад $7 + 3$? (Тому що $7 + 3$ — це 10, а не 9.)

— Як називаються всі приклади, які ми виписали? (Це приклади на додавання.)

► Завдання 2 (с. 102)

Птахи — наші друзі. Це добре всі знають,
То ж люди шпаківні їм виготовляють,
Щоб завжди в домівки шпаки прилітали,
А всі шкідники у садочках зникали.

— Розгляньте малюнок. Скільки шпаківень було? (5) Що змінилося? (Змайстрували ще 2 шпаківні.) Що треба дізнатися? (Скільки шпаківень стало?)

М і р к у в а н н я. Було 5 шпаківень. Пишемо 5. Коли змайстрували ще шпаківні, їхня кількість збільшилась. Пишемо «+». Їх змайстрували 2. Пишемо 2. Обчислюємо: $5 + 2 = 7$. Ми дізнались, що стало 7 шпаківень.

► Завдання 3 (с. 102)

— Розгляньте малюнок. Скільки курчат було? (Три.) Що змінилося? (Вилупилося ще 3 курчат.) Що треба дізнатися? (Скільки курчат стало?)

М і р к у в а н н я. Було троє курчат. Пишемо 3. Коли вилупились ще курчатка, їхня кількість збільшилась. Пишемо «+». Їх вилупилось троє. Пишемо 3. Обчислюємо: $3 + 3 = 6$. Ми дізнались, що стало 6 курчат.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 103)

— Розгляньте малюнок. Скільки скріпок було? (Вісім.) Що змінилося? (Причепили ще 2 скріпки.) Що треба дізнатися? (Скільки скріпок стало?)

М і р к у в а н н я. Було 8 скріпок. Пишемо 8. Коли причепили ще 2 скріпки, їхня кількість збільшилась. Пишемо «+». Причепили 2 скріпки. Пишемо 2.

— Обчислюємо: $8 + 2 = 10$. Ми дізнались, що стало 10 скріпок.

► Завдання 5 (с. 103)

— Розгляньте малюнок. Скільки всього речей сушиться? (*Вісім.*) Які речі сушаться? (*Пляттячка і повзунки.*) Складіть вираз за малюнком.

Діти пропонують свої варіанти.

Під час перевірки один з учнів пояснює:

— Кепок було 5, штанців 3. Разом: $5 + 3 = 8$. Отже, усього сушиться 8 речей.

► Завдання 6 (с. 103)

— Розгляньте малюнок. Складіть і запишіть приклад.

Під час перевірки один з учнів пояснює:

— У кролика 4 лапки, у курочки 2. Разом: $4 + 2 = 6$. Отже, у кролика і в курочки разом 6 лапок.

► Завдання 7 (с. 103)

Підказка: у прикладі є три числа (два числа, які додаються, і третє — результат), і вони всі записані одне біля одного.

$$2 + 7 = 9$$

$$2 + 8 = 10$$

$$4 + 3 = 7$$

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 48

Діти записують приклад. Під час перевірки один з учнів пояснює:

— Було 2 порції морозива на паличках, 4 порції у вафельних ріжках. Разом: $2 + 4 = 6$. Отже, усього було 6 порцій морозива.

► Завдання 2 на с. 48

Самостійна робота. Перевірка самостійної роботи.

— Доведіть, що $4 + 3 = 7$. (*7 — це 4 і 3.*)

— Які результати обвели? (*Лише один результат 10, він є парним числом.*)

► Завдання 3 (с. 48)

Пташки гілочки несуть — літо недалечко,

Гілочки переплетуть — збудують гніздечко.

У таблиці теж порядок. Гарненько подумай:

Там, де числа зустрінуться, — утвориться сума.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Чим поповнилися наші знання за цей урок? (*Новими знаннями, бо вчилися додавати, складати приклади за малюнками, заповнювати таблицю.*)

УРОК 49

Тема: Віднімання в межах 10.

Мета: закріплювати вміння дітей віднімати в межах 10, складати за малюнками приклади на віднімання; розвивати мислення, математичне мовлення; виховувати уважність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 104–105; робочий зошит: ч. 2, с. 48–49.

Додатковий та ілюстративний матеріали: демонстраційний числовий промінь, розрізні цифри.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Гра «Мовчанка».

Завдання: від кожного числа, яке покаже вчитель на числовому промені, відняти 3. Учитель мовчки показує число, наприклад 7. Учні мовчки обчислюють приклад $7 - 3$ і показують відповідь 4 різними цифрами. Гра продовжується.

Далі можна запропонувати завдання: від чисел, на які вказав учитель, відняти 2, 1, 5, тощо.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Час підійшов підручник розгортати,
На віднімання приклади складати.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 104)

— Розгляньте перший малюнок. Скільки повітряних кульок було спочатку? (*Їх спочатку було 7.*) Що змінилося? (*Лопнули 2 кульки.*) Що треба дізнатися? (*Скільки кульок залишилося.*)

Поясніть зразок у підручнику: $7 - 2 = 5$.

Пояснення. Коли 2 кульки лопнули, їхня кількість зменшилась. Тому від 7 кульок, що були, відняли 2, які лопнули. Справді, на малюнку бачимо, що залишилось 5 кульок.

— Розгляньте другий малюнок. Скільки морквин було спочатку? (*П'ять.*) Що змінилось? (*2 морквини з'їли.*) Що треба дізнатися? (*Скільки морквин залишилося.*)

— Складаємо приклад.

М і р к у в а н н я. Було 5 морквин. Пишемо 5. Коли 2 морквини з'їли, їхня кількість зменшилась. Це дія віднімання, пишемо «-». З'їли 2 морквини, отже, пишемо 2. Обчислюємо: $5 - 2 = 3$. Залишилося 3 морквини. (*На малюнку це видно.*)

— Що бачимо на третьому малюнку? (*Банани.*) Скільки бананів було спочатку? (*Шість.*) Що змінилось? (*4 банани з'їли.*) Що треба дізнатися? (*Скільки бананів залишилося.*)

Міркування аналогічне до попереднього.

— Що зображено на четвертому малюнку? (*В'язка ключів і кілька ключів окремо.*) Так, усі ключі спочатку були причеплені на одній в'язці. Скільки їх було спочатку? (*Вісім.*) Що змінилось? (*3 ключі відчепили.*) Що треба дізнатися? (*Скільки ключів залишилося у в'язці.*)

Міркування аналогічне до попередніх.

► Завдання 2 (с. 104)

Вісім кульок ми до свята придбали.
Певно, слабенько ми їх прив'язали,
Бо аж дві кульки у небо злетіли.
Скільки ж кульок у нас залишилось?

— Скільки кульок було? (*Вісім.*) Що змінилось? (*Дві кульки полетіли.*) Що треба дізнатися? (*Скільки кульок залишилося.*)

— Який приклад складемо за цим малюнком? ($8 - 2 = 6$)

— Чому кульки віднімали? (*Після того, як 2 кульки полетіли, їхня кількість зменшилась.*) Про що дізнались? (*Залишилось 6 кульок.*)

— Доведіть, що обчислили правильно. ($8 - \text{це } 2 \text{ і } 6. \text{ Полетіли} - \text{дві, значить, залишилось} - 6.$)

► Завдання 3 (с. 104)

— Скільки пачок соку було? (*П'ять.*) Що змінилось? (*Увесь сік випили.*) Що треба дізнатися? (*Скільки пачок соку залишилося.*)

— Складіть і запишіть самостійно приклад. Поясніть свої міркування.

М і р к у в а н н я. $5 - 5 = 0$. Від 5 пачок соку, які були спочатку, відняли 5 пачок, з яких випили сік. Залишилось 0 пачок соку, тобто жодної.

— Пригадаємо, що при відніманні однакових чисел... (*отримуємо 0*).

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 105)

— Скільки було нестрижених песиків? (*Шість.*) Скільки песиків постригли? (*Три.*) Скільки песиків залишилося постригти? ($6 - 3 = 3$)

Один з учнів пояснює: від 6 песиків, які були нестрижені, відняли 3 песики, яких постригли. Залишилось постригти ще три песики. (*Справді, 6 — це 3 і 3. Одне число 3 забрали від шести, інше число 3 залишилось.*)

► Завдання 5 (с. 105)

Підказка: випишіть у перший рядок усі парні числа, а у другий — усі непарні.

Парні: 4, 8, 2, 10.

Непарні: 1, 5.

— Яке число серед парних є найменшим? (2) А яке найменше серед непарних? (1)

Приклад: $2 + 1 = 3$.

— Яке число серед парних є найбільшим? (10) А яке найбільше серед непарних? (5)

Приклад: $10 - 5 = 5$.

► Завдання 6 (с. 105)

Підказка: усі три числа, які потрібні, щоб записати приклад, повинні стояти поруч, одне біля одного.

$$6 - 5 = 1$$

$$6 - 3 = 3$$

$$10 - 2 = 8$$

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 48

Самостійна робота. Перевірка самостійної роботи.

— Доведіть, що $5 - 1 = 4$. (5 — це 4 і 1. Від п'яти 1 забрали, а 4 залишилося.)

— Які результати обвели? (Обвели результати 1, 3, 5. Вони є непарними числами.)

► Завдання 2 на с. 49

Звернути увагу дітей на знак «-» у таблиці.

► Завдання 3 на с. 49

Коллективне виконання під керівництвом учителя.

(Відповідь: річка Дністер.)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Чого ви навчилися на уроці? (Скласти й обчислювати приклади на віднімання.)

— Що для вас виявилось складним?

УРОК 50

Тема. Поняття «задача». Зв'язок умови й запитання. Задача на знаходження суми двох чисел. Задача на знаходження різниці двох чисел.

Мета: ознайомити дітей із поняттям «задача» та її структурними елементами — умовою і запитанням; дати школярам поняття про те, що в умові задачі містяться числові дані, а запитання вказує на шукане; навчити дітей розв'язувати прості задачі на знаходження суми та різниці двох чисел; закріплювати знання складу чисел; розвивати логічне мислення, увагу, спостережливість; виховувати інтерес до вивчення математики.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 106–107; робочий зошит: ч. 2, с. 50.

Додатковий та ілюстративний матеріали: три аркуші з прикладами; фотографії із зображенням сови; картки зі словами «задача», «умова», «запитання», «розв'язок», «відповідь».

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Гра «Математична естафета».

У руках учителя 3 аркуші з написаними в стовпчик прикладами (стілки, скільки учнів у ряду). За сигналом учитель дає аркуші учням за першою партою. Обчисливши перший приклад, учень передає аркуш сусідові, а той, обчисливши другий приклад, передає аркуш на наступну парту. Учні з останніх парт віддають аркуші вчителю. Ряд, учні якого справилися швидше і не припустилися жодної помилки, переможець.

$5 + 5 = \dots$	$4 + 2 = \dots$	$6 + 2 = \dots$
$7 - 4 = \dots$	$8 - 6 = \dots$	$9 - 7 = \dots$
$9 - 5 = \dots$	$10 - 5 = \dots$	$8 - 4 = \dots$
$6 + 3 = \dots$	$7 + 3 = \dots$	$10 - 3 = \dots$
$10 - 4 = \dots$	$9 - 3 = \dots$	$7 - 5 = \dots$
$8 - 1 = \dots$	$6 - 5 = \dots$	$5 + 3 = \dots$
$7 + 2 = \dots$	$5 + 4 = \dots$	$4 + 3 = \dots$

Підбиття підсумків математичної естафети.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Здогадайтесь, хто сьогодні завітав до нас на урок.

Вдень мовчить,

Здобич виглядає.

Вночі кричить.

Ой, вухаста голова!

Між дерев лігає,

Тихо, мишки. Це ж ... (сова)!

Сова — цікавий і корисний птах, який добре бачить і вдень, і в темряві. Люди охороняють сов, бо ті полюють на мишей та інших

шкідників поля. Сову люди вважають мудрим птахом. Тому в казках сова — учитель у лісовій школі.

Сьогодні мудра сова зі своїми совенятами нам допоможе дізнатися, що таке задача.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 106)

— Розгляньте малюнок до першого завдання. Прочитайте, який запис склали за малюнком. ($5 + 1 = \dots$)

— Розкажіть, що зображено на малюнку. (*У дуплі сиділи совенята. До них по драбині піднімається ще одне.*) Щоб дізнатися, скільки совенят стане у дуплі, складають задачу. Що ж таке задача? Ось що про задачу розповідає наша сова:

— Задача — це...

Математичне цікаве завдання,
Де є умова і запитання.
Добре подумай, щоб все розв'язати,
Ще й відповідь точну і правильну дати.

Під керівництвом учителя діти ознайомлюються з умовою, запитанням, розв'язком і відповіддю задачі в підручнику.

У ході пояснення вчитель кріпить на магнітну дошку картки з ключовими словами.

► Завдання 2 (с. 106)

— Розгляньте малюнок до другого завдання. Що тут відбувається?

— Прочитайте умову задачі. Про кого йдеться в задачі? (*Про совенят. І про те, що одне вилетіло з дупла.*)

— В умові є **числові дані 6 і 1**. (*Це кількість предметів чи осіб, з якими щось відбувається в математичній історії.*)

— Що треба знайти, відшукати? (*Скільки совенят залишилось у гнізді.*) Це **шукане**.

— Яку дію треба виконати? (*Віднімання.*)

Діти записують розв'язок у зошитах.

— Назвіть шукане число. (*5*) Сформулюйте повну відповідь. (*У гнізді залишилось 5 совенят.*)

► Завдання 3 (с. 107)

— Прочитайте першу задачу. Про що в ній йдеться? (*Про лапки жабки та ворони.*) Скільки лапок у жабки? (*Чотири.*) Скільки лапок у ворони? (*Дві.*) Що треба знайти? (*Скільки всього лапок.*) Тепер задачу треба розв'язати. Давайте зазирнемо в довідничок. Вивчайко пропонує нам підказку.

— Прочитайте підказку Вивчайка.

— Отже, це задача на знаходження суми, і її потрібно розв'язувати дією додавання. Чому? Яке слово вказує нам на дію додавання? (Слово «всього» у запитанні.)

— Запишемо розв'язок.

Один з учнів коментує, учитель пише на дошці, учні — у зошитах: $4 + 2 = 6$ (л.).

— Назвіть шукане число. (6) Сформулюйте відповідь. (У жабки та ворони всього 6 лапок.)

— Прочитайте другу задачу. Про що в ній ідеться? (Про яйця, які купила киця.) Скільки яєць купила киця? (Шість.) Скільки вона з'їла? (Два.) Що треба знайти? (Скільки яєць залишилося.) Тепер задачу треба розв'язати. Знову Вивчайко пропонує нам підказку.

— Прочитайте підказку Вивчайка.

— Отже, це задача на знаходження різниці, і її потрібно розв'язувати дією віднімання. Чому? Яке слово нам вказує на дію віднімання? (З'їла.)

— Запишемо розв'язок: $6 - 2 = 4$ (я.)

— Назвіть шукане число. (4) Сформулюйте відповідь. (Залишилося 4 яєць.)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 107)

— Прочитайте умову задачі. Прочитайте запитання. Про кого йдеться в задачі?

— Скільки цуценят народилося в Жучки? Скільки — у Лайки?

Отже, назвіть числові дані задачі. (5 і 3 цуценят.)

— Що потрібно знайти? (Скільки всього цуценят народилося.)

— Яким буде розв'язок? ($5 + 3 = 8$ (ц.))

— Поясніть. (Треба було дізнатися, скільки всього цуценят. Слово «всього» вказує на дію додавання. Знаходимо суму. До цуценят Жучки треба додати цуценят Лайки.)

— Назвіть шукане число. (Вісім.) Сформулюйте відповідь. (Усього народилося 8 цуценят.)

► Завдання 5 (с. 107)

— Прочитайте умову задачі. Прочитайте запитання. Про кого йдеться у задачі?

— Скільки кроликів сиділо в клітці? Скільки вибігло? Що означає вираз «всі вибігли»? Отже, назвіть числові дані задачі. (5 і «всі», тобто теж 5 кроликів.)

- Що потрібно знайти? (Скільки кроликів залишилося.)
- Яким буде розв'язок? ($5 - 5 = 0$ (к.))
- Поясніть. (Після того, як кролики вибігли, їхня кількість у клітці зменшилась. Це дія віднімання. Знаходимо різницю. Від тих кроликів, які сиділи в клітці, треба відняти тих, що вибігли.)
- Назвіть шукане число. (0) Сформулюйте відповідь. (У клітці не залишилося жодного кролика.)

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 50

На аеродромі було 6 літаків. Полетіли 2. Скільки літаків залишилось на аеродромі? ($6 - 2 = 4$ (л.))

На аеродромі було 4 літаки. Приземлились ще 2. Скільки літаків стало на аеродромі? ($4 + 2 = 6$ (л.))

Аналіз задач проводиться за попередніми зразками.

► Завдання 2 на с. 50

Звернути увагу дітей не тільки на кількість і колір крапочок на картках, а й на їхнє розташування.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Як би ви пояснили своїм молодшим друзям, що таке задача?
- Доведіть сові, що ви добре запам'ятали, з яких частин складається задача.
- З якими задачами ви сьогодні ознайомились?

УРОК 51

Тема: Складання і розв'язання задач за початком, за малюнком, за запитанням, за даними, за дією. Постановка запитання до задачі.

Мета: навчити дітей складати та розв'язувати задачі за початком, за малюнком, за запитанням, за даними, за дією; навчити читати задачу з відповідною інтонацією (робити паузу між умовою і запитанням); виділяти умову та запитання, об'єкт або об'єкти, числові дані й шукане; усно формулювати повну відповідь на запитання задачі; закріплювати знання про складові частини задачі; розвивати логічне мислення, обчислювальні навички; виховувати товариськість і приязне ставлення до друзів, до однокласників.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 108–109; робочий зошит: ч. 2, с. 51–52.

Додатковий та ілюстративний матеріали: сигнальні картки із знаками «+» і «-» і цифрами; картки зі словами «задача», «умова», «запитання», «розв'язання», «відповідь».

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Гра «Мовчанка».

Учитель кріпить на магнітну дошку по колу числа від 0 до 10 у довільному порядку. Усередині кола кріпить картки, наприклад + 2. Учитель показує по черзі числа з кола, наприклад 8, 5, 0 тощо. Діти мовчки обчислюють $(8 + 2, 5 + 2, 0 + 2)$ і показують відповіді сигнальними картками. У разі помилки вчитель просить дитину пояснити хід міркування. Наприклад: $8 + 2 = 10$, тому що 10 — це 8 і 2.

Потім учитель міняє знак дії та число всередині кола, наприклад – 3. Знову показує числа з кола, наприклад 7, 4, 3. Гра продовжується далі.

☑ 2. Повторення складових частин задачі.

— Пригадайте, з яких частин складається задача. (З умови, запитання, розв'язку та відповіді.)

Учитель кріпить опорні слова на магнітну дошку.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Поспішали на урок до нас задачі.
Усе так прекрасно було неначе...
Раптом на них вітерець налетів —
Пожартувати, певно, хотів —
В однієї задачі вхопив запитання,
В інших — умову чи розв'язання!

— Сьогодні ми будемо вчитися складати та розв'язувати задачі.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 108)

— Прочитайте початок умови задачі. Бачимо, що умова не закінчена. Вітерець-пустунець забрав частину умови із собою. Спробуємо закінчити умову самостійно. Нам допоможе малюнок.

— Розгляньте малюнок до першої задачі. Скільки червоних клубків? Скільки жовтих?

— Діти, хто може закінчити умову задачі?

Діти пропонують свої варіанти. Під час обговорення обирається правильний.

(Киця бавилася клубками. Вона розмотала 4 червоні клубки і 2 жовті.)

— Умову ми знайшли. Але, щоб ця розповідь стала задачею, чогось не вистачає. Чого саме? (*Бракує запитання.*) Щоб правильно поставити запитання, подивимось на підказку — схему-розв'язку праворуч від малюнку: $\dots + \dots = \dots$. Отже, задача повинна розв'язуватися дією додавання.

— Придумайте таке запитання, щоб задача розв'язувалась дією додавання. (*Скільки всього клубків розмотала киця?*)

— Розкажіть умову та запитання виразно, робіть паузу між умовою і запитанням.

— Ну, от задача готова. Приготуємося її розв'язувати. Назвіть числові дані. (*4 і 2*) Розв'яжіть задачу, користуючись схемою-підказкою. ($4 + 2 = 6$ (*кл.*)) Запишіть розв'язок.

— Назвіть шукане число. (*6*) Сформулюйте повну відповідь задачі. (*Киця розмотала всього 6 клубків.*)

— Якого виду ця задача — на знаходження суми чи різниці? (*Суми.*)

— Прочитайте початок умови другої задачі. Знову вітерець-пустунець частину умови вихопив. Закінчимо умову самостійно.

— Розгляньте малюнок до другої задачі. Скільки є всього мандаринок? Скільки з них почищених?

— Закінчіть умову задачі. (*У Наталі було 7 мандаринок. 4 мандаринки вона почистила, щоб пригостити друзів.*)

— Умову ми закінчили. Чого не вистачає у задачі? (*Немає запитання.*) І цього разу скористаємося підказкою-схемою розв'язку, яку бачимо праворуч від малюнка: $\dots - \dots = \dots$. Ця задача повинна розв'язуватися дією віднімання.

— Придумайте таке запитання, щоб задача розв'язувалась дією віднімання. (*Скільки залишилося непочищених мандаринок?*)

— Сформулюйте умову та запитання виразно, робіть паузу між умовою і запитанням.

— Назвіть числові дані. (*7 і 4*) Що ми шукаємо? (*Скільки залишилось непочищених мандаринок.*)

— Розв'яжіть задачу за схемою-підказкою. ($7 - 4 = 3$ (*м.*))

— Запишіть розв'язок.

— Назвіть шукане число. (*3*) Сформулюйте повну відповідь задачі. (*Залишилося 3 непочищені мандаринки.*)

► Завдання 2 (с. 108)

— Розгляньте малюнок до першої задачі. Що бачимо на малюнку?

— Складіть умову задачі. (*На подвір'ї було 8 каченят. 5 каченят пішли до річки.*)

— Що треба знайти? (*Скільки каченят залишилось на подвір'ї.*)

— Сформулюйте умову та запитання виразно, робіть паузу між умовою і запитанням.

— Назвіть числові дані. (8 і 5) Назвіть шукане. (Скільки каченят залишилось на подвір'ї.)

— Запропонуйте розв'язок задачі, користуючись схемою-підказкою. ($8 - 5 = 3$ (к.)) Доведіть, що міркування правильне. (Після того як 5 каченят пішли, на подвір'ї їх залишилося менше. Виконується дія віднімання, тобто це задача на знаходження різниці.)

Діти записують розв'язок у зошитах.

— Назвіть шукане число. (Три.) Сформулюйте відповідь. (На подвір'ї залишилось 3 каченят.)

— Розгляньте малюнок до другої задачі. Що бачимо на малюнку?

— Складіть умову задачі. (На грядці росте 4 червоні квіточки і 6 білих.)

— Що треба знайти? (Скільки всього квіточок росте на грядці.)

— Розкажіть умову та запитання виразно, робіть паузу між умовою і запитанням.

— Назвіть числові дані. (4 і 6) Назвіть шукане. (Скільки всього квіточок росте на грядці.)

— Яким буде розв'язок задачі? ($4 + 6 = 10$ (к.)) Доведіть, що саме таким. (Треба дізнатися, скільки всього червоних і білих квіточок. Для цього виконуємо дію додавання, тобто це задача на знаходження суми.)

Діти записують розв'язок у зошитах.

— Назвіть шукане число. (10) Сформулюйте відповідь. (На грядці росте 10 квіточок.)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 108)

— Прочитайте умову задачі. Придумайте запитання. (Скільки горішків з'їла білочка за два дні?)

Аналіз задачі проводиться за попередніми зразками.

▶ Завдання 4 (с. 109)

Разом із другом веселіше все робити,
Добро і смуток легко з ним ділити.
Та щоб в житті хороших друзів мати,
Слід і самому добрим другом стати.

— А ми з вами зараз будемо в задачах дарувати друзям повітряні кульки.

Учитель читає завдання.

— Про що йтиметься в задачі? (Про кульки.)

Учитель кріпить малюнок із зображенням надувної кульки на магнітній дошці.

— Прочитайте перший розв'язок.

— Назвіть числові дані. (4 і 1)

Учитель кріпить числа на магнітній дошці.

— Назвіть шукане число. (5) Якою дією розв'язується задача?
(Дією додавання.)

Учитель пише на дошці розв'язок.

— Що можна робити з кульками, щоб їх ставало більше, як у нашому випадку? (Надувати, дарувати, купувати...)

— Придумайте задачу про надувні кульки із цими числовими даними, щоб вона розв'язувалася дією додавання.

Діти пропонують свої варіанти умов. Один із варіантів задачі:

У Петрика було 4 кульки. Андрійко подарував йому ще одну кульку. Скільки всього кульок стало у Петрика?

Учитель наголошує, що в задачі можна використовувати різні імена дітей. Головне, аби не змінювати числові дані та шукане.

— Прочитайте другий розв'язок. Про що йтиметься в цій задачі?

— Назвіть числові дані. (8 і 1.) Назвіть шукане. (7)

— Що можна робити з кульками, щоб їх ставало менше? (Комусь дарувати; кульки можуть лопнути, полетіти...)

Задача:

У Наталі було 8 кульок. Одну кульку вона подарувала сестричці. Скільки кульок залишилось у Наталі?

► Завдання 5 (с. 109)

— Прочитайте завдання 5.

— Назвіть числові дані. (6 і 3)

— Зверніть увагу на виділені слова. Що вони нам підказують?
(Стало — дія додавання, залишилось — віднімання.)

Задача на знаходження суми:

— *У Миколки було 6 папуг. Йому подарували ще трьох папуг. Скільки папуг стало у Миколки?*

Задача на знаходження різниці:

У клітці було 6 папуг. Три папуги вилетіли. Скільки папуг залишилося в клітці?

— Чим схожі задачі? (Вони мають однакові числові дані.) Чим ці задачі відрізняються? (Запитаннями і розв'язками.)

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 51

$6 + 2 = 8$ (п.)

- Завдання 2 на с. 51

$$10 - 2 = 8 \text{ (к.)}$$

Аналіз задач проводиться за попередніми зразками.

- Завдання 3 на с. 51

М і р к у в а н н я. Зліва разом із Катрусею є двоє дітей, справа разом із Петриком — четверо. Між ними — троє. Домальовуємо між Катрусею і Петриком три крапочки. І лічимо: $2 + 3 + 4 = 9$ (дітей). Для перевірки можна перелічити крапочки.

- Завдання 4 на с. 52

М і р к у в а н н я. Усього 7 дітей. Зліва є 3 дітей, бо 3 крапочки, а справа є 2 дітей, бо 2 крапочки. Усього 5 крапочок, значить 5 дітей. Домалюємо ще дві крапочки, бо 7 — це 5 і 2. Отже, між Оксанкою і Тарасиком двоє дітей. Для перевірки перелічимо всі крапочки. Їх справді 7.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Пригадайте, з яких частин складається задача.

— Яким чином ми наводили лад у задачах? (*Закінчували умови задач, придумували запитання, придумували задачі за розв'язками, за числовими даними і запитаннями.*)

— Яка із задач сподобалась найбільше? Чим саме?

УРОК 52

Тема. Скорочений запис умови задачі.

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей із порядком роботи над задачею, зі змістом окремих її етапів; навчити впорядковувати запис задачі: опорні слова, числові дані, запитання, розв'язання, скорочена відповідь; закріплювати вміння розв'язувати задачі на знаходження суми та різниці; розвивати логічне мислення, уважність; виховувати доброзичливе ставлення до друзів.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 109–110; робочий зошит: ч. 2, с. 52–53.

Додатковий та ілюстративний матеріали: сигнальні картки із цифрами; іграшки (вовк і заєць) або малюнки з відповідними зображеннями; картки зі словами «задача», «умова», «запитання», «розв'язання», «відповідь»; кольорові олівці; схеми зі скороченим записом задач на знаходження суми та різниці.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Усна лічба із сигнальними картками.

Відповіді на завдання учителя діти сигналізують картками із цифрами. За потреби, для перевірки правильності виконання завдання учні пояснюють хід своїх міркувань.

- Яке число складається з 2 і 8?
- Яке число складається із 6 і 3?
- 8 — це 1 і
- 10 — це 7 і
- Доповніть 5 до 10.
- Доповніть 4 до 10.
- До 3 додати 0.
- Від 4 відняти 4.
- Від 7 відняти 0.
- Яке попереднє число для 9?
- Яке наступне число після 6?
- «Сусіди» числа 1 — це ... і

2. Повторення відомостей про складові частини задачі.

— Мудра сова залишила нам картки з назвами частин задачі. Ось вони. (Умова, запитання, розв'язок, відповідь. Учителю кріпить опорні слова в довільному порядку на магнітну дошку.) Чи за порядком вони розташовані? (Ні.) Допоможіть мені в цій справі. (Учні називають частини задачі в правильному порядку, один із них переставляє слова на магнітній дошці.)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні в нас на уроці гості. Ось вони.

Швидкий зайчисько й вовк серйозний
Розвеселити всіх нас можуть.
Цей доганяє, той тікає.
Хто переможе, кожен знає.
Їм тільки бігати та гратись,
А нам вже час за діло братись.

— Сьогодні ми будемо не тільки розв'язувати задачі, а й навчимося скорочено записувати їхні умови. Зайчик із вовком навчатимуться разом із нами.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 109)

— Прочитайте першу задачу. Про що йдеться в задачі? (Про олівці.)

— Скільки олівців було у вовка? Скільки — у зайця? Отже, назвіть числові дані. (5 олівців і 3 олівці.) Про що запитується в задачі? Це шукане.

— Розгляньте скорочений запис умови задачі. Чому цей запис називають скороченим? (*Із цілої умови взяли тільки слова «вовк» і «заєць».*) Чому саме вибрали слова «вовк» і «заєць»? (*Тому що це головні герої; вони мають олівці, які потрібно полічити.*) Отже, слова «вовк» і «заєць» — це опорні слова задачі.

— За допомогою скороченого запису легко повторити умову задачі. Спробуйте це зробити.

— Нагадайте запитання задачі. (*Скільки олівців було у вовка та зайця разом?*) Це запитання зобразили за допомогою фігурної дужки та знаку питання. Учитель бере у праву руку 5 олівців, у ліву — 3 олівці, розводить руки в сторони і зводить їх до купи, повторюючи форму фігурної дужки спочатку горизонтально, потім — вертикально.

— Фігурна дужка показує, скільки всього предметів? Скільки предметів разом?

Фігурна дужка як крила у пташки,
Щось об'єднати їй зовсім неважко.

— Розкажіть за скороченим записом умову задачі, зробіть паузу між умовою та запитанням.

— Ми маємо умову та запитання. Що тепер потрібно зробити? (*Розв'язати задачу.*)

— Напишіть розв'язання. ($5 + 3 = 8$ (ол.))

— Справді:

Фігурна дужка — щоб підказати,
Що в цій задачі нам треба додати.

— Назвіть шукане. (*8 олівців.*) Назвіть повну відповідь задачі. (*У вовка і зайця разом 8 олівців.*)

— Пригадайте, якого виду ця задача. (*Задача на знаходження суми.*)

Якщо діти не зможуть відповісти, то підказка — у довідничку на с. 107.

— Задачі на знаходження суми ми розв'язуватимемо часто. Тому нам дуже знадобиться схема їхнього скороченого запису:

I — ... } ?
II — ... }

Учитель кріпить на магнітну дошку зразок схеми.

► Завдання 2 (с. 109)

— Прочитайте другу задачу. Про що йдеться в задачі? (*Про літачки.*) Скільки літачків було в зайця? (*Шість.*) Скільки літачків він дав вовкові? (*Чотири.*) Назвіть числові дані. (*6 літачків і 4 літачки.*) Що потрібно дізнатися в задачі? (*Скільки літачків залишилось у зайця?*) Отже, шукаємо залишок.

— Розгляньте скорочений запис умови задачі. Які слова взяли за опорні? (*Було, дав і залишилось.*) Так, на них можна орієнтуватися, коли читаємо задачу.

— Прочитайте задачу за скороченим записом, зробіть паузу між умовою і запитанням.

— Ми маємо умову та запитання. Що тепер потрібно зробити? (*Розв'язати задачу.*)

— Напишіть розв'язання. ($6 - 4 = 2$ (л.))

— Доведіть, що задачу треба розв'язувати дією віднімання. (*Коли заєць 4 літачки віддав, кількість літачків у нього зменшилась.*)

— Назвіть шукане. (*2 літачки.*) Сформулюйте повну відповідь задачі. (*У зайця залишилось 2 літачки.*)

— Якого виду ця задача? (*На знаходження різниці.*)

Діти користуються підказкою в довідничку на с. 107.

— Ось схема задачі на знаходження різниці, до якої ми теж будемо часто звертатися:

Було — ...

Дав — ...

Залишилось — ?

Учитель кріпить на магнітну дошку зразок схеми.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

» Завдання 3 (с. 110)

— Вовк і заєць люблять грати в перегони.

Учитель виразно читає задачу.

— Про що йдеться в задачі?

— Зверніть увагу на те, що задача має два запитання.

— Про що йдеться у першому запитанні? (*Скільки всього коліс.*)

Якого виду задача із цим запитанням? (*На знаходження суми.*) Поясніть. (*Запитують, скільки всього, разом.*) Отже, що слід полічити для першого запитання? (*Колеса велосипедів.*)

Що значить «двоколісний» велосипед? (*Він має 2 колеса.*) Що значить «триколісний» велосипед? (*Він має 3 колеса.*) Назвіть числові дані. (*2 і 3.*) Чи можна дізнатися, скільки всього коліс? (*Так.*) Якою дією? (*Додаванням.*)

Запишіть розв'язок? ($2 + 3 = 5$ (к.))

— Про що запитують у другому запитанні? (*Скільки всього лап.*) Які числові дані потрібно взяти для цього? (*4 лапи вовка і 4 лапи зайця.*) Яким буде другий розв'язок? ($4 + 4 = 8$ (л.))

— Назвіть перше шукане число задачі. (*5*) Сформулюйте відповідь. (*Усього було 5 коліс.*)

— Назвіть друге шукане число задачі. (8) Сформулюйте відповідь. (Усього було 8 лан.)

— Висновок: іноді в задачах є не два числа, а більше. Тому задачу слід уважно читати та добре вдумуватись у зміст, щоб правильно визначити потрібні числові дані та шукане.

► Завдання 4 (с. 110)

— Якщо деякий час знаходитися на свіжому повітрі, гасати на велосипеді, появляється гарний апетит і хочеться пити. Це добра ознака, що ми здорові. Ми витратили сили, енергію, а їжа їх поповнює. Як і наші герої — вовк і заєць.

— Прочитайте умову першої задачі. Про що можна довідатись із цієї умови? Сформулюйте запитання. (Скільки морквин залишилось у зайця?)

— Запишіть розв'язання. ($6 - 3 = 3$ (м.))

— Назвіть повну відповідь.

— Прочитайте умову другої задачі. Про що можна довідатись із цієї умови? Сформулюйте запитання. (Скільки всього шашликів купив вовк?)

— Запишіть розв'язання. ($7 + 2 = 9$ (ш.))

— Яка повна відповідь?

— Прочитайте умову третьої задачі. Що означає вираз «стільки ж»? (Теж 4 пляшки.) Про що можна довідатись із цієї умови? Сформулюйте запитання. (Скільки всього пляшок мінеральної води купили вовк і заєць?)

— Запишіть розв'язання. ($4 + 4 = 8$ (п.))

— Назвіть повну відповідь.

— Чи корисну їжу їли Заєць і Вовк?

► Завдання 5 (с. 110)

Діти перевіряють кольорові доріжки і роблять висновок, що заєць отримає баскетбольний м'яч, а вовк — футбольний.

— Наші гості отримали гарні призи за сьогоднішню роботу.

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 52

— У зошиті з друкованою основою нас чекає добре працююче слоненя.

Саджає тут пальми оце слоненятко.

Щоранку й щовечора їх поливає.

Зростуть і потішать смачним урожаєм

Кокосові пальми усіх, хто бажає.

(Діти підкреслюють слова «росло», «посадив», «стало» і записують розв'язання першої задачі: ($7 + 3 = 10$ (п.))

Діти підкреслюють слова «має полити», «полив», «залишилося полити» і записують розв’язання другої задачі: $(7 - 3 = 4 (n.))$

Обговорення розв’язання задач проводиться за попередніми зразками.

► Завдання 2 на с. 53

— Слоненя теж вивчає математику. Допоможіть йому перевірити приклади. Якщо знайдете помилку, охайно закресліть її, а над нею напишіть правильну відповідь.

Виконання самостійної роботи з подальшою перевіркою.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Чого ви навчилися на уроці?

УРОК 53

Тема: Задачі із зайвими даними.

Мета: ознайомити дітей із задачами із зайвими даними; закріплювати вміння обґрунтовувати вибір арифметичної дії для розв’язування задачі, записувати розв’язання задачі; складати задачі за вивченими схемами; повторити парні й непарні числа, лічбу в порядку зростання та спадання; розвивати логічне мислення, формувати вміння аналізувати, відділяти суттєву інформацію від несуттєвої; виховувати інтерес до вивчення математики, кмітливість.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 111; робочий зошит: ч. 2, с. 53–54.

Додатковий та ілюстративний матеріали: кольорові кубики; сигнальні картки із цифрами; схеми зі скороченим записом задач на знаходження суми та різниці.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Хованки».

Для гри потрібні 10 кольорових кубиків, розрізні цифри на партах у дітей. Перший учень (ведучий) виходить до дошки, вибирає довільну кількість кубиків (від 2 до 10) і кладе їх на стіл учителя. Діти мовчки лічать їхню кількість.

Усі гравці, крім ведучого, заплющують очі. Ведучий забирає кілька кубиків зі столу. Діти розплющують очі, перелічують кубики, що залишились на столі, і піднімають картку з відповідним числом кубиків, які ведучий сховав.

Ведучий демонструє класу заховані кубики. Учень, який першим підняв картку з правильною відповіддю, стає ведучим. Гра продовжується далі.

☑ **2. Складання задач за схемами.**

На дошці — дві схеми до задач.

I — ... }
II — ... ?

Було — ...
Дав — ...
Залишилось — ?

Бажаючи учні по черзі розказують свої задачі. Учитель з іншими учнями допомагають коригувати відповідь, якщо є потреба. Учні класу мовчки розв'язують і показують відповіді картками.

**II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.
ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ**

— Сьогодні ми ознайомимся із задачами, у яких є зайві дані.

— Щось зайве в задачі? Це дуже цікаво!

Хіба у задачах буває щось зайве?

— Задачі такі — не для лінивих,

А для уважних і дуже кмітливих.

— Ви, діти, кмітливі та швидко зрозумієте, які дані в задачах, що пропонуються, є зайвими.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ **1. Робота з підручником.**

▶ Завдання 1 (с. 111)

Учитель читає пояснення до завдання.

— Прочитайте задачу 1.

— Про кого йдеться в задачі? (*Про метеликів і жуків.*)

— Що вони робили спочатку? (*Сиділи на куці.*)

— Що змінилося? (*3 метелики полетіли.*)

— Про що потрібно дізнатися в задачі? (*Скільки метеликів залишилося на куці.*)

— Отже, нас запитують про метеликів. Хто тоді зайвий в умові задачі? (*Жуки.*) То на яке число ми не будемо звертати увагу? (*На число 2.*) Прикрийте пальчиком це число.

— Назвіть числові дані, що стосуються тільки метеликів. (*5 метеликів і 3 метелики.*)

— Нагадаємо запитання задачі. За допомогою якої дії ми це знаємо? (*Дії віднімання.*) Чому? (*Коли метелики полетіли, їхня кількість на куці зменшилась.*)

— Складіть приклад для розв'язання. ($5 - 3 = 2$ (м.)) Запишіть.

— Про що довідалися? (*На куці залишилося 2 метелики.*)

— Сформулюйте відповідь задачі.

— Чи відповіли ми на запитання задачі? (*Так.*)

— Чи потрібно було для цього знати, скільки сиділо на кущі жуків? (Ні.)

— Отже, кількість жуків — це і є зайве дане, зайве число, яке не потрібне для розв'язання задачі.

— Прочитайте задачу 2. Про що тут ідеться? (Про те, що папуга вивчив українські й англійські слова.) Що потрібно знайти? (Скільки всього українських слів вивчив папуга.)

— Отже, що потрібно полічити в задачі? (Потрібно полічити всі українські слова.)

— Яке зайве число помітили? (2 англійських слова.) Прикрийте пальчиком це число.

— Розв'яжіть задачу, не звертаючи уваги на зайві дані. ($5 + 3 = 8$ (сл.)) Чому додаємо? (Знаходимо, скільки всього українських слів вивчив папуга.)

— Назвіть шукане. (8 українських слів.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (Усього папуга вивчив 8 українських слів.)

— Прочитайте третю задачу. Про що йдеться? (Про книжки.) Так, лише про книжки.

— Що позначає число 10? (10 книжок, які були в сови.) Що символізує число 3? (3 книжки сова подарувала кролику.) Що символізує число 2? (2 книжки сова подарувала ведмедику.) Про що треба дізнатися? (Скільки всього книжок подарувала сова.) Отже, що потрібно полічити в задачі? (Потрібно полічити подаровані книжки.)

— Назвіть числові дані, що позначають подаровані книжки. (3 і 2) Що виявилось зайвим? (Число 10.) Прикрийте пальчиком.

— Складіть приклад, щоб розв'язати задачу. ($3 + 2 = 5$ (кн.)) Чому додаємо? (Знаходимо, скільки всього книжок подарувала сова.)

— Назвіть шукане. (5 книжок.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (Усього сова подарувала 5 книжок.)

— Що скажете про число 10 у цій задачі? (Це зайве дане.) Так, це число не використовується під час розв'язання задачі.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

» Завдання 2 (с. 111)

— Назвіть парні числа, які ми вже вивчили. (0, 2, 4, 6, 8, 10)

— Назвіть непарні числа, з якими ми ознайомилися. (1, 3, 5, 7, 9)

— Прочитайте завдання 2.

— Що означає вираз «знайти суму»? (Треба додати числа.)

— Назвіть парні числа серед поданих у завданні. (6 і 4)

- Запишіть суму парних чисел. ($6 + 4 = 10$)
- Що означає знайти різницю двох чисел? (Від більшого числа відняти менше.)
- Назвіть непарні числа серед поданих. (5 і 3)
- Запишіть різницю непарних чисел. ($5 - 3 = 2$)

► Завдання 3 (с. 111)

Учитель читає третє завдання. Назвіть довільно два однакових числа. (Діти називають.)

- Розглянемо перше завдання...
- Що ви скажете про м'ячики? (Вони всі однакові, бордового кольору.) Що це означає за умовою завдання? (Що під ними заховалися однакові числа.)

— М'ячик плюс м'ячик дорівнює 8. Які два однакових числа потрібно додати, щоб отримати 8? (4 і 4) Чи є інший варіант? (Ні, бо, наприклад, 5 і 3 — теж 8, але числа 5 і 3 — різні.) Запишіть приклад.

— Який приклад складемо до нижнього рядка? ($4 - 4 = 0$) Поясніть. (М'ячки ті ж самі, тобто під ними заховались ті ж самі числа.) Запишіть.

— Розглянемо друге завдання.

— Які м'ячики ви бачите в верхньому рядку? (Однакові, сині.) Якщо м'ячики однакові, то і ... (числа під ними теж однакові). Які два однакові числа слід додати, щоб одержати 10? (5 і 5) Чи є інший варіант? (Ні, бо 10 лише одним способом розкладається на 2 однакових числа.) Запишіть приклад.

— Щойно ми розглянули схему. А тепер подивіться на схему в першому стовпчику: синій м'ячик плюс жовтий м'ячик дорівнює 8. Яке число заховалося під синім м'ячиком? (5) 5 і ... — це 8. Яке число під жовтим м'ячиком? (3) Чому? (Тому що 8 — це 5 і 3 .) Подивіться на схему в другому стовпчику: синій м'ячик плюс смугастий м'ячик дорівнює 9. Замініть синій м'ячик відомим числом. (5 і ... дорівнює 9.) Яке число під смугастим м'ячиком? (Число 4, тому що 9 — це 5 і 4 .) Складемо остаточний приклад. ($3 + 4 = 7$)

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 53

— Що означає «йти назустріч»? (Йти в протилежний бік.)

Можна це продемонструвати у класі.

— Отже, хлопці, які йдуть назустріч Юркові, до зоопарку не йдуть.

Діти закреслюють слова «назустріч їм ідуть ще троє хлопців», розв'язують задачу усно ($1 + 2 = 3$) і записують результат: 3.

— Полічіть птахів серед названих у задачі тварин. (*Орел, папу-га.*) Хто не птах, той зайвий. Хто це? (*Лев і крокодил — зайві.*)

Діти закреслюють слова «лев», «крокодил», розв'язують задачу ($1 + 1 = 2$) і записують результат: 2.

— Укажіть названих у задачі людей. (*Дядько Петро, тітка Марія, дві дівчинки.*) Отже, білий пудель і руда киця — зайві дані.

Діти закреслюють слова «білого пуделя та руду кицю», розв'язують задачу ($1 + 1 + 2 = 4$) і записують результат: 4.

► Завдання 2 на с. 53

На усіх малюнках по три тваринки, а жабок — дві. Цей малюнок «зайвий», тому закреслюємо саме його.

► Завдання 3 на с. 54

У першій групі всі числа, крім числа 6, розташовані в порядку зростання. Число 6 «зайве», тому його закреслюємо.

У другій групі всі числа, крім числа 3, розташовані в порядку спадання. Число 3 «зайве», тому закреслюємо його.

► Завдання 4 на с. 54

Виконання самостійної роботи з перевіркою.

Результати прикладів: 7, 7, 5, 7. Отже, «зайвим» є приклад із результатом 5, його закреслюємо.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Як ми називаємо дані задачі, що не потрібні для знаходження шуканого? (*Зайві дані.*)

УРОК 54

Тема: Збільшення й зменшення числа на кілька одиниць.

Мета: ознайомити дітей зі словами-ознаками окремих відношень («збільшення», «зменшення»); сформувати у школярів розуміння, що «збільшити» означає «додати», а «зменшити» — «відняти»; навчити складати приклади на збільшення та зменшення числа; закріплювати вміння розв'язувати задачі на знаходження суми; повторити знання про парні й непарні числа; розвивати в дітей обчислювальні навички; виховувати старанність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 112–114; робочий зошит: ч. 2, с. 54–55.

Додатковий та ілюстративний матеріали: картки з прикладами та цифрами; малюнок чи іграшка мишка; кольорові кубики; сигнальні картки із цифрами; індивідуальний лічильний матеріал.

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

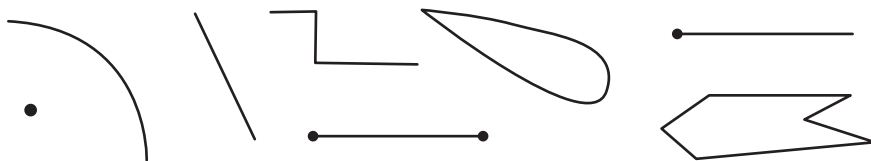
☑ 1. Усна лічба. Кругові приклади.

Учитель кріпить на одній частині магнітної дошки картки з прикладами в довільному порядку. Учні по черзі виходять до дошки, викладають приклади, обчислюють їх і кріплять картки-відповіді.

$$7 - 2 = \quad 4 + 6 = \quad 5 + 3 = \quad 10 - 1 = \quad 3 + 4 =$$

$$6 - 4 = \quad 0 + 1 = \quad 9 - 3 = \quad 2 - 2 = \quad 1 + 2 = \quad 8 - 4 =$$

☑ 2. Повторення геометричного матеріалу.

Учитель позначає на дошці точку, креслить пряму, криві (замкнену та незамкнену), ламані (замкнену та незамкнену), промінь, відрізок. Пропонує учням назвати кожну фігуру, пригадати та пояснити, чим відрізняються промінь і пряма, пряма та відрізок, замкнена і незамкнена криві; показати вершини та ланки ламаної, полічити ланки ламаної.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Ми будемо сьогодні говорити
Про збільшення та зменшення числа.
Щоб тему було легше зрозуміти,
Нам кубики ця мишка принесла.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 112)

— Розгляньте верхній малюнок. Скільки кубиків було в мишці спочатку? (2 кубики.)

Учитель ілюструє відповіді дітей діями з іграшковою мишкою і кольоровими кубиками.

— Що змінилося? (Мишка принесла ще один кубик.) Чи змінилася після цього кількість кубиків? (Кількість кубиків збільшилась.) На скільки? (На 1.) Скільки кубиків стало в мишки? (Стало 3 кубики.)

— Прочитайте, як у математиці можна записати цю дію.

Приклад читається ще так: 2 збільшити на 1 дорівнює 3.

— Розгляньте нижній малюнок. Скільки кубиків було в мишки спочатку? (*Чотири.*) Що змінилося? (*Мишка забрала один кубик.*) Як після цього змінилася кількість кубиків? (*Кількість кубиків зменшилась.*) На скільки? (*На 1.*) Скільки кубиків залишилось у мишки? (*Залишилося 3 кубики.*)

— Прочитайте, як у математиці можна записати цю дію.

Приклад читається ще так: 4 зменшити на 1 дорівнює 3.

► Робота з довідничком (с. 112)

— Прочитаємо довідничок, щоб дізнатися, що пропонує нам запам'ятати Вивчайко.

► Завдання 2 (с. 113)

— Викладіть на парту стільки кружечків, скільки груш на першому малюнку. Скільки кружечків поклали?

(Діти сигналізують картками із числом 2.)

— Збільште цю кількість на 2. Скільки стало? (*4*) Як отримали 4? (*Збільшити — означає додати. $2 + 2 = 4$*)

Наступні малюнки опрацьовуються за аналогією.

► Завдання 3 (с. 113)

— Викладіть на парту стільки кружечків, скільки метеликів на першому малюнку. Скільки кружечків поклали?

(Діти сигналізують картками із числом 4.)

— Зменште цю кількість на 2. Скільки стало? (*2*) Як отримали 2? (*Зменшити — означає відняти. $4 - 2 = 2$*)

Наступні малюнки опрацьовуються за аналогією.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Каліграфічна хвилинка.

Діти під керівництвом учителя вправляються в написанні цифр від 1 до 10.

2. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 113)

Один з учнів коментує. Учитель пише на дошці, учні — у зошитах.

— Один збільшити на 5. Пишемо: $1 + 5 = 6$.

— 6 збільшити на 4. Пишемо: $6 + 4 = 10$.

— 10 зменшити на 3. Пишемо: $10 - 3 = 7$. Справді, отримали 7.

► Завдання 5 (с. 113)

— Пригадайте парні числа першого десятка. (*2, 4, 6, 8, 10*)

— Голуби в дзьобиках принесли числа. Прочитайте їх. Виберіть серед них парні числа. (*6 і 2*)

— Яке завдання потрібно з ними виконати? (*Збільшити на 3.*)

— Що це означає? (Додати 3.)

Діти записують: $6 + 3 = 9$ $2 + 3 = 5$.

► Завдання 6 (с. 113)

— Пригадайте непарні числа першого десятка. (1, 3, 5, 7, 9)

Прочитайте числа, які є в голубів. Виберіть серед них непарні числа. (3 і 9)

Яке завдання потрібно з ними виконати? (Зменшити на 2.)

— Що це означає? (Відняти 2.)

Діти записують: $3 - 2 = 1$ $9 - 2 = 7$.

► Завдання 7 (с. 114)

— Прочитайте задачу 7. Про кого в ній ідеться? (Про каченят.)

Прочитайте запитання. (Скільки всього каченят вилупилося?)

— Назвіть числові дані. (Вилупилося п'ять каченят і двоє каченят.) Про що треба дізнатися? (Скільки всього каченят вилупилося.)

— Яка дія допоможе про це дізнатися? (Дія додавання.) Чому? (Є слово «всього».)

— Запишіть розв'язання. ($5 + 2 = 7$ (к.))

— Назвіть шукане. (Семеро каченят.) Сформулюйте повну відповідь. (Усього вилупилося 7 каченят.)

3. Динамічна пауза (за вибором учителя).

4. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 54

— Завдання про яблучка. «З збільшити на 7» означає $3 + 7$. Отримаємо 10. Знаходимо дитину з карткою 10 і сполучаємо зображення яблучка та дитини.

Так само опрацьовуємо завдання про лимон, кавун і грушку.

— Які діти залишилися без фруктів? (Діти з картками 6 і 9.)

— Прочитайте, що написано на картці з вишнями. Якщо 7 збільшити, то отримаємо менше число від нього чи більше? (Більше.) Яке із чисел можна отримати — 6 чи 9? (9) 9 — це 7 і ... (2) Отже, число 7 слід збільшити на 2. Записуємо число 2. Сполучаємо картки.

— Який плід потрапить у ротик дитини із числом 6? (Сливка.) На скільки слід зменшити число 8? (На 2, бо $8 - 2 = 6$.)

► Завдання 2 на с. 55

Самостійне виконання завдань із подальшою перевіркою.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Доведіть мишці, що вона не даремно так старалася, приносила нам кольорові кубики, щоб пояснити вислови «збільшити на» і «зменшити на».

- Що означає «збільшити на»? (Додати.)
- Що означає «зменшити на»? (Відняти.)

УРОК 55

Тема: Задачі на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць.

Мета: навчити дітей розв'язувати прості задачі на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, ознайомити школярів зі скороченим записом їхньої умови; закріплювати вміння дітей визначати числові дані, необхідні для відповіді на запитання задачі; розвивати мислення, обчислювальні навички; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 114–116; робочий зошит: ч. 2, с. 55–56.

Додатковий та ілюстративний матеріали: картки з прикладами та цифрами; сигнальні картки із цифрами; демонстраційний та індивідуальний лічильний матеріали; зображення зайця і кролика, борсука і хом'яка.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

- Усна лічба «Проведи курчатко до мами квочки».**

Учитель кріпить в одному кутку магнітної дошки малюнок із зображенням квочки, а в протилежному — курчатка. На дошці у довільному порядку прикріплені картки з прикладами. Учні звільняють дорогу курчаткові до мами, показуючи сигнальними картками відповіді.

Мале курчатко вранці заблукало:

— Допоможіть, я загубило свою маму!

Куди не глянь — страшенні перешкоди:
трава як ліс, і кицька на городі!

Зараз ми приклади швидко розв'яжемо,

Курчатку дорогу до мами покажемо.

$7 + 2 =$

$2 + 6 =$

$7 + 3 =$

$8 - 7 =$

$10 - 2 =$

$9 - 9 =$

$9 - 5 =$

$7 - 2 =$

$0 + 4 =$

$4 + 2 =$

$3 + 3 =$

$5 - 0 =$

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Сьогодні задачі чекають нас знову

На збільшення й зменшення чисел відомих.

Курчатка прибігли до квочечки-мами —

Вони працюватимуть разом із нами.

— Сьогодні ми навчимося розв'язувати нові задачі, а курчатка нам у цьому допоможуть.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 114)

— Розгляньте верхній малюнок. Скільки курчаток у білої курочки? (*П'ять.*)

Учитель ілюструє відповіді дітей предметними малюнками із зображенням курчат, кріпить результати на магнітній дошці.

— Скільки курчат у сірої курочки? (*Ми не знаємо скільки, але в задачі сказано, що їх на 3 більше.*) Вивчайко в довідничку пояснить, що означає вираз «на 3 більше».

Після опрацювання довідничка вчитель під 5 білими курчатками викладає на магнітній дошці 5 сірих курчаток і ще 3 курчаток. То скільки курчаток у другої курочки? (*Вісім.*)

— Користуючись підказкою Вивчайка, запишемо розв'язання задачі на дошці та в зошитах.

$5 + 3 = 8$ (к.) Відповідь: у сірої курочки 8 курчат.

Висновок: це задача на збільшення числа на кілька одиниць. Такі задачі розв'язуються дією додавання.

— У наступній задачі йтиметься про зайчика та про кролика.

Учитель демонструє дітям зображення тварин.

— Вони як братики. Розгляньте малюнок. Скільки морквин у зайчика? (*Вісім.*)

Учитель викладає предметні малюнки із зображеннями морквин на магнітній дошці.

— Скільки морквин у кролика? (*Ми не знаємо скільки, але в задачі сказано, що їх на 2 менше.*) Що означає «на 2 менше»? Знову звернемось до довідничка Вивчайка.

Після опрацювання довідничка вчитель під 8 морквинами викладає на магнітній дошці 8 морквин і 2 з них забирає. То скільки морквин у кролика? (*Шість.*)

— Користуючись підказкою Вивчайка, запишемо розв'язання задачі на дошці та в зошитах на с. 115.

$8 - 2 = 6$ (м.) Відповідь: у кролика 6 морквин.

Висновок: це задача на зменшення числа на кілька одиниць. Такі задачі розв'язуються дією віднімання.

— До речі, це на перший погляд заєць і кролик як рідні братики. Насправді, ці тварини тільки зовні схожі. Ось чим вони відрізняються.

- Перша відмінність: заєць набагато більший і швидше бігає. У час небезпеки заєць утікає, а кролик миттєво рие нірку, у якій ховається.
- Друга відмінність: зайці можуть змінювати колір хутра, а кролики ні.

- Третя відмінність: заєць живе, де доведеться, хоч під кущем, а не в теплій нірці.
- Четверта відмінність: заєць — одинак. А кролики живуть сім'ями в норах.
- П'ята відмінність: зайчата народжуються із шерстю, хорошим слухом і зором, на відміну від малих кроликів.
- Шоста відмінність: кроликів можна приручити, а зайців ні.
- Сьома відмінність: у дикій природі кроликів можна побачити тільки в Північній і Південній Америці. Зайців можна зустріти в будь-якому куточку нашої планети, крім віддалених островів й Австралії. Більшу частину суходолу зайці заповнили завдяки тому, що були спеціально завезені з європейського континенту.

► Завдання 2 (с. 115)

— Прочитайте другу задачу. Скільки лапок у комарика? Що сказано про лапки павучка? Про що треба довідатись у задачі?

— Розгляньте скорочений запис умови задачі. Розкажіть задачу за цим записом.

Діти переконуються, що за скороченим записом задачу розклати дуже легко.

— Запишіть розв'язання задачі. ($6 + 2 = 8$ (л.))

— Поясніть, як міркували. (У павучка на 2 лапки більше, ніж у комарика. Це означає, що у павучка лапок 6 і ще 2. Усього 8 лапок.)

— Сформулюйте відповідь. (У павучка 8 лапок.)

— Чому ви виконали дію додавання? (Тому що в задачі сказано, що в павучка на 2 лапки більше.)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Каліграфічна хвилинка.

Діти під керівництвом учителя вправляються в написанні цифр.

2. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 115)

— Наступне завдання ми будемо виконувати разом із борсуком і хом'яком.

Учитель демонструє дітям зображення тварин.

— Розгляньте скорочений запис задачі про борсука. Скільки кеглів збив борсук під час першої спроби? А під час другої спроби? Про що потрібно дізнатися в задачі?

— Прочитайте задачу за скороченим записом.

— Назвіть числові дані. (7 кеглів; на 2 кеглі менше.)

— Що означає «на 2 кеглі менше»? (Так само 7, але без двох.)

— Запишіть розв'язання. ($7 - 2 = 5$ (к.))

— Сформулюйте відповідь. (Під час другої спроби борсук збив 5 кеглів.)

— Чому ви виконали дію віднімання? (Тому що в задачі сказано, що під час другої спроби борсук збив на 2 кеглі менше.)

Аналогічно опрацьовується друга задача цього завдання.

► Завдання 4 (с. 115)

— Пригадайте, що означає «збільшити число на кілька одиниць». (Додати.)

— Пригадайте, що означає «зменшити число на кілька одиниць». (Відняти.)

— Розгляньте малюнок до завдання 4. Які числа тримають голуби? Назвіть три найменших числа. (0, 1, 3) Збільшимо кожне з них на 4.

— Назвіть три найбільших числа. (10, 9, 7) Зменшимо кожне з них на 4.

Завдання можна записати з коментуванням на дошці та в зошитах у вигляді прикладів у два стовпчики. За браком часу можна записати тільки відповіді у вигляді математичного диктанту.

► Завдання 5 (с. 116)

— Прочитайте першу задачу. Скільки горішків купила білочка? (Дев'ять.) Викладіть на партах стільки фігур, скільки горішків купила білочка.

— Скільки цукерок купила білочка? (Цукерок — на 3 менше, ніж горішків.)

— Що це означає? (Стільки ж, тобто 9, але без 3.)

— Викладіть під фігурами стільки паличок, скільки цукерок у білочки. (Шість.) Поясніть, як міркували. (Спочатку виклали 9 паличок. Це стільки, скільки горішків. Потім 3 палички забрали, бо цукерок на 3 менше, тобто 9 без трьох.)

— То скільки цукерок купила білочка? (Білочка купила 6 цукерок.)

— Прочитайте другу задачу. Скільки капустин купив зайчик? (Три.) Викладіть на партах стільки фігур, скільки капустин купив зайчик.

— Скільки морквин купив зайчик? (Морквин — на 6 більше, ніж капустин.)

— Що це означає? (Стільки ж, тобто 3 та ще 6.)

— Викладіть під фігурами стільки паличок, скільки морквин у зайчика. (Дев'ять.) Поясніть, як міркували. (Спочатку виклали 3 палички. Це стільки, скільки капустин. Потім поклали ще 6 паличок, бо морквин на 6 більше, тобто 3 і ще 6.)

— То скільки морквин купив зайчик? (Зайчик купив 9 морквин.)

3. Динамічна пауза (за вибором учителя).

4. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1 на с. 55

— Скільки разів квакнула Квакуа? (*Шість.*) Скільки разів квакнула Квакуся? (*На 3 більше.*) Що це означає? (*Що Квакуся квакнула теж 6 разів і ще 3.*) Запишіть розв'язання. ($6 + 3 = 9$ (р.))

— Про що ми дізналися? (*Квакуся квакнула 9 разів.*)

▶ Завдання 2 на с. 55

Другу задачу розв'язують аналогічно та роблять записи з коментуванням.

▶ Завдання 3 на с. 55

Самостійне виконання з подальшою перевіркою.

▶ Завдання 4 на с. 56

У першій групі чисел кожне наступне число можна отримати, якщо до попереднього додати 2. Уписуємо число 7. Утворився ряд парних чисел першого десятка.

У другій групі чисел кожне наступне число можна отримати, якщо до попереднього додати 3. Уписуємо число 9.

У третій групі чисел кожне наступне число можна отримати, якщо від попереднього відняти 2. Уписуємо числа 6, 4. Отримали ряд парних чисел.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Які задачі ви вчилися розв'язувати? (*На збільшення або зменшення числа на кілька одиниць.*)

— Що означає «на 2 більше»? (*Стільки ж та ще 2.*)

— Що означає «на 2 менше»? (*Стільки ж, але без 2.*)

УРОК 56

Тема: Творча робота над задачею. Складання задач на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць.

Мета: продовжувати вчити дітей упорядковувати запис задачі: числові дані, запитання; розв'язання; стисла відповідь; закріплювати вміння складати та розв'язувати задачі на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць; розвивати в школярів логічне мислення, математичне мовлення; виховувати працелюбність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 116–117; робочий зошит: ч. 2, с. 56.

Додатковий та ілюстративний матеріали: схеми зі скороченим записом задач на знаходження суми і різниці та на збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць; зображення казкових героїв (Попелюшка, Білосніжка, Дюймовочка).

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ. КОНТРОЛЬ І КОРЕКЦІЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

☑ 1. Математичний диктант.

— Запишіть:

- число, яке складається із 4 і 3;
- число, яке складається із 6 і 4.

— Запишіть кінцівки речень:

- 10 — це 1 і ...;
- 9 — це 5 і ...

— Доповніть 2 до 10.

— Доповніть 7 до 10.

— До 6 додати 0.

— Від 9 відняти 9.

— Від 2 відняти 0.

— «Сусіди» числа 9 — це ... і ...

— Запишіть число, яке є розв'язком цієї задачі:

М'ячів — 4
Скакалок — 6 } ?

— Запишіть число, яке є розв'язком цієї задачі:

Було — 9 ягід

Зірвали — 3 ягоди

Залишилось — ?

Перевірка математичного диктанту.

☑ 2. Повторення складових частин задачі.

— Пригадайте, з яких частин складається задача. (*Умова, запитання, розв'язання, відповідь.*)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ми будемо вчитися доповнювати задачі, скорочено записувати їх умови, розв'язання і стисло відповідь. А задачі нам запропонують казкові герої. Відгадайте, хто саме:

Мене у казці так назвали,
бо багато працювала.
Варила їсти, прибирала,
Біля попелу я спала. (*Попелюшка.*)

Зла мачуха у ліс мене прогнала,
Бо знищити нещасну захотіла.
А я сестричкою для гномів стала,
Ще й принца дуже доброго зустріла. (*Білосніжка.*)

Я маленька і тендітна,
Люблю небо, сонце, квіти.
В норі у мишки я жила,
З ластівкою від крота втекла. (Дюймовочка.)

Учитель демонструє зображення героїнь казок і обкладинки відповідних книжок-казок.

— Для нас Білосніжка, Попелюшка та Дюймовочка приготували цікаві задачі.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 116)

1) — Прочитайте задачу Білосніжки. Про що в ній ідеться? (Про гномів, яких стригла Білосніжка.) Назвіть числові дані. (2 гноми та на 3 гноми більше.) Про що можна дізнатися із задачі, маючи такі числові дані? (Скількох гномів постригла Білосніжка ввечері?) Отже, кого будемо лічити в задачі? (Будемо лічити гномів.)

— Щоб записати скорочену умову задачі, виберемо опорні слова. Коли Білосніжка стригла гномів? (Уранці та ввечері.)

Учитель пише на дошці опорні слова.

— Скількох гномів Білосніжка постригла вранці? (2) А скількох — ввечері? (Ми не знаємо, скільки, але знаємо, що ввечері Білосніжка постригла на 3 гноми більше, ніж вранці.) Знак питання показує, про що потрібно дізнатися в задачі.

— Зверніть увагу на те, що у скороченому записі задачі повинні бути всі числові дані та запитання. Перевірте, чи все є. (Так.)

Уранці — 2 гн.

Увечері — ?, на 3 гн. >

— Прочитайте ще раз задачу за скороченим записом.

— Напишіть розв'язання задачі. ($2 + 3 = 5$ (гн.))

— Чому ви додавали? («На 3 більше» означає «стільки ж та ще 3».)

— Назвіть шукане. (5 гномів.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (Увечері Білосніжка постригла 5 гномів.)

— Якого виду ця задача? (На збільшення числа на кілька одиниць.)

Учитель кріпить на магнітну дошку узагальнений зразок схеми скороченого запису задачі на збільшення числа на декілька одиниць:

I — ...

II — ?, на > ...

2) — Прочитайте задачу Попелюшки. Про що в ній ідеться?
(У Попелюшки розквітли ромашки та тюльпани.)

Учитель записує опорні слова та поступово весь скорочений запис умови задачі.

— Скільки ромашок розквітло в Попелюшки? (П'ять.)

— Скільки — тюльпанів? (На 3 менше.)

— Про що треба дізнатися? Доповніть запитання. (Скільки тюльпанів зацвіло в Попелюшки?)

— Чи всі числові дані є в умові задачі? (Ні, одного числа бракує.) Так, тому поки що ми не можемо розв'язати задачу. Попелюшка пропонує нам самостійно дібрати потрібне число. Доберіть. (1, 2, 3, 4, 5.) Чи можна взяти число 6? (Ні, тому що ...) Прочитайте ще раз задачу, доповнивши умову та запитання. Чи є тепер усі числові дані? А запитання?

— Якою дією розв'яжемо задачу? (Відніманням.) Чому? (Тому що тюльпанів розквітло менше.)

Запис на дошці:

Р. — 5

Т. — ?, на 3 <

— Запишіть розв'язання задачі:

$5 - 3 = 2$ (т.)

— Сформулюйте повну відповідь. (У Попелюшки розквітло 2 тюльпани.)

— Якого виду ця задача? (На зменшення числа на декілька одиниць.)

Учитель кріпить на дошку узагальнений зразок схеми скороченого запису умови задачі на зменшення на декілька одиниць:

I — ...

II — ?, на < ...

3) — Я прочитаю задачу Дюймовочки, а ви уважно стежите за підручником і скажете, якого числового даного не вистачає. (Треба дібрати число, що символізує, скільки зернин дала Дюймовочка ластівці спочатку.) Скільки зернин вона дала потім? (На 2 зернини менше.) Запропонуйте запитання до задачі. (Скільки зернин дала Дюймовочка ластівці потім?)

— Якою дією будемо розв'язувати задачу? (Відніманням.) Чому? («На ... менше» означає «віднімання».)

— Яке число підійде для цієї задачі? (Під час обговорення діти роблять висновок, що можна брати будь-яке число, що більше, ніж 2, тобто 3, 4...10.)

— Дюймовочка давала зернини двічі. Коли саме? (Спочатку й потім.) Ось це опорні слова для запису задачі.

Запис на дошці:

Спочатку — ... з.

Потім — ?, на 2 з. <

Учитель пропонує дітям самостійно вибрати число зернин і розв'язати задачу. Перевірка записаних розв'язань. Наголосити: хто з дітей дібрав більше число, той краще попідкувався, щоб ластівка не залишилася голодною.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

» Завдання 2 (с. 116)

Аналіз задачі проводиться аналогічно до попередніх.

Діти записують розв'язання задачі в зошити. Коза і цап — це родичі: коза — жіночого, а цап — чоловічого роду. Їхні дитинчата — козенята.

— З якої української народної казки могла завітати до нас коза?

» Завдання 3 (с. 117)

Учитель звертає увагу дітей на те, що задача повинна розв'язуватися дією додавання. Діти вставляють слово «більше».

— У яких українських народних казках є котик?

» Завдання 4 (с. 117)

Учитель звертає увагу дітей на те, що ця задача повинна розв'язуватися дією віднімання. Діти вставляють слово «менше».

» Завдання 5 (с. 117)

— Пригадайте, чим кругові приклади відрізняються від звичайних?

Діти записують рішення з коментуванням.

» Завдання 6 (с. 117)

Учитель обговорює з дітьми значення слова «нижчий». «На 4 поверхи нижчий» означає, що Миколчин будинок має на 4 поверхи менше.

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

» Завдання 1 на с. 56

— Прочитайте перше завдання. Прочитайте короткий запис задачі. Як пропонуєте розмістити числові дані? (7 і 1) А чому не навпаки? Доведіть правильність своєї думки.

— Запишіть розв'язання задачі.

- ▶ Завдання 2 на с. 56
 - Прочитайте друге завдання. Прочитайте короткий запис задачі. Яке слово підійде для цієї задачі? (*Більше.*) А чому не підійде слово «менше»? Поясніть своє міркування.
 - Запишіть розв’язання задачі.
 - ▶ Завдання 3 на с. 56
 - Що означає «на 5 більше»? (*Збільшити, додати.*)
 - Що означає «на 5 менше»? (*Зменшити, відняти.*)
- Самостійна робота з подальшою перевіркою.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Яка задача вам сподобалась найбільше? Хто з казкових героїв її нам запропонував?

УРОК 57

Тема. Розв’язання задач вивчених типів.

Мета: закріплювати знання дітей про структурні елементи задачі — умову та запитання; числові дані та шукане; формувати вміння дітей розв’язувати задачі вивчених типів; усно формулювати повну відповідь на запитання задачі; продовжувати вчити дітей будувати відрізки та ламані; розвивати у школярів мислення, обчислювальні навички; виховувати старанність, охайність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 117–119; робочий зошит: ч. 2, с. 57.

Додатковий та ілюстративний матеріали: розрізні цифри, 6 карток із числами від 0 до 5 і кольорові фішки для гри «Калькулятор»; простий і кольоровий олівець; зображення лева, мавпочки, єнота, тигра.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Калькулятор».

На столі вчителя розкладені картки від 0 до 5 (числами донизу).
(Правила гри — в уроці № 45.)

2. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 117)

- Прочитайте числа, що записав чорний олівець.
- Прочитайте, яке завдання виконує червоний олівець.
- Що означає «зменшити на...»? (*Відняти.*)

Діти складають і записують приклади в перший стовпчик із коментуванням:

— 4 зменшити на 2, дорівнює 2.

— Прочитайте приклад по-іншому. (*Від чотирьох відняти 2, дорівнює 2. Різниця чисел 4 і 2 становить 2.*)

Далі — за зразком.

— Яке завдання виконує зелений олівець?

— Що означає «збільшити на...»? (*Додати.*)

Діти складають і записують приклади у другий стовпчик із коментуванням:

— 4 збільшити на 3, дорівнює 7.

— Прочитайте приклад по-іншому. (*До чотирьох додати 3, дорівнює 7. Сума чисел 4 і 3 становить 7.*)

Далі — за зразком.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Поки наші олівці відпочивають, ми завітаємо до зоопарку.

Зоопарк — це парк тварин,

Без трамваїв і машин.

Звірі граються і скачуть,

Пропонують нам задачі.

— Цікаво, які задачі підготували для нас мешканці зоопарку?

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

— Хто зображений на малюнку? (*Левенята.*) Виявляється, вони полюбляють футбол. Прочитайте другу задачу. Про кого в ній ідеться? (*Про левенят, які грають у футбол.*) Отже, кого будемо рахувати в задачі? (*Левенят.*) Назвіть числові дані. (*10 і 2.*) Що означає число 10? (*10 левенят було в команді.*) Що означає число 2? (*2 левенят вибуло з гри.*) Прочитайте запитання задачі. (*Скільки левенят залишилося у грі?*)

— Виберіть опорні слова для скороченого запису умови задачі.

Учитель пише умову задачі на дошці.

— Скільки левенят було спочатку? (*Десять.*) Скільки левенят-порушників вибуло? (*Двоє.*) Скільки левенят залишилося у грі? (*Невідомо.*)

Було — 10 л.

Вибуло — 2 л.

Залишилось — ?

— Розкажіть задачу за скороченим записом.

- Запишіть розв'язання задачі. ($10 - 2 = 8$ (л.))
- Чому ви віднімали? (Коли порушники вибули, кількість левенят у команді стала меншою.)
- Назвіть шукане. (8 левенят.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (8 левенят залишилося у грі.)

— Якого виду задача? (На знаходження різниці.)

Підказка: щоб правильно сформулювати відповідь, потрібно в запитанні задачі замість слова «скільки» підставити шукане число й далі продовжити речення.

► Завдання 3 (с. 118)

— Прочитайте першу задачу в завданні. Про кого в ній ідеться? (Про мавпенят і єнотиків, які грали у футбол.) Учитель кріпить на магнітній дошці малюнки цих тварин. Назвіть числові дані. (4 і 2.)

— Прочитайте ще раз задачу. Що означає число 4? (Стільки голів забили мавпенята.) Що означає число 2? (На стільки голів більше забили єнотики.) Прочитайте запитання задачі. (Скільки голів забили єноти?)

— Що будемо лічити у задачі? (Кількість голів.)

— Хто забивав голи? (Мавпенята і єнотики.) Ці слова візьмемо для скороченого запису задачі.

Учитель пише на дошці.

— Скільки голів забили мавпенята? (Чотири.)

— Що сказано про голи, які забили єнотики? (Єнотики забили на 2 голи більше.)

Мавпенята — 4 г.

Єнотики — ?, на 2 >

— Розкажіть задачу за скороченим записом.

— Запишіть розв'язання задачі. ($4 + 2 = 6$ (г.))

— Чому додавали? (На 2 більше — це стільки ж та ще 2.)

— Назвіть шукане. (6 голів.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (6 голів забили єнотики.)

— Якого виду ця задача? (На збільшення числа на кілька одиниць.)

— Прочитайте другу задачу в завданні. Про кого в ній ідеться? (Знову про мавпенят і єнотиків, які грали у футбол.)

Учитель записує опорні слова задачі та поступово всі дані задачі.

Прочитайте ще раз умову задачі. Назвіть числові дані. (Число 4.) Що означає число 4? (Стільки голів забили мавпенята.) А скільки голів забили єнотики? Де взяти друге числове дане? (З відповіді попередньої задачі. 6 голів.) Прочитайте запитання задачі. (Скільки всього голів було забито?)

— Як показати у скороченому записі слово «всього»?

Мавпенята — 4 г. } ?
Єнотики — 6 г. }

- Прочитайте задачу за скороченим записом.
- Запишіть розв'язання задачі. ($4 + 6 = 10$ (г.))
- Чому додавали? (Тому що дізнавалися, скільки всього голів.)
- Назвіть шукане. (10 голів.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (Усього 10 голів було забито.)
- Якого виду задача? (На знаходження суми.)

2. Фізкультхвилинка.

- Пострибайте, як швидкі мавпочки. Побігайте, як єнотики. Покажіть, як легко, нечутно ходять левенята.
- Покажіть, як гуляють по зоопарку відвідувачі.

3. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 118)

1) $5 + 5 = 10$; $4 + 4 = 8$

2) $5 + 4 = 9$; теж 9.

► Завдання 5 (с. 118)

- Покличемо до роботи кольорові олівці.
- Креслимо червоний відрізок.
- Позначаємо початок відрізка (на перетині другої і третьої клітинок зліва на сторінці зошита).
- Щоб позначити кінець відрізка, треба поміркувати, якої довжини має бути цей відрізок. У завданні сказано: «На 3 клітинки довший, ніж чорний». Яка довжина чорного відрізка? (5 клітинок.) Тоді яка довжина червоного відрізка? (Потрібно виконати дію додавання: $5 + 3 = 8$. Значить, довжина червоного — 8 клітинок.) Від початку відрізка відлічуємо 8 клітинок і позначаємо кінець відрізка.

Учитель нагадує про старанність і охайність під час креслення.

— Сполучаємо ці точки. Креслимо червоний відрізок.

Зелений — так само.

► Завдання 6 (с. 119)

— Розгляньте ламану в завданні 6.

Учитель креслить цю ламану на дошці.

— Покажіть її вершини. Скільки їх? (П'ять.)

— Покажіть ланки. Скільки їх? (Чотири.)

— Яку ламану треба накреслити в зошиті? (Ламану, яка має на одну ланку менше.)

— Що означає вираз «на одну ланку менше»?

Учитель наголошує, що довжина і розташування ланок можуть бути довільними. Головне — кількість ланок. ($4 - 1 = 3$)

Діти креслять у зошитах ламану на 3 ланки. Під час перевірки учитель звертає увагу на різний вигляд ламаних у багатьох учнів.

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1 на с. 57

Письмо з коментуванням.

▶ Завдання 2 на с. 57

Самостійна робота. Учитель допомагає учням, які цього потребують.

Перевірка:

— Яка довжина синього відрізка? (5 клітинок.) Як визначили?

— Яка довжина червоного відрізка? (9 клітинок.) Як визначили?

▶ Завдання 3 на с. 57

— Накресліть зліва ламану на 2 ланки.

— Якої довжини буде друга ламана?

— Що означає вираз «на 1 ланку більше»?

— Скільки ланок має третя ламана?

— Скільки ланок мають обидві ланки разом?

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Задачі яких видів ви сьогодні розв'язували?

— Чого ви ще навчилися на уроці?

УРОК 58

Тема. Задача на різницеве порівняння.

Мета: дати дітям поняття про сутність відношення між числами «на скільки більше?», «на скільки менше?»; навчити розв'язувати задачі на різницеве порівняння; ілюструвати відношення різницевого порівняння за допомогою рисунків, схем; працювати над засвоєнням слів — ознак відношень різницевого порівняння; закріпити знання складу чисел, уміння упорядковувати запис задачі; розвивати мислення, математичне мовлення школярів; виховувати цікавість до уроків математики, допитливість.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 119–120; робочий зошит: ч. 2, с. 58–59.

Додатковий та ілюстративний матеріали: схеми зі скороченим записом задач на знаходження суми й різниці та на збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць; кубики для усної лічби, сигнальні картки із цифрами; малюнки дівчинки, чашок і блюдечок.

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Гра з кубиками.

» «На 3 більше»

На столі є 2 кубики, на гранях яких прикріплені картки із числами від 0 до 7. Учитель піднімає кубик, показує число на ньому. Учні піднімають картку із числом, яке на 3 більше, ніж число на кубіку.

» «На 2 менше»

На столі є 2 кубики, із числами від 3 до 10 на гранях. Гра відбувається таким же чином, як і попередня.

Висновок: «на ... більше» означає «збільшити», «додати»;
«на ... менше» — «зменшити», «відняти».

☑ 2. Складання і розв'язання задач за схемами.

1) З яблуками — 5 пиріжків. } ?
Зі сливами — 6 пиріжків. }

2) Було — 10 автобусів.
Поїхало — 7 автобусів.
Залишилось — ?

3) У Петрика — 4 машинки.
У Тараса — ?, на 3 машинки >.

4) Оленка — 8 горіхів.
Софійка — ?, на 1 горіх <.

Один з учнів розповідає задачу за схемою, діти сигналізують відповіді розрізними цифрами.

— Яку дію виконували? Поясніть свій вибір.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Оленка у гості подруг чекала,
Чашки і блюдця приготувала.
Такі запитання ми чуємо вперше:
«На скільки блюдець більше?
На скільки чашок менше?»

— З Оленкою ми навчимося розв'язувати новий вид задач — задачі на різницеве порівняння.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Пояснення вчителя.

На магнітній дошці в довільному порядку прикріплені картки з малюнками чашок і блюдець.

— Скільки блюдець? (6) Скільки чашок? (4) Чого більше? (Блюдець більше.) Чого менше? (Чашок менше.)

— Щоб порівняти «на скільки блюдець більше, ніж чашок?» або «на скільки чашок менше, ніж блюдець?», викладемо в рядок блюдця, а на кожне блюдечко поставимо чашку.

— Дійсно, бачимо: блюдець більше, ніж чашок.

— Скільки блюдець зайвих? (2) Це означає, що блюдець на 2 більше, ніж чашок.

— Або інакше: скільки не вистачає чашок? (Дві.) Це означає, що чашок на 2 менше, ніж блюдець.

— Таким чином, ми з вами порівняли: «На скільки блюдець більше, ніж чашок?» або «На скільки чашок менше, ніж блюдець?». Ці порівняння записують за допомогою дії віднімання, тому називають **різницевими порівняннями**.

Учитель пише на дошці: $6 - 4 = 2$.

— Отже, щоб відповісти на запитання «На скільки чашок менше, ніж блюдець?» або «На скільки блюдець більше, ніж чашок?», потрібно від більшого числа (*кількість блюдець*) відняти менше число (*кількість чашок*). Запитань є два: «на скільки більше?» і «на скільки менше?». Розв'язок один і той же.

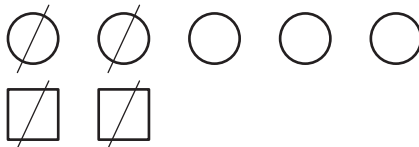
2. Зображення відношення різницевого порівняння за допомогою малюнка.

— Намалюйте 5 кружечків в одному рядку.

Учитель малює на дошці.

— У наступному рядку обведіть 2 клітинки так, щоб кожна з них знаходилася під кружечком.

— На скільки кружечків більше, ніж обведених клітинок? (На 3 кружечки більше.) Покажемо це на малюнку. Учитель на дошці, а діти в зошитах закреслюють по чергово пари: кружечок-клітинка, кружечок-клітинка.

— Нагадайте, яке завдання стоїть перед нами. (Порівняти, на скільки кружечків більше, ніж клітинок.) Яку дію оберемо для цього? (Віднімання.) Так, це різницеве порівняння двох чисел — числа 5 і числа 2. Складіть приклад. ($5 - 2 = 3$)

— Що означає число 3 в цьому завданні? (Кружечків на 3 більше, ніж обведених клітинок.)

☑ 3. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 119)

Виконання завдань під керівництвом учителя.

» Робота з довідничком (с. 119)

— Що означає підказка в довідничку? (*Задачі на різницеве порівняння треба розв'язувати дією віднімання.*)

— Що від чого потрібно віднімати? (*Від більшого числа менше.*)

☑ 4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

☑ 1. Робота з підручником.

» Завдання 2 (с. 120)

— Прочитайте задачу 2.

— Розгляньте скорочений запис задачі.

— Запитання «На скільки менше (*більше*)?» у скороченому записі задачі на різницеве порівняння позначаємо за допомогою круглої дужки зі стрілочками на кінцях. У горизонтальному положенні така дужка нагадує гойдалку, за принципом схожу на ту, на якій гойдалися зайчики в попередній задачі.

Учитель імітує рух гойдалки розведеними у сторони напівзігнутими руками.

— Розкажіть задачу за скороченим записом.

— Запишіть розв'язання. ($9 - 7 = 2$ (н.))

— Сформулюйте повну відповідь. (*На 2 насінини менше з'їла синичка. Або: Синичка з'їла на 2 насінини менше.*)

» Завдання 3 (с. 120)

— Прочитайте третю задачу. Про що в ній ідеться? (*Про те, що киці Миця та Нюся народили кошенят.*)

— Які слова візьмемо для скороченого запису задачі? (*Миця і Нюся.*)

— Скільки кошенят у Миці? (*П'ять.*)

— Скільки кошенят у Нюсі? (*Дев'ять.*)

— Як позначимо запитання? (*Круглою дужкою.*)

Запис у зошиті:

Миця — 5 к. \curvearrowright на ? к.
Нюся — 9 к. \curvearrowleft

— Запишіть розв'язання. ($9 - 5 = 4$ (к.))

— Сформулюйте повну відповідь. (*На 4 кошенят більше у киці Нюсі. Або: У киці Нюсі на 4 кошенят більше.*)

▶ Завдання 4 (с. 120)

— На скільки більше віршів знає Юрчик? ($10 - 8 = 2$ (в.))

— На скільки прикладів менше розв'язала Катруся вчора?
($10 - 6 = 4$ (п.))

▶ Завдання 5 (с. 120)

М і р к у в а н н я.

1) 5 — це 2 і 3, а 3 — це 1 і 2;

2) 6 — це 2 і 4; 4 — це 1 і 3; 3 — це 3 і 0.

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1 на с. 58

— Скільки ляльок? Скільки роботів? Чого більше?

— На скільки ляльок більше?

Один з учнів коментує:

— Щоб дізнатися, на скільки ляльок більше, треба від більшого числа відняти менше: $5 - 3 = 2$. Ляльок на дві більше, ніж роботів.

Опрацювання наступних завдань — за аналогією.

▶ Завдання 2 на с. 58

— Скільки вантажних автомашин? Скільки легкових? Чого менше?

— На скільки вантажних автомашин менше?

Діти коментують:

— Щоб дізнатися, на скільки вантажних автомашин менше, треба від більшого числа відняти менше: $6 - 5 = 1$. Вантажних автомашин на одну менше, ніж легкових.

Опрацювання наступних завдань — за аналогією.

▶ Завдання 3 на с. 59

Відповіді:

1) на 1 більше;

2) на 3 (Як ви довідались?) менше;

3) на 3 більше;

4) на 6 менше.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Задачі якого виду ви навчилися розв'язувати?

— За яким правилом розв'язуються задачі на різницеве порівняння?

Тема: Розв'язання задач різних типів. Складання задач за схемами.

Мета: продовжувати формувати вміння дітей виділяти умову та запитання задачі, предмети чи об'єкти; числові дані та шукане; закріплювати вміння розв'язувати задачі різних типів; навчити моделювати описану в задачі ситуацію за допомогою відрізків, схематичних рисунків; розвивати увагу школярів, уміння робити логічні висновки; виховувати інтерес до вивчення математики.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 121–122; робочий зошит: ч. 2, с. 59.

Додатковий та ілюстративний матеріали: м'ячик для усної лічби; простий і кольорові олівці; зображення коника, слона, верблюда.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Ігри з м'ячиком: «Попереднє число» і «Наступне число».

» «Попереднє число»

Учитель називає будь-яке число від 1 до 10 і кидає м'ячик одному з учнів. Учень ловить м'ячик, називає попереднє число для даного. Далі називає своє число та кидає м'ячик наступному гравцеві.

Висновок: щоб утворити попереднє число, треба дане число зменшити на 1, відняти 1.

» «Наступне число»

Учитель називає будь-яке число від 0 до 9 і кидає м'ячик одному з учнів. Далі гра проводиться аналогічно.

Висновок: щоб утворити наступне число, треба дане число збільшити на 1, додати 1.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ми вирушаємо в гості до задач, з якими вже ознайомилися, і покажемо, що вміємо їх розв'язувати.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 121)

— Розгляньте верхню таблицю в першому завданні. Про що йтиметься в задачі? (*Про тістечка.*)

— Назвіть числові дані. (*4 і 4*) Що означає перше число 4? (*Було 4 тістечка.*) Що означає друге число 4? (*Купили ще 4 тістечка.*) Про що треба дізнатись у задачі? (*Скільки тістечок стало.*)

— Придумайте задачу за скороченим записом.
 — Змодельюємо описану в задачі ситуацію за допомогою відрізків (або крапочок).

— Скільки тістечок було? (*Чотири.*) Накреслимо відрізок на 4 клітинки (або намалюємо 4 крапочки).

Учитель креслить на дошці, учні — у зошитах.

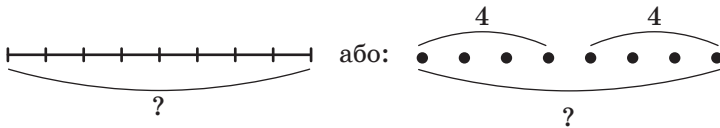
— Що змінилось? (*Ще 4 тістечка купили.*)

— Як це показати на рисунку? (*Докреслити ще один відрізок на 4 клітинки. Або домалювати ще 4 крапочки.*)

— Чому слід це докреслити? (*Коли ще 4 тістечка купили, їхня кількість збільшилась.*)

Учитель креслить на дошці, учні — у зошитах.

— Який відрізок утворився? (*Відрізок на 8 клітинок.*)

— Покажемо дужкою. 8 клітинок — це стало 8 тістечок.

— Запишіть розв'язання задачі. ($4 + 4 = 8$ (т.))

— Назвіть шукане. (*8 тістечок.*) Сформулюйте повну відповідь задачі. (*8 тістечок стало.*)

— Якого виду задачу ми розв'язали? (*На знаходження суми.*)

— Розгляньте нижню табличку в завданні. Про що йтиметься у задачі? (*Про яблучка.*)

— Назвіть числові дані. (*4 і 4*) Що означає перше число 4? (*Було 4 яблучка.*) Що означає друге число 4? (*Що 4 яблучка з'їли.*) Про що треба дізнатись у задачі? (*Скільки яблук залишилось.*)

— Складіть задачу за скороченим записом.

— Змодельюємо описану в задачі ситуацію за допомогою відрізків (або крапочок).

— Скільки тістечок було? (*Чотири.*) Накреслимо відрізок на 4 клітинки (або намалюємо 4 крапочки).

— Що змінилось? (*4 яблучка з'їли.*)

— Як це показати на рисунку? (*Закреслити кожну із чотирьох клітинок або закреслити кожну крапочку.*)

— Чому закреслити? (*Коли 4 яблучка з'їли, їхня кількість зменшилась.*)

— Що бачимо на нашому рисунку? (*Усі клітинки (чи крапочки) закреслені, тобто залишилося 0 клітинок (0 крапочок).*) Що це означає в нашій задачі? (*Не залишилося жодного яблучка.*)

- Запишіть розв'язання задачі. ($4 - 4 = 0$ (ябл.))
- Назвіть шукане. (0 яблuchок.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (Не залишилось жодного яблuchка.)
- Якого виду задачу ми розв'язали? (На знаходження різниці.)
- Що спільне в цих двох задачах? (Однакові числові дані.)
- Що відмінне? (Різні запитання (різне шукане), різні дії та результати.)

Висновок: читати задачу треба уважно, вдумливо, щоб добре її зрозуміти, перш ніж обрати потрібну дію.

► Завдання 2 (с. 121)

1) Задача на знаходження суми.

Аналіз задачі проводиться за попередніми зразками.

— Яке запитання нам підказує фігурна дужка? (Скільки всього? Скільки разом?)

— Складіть задачу.

— Запишіть розв'язання задачі. ($3 + 7 = 10$ (т.))

— Назвіть шукане. (10 тістечок.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (10 тістечок стало.)

— Якого виду ця задача? (На знаходження суми.)

2) Задача на зменшення числа на кілька одиниць.

— Хто зображений на другому малюнку? (Білий і рудий котики.) Що написано біля зображення білого котика? (5 рибок.) А біля рудого? (На 2 рибки менше.)

— Складіть задачу за малюнком і опорними словами.

— Запишіть розв'язок задачі. ($5 - 2 = 3$ (р.))

— Назвіть шукане. (3 рибки.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (Рудий котик упіймав 3 рибки.)

— Якого виду задачу ми розв'язали? (На зменшення числа на кілька одиниць.)

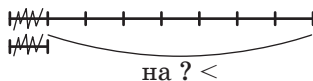
3) Задача на різницеве порівняння. (На скільки менше?)

— Складіть задачу за першою схемою.

— Змодельюємо описану в задачі ситуацію за допомогою відрізків.

— Скільки було червоних парасольок? (Вісім.) Накреслимо перший відрізок на 8 клітинок.

— Скільки було жовтих парасольок? (Одна.) Накреслимо під першим відрізком другий відрізок на 1 клітинку.

— Дужкою покажемо, на скільки клітинок другий відрізок коротший за перший. (На 7 клітинок.)

— Що означають ці 7 клітинок для нашої задачі з парасольками? (Що жовтих парасольок на 7 менше.)

— Запишіть розв'язання задачі. ($8 - 1 = 7$ (п.))

— Поясніть дію. (Щоб дізнатися, на скільки одне число більше чи менше, ніж друге, треба від більшого числа відняти менше.)

— Назвіть шукане. (На 7 парасольок менше.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (Жовтих парасольок на 7 менше, ніж червоних.)

— Якого виду ця задача? (На різницеве порівняння.)

4) Задача на різницеве порівняння. (На скільки більше?)

— Складіть задачу за схемою.

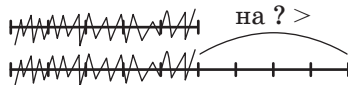
— Змодельємо описану в задачі ситуацію за допомогою відрізків.

— Скільки було скакалок? (П'ять.)

— Накреслимо перший відрізок на 5 клітинок.

— Скільки було обручів? (Дев'ять.)

— Накреслимо під першим відрізком другий відрізок на 9 клітинок.

Дужкою покажемо, на скільки клітинок другий відрізок довший від першого. (На 4 клітинки.)

— Що означають ці 4 клітинки? (Що обручів на 4 більше.)

— Запишіть розв'язання задачі. ($9 - 5 = 4$ (обр.))

— Чому віднімали? (Щоб дізнатися, на скільки одне число більше, ніж друге, треба від більшого числа відняти менше.)

— Назвіть шукане. (На 4 обручі більше.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (Обручів на 4 більше, ніж скакалок.)

— Якого виду задачу ми розв'язали? (Теж на різницеве порівняння.)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 122)

1) Задача на різницеве порівняння. (На скільки більше?)

— Для наступної задачі покликали коників, слоників і верблюдів.

Учитель демонструє дітям зображення тварин.

— Дивлячись на них, робітники змайстрували фігурки для каруселі.

— Прочитайте першу задачу в завданні. Про що в ній ідеться? (Про фігурки коників, слоників і верблюдів.) Прочитайте ще раз умову задачі. Назвіть числові дані. (7, 3 і 5) Що означає число 7? (Стільки

змайстрували коників.) Що означає число 3? (Стільки змайстрували слоників.) Що означає число 5? (Стільки змайстрували верблюдів.) Прочитайте запитання задачі. (На скільки більше верблюдів, ніж слоників?)

— На що ви звернули увагу, читаючи запитання? (У задачі нічого не запитують про коників.)

— Зробіть висновок. (Числове дане — 7 коників — у цій задачі зайве.)

— Запишіть розв'язок задачі. ($5 - 3 = 2$ (в.))

— Чому віднімали?

— Назвіть шукане. (Верблюдів на 2 більше.) Сформулюйте повну відповідь задачі. (Верблюдів на 2 більше за слоників.)

— Якого виду задачу ми розв'язали? (На різницеве порівняння.)

2) Задача на різницеве порівняння. (На скільки менше?)

Аналіз задачі проводиться за зразком попередньої.

► Завдання 4 (с. 122)

М і р к у в а н н я.

1) 7 — це 3 і 4, 4 — це 2 і 2;

2) 8 — це 1 і 7, 7 — це 2 і 5, 5 — це 4 і 1.

► Завдання 5 (с. 122)

М і р к у в а н н я. У першому кошику залишилося більше шкарпеток, тому що з нього взяли менше. Чим менше забираємо, тим більше залишається. Залишиться на 2 шкарпетки більше, тому що з нього взяли на 2 шкарпетки менше: $8 - 6 = 2$.

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 59

Діти роблять записи олівцем. Під руками — гумка.

— Полічіть кількість указаних чисел і кількість порожніх клітинок. Що ви помітили? (Їхня кількість однакова.) Отже, кожне число використовується один раз.

М і р к у в а н н я. Розкладаємо число методом підбору та методом виключення. Треба розпочати із числа 10. Воно розкладається на 5 і 5 (не можна, бо повтор), 6 і 4 (не можна, бо нема числа 4), 7 і 3 (не можна, бо нема числа 7), 8 і 2 та 9 і 1. Отже, для числа 10 є лише два варіанти розкладу: 8 і 2 та 9 і 1. Уписуємо їх у стовпчик і в рядок.

$$\begin{array}{r} \square + \square = \square \\ + \quad \quad + \\ \square \quad \quad \square \\ = \quad \quad = \\ \square + \square = \square \end{array}$$

Далі аналізуємо розклад числа 8 і числа 9 методом підбору чисел, що залишилися.

У нас залишилися невикористаними числа 3, 5 і 6. Використовуючи ці числа, нам треба зробити розклад чисел 8 і 9. Бачимо, що для числа 8 є єдиний розклад на 5 і 3, а для числа 9 — розклад 6 і 3. Оскільки число 3 трапляється двічі, то саме воно повинно стояти на перехресті, тобто у верхньому лівому кутку.

Результат:

$$\begin{array}{r} \boxed{3} + \boxed{5} = \boxed{8} \\ + \qquad \qquad + \\ \boxed{6} \qquad \qquad \boxed{2} \\ = \qquad \qquad = \\ \boxed{9} + \boxed{1} = \boxed{10} \end{array}$$

М і р к у в а н н я. Розкладемо число методом підбору та методом виключення. Треба розпочати із числа 10. Воно розкладається на 5 і 5 (не можна, бо повтор), 6 і 4, 7 і 3, 8 і 2 (не можна, бо нема числа 8), 9 і 1 (не можна, бо нема числа 9). Отже, число 10 тут розкладається лише двома способами. Упишемо ці розклади у стовпчик і в рядок.

Варіант 1

$$\begin{array}{r} \boxed{10} - \boxed{3} = \boxed{7} \\ - \qquad \qquad - \\ \boxed{4} \qquad \qquad \boxed{} \\ = \qquad \qquad = \\ \boxed{6} - \boxed{} = \boxed{} \end{array}$$

Варіант 2

$$\begin{array}{r} \boxed{10} - \boxed{7} = \boxed{3} \\ - \qquad \qquad - \\ \boxed{4} \qquad \qquad \boxed{} \\ = \qquad \qquad = \\ \boxed{6} - \boxed{} = \boxed{} \end{array}$$

У нас залишилися невикористаними числа 1, 2 і 5. Використовуючи ці числа, нам треба в кожному з варіантів зробити розклад відповідних чисел.

Варіант 1

Розклад чисел 7 і 6.

Бачимо, що для числа 7 є єдиний розклад на 5 і 2, а для числа 6 — розклад 5 і 1. Оскільки число 5 трапляється двічі, то саме воно повинно стояти на перехресті, тобто у правому нижньому кутку.

$$\begin{array}{r} \boxed{10} - \boxed{3} = \boxed{7} \\ - \qquad \qquad - \\ \boxed{4} \qquad \qquad \boxed{2} \\ = \qquad \qquad = \\ \boxed{6} - \boxed{1} = \boxed{5} \end{array}$$

Варіант 2

Розклад чисел 3 і 6.

Бачимо, що для числа 3 є єдиний розклад на 2 і 1, а для числа 6 — єдиний розклад на 5 і 1. Оскільки число 1 трапляється двічі, то саме воно повинно стояти на перехресті, тобто у правому нижньому кутку.

$$\begin{array}{r} \boxed{10} - \boxed{7} = \boxed{3} \\ - \\ \boxed{4} \\ \hline \boxed{6} \end{array} - \begin{array}{r} \boxed{7} \\ - \\ \boxed{2} \\ \hline \boxed{5} \end{array} = \begin{array}{r} \boxed{3} \\ - \\ \boxed{2} \\ \hline \boxed{1} \end{array}$$

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Якого виду задачі ми розв'язували на уроці?
- Яке завдання вам найбільше сподобалося? Чому?

УРОК 60

Тема: **Взаємозв'язок дій додавання і віднімання. Пропедевтика переставного закону додавання.**

Мета: дати поняття дітям про взаємозв'язок дій додавання і віднімання; навчити застосовувати прийоми додавання і віднімання числа на основі взаємозв'язку дій додавання і віднімання та на підставі переставного закону додавання; закріпити знання складу чисел, табличних випадків додавання та віднімання в межах 10; розвивати в школярів мислення, обчислювальні навички; виховувати уважність і ретельність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 122–124; робочий зошит: ч. 2, с. 60.

Додатковий та ілюстративний матеріали: картки для усної лічби у вигляді червоних, жовтих, зелених цукерок і маркери; сигнальні картки із цифрами, числовий промінь.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Естафета «Цукерки з прикладами».

На першій парті кожного ряду лежить однакова кількість карток одного кольору (червоного, жовтого, зеленого). Картки вирізані у формі цукерок із прикріпленими (або написаними) на них прикладами на додавання та віднімання в межах 10.

За сигналом учителя діти по черзі беруть по «цукерці», кріплять її на магнітну дошку, обчислюють приклад. Виграє той ряд, який швидше прикріпить свої «цукерки» на магнітну дошку і в якого буде більше правильних відповідей.

2. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 122)

— Діти показують відповіді розрізними цифрами. У разі потреби вчитель використовує числовий промінь.

1) 8 і 7; 2) 2 і 5.

**II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.
ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ**

— Наші кольорові цукерки допоможуть нам навчитися утворювати *сімейство прикладів*. А ще ми сьогодні дізнаємося, як виглядає *числова трійка*.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 123)

— Розгляньте малюнок до завдання 2.

— Скільки червоних цукерок? Скільки зелених? Скільки всього цукерок?

Учитель ілюструє відповіді дітей, викладаючи на магнітну дошку 5 червоних і 2 зелені цукерки.

— Прочитайте перший приклад під малюнком. ($5 + 2 = 7$)

— Як утворили другий приклад? (*Приклад $2 + 5 = 7$ утворили, помінявши числа місцями.*)

Учитель на магнітній дошці перекладає 2 зелені цукерки перед 5 червоними.

— Чи змінилася загальна кількість цукерок від того, що цукерки поміняли місцями? (*Від того, що цукерки поміняли місцями, їхня загальна кількість не змінилась.*)

— Отже, усього ми маємо 7 цукерок.

— Що треба зробити, щоб залишились тільки червоні? (*Забрати 2 зелені.*)

— Прочитайте, як це записали числами під червоною цукеркою: $7 - 2 = 5$.

— Що треба зробити, щоб залишились тільки зелені? (*Забрати 5 червоних.*)

— Прочитайте, як це записали числами під зеленою цукеркою: $7 - 5 = 2$.

— Прочитайте приклади в рамочці.

Учитель уточнює:

Перший приклад ми склали, додаючи червоні й зелені цукерки; другий приклад утворився, коли ми переставили цукерки місцями та їх додали; третій приклад склали, коли від усіх цукерок відняли зелені; а четвертий — коли від усіх цукерок відняли червоні.

Це *сімейство прикладів*. Що спільного в цих прикладах? (*Однакові числа*.) Як ви думаєте, чому ці приклади утворили сімейство? У кожному з них одне число утворене з двох інших за допомогою дії додавання чи віднімання. Чи можна із цих трьох чисел утворити ще якийсь приклад? (*Ні*.) Отож «сімейством прикладів» будемо називати всі можливі приклади на додавання та віднімання, які можна записати з трьох заданих чисел.

— Які числа «живуть» у цьому сімействі прикладів? (*2, 5, 7*)

— Ці числа збудували *числову трійку*.

— Яке число записали вгорі? (*7, це сума*.) Які числа — по боках? (*2 і 5, числа, з яких складається число 7*.) Поясніть, як у числовій трійці числа 2, 5, 7 зв'язані між собою. (*5 + 2 і 2 + 5 дають число 7 вгорі. Якщо від 7 відняти 5, одержимо число 2, справа. Якщо від 7 відняти число 2, одержимо число 5, зліва*.) У числовій трійці добре видно, що дії додавання і віднімання взаємопов'язані.

► Завдання 3 (с. 123)

— Що зображено на першому малюнку? (*3 червоні квітки і 2 білі квітки*.) Який приклад на додавання можна скласти? (*3 + 2 = 5*) Це перший приклад сімейства. Запишемо його. Квіточки потанцювали і помінялися місцями. Який інший приклад на додавання можна скласти? (*2 + 3 = 5*) Це другий приклад сімейства. Запишемо його.

— Отже, усього є 5 квіточок. Що потрібно зробити, щоб залишилися лише червоні квіточки? (*5 - 2 = 3*)

Запис на дошці та в зошитах.

— Що слід зробити, щоб залишилися лише білі квіточки? (*5 - 3 = 2*)

Запис на дошці та в зошитах.

— Ми отримали сімейство прикладів: два на додавання і два на віднімання.

— Числа із цих прикладів хочуть збудувати числову трійку. Які це числа? (*3, 2 і 5*) Прочитайте, що вже відомо в числовій трійці. (*Знаки дій і числа внизу 3 і 2*.) Що треба написати вгорі? (*Число 5*.)

Діти опрацьовують завдання з коментуванням аналогічно до попереднього.

► Робота з довідничком (с. 124)

— Прочитайте, що каже нам Вивчайко.

— Разом із Вивчайком доповнимо приклади.

М і р к у в а н н я:

- 1) сума чисел 3 і 1 становить 4;
- 2) якщо від 4 відняти перше число 3, то одержимо друге число 1;
- 3) якщо від 4 відняти друге число 1, то одержимо перше число 3.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

1. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 124)

Під час складання прикладів використовуємо зразок міркування з довідничка Вивчайка.

► Завдання 5 (с. 124)

Сонячний Няк і веселий Нюк
Уміють ходити за допомогою рук!
Друзі всіх нас розважають
І міркувати полюбляють!

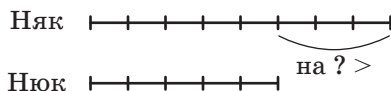
— Треба, щоб число було на 1 менше, ніж інше, ці були числа мають бути «сусідами» між собою. Отже, Няк загадав числа 5 і 6.

— Найбільше з усіх число 10. Найменшим є число 0, на 2 більше від нього число 2. Тому, Нюк загадав числа 10 і 2.

► Завдання 6 (с. 124)

— Прочитайте задачу 6. Про що в ній ідеться? Назвіть числові дані. Назвіть шукане.

— Змодельюємо умову задачі за допомогою відрізків.

— Як дізнатися, на скільки кроків більше пройде Няк? (Треба від більшого числа відняти менше.)

— Запишіть розв'язання. ($8 - 5 = 3$ (кр.))

— Сформулюйте повну відповідь задачі. (Няк пройшов на руках на 3 кроки більше, ніж Нюк.)

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

V. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 60

Доповнення сімейств прикладів і числових трійок.

► Завдання 2 на с. 60

Складання сімейств прикладів за малюнками.

Завдання діти пишуть із коментуванням за зразками схожих завдань у підручнику.

$$2 + 1 = 3$$

$$1 + 2 = 3$$

$$3 - 1 = 2$$

$$3 - 2 = 1$$

$$6 + 3 = 9$$

...

...

...

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Чого ви навчилися на уроці? (Складати сімейства прикладів і числові трійки.)

ДОДАТОК

Гра «Більше—менше»

Кількість гравців: 4.

Потрібно: набір з 11 карток із числами від 0 до 10 на них; капелюх із 10 невеличкими предметами (10 частинок конструктора, 10 паличок, 10 монеток, 10 машинок (або 10 карток із намальованими предметами на них, від 0 до 10 відповідно)).

Правила гри.

Оголошується, у яку гру будуть грати: «Де більше?» або «Де менше?».

Гра «Де більше?»

Перший гравець виймає з капелюха кілька предметів і кладе на стіл, а другий гравець одночасно показує картку із числом.

Третій і четвертий гравці називають, де більше число: кількість предметів на столі чи число на картці, відповідно називаючи: «Стіл» або «Картка». Хто перший правильно назве місце більшого числа, отримує бал.

(Якщо грають у гру «Де менше?», то відповідно називають місце, де менше число.)

Далі черга виймати предмети та показувати картку переходить до другого та третього гравців. Гра продовжується.

Якщо капелюх і картка знову повернулись до перших двох гравців, то закінчився перший раунд.

Виграє той, хто набрав більше балів упродовж 5 раундів.

Гра «Хованки»

Кількість гравців: 3–4.

Потрібно: 10 однакових невеличких предметів (можна різного кольору). Наприклад, частинки конструктора чи пазлів або маленькі кубики. Аркуш паперу та ручка.

Правила гри.

Перший гравець вибирає довільну кількість кубиків і кладе їх на стіл. Діти лічать їхню кількість.

Усі гравці, крім першого, заплющують очі. Перший гравець забирає кілька кубиків зі столу.

Решта гравців мають записати, скільки кубиків забрав перший гравець, перелічуючи ті кубики, що залишилися на столі.

Перевірка результатів. Перший гравець кладе на стіл заховані кубики. Кожен, хто записав правильне число, отримує бал.

Тепер кубики ховає другий гравець, і гра продовжується. Перший раунд закінчується тоді, коли черга ховати кубики знову приходить до першого гравця.

Виграє той, хто набере найбільше балів за 5 раундів.

Гра «Калькулятор»

Кількість гравців: 4.

Потрібно: аркуш паперу та ручка для кожного гравця.

Правила гри.

Кожен із перших двох гравців називає будь-яке число від 0 до 5.

Третій і четвертий гравці подумки додають ці числа, а потім отримане число віднімають від десяти. Хто першим скаже правильну відповідь, отримує бал.

Тепер другий і третій гравці називають числа від 0 до 5, а інші гравці віднімають їхню суму від десяти.

Гра продовжується: третій і четвертий гравці називають числа...

Раунд закінчується, коли черга називати числа знову повертається до перших двох гравців.

Виграє той, хто отримає найбільше балів упродовж 5 раундів.

Гра «Праве—ліве»

Кількість гравців: 3.

Потрібно: 10 фішок одного кольору для кожного гравця, аркуш паперу та ручка.

Правила гри.

Перший і другий гравці виставляють свої фішки у два ряди.

.
.

Третій гравець називає позицію фішки, наприклад: «Четверта зліва».

Гравець, який першим схопить відповідну фішку з будь-якого ряду, отримує бал. Він ставить фішку у вихідне положення.

Третій гравець називає іншу позицію фішки. Гра продовжується. Гравець, який першим набере 5 балів, виграв.

Гра починається спочатку, і тепер інший гравець називає числа.

ЗМІСТ

Передмова	3
-----------------	---

І СЕМЕСТР

Урок 1	Запрошення в математичну мандрівку. Розпізнавання та порівняння об'єктів навколишнього світу за кольором, розміром, формою, призначенням. Поняття «кожний», «усі», «усі, крім», «деякі», «один із», «хоча б один». Сполучники «і», «або», «якщо.., то...».	15
Урок 2	Аналіз спільних та відмінних ознак об'єктів навколишнього світу. Порівняння предметів за матеріалом. Об'єднання предметів у групу за спільною ознакою. Розбиття групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою.	17
Урок 3	Співставлення об'єктів навколишнього світу за їх розміром, довжиною, висотою, товщиною.	21
Урок 4	Розміщення об'єктів на площині та в просторі: вгорі, внизу, по центру; ліворуч, праворуч, між; під, над, на; попереду, поруч.	24
Урок 5	Напрямки руху об'єктів: справа наліво, зліва направо, зверху вниз, знизу вгору.	26
Урок 6	Групи об'єктів навколишнього світу, що мають спільну ознаку. Встановлення кількості елементів у групі — кількісна лічба. Назви чисел у межах 10. Лічба. Правила лічби.	29
Урок 7	Поняття «однакова кількість» або «порівну», «різна кількість». Поняття «більше, ніж», «менше, ніж», «стільки ж».	32
Урок 8	Порядкова лічба предметів. Порядкові відношення.	36
Урок 9	Число «один». Позначення числа цифрою. Цифра 1. Написання цифри 1.	39
Урок 10	Число «два». Цифра 2. Утворення числа 2. Написання цифри 2. Порівняння числа 2 з одиницею. Поняття «перед», «слід за». Практичні дії з предметними множинами — об'єднання, вилучення. Визначення кількості елементів групи після об'єднання; вилучення.	42
Урок 11	Знаки «+», «-», «=». Читання записів зі знаками «+» та «-», «=». Доповнення записів знаками «+» і «-», «=».	45
Урок 12	Число «три». Цифра 3. Утворення числа 3 способом прилічування одиниці і числа 2 способом відлічування одиниці. Написання цифри 3. Складання записів за малюнками. Зростання та спадання чисел.	48
Урок 13	Знаки порівняння і рівності: «>», «<», «=». Порівняння чисел у межах трьох. Доповнення записів за малюнками.	50
Урок 14	Число «чотири». Цифра 4. Утворення числа 4 способом прилічування одиниці і числа 3 способом відлічування одиниці. Написання цифри 4. Порівняння чисел.	53
Урок 15	Наступне число. Попереднє число. Сусідні числа. Математичний диктант.	56

Урок 16	Число «п'ять». Цифра 5. Утворення числа 5 способом прилічування одиниці. Утворення числа 4 способом відлічування одиниці. Написання цифри 5. Вибір правильного запису до малюнку. Порівняння чисел.....	59
Урок 17	Число «шість». Цифра 6. Утворення числа 6 способом прилічування одиниці. Утворення числа 5 способом відлічування одиниці. Написання цифри 6. Порівняння чисел.....	62
Урок 18	Число «сім». Цифра 7. Утворення числа 7 способом прилічування одиниці. Утворення числа 6 способом відлічування одиниці. Написання цифри 7. Порівняння чисел. Складання розповіді за малюнком і записом. Складання запису за малюнком. Підбір відповідного запису до кожного малюнка.	66
Урок 19	Число «вісім». Цифра 8. Утворення числа 8 способом прилічування одиниці. Утворення числа 7 способом відлічування одиниці. Написання цифри 8. Порівняння чисел. Доповнення записів.	69
Урок 20	Число «дев'ять». Цифра 9. Утворення числа 9 способом прилічування одиниці. Утворення числа 8 способом відлічування одиниці. Написання цифри 9. Порівняння чисел.....	72
Урок 21	Число «десять». Цифри 1 і 0 для запису числа 10. Утворення числа 10 способом прилічування одиниці. Утворення числа 9 способом відлічування одиниці. Натуральні числа. Одноцифрові та двоцифрові числа.	76
Урок 22	Числа першого десятка. Найменше й найбільше числа серед чисел першого десятка. Лічба у прямому і зворотному порядку.	80
Урок 23	Закріплення знань чисел першого десятка. Відмінність між кількістю об'єктів і порядковим номером об'єкта.....	84
Урок 24	Час. Доба і її частини.	88
Урок 25	Дні тижня. Встановлення днів тижня за поняттями «вчора», «сьогодні», «завтра», «передусє», «слідусє».....	90
Урок 26	Точка. Пряма. Крива.	94
Урок 27	Замкнена лінія. Незамкнена лінія.	97
Урок 28	Промінь. Відрізок. Побудова відрізків.	100
Урок 29	Порівняння і вирівнювання відрізків. Побудова відрізків.....	103
Урок 30	Ламана. Ланки і вершини ламаної.....	106
Урок 31	Замкнені й незамкнені ламані. Побудова ламаної. Моделювання кривих і ламаних ліній із підручного матеріалу.	109
Урок 32	Склад чисел 2, 3, 4, 5.	113
Урок 33	Закріплення складу чисел 2, 3, 4, 5.	116
Урок 34	Закріплення складу чисел 2, 3, 4, 5.	118
Урок 35	Склад чисел 6, 7.	121
Урок 36	Склад числа 8.	124
Урок 37	Склад числа 9.	128

Урок 38	Склад числа 10.	131
Урок 39	Закріплення складу чисел 6–10.	134
Урок 40	Дії додавання і віднімання. Поняття «сума» і різниця». Читання прикладів.	136
Урок 41	Розв'язання задач на об'єднання та вилучення груп об'єктів. Кругові приклади.	140
Урок 42	Число 0. Утворення числа 0. Віднімання рівних чисел. Порівняння нуля із числами першого десятка.	143
Урок 43	Додавання і віднімання нуля.	147
Урок 44	Числовий ряд. Місце числа в ряді чисел від 1 до 10. Числовий промінь. Додавання і віднімання за числовим променем.	150
Урок 45	Додавання і віднімання за числовим променем.	152
Урок 46	Поняття «пара». Парні й непарні числа.	155
Урок 47	Лічба парами.	160
Урок 48	Додавання в межах 10.	163
Урок 49	Віднімання в межах 10.	166
Урок 50	Поняття «задача». Зв'язок умови й запитання. Задача на знаходження суми двох чисел. Задача на знаходження різниці двох чисел.	169
Урок 51	Складання і розв'язання задач за початком, за малюнком, за запитанням, за даними, за дією. Постановка запитання до задачі.	172
Урок 52	Скорочений запис умови задачі.	177
Урок 53	Задачі із зайвими даними.	182
Урок 54	Збільшення й зменшення числа на кілька одиниць.	186
Урок 55	Задачі на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць.	190
Урок 56	Творча робота над задачею. Складання задач на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць.	194
Урок 57	Розв'язання задач вивчених типів.	199
Урок 58	Задача на різницеве порівняння.	203
Урок 59	Розв'язання задач різних типів. Складання задач за схемами.	208
Урок 60	Взаємозв'язок дій додавання і віднімання. Пропедевтика переставного закону додавання.	214
Додаток	219

Навчальне видання
ГІСЬ Ольга Михайлівна
ФІЛЯК Ірина Василівна
ПОДОЛЯН Антоніна Василівна

**МАТЕМАТИКА
РОЗРОБКИ УРОКІВ
1 КЛАС
У ДВОХ ЧАСТИНАХ
ЧАСТИНА 1**

Провідний редактор І. В. Єфімова
Технічний редактор О. В. Романова

З питань придбання продукції
видавництва «Ранок» звертатися за тел.:

у Харкові – (057) 727-70-80;
Києві – (044) 599-14-53, 377-73-23;
Вінниці – (0432) 55-61-10;
Дніпрі – (056) 785-01-74, 789-06-24;

Н135086У Підписано до друку 09.08.2018.
Формат 60×90/16. Папір друкарський.
Гарнітура Шкільна. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 14.

ТОВ Видавництво «Ранок»,
вул. Кібальчича, 27, к. 135, Харків, 61071.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5215 від 22.09.2016.
Для листів: вул. Космічна, 21а, Харків,
61145.

E-mail: office@ranok.com.ua
Тел. (057) 719-48-65,
тел./факс (057) 719-58-67.

Житомирі – (067) 122-63-60;
Львові – (032) 244-14-36;
Миколаєві та Одесі – (067) 551-10-79;
Черкасах – (0472) 51-22-51;
Чернігові – (0462) 93-14-30.
E-mail: commerce@ranok.com.ua.

«Книга поштою»: вул. Котельниківська, 5, Харків, 61051.

Тел. (057) 727-70-90, (067) 546-53-73.

E-mail: pochta@ranok.com.ua

www.ranok.com.ua

Служба технічної підтримки:
тел. (057) 719-48-65, (098) 037-54-68
(понеділок-п'ятниця з 10⁰⁰ до 18⁰⁰)
E-mail: interactive@ranok.com.ua

Папір, на якому надрукована ця книга,

безпечний для здоров'я
та повністю
переробляється

з оптимальною білизною,
рекомендованою
офтальмологами

вибілювався
без застосування
хлору

Разом дбаємо про екологію та здоров'я

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКТ

Підручник

Додаток до підручника

Розробки уроків. У 2-х частинах

Підручник. У 2-х частинах

Робочий зошит. У 4-х частинах

Інтернет-підтримка
interactive.ranok.com.ua

Авторський блог
blog.ranok.com.ua

ISBN 978-617-09-3099-6

9 786170 930996

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА
УСІ КНИГИ ТУТ!

ranok.com.ua

e-ranok.com.ua

pochta@ranok.com.ua

(057) 727-70-90